

ΕΙΔΙΚΗ
ΕΚΔΟΣΗ:

Αφιέρωμα στο παιδί

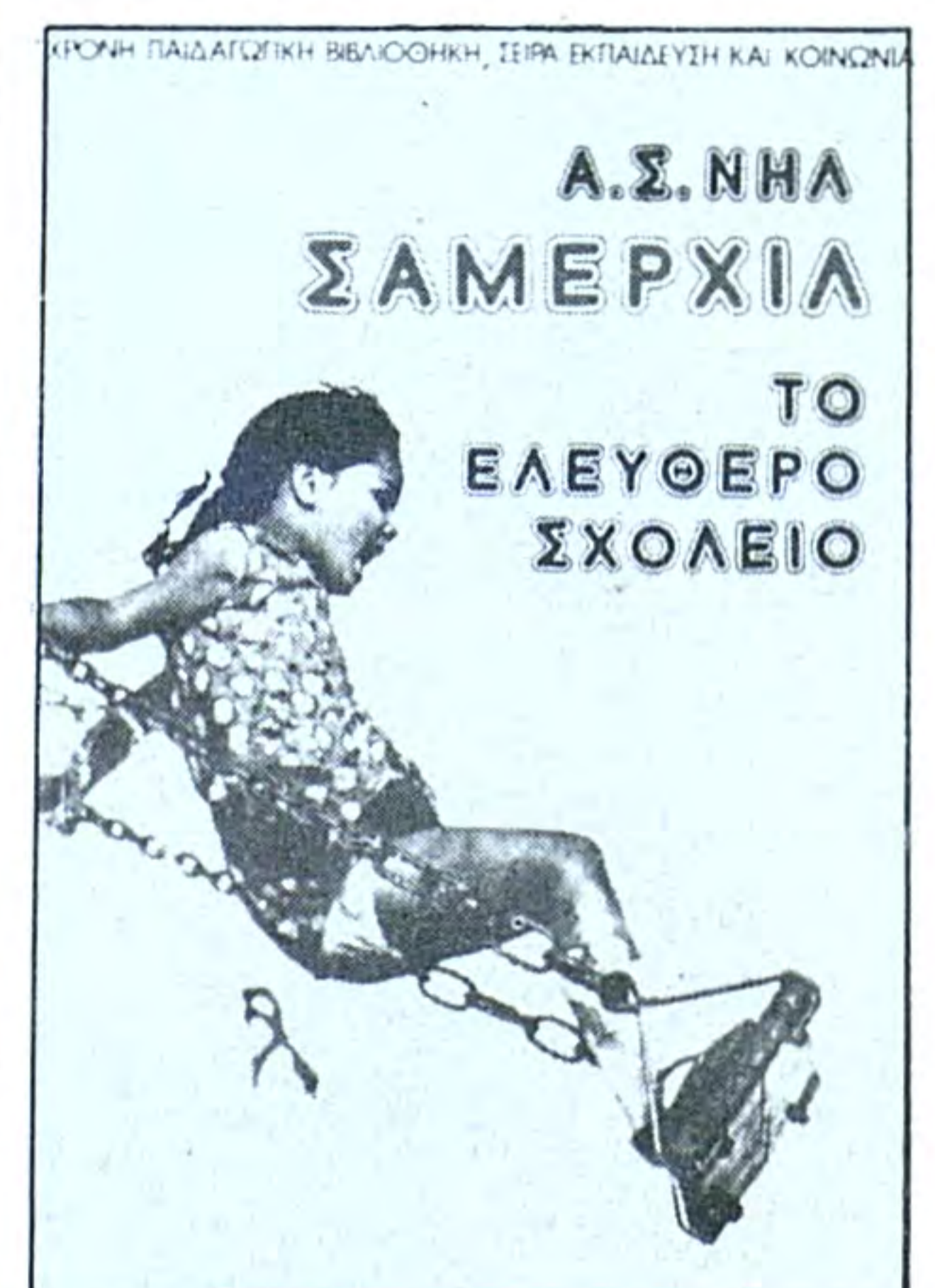
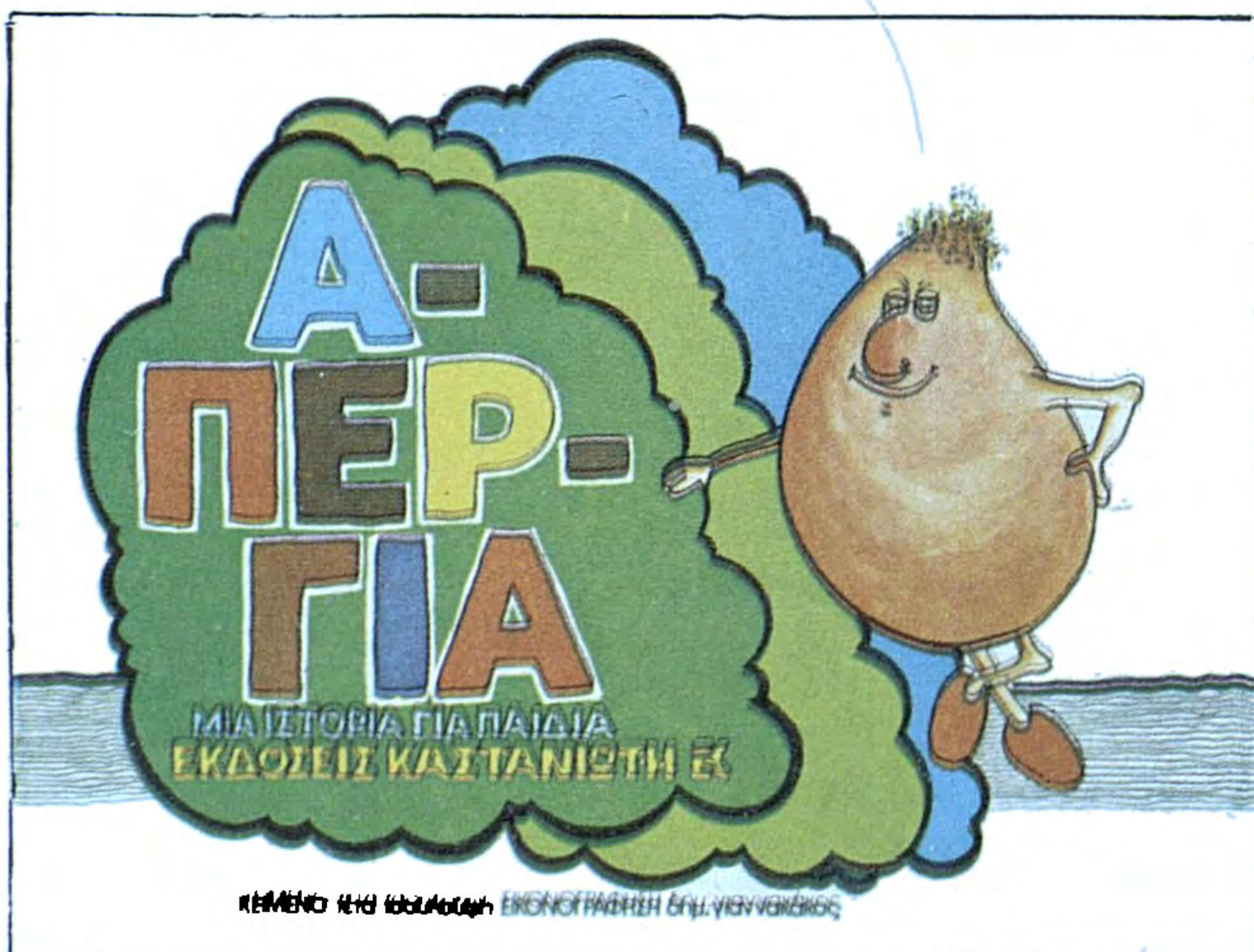
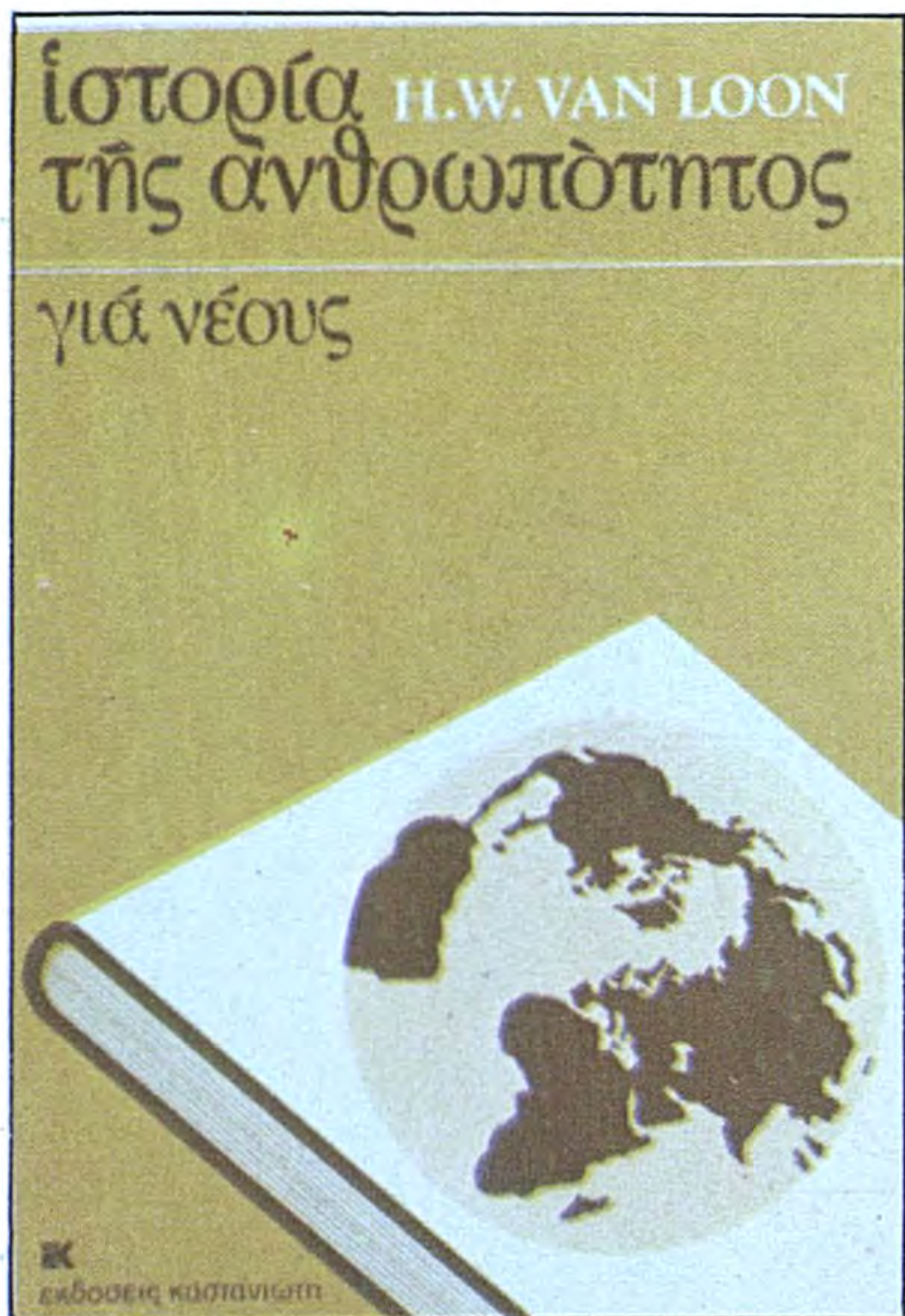
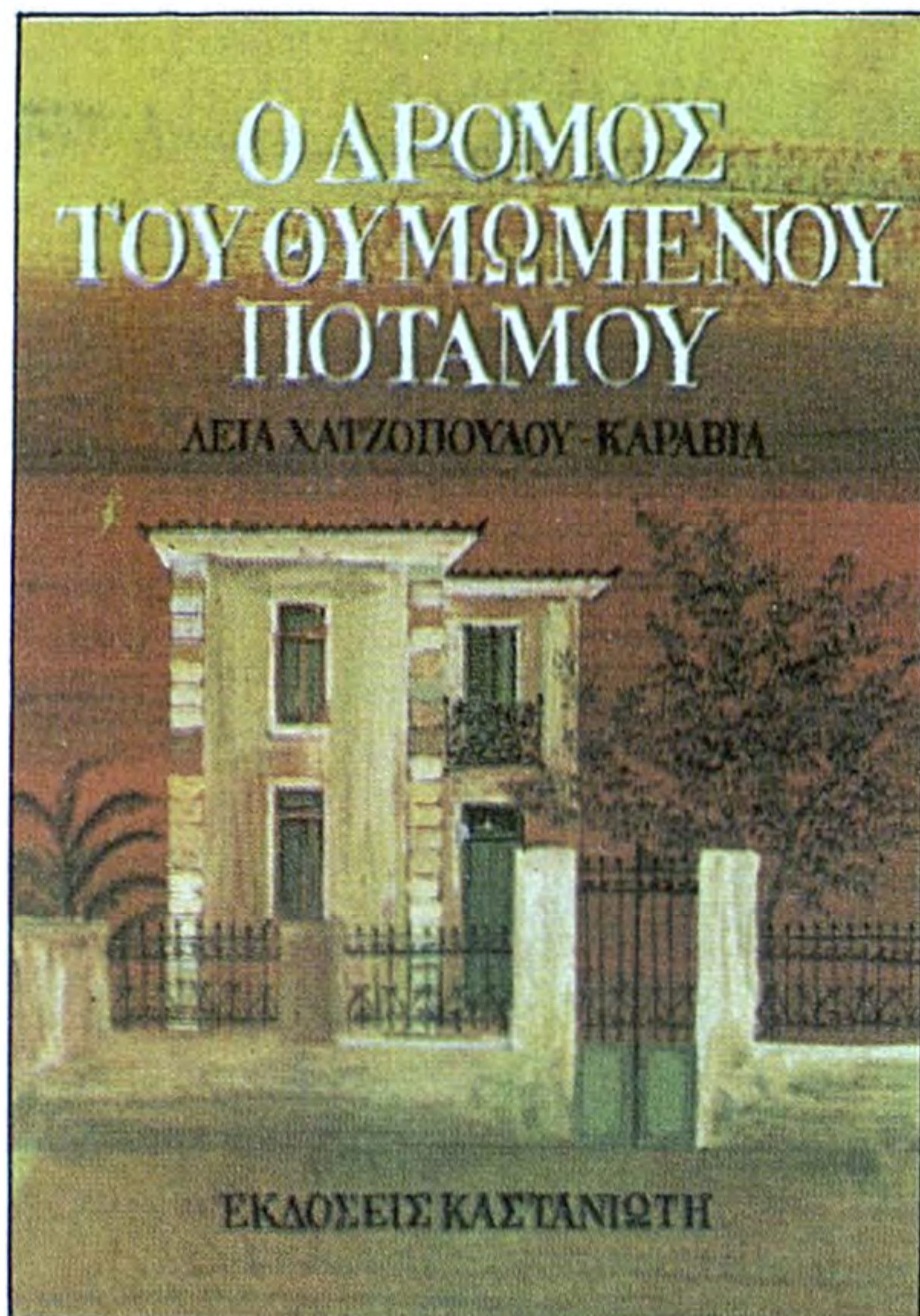
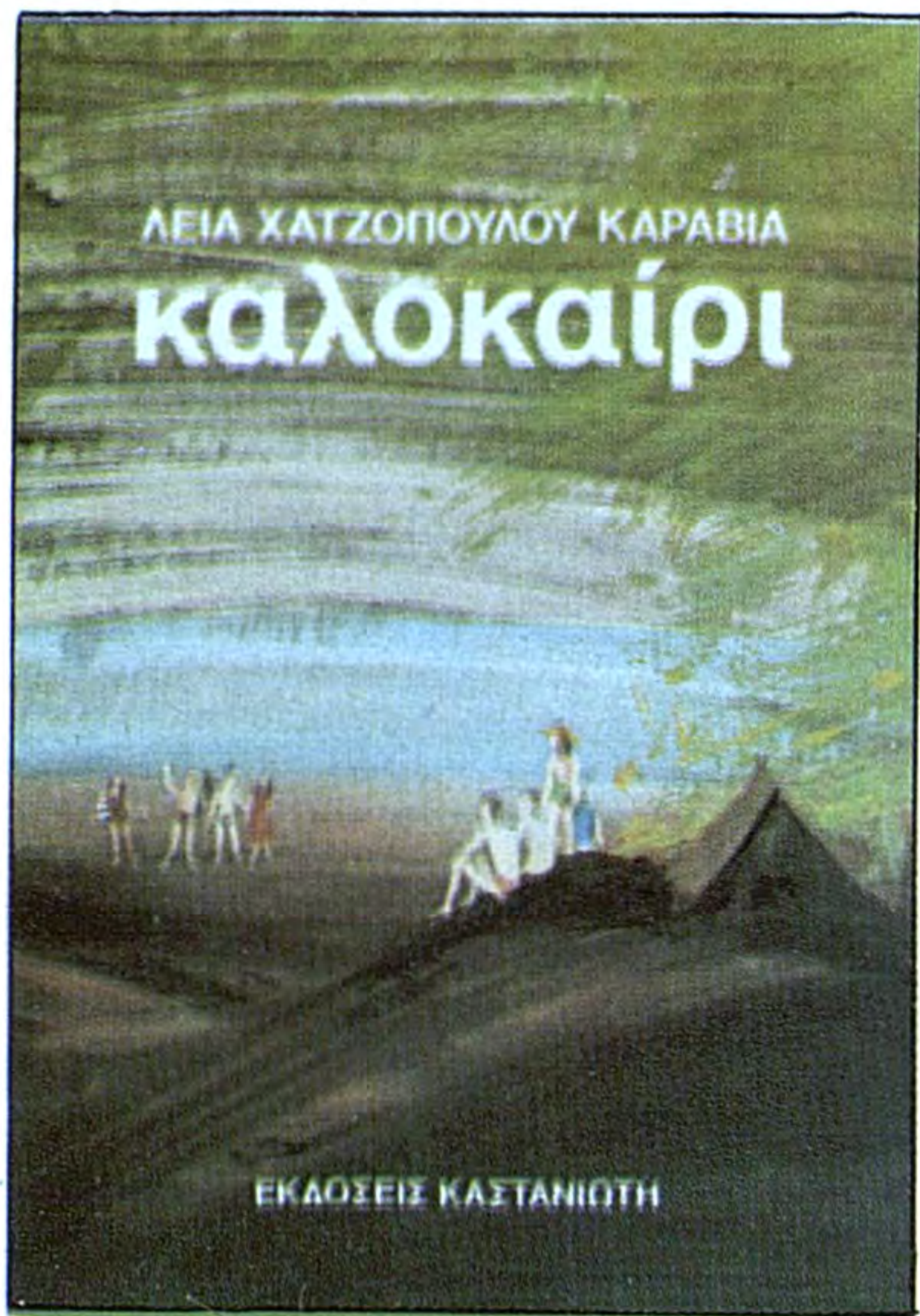
Περίοδος Β', Τεύχος 115, Σάββατο 29 Δεκέμβρη 1978

ΑΝΤΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 3 ΑΘΗΝΑ Τ.Τ. 142 ΤΗΛ.: 360.3234

Τό ἐρχόμενο Σάββατο, 6 τοῦ Γενάρη, κυκλοφορεῖ τό τεῦχος 116 τοῦ ANTI. Τό ἕκτακτο τεῦχος πού ἀφιέρωσαμε στό παιδί, μεταθέτει τήν ἔκδοση τοῦ πολιτικοῦ μας φύλλου μιά βδομάδα ἀργότερα.

Στό ἐρχόμενο τεῦχος τοῦ ANTI θά διαβάσετε:

- Μιά πολιτική ἐπισκόπηση γιά τίς ἐξελίξεις στά πολιτικά κόμματα τῆς χώρας τό 1979, τοῦ Σπ. Λιναρδάτου.
- Μιά ἀνάλυση τοῦ Κ. Κίτσου γιά τά προβλήματα καί τήν κατάσταση διαφόρων τομέων τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας μέ τήν ἔνταξη στήν εὐρωπαϊκή οἰκονομική κοινότητα.
- Μιάν ἔρευνα γιά τήν YENED: « Ὁ μῦθος τῆς νοικοκυρᾶς, οἱ ἀλόγιστες δαπάνες καί τό τραγικά...»
- Ἄρθρο τοῦ καθηγητῆ Κ. Κοιμπαῖ γιά τίς ἰδεολογικές ἐπιδράσεις στήν Ἀνώτατη Παιδεία.
- Κ. Βεργόπουλου: Καπιταλισμός καί οἰκογενειακή γεωργία.
- Πού ὁδηγεῖται ἡ εὐρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία;
- Κι' ὅπως πάντα, ὁ ΜΠΟΣΤ, οἱ μόνιμες καλλιτεχνικές μας στήλες καί ἄλλη πλούσια ὕλη.

**Μή χάσετε τό τεῦχος τοῦ ANTI,
Σάββατο 6 τοῦ Γενάρη 1979.**

ΣΑΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

ΕἶΝΑΙ φανερό ὅτι τά θέματα πού ἀφοροῦν τό παιδί δέν εἶναι δυνατό νά ἐξαντληθοῦν στά πλαίσια τῆς εἰδικῆς ἔκδοσης ἑνός περιοδικοῦ.

ΕΤΣΙ ὕλη πού προγραμματίστηκε γι' αὐτό τό τεῦχος καί πού ἀφορᾶ τό παιδί, μετατίθεται ἀπό τά πράγματα γιά προσεχῆ μας τεύχη.

ΑΝΑΜΕΣΑ στήν ὕλη αὐτή περιλαμβάνονται:

Δίγλωσσα Ἡ Διπλᾶ Μισόγλωσσα τά Μεταναστώ-παιδα; τῆς Ἀλίκης Τσιλιχρήστου.

Ἑλληνική Πραγματικότητα: 85.000 περίπου ἀνήλικοι ἐργαζόμενοι, τῆς Εἰρήνης Ψαρέλλη.

Ἡ Κοινωνική Προστασία καί Περίθαψη τοῦ Παιδιοῦ στήν Ἑλλάδα, τοῦ Γιάννη Κυριόπουλου.

Ὁ Τηλεθεατῆς – Παιδί, τοῦ Τάκη Ἀντωνόπουλου.

Ὁ Ἐλεύθερος Χρόνος τοῦ Παιδιοῦ καί ἡ ἐξωσχολική ἀπασχόληση (ἀνάλυση καί συζητήσεις παιδιοῦν στίς γειτονιές τῆς Ἀθήνας, στή Δράμα, τά Τρίκαλα, τή Χίο καί ἄλλου).

● Τό ANTI θεωρεῖ ὑποχρέωσή του, νά εὐχαριστήσῃ ὅλους ὅσους βοήθησαν σ' αὐτή τήν εἰδική ἔκδοση μέ θέμα τό ΠΑΙΔΙ.

● Τήν ἐπιμέλεια καί τήν φροντίδα τοῦ τεύχους εἶχε ἡ ΕΙΡΗΝΗ ΨΑΡΕΛΛΗ, μέ τή συνεργασία τῆς ANTEIAS ΦΡΑΝΤΖΗ.

● Ἡ καλλιτεχνική ἐπιμέλεια ἔγινε ἀπό τόν ΜΑΚΗ ΤΣΙΠΟΥΡΙΔΗ.

● Τό ἐξώφυλλο σχεδίασε ὁ Ἀλέξης Κυριτσόπουλος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Ἐνα γράμμα ἀπό τό «ANTI»4
- Διαγωνισμός πολιτικοῦ σκίτσου ἀπό τά παιδιά ..5
- Ἡ διακήρυξη τῶν δικαιωμάτων τοῦ παιδιοῦ6
- Ἡ Λεωνή, ἀνέκδοτο διήγημα τῆς ΑΛΚΗΣ ΖΕΗ ...8
- Ἡ δασκάλα, ἀνέκδοτο διήγημα τῆς ΑΡΓΥΡΩΣ ΚΟΚΟΡΕΛΗ11
- Τρίκερι 49-50, ἀφήγηση τῆς ΑΥΓΗΣ ΤΖΑΚΟΥ ...12
- Ἐνα Ἀετόπουλο θυμᾶται14
- Ὁ Καραγκιόζης ἀντάρτης16
- «Σεβαστέ μου πατερούλη...», γράμματα τῆς ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΤΣΑΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ18
- ΣΧΟΛΙΑ παιδιοῦν γιά τό βιβλίο, τοῦς δασκάλους, γιά τόν ἐλεύθερο χρόνο20
- ΕΝΤΥΠΑ φτιαγμένα ἀπό παιδιά22
- Τό ἀγόρι μέ τόν ἥλιο στό μέτωπο καί τό κορίτσι μέ τό φεγγάρι, ἐλληνικό παραδοσιακό παραμῦθι πού ἐπιμελήθηκε ὁ ΓΙΑΝΝΗΣ ΘΩΜΑΣ24
- ΚΥΠΡΟΣ: Τά παιδιά θυμοῦνται28
- Εἶμαστε πιά σχεδόν σάν τοῦς μεγάλους, σχέδια παιδιοῦν τῆς Δυτικῆς Σαχάρας30
- Σκίτσα τοῦ ΚΩΣΤΑ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ32
- Παλιοί καί καινούργιοι ἥρωες παραμυθιοῦν, τῆς ΕΙΡΗΝΗΣ ΜΑΡΡΑ34
- Ἀπό τόν Παπουτσωμένο Γάτο στόν Ροβινσώνα Κροῦσσο, τῆς ΖΩΗΣ ΒΑΛΑΣΗ36
- Ἀπό τόν «μικρό Μπιμπίκο» στόν «Πίνκ-Μάους» τοῦ ΝΙΚΟΥ ΠΛΑΤΗ38
- ΜΙΚΥ-ΜΑΟΥΣ ὁ ἀπατεώνας, τῆς ΝΑΝΤΙΑΣ ΤΣΑΟΥΛΑ40
- Ἡ ἐκπαιδευτική μας μεταρρύθμιση στόν τρίτο χρόνο τῆς ἐφαρμογῆς τῆς, τοῦ ΦΩΤΗ ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ44
- Παιχνίδι – μιά προσέγγιση, τῆς Ντίνας Διβάρη
- Μουσική Ἀγωγή, τῆς ΜΑΡΙΑΣ ΚΥΝΗΓΟΥ – ΦΛΑΜΠΟΥΡΑ49
- Παιδί καί διαφήμιση, τοῦ ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΚΟΥΛΙΔΗ 52
- Σκέψεις γιά τό θεατρικό παιχνίδι, τοῦ ΛΑΚΗ ΚΟΥΡΕΤΖΗ53

Κάθε έργο ή πρωτοβουλία θέλει και μιά δικαιολογία πιστευτή. Και μεϊς, τώρα πού τελειώσαμε όλη αυτή τή δουλειά για τό τεύχος πού θά ξεφυλλίσετε, ανακαλύψαμε ότι πρέπει νά εξηγήσουμε πώς σκεφτήκαμε και γιατί βγάλαμε αυτό τό τεύχος για τά παιδιά.

Βέβαια, κατά βάθος έμεις κάναμε μέ πολύ κέφι αυτή τή δουλειά και ίσως νά είναι κάτι πού δέ χρειάζεται όλο αυτό πού γράφουμε τώρα.

Όμως πραγματικά χρειάζεται μιά εξήγηση. Όχι βέβαια για τά παιδιά. Αυτά θά μās καταλάβουν. Άλλά ... στους μεγάλους, τούς γονιούς, τούς ταχτικούς αναγνώστες του περιοδικου – ακόμα και σ' αυτούς πού πριν ένα χρόνο έπαιζαν ομάδες – δίνουμε μιά εξήγηση τελοσπάντων, γιατί αυτό τό πολύ σοβαρό, τό πολιτικό, τό πολύ μεγαλίστικο περιοδικό, αποφάσισε νά γίνει, έστω και μιά φορά, περιοδικό για παιδιά.

Έ! λοιπόν αυτό δέν μπορούμε νά σās τό εξηγήσουμε μέ λίγα λόγια: είναι κάτι πού τό καταλάβαμε μέσα στη δουλειά πού κάναμε γι' αυτό τό περιοδικό. Μās είναι δύσκολο νά σās πούμε τί ακριβώς είχαμε στό νου νά φτιάξουμε.

Θέλαμε βέβαια νά πούμε πιο πολλά μέσα από εικόνες, κείμενα, παραμύθια και σχέδια. Γιατί είδαμε, πώς δέν υπάρχουν και πολλά πράγματα νά μās χωρίσουν απ' τά παιδιά. Γιατί καταλάβαμε πώς όσα γράφουμε για τά παιδιά, θά μπορούσαμε τά ίδια νά τά κουβεντιάσουμε και μέ τούς μεγάλους. Γιατί όλα κείνα πού συζητάμε έμεις οί μεγάλοι, μπορούμε νά τά συζητήσουμε και μέ τά παιδιά.

Νομίζουμε πώς τό πιο απλό πράγμα πού έχουμε νά εξηγήσουμε στους αναγνώστες μας – μικρούς και μεγάλους – είναι πώς και μεϊς φτιάξαμε ό,τι φτιάξαμε μέ πολλή χαρά και κέφι.

Άραγε δέν είναι αυτό αρκετό;

Τ παι

ανώριμα

Έπανάσταση χαρās

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΕ ΓΙΟΡΤΗ

Μέ ένα δώρο πανηγύρι-παιγνίδι θά συνδυαστεί τό άφιέρωμα του «ΑΝΤΙ» στό ΠΑΙΔΙ.

Γι' αυτή τή γιορτή, καλούμε όλα τά παιδιά στό κτίριο του «Φιλοπρόοδου Όμιλου Έμηττου», στην πλατεία Έμηττου, αύριο Κυριακή (31-12-78), παραμονή τής Πρωτοχρονιάς, στις 11 τό πρωί.

Τήν γιορτή επιμελήθηκαν ή «ΟΜΑΔΑ ΤΕΧΝΗΣ ΠΑΡΟΔΟΣ» μέ τό Λάκη Κουρετζή, ή μουσικός Μαρία Κυνηγου – Φλάμ-

πουρα, ό συνθέτης Λουκιανός Κηλαηδόνης και οί συνεργάτες του «ΑΝΤΙ».

Έπίσης συμμετέχει ό κουκλοθίασος «τό Κόσκινο» μέ τόν Τάκη Σαρρή.

Η γιορτή θά πλαισίωθεί από μιά έκθεση έπιλεγμένου παιδικου θιβλίου και μιά έκθεση εκπαιδευτικού παιγνιδιου (σε συνεργασία μέ τό κέντρο δημιουργικής άπασχόλησης «ΒΙΔΑ»).

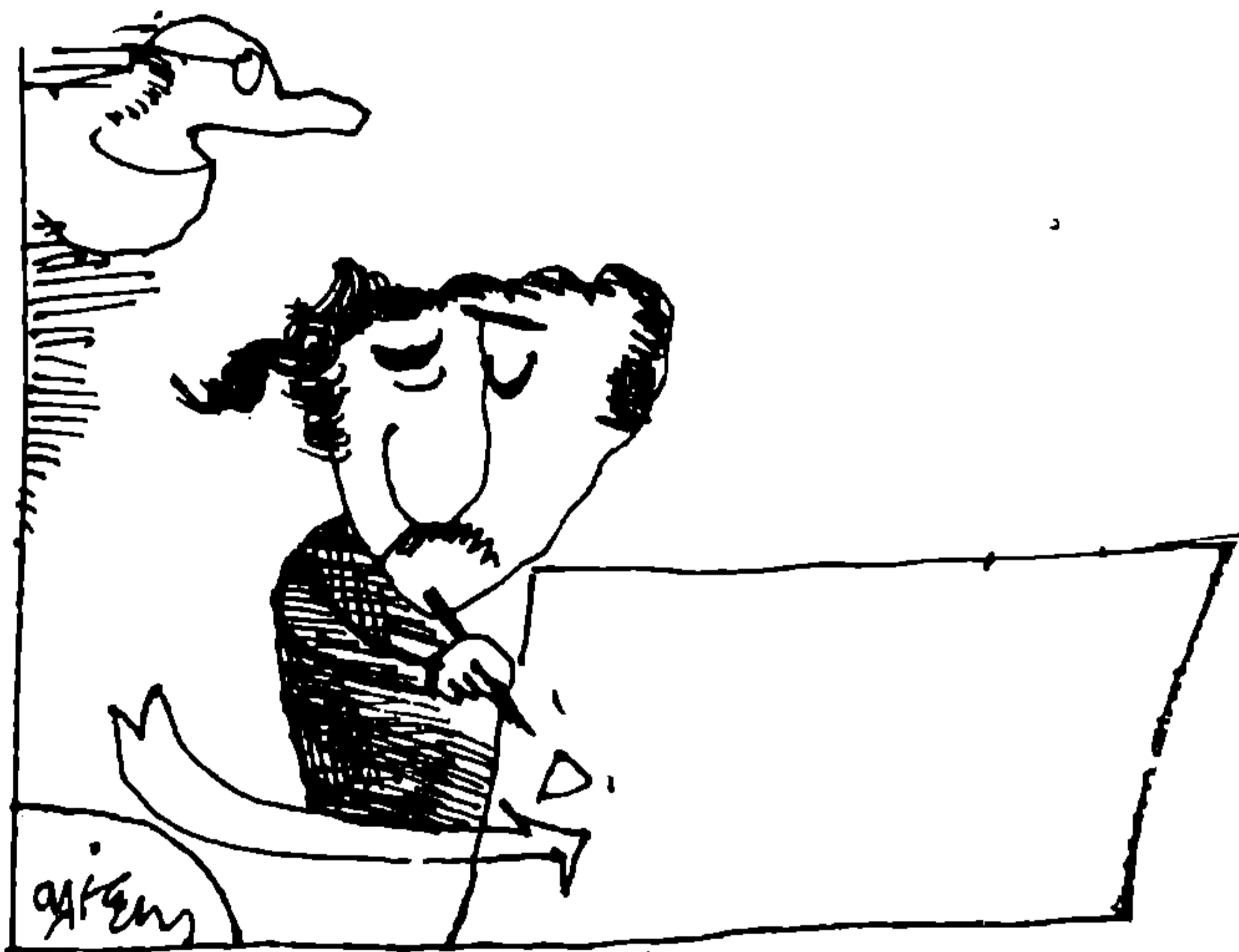
Παιδιά,

Τό «ΑΝΤΙ» κάνει ένα διαγωνισμό παιδικού σχεδίου με θέμα:

«Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ».

Στά σχέδια μπορείτε να σχολιάσετε τά πολιτικά γεγονότα, τίς πολιτικές συζητήσεις τών μεγάλων, όσα άκούτε άπ' τό ραδιόφωνο, βλέπετε στην τηλεόραση ή διαβάσετε στίς έφημερίδες, έ! και φυσικά όσα συζητάτε μεταξύ σας για τήν πολιτική!

Βάλτε όλο σας τό κέφι και κάντε καλαμπούρι με τήν ψυχή σας.

Τά σχέδια μπορείτε να τά ζωγραφίσετε σε ό,τιδήποτε είδος και μέγεθος χαρτιού.

Τά σχέδια να τά βάλετε σε ένα φάκελο και να τά ταχυδρομήσετε στη διεύθυνση:

Περιοδικό ΑΝΤΙ

Δημοχάρους 60

Άθήνα (601)

Και πάνω στό φάκελο γράψετε τό όνομα και τή διεύθυνσή σας.

Στό διαγωνισμό μπορούν να πάρουν μέρος παιδιά **μέχρι ηλικίας 15 χρονών**. Πάνω στό σχέδιο να γράψετε τό όνομα σας και τήν ηλικία σας.

Θά δοθούν πέντε ίσα βραβεία. Τά βραβεία θά είναι μιά σειρά από βιβλία για παιδιά: «Ή τέχνη για τά παιδιά», «Τό παραμύθι με τά χρώματα», «Ό μικρός Νικολά», «Οί σπόροι», «Ή Άκρόπολη και ή ιστορία της».

Τά σχέδια θά κρίνουν και θά διαλέξουν για βράβευση οί σκιτσογράφοι Κώστας Μητρόπουλος, Μέντης Μποσαντζόγλου (ΜΠΟΣΤ) και ή ψυχοπαιδαγωγός κ. Ντίνα Διβάρη. Γραμματέας τής έπιτροπής θά είναι ή Ειρήνη Ψαρέλλη.

Τά σχέδια πρέπει να έχουν ταχυδρομηθεί **μέχρι και τίς 5 Μαρτίου 1979**.

Όλα τά σχέδια θά έκτεθούν σε μιά έκθεση πού θά οργανώσει ειδικά γι' αυτό τό ΑΝΤΙ και τά βραβευμένα θά δημοσιευθούν στό περιοδικό.

Ο Τάκης ο Κουκουές

Η ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ Του συνεργάτη μας Τάκη (10 χρονών)

Νά και ένα σκίτσο πολιτικό πού μοιάζει σαν παιδικό. Τό είχε δημοσιεύσει ό «Ριζοσπάστης» τήν Πρωτοχρονιά του 1947. Και τό είχε σχεδιάσει ό Τάκης ό Κουκουές. Ό Τάκης είναι τώρα πιά ένας μεγάλος κύριος στά χρόνια. Σήμερα δέν είναι πιά Τάκης, αλλά ούτε και Κουκουές. Είναι ό κ. Εύαγ. Τερζόπουλος, ό έκδότης του περιοδικού «Γυναίκα».

Τά σκίτσα αυτά είναι πολύ ώραία, όλο κέφι και παιχνίδι και, σχεδόν, παιδικά σε χάρη και χιούμορ. Σχολίαζαν τά γεγονότα εκείνου του καιρού και άρεσαν πολύ.

Αυτόν τόν καιρό θά βγούν όλα μαζί σε ένα βιβλίο από τίς έκδόσεις του περιοδικού «Κολούμπρα»

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ (1959)

Ἐπειδὴ οἱ λαοὶ τῶν Ἐνωμένων Ἐθνῶν ἐπιβεβαίωσαν στὸν χάρτη τὴν πίστη τους στὰ θεμελιώδη δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ στὴν ἀξιοπρέπεια καὶ τὴν ἀξία τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας καὶ ἀποφάσισαν νὰ προωθήσουν τὴν κοινωνικὴ πρόοδο καὶ καλύτερα ἐπίπεδα ζωῆς σὲ συνθηκὲς μεγαλύτερης ἐλευθερίας,

Ἐπειδὴ τὰ Ἐνωμένα Ἔθνη διακήρυξαν στὴν Οἰκουμενικὴ Διακήρυξη τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου πὼς ὁ καθένας δικαιούται νὰ ἀπολαμβάνει ὅλα τὰ δικαιώματα καὶ τίς ἐλευθερίες πού προβλέπονται στὴν Διακήρυξη χωρὶς κανενὸς εἶδους διάκριση φυλῆς, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικῶν ἢ ἄλλων πεποιθήσεων, ἐθνικῆς ἢ κοινωνικῆς καταγωγῆς, περιουσίας, οἰκογενειακῆς προελεύσεως ἢ ἄλλης κοινωνικῆς θέσεως,

Ἐπειδὴ τὸ παιδί ἔχει ἀνάγκη, λόγω τῆς φυσικῆς καὶ πνευματικῆς του ἀνωριμότητας, ἀπὸ ἰδιαίτερη προφύλαξη καὶ φροντίδα, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς κατάλληλης νομικῆς προστασίας, τόσο πρὶν, ὅσο καὶ μετὰ τὴ γέννησή του,

Ἐπειδὴ ἡ ἀνάγκη γιὰ τέτοια ἰδιαίτερη προστασία διατυπώθηκε στὴ Διακήρυξη τῆς Γενεύης γιὰ τὰ Δικαιώματα τοῦ Παιδιοῦ τὸ 1924 καὶ ἀναγνωρίστηκε στὴν Οἰκουμενικὴ Διακήρυξη τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου καὶ στὰ καταστατικά τῶν εἰδικευμένων ὀργανισμῶν καὶ τῶν διεθνῶν ὀργανώσεων πού ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν εὐημερία τῶν παιδιῶν,

Ἐπειδὴ ἡ ἀνθρωπότητα ὀφείλει στὸ παιδί ὅ,τι καλύτερο ἔχει νὰ δώσει,

Γι' αὐτὸ τώρα, ἡ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ προβαίνει σ' αὐτὴ τὴ Διακήρυξη τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Παιδιοῦ γιὰ νὰ μπορεῖ τὸ παιδί νὰ ζήσει εὐτυχισμένο τὰ παιδικὰ του χρόνια καὶ νὰ ἀπολαμβάνει, γιὰ τὸ δικό του καλὸ καὶ τὸ καλὸ τῆς κοινωνίας, τὰ δικαιώματα πού περιέχονται στὴ Διακήρυξη καὶ καλεῖ τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀνδρες καὶ τίς γυναῖκες σὰν ἄτομα, τίς ἐθελοντικὲς ὀργανώσεις, τοὺς φορεῖς τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ τίς ἐθνικὲς Κυβερνήσεις νὰ ἀναγνωρίσουν τὰ δικαιώματα αὐτά καὶ

νὰ ἐπιδιώξουν τὴν τήρησή τους μέ νομοθετικά καὶ ἄλλα μέτρα πού θὰ ληφθοῦν προοδευτικά σύμφωνα μέ τίς ἀκόλουθες ἀρχές:

(Ψηφίστηκε ὁμόφωνα στίς 20 Νοεμβρίου 1959)

ΚΑΙ ΟΜΩΣ οἱ ἀρχές αὐτές τῶν Ἐνωμένων Ἐθνῶν δὲν ἔχουν βρεῖ ἀκόμα τὴν ἐφαρμογή τους στὸν πλανήτη μας. Ἄς τίς δοῦμε μία-μία:

ΑΡΧΗ ΠΡΩΤΗ

Τὸ παιδί θὰ ἀπολαμβάνει ὅλα τὰ δικαιώματα πού προβλέπονται σὲ τούτῃ τὴ Διακήρυξη. Τὰ δικαιώματα αὐτά ἀναγνωρίζονται σὲ ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ παιδιά χωρὶς διάκριση φυλῆς, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικῶν ἢ ἄλλων πεποιθήσεων, ἐθνικῆς ἢ κοινωνικῆς καταγωγῆς, περιουσίας, οἰκογενειακῆς προελεύσεως ἢ ἄλλης κοινωνικῆς θέσεως τοῦ ἴδιου τοῦ παιδιοῦ ἢ τῆς οἰκογενείας του.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ: Ξέρουμε ὅλοι γιὰ τὴν καθημερινὴ καταπίεση τῶν ἔγχρωμων «μειονοτήτων» τῆς Ἀμερικῆς, τὸ ρατσισμό στὴ Ν. Ἀφρική καὶ τὴ Ροδεσία, τὸ διωγμὸ καὶ τὴ στέρηση ἰθαγένειας στὰ παιδιά τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν προσφύγων, τὴ στερημένη ζωὴ τῶν παιδιῶν στίς φτωχογειτονιές τῆς Νότιας Ἀμερικῆς καὶ τῶν παιδιῶν τῆς φτωχολογιᾶς σ' ὅλες τίς χώρες τοῦ κόσμου...

ΑΡΧΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

Τὸ παιδί θὰ ἀπολαμβάνει ἰδιαίτερη προστασία καὶ θὰ τοῦ παρέχονται, μέ νομοθετικά ἢ ἄλλα μέσα, εὐκαιρίες καὶ δυνατότητες γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἀναπτύχθῃ σωματικά, ψυχικά, ἠθικά, πνευματικά καὶ κοινωνικά μέ τρόπο φυσιολογικό καὶ ὑγιεινό καὶ σὲ συνθηκὲς ἐλευθερίας καὶ ἀξιοπρέπειας. Ὄταν θεσπίζονται νόμοι γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό, πρωταρχικὴ φροντίδα θὰ εἶναι ἡ ἐξασφάλιση τῶν πραγματικῶν συμφερόντων τοῦ παιδιοῦ.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ: Ποιά εἶναι ἡ «ἰδιαίτερη προστασία» πού ἀφήνει τὰ παιδιά ἐκτεθειμένα στὴν ἠπατίτιδα καὶ τίς ἄλλες ἀρρώστειες; Ποιά ἰδιαίτερη φροντίδα ἔχουν τὰ ἀγροτόπαιδα στὴν Ἡπειρο καὶ τὴ Μάνη;

ΑΡΧΗ ΤΡΙΤΗ

Στὸ παιδί θὰ ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὴ στιγμή τῆς γέννησής του τὸ δικαίωμα νὰ ἔχει ὄνομα καὶ ἐθνικότητα.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ: Τὰ παιδιά στὴν Παλαιστίνη, στὴν Ἑρυθραία, στὴ Σαχάρα – τὰ παιδιά τοῦ Πολισάριο – δὲν ἔχουν ἐθνικότητα. Αὐτοὶ οἱ λαοὶ παλεύουν μέ τὸ ὄπλο στὸ χέρι γιὰ νὰ τοὺς ἀναγνωριστῆ μιά πατρίδα. Πόσα παιδιά δὲν ἔχουν ὄνομα; Καὶ τί σημαίνει νόθο παιδί στὴν πατρίδα μας;

ΑΡΧΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Τὸ παιδί θὰ ἀπολαμβάνει τὰ δικαιώματα τῆς κοινωνικῆς ἀσφάλειας. Θὰ τοῦ ἀναγνωρίζεται τὸ δικαίωμα νὰ μεγαλώνει καὶ νὰ ἀναπτύσσεται μέ υγεία. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό θὰ παρέχεται στὸ παιδί καὶ στὴ μητέρα του ἰδιαίτερη φροντίδα καὶ προστασία, στὴν ὁποία περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἱκανοποιητικὴ προγεννητικὴ καὶ μεταγεννητικὴ μέριμνα. Τὸ παιδί θὰ ἔχει τὸ δικαίωμα ἱκανοποιητικῆς διατροφῆς, στέγασης, ψυχαγωγίας καὶ ἰατρικῆς περίθαλψης.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ: Ποιὸ δικαίωμα ἱκανοποιητικῆς διατροφῆς ἔχουν τὰ παιδιά τῆς Βομβάης στὴν Ἰνδία, στέγα-

ύλικής ασφάλειας. Τό παιδί τής τρυφερής ηλικίας δέν θά χωρίζεται από τή μητέρα του παρά μόνο σέ εξαιρετικές περιπτώσεις. 'Η κοινωνία καί οί δημόσιες υπηρεσίες θά έχουν τό καθήκον νά παρέχουν ιδιαίτερη φροντίδα στά παιδιά χωρίς οίκογένεια καί στά παιδιά πού δέν έχουν έπαρκή μέσα συντήρησης. 'Η παροχή κρατικών επίδομάτων καί άλλης βοήθειας γιά τή συντήρηση τών παιδιών πολυμελών οίκογένειών είναι επιθυμητή.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ: Τά παιδιά στά όρεινά χωριά μας είναι στοιβαγμένα σέ μία αίθουσα - όλες μαζί οί τάξεις - μ' έναν δάσκαλο. Καί οί αυστηρές καί άνόητες, οί αναχρονιστικές τιμωρίες εξακολουθοῦν νά επιβάλλονται ακόμα καί σήμερα...

ΑΡΧΗ ΕΒΔΟΜΗ

Στό παιδί αναγνωρίζεται τό δικαίωμα τής εκπαίδευσης ή όποια θά παρέχεται δωρεάν καί θά είναι υποχρεωτική, στή στοιχειώδη τουλάχιστον βαθμίδα. Στό παιδί θά παρέχεται μία εκπαίδευση πού θά προάγει τή γενική παιδεία του καί θά τοῦ δώσει τή δυνατότητα μέ βάση τήν άρχή τής ισότητας τών ευκαιριών νά αναπτύξει τίς ικανότητές του, τήν άτομική του κρίση καί τό αίσθημα τής ήθικης καί κοινωνικής ευθύνης του καί νά γίνει ένα χρήσιμο μέλος τής κοινωνίας.

Τά πραγματικά συμφέροντα τοῦ παιδιοῦ θά αποτελοῦν τήν κατευθυντήρια άρχή εκείνων πού είναι υπεύθυνοι γιά τήν εκπαίδευση καί τήν καθοδήγησή του. 'Η ευθύνη αὐτή ανήκει κατά πρώτο λόγο στους γονείς του.

Τό παιδί θά έχει κάθε ευκαιρία γιά παιχνίδι καί ψυχαγωγία, πού πρέπει νά κατευθύνονται πρὸς τούς ίδιους σκοπούς πού επιδιώκει καί ή εκπαίδευση. 'Η κοινωνία καί οί δημόσιες υπηρεσίες θά επιδιώξουν νά προωθήσουν τήν απόλαυση τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ: Οί πρώτοι πού απολαμβάνουν προστασία καί περίθαλψη είναι οί ισχυροί, οί προνομιούχοι καί οί εύποροι. Τά παιδιά έχουν ανάλογη μοίρα μ' αὐτή πού έχουν οί γονιοί τους...

ΑΡΧΗ ΟΓΔΟΗ

Τό παιδί θά είναι σέ κάθε περίπτωση από τούς πρώτους πού θά απολαμβάνουν προστασία καί περίθαλψη.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ: Τά παιδιά «χωρίς οίκογένεια» μεγαλώνουν στό δημοτικό βρεφοκομείο τής 'Αθήνας αλλά καί άλλου, χωρίς αγάπη καί ιδιαίτερη φροντίδα...

ΑΡΧΗ ΕΝΑΤΗ

Τό παιδί θά προστατεύεται από κάθε μορφή εκκατάλειψης, σκληρότητας καί εκμετάλλευσης. Δέν θά είναι αντικείμενο κανενός είδους συναλλαγής.

Τό παιδί δέν θά προσλαμβάνεται σέ εργασία πρὶν φτάσει στήν κατάλληλη κατώτατη ηλικία. Σέ καμιά περίπτωση δέν θά εξαναγκάζεται ή θά τοῦ επιτρέπεται νά απασχολείται σέ εργασία ή επάγγελμα πού θά ζημιώνει τήν υγεία ή τήν εκπαίδευσή του ή θά παρεμποδίζει τή σωματική, πνευματική ή ήθική ανάπτυξη του.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ: Σύμφωνα μόνο μέ επίσημα στοιχεία δυό εκατομμύρια τριακόσιες πενήντα χιλιάδες παιδιά 5-15 χρονῶν δέν προστατεύονται από καμιά νομοθεσία· αντίθετα αναγκάζονται νά δουλεύουν ακόμα καί σέ βαριές δουλειές. Στήν πατρίδα μας 85.000 παιδιά ηλικίας μέχρι 15 χρονῶν δουλεύουν - αντίθετα μέ τό νόμο - καί φυσικά δέν τά προστατεύει κανένας νόμος.

ΑΡΧΗ ΔΕΚΑΤΗ

Τό παιδί θά προστατεύεται από κάθε ενέργεια πού μπορεί νά ένθαρρύνει φυλετικές, θρησκευτικές ή όποιες άλλης μορφής διακρίσεις. Τό παιδί θά ανατρέφεται μέ πνεῦμα κατανόησης, άνοχής, φιλίας μεταξύ τών λαών, ειρήνης καί παγκόσμιας αδελφοσύνης καί μέ πλήρη συναίσθηση ότι ή δραστηριότητα καί οί ικανότητές του πρέπει νά αφιερώνονται στήν έξυπνη ρέτηση τών συνανθρώπων του.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ: Πόσες πικρές ώρες, πόσες στιγμές καταφρόνιας, πόσες προσβολές καί πόση άστοργη άδιαφορία δέν συναντοῦν τά παιδιά όπου γῆς;

σης τά προσφυγόπουλα τής Κύπρου, ψυχαγωγίας τά παιδιά στίς πολεμικές ζώνες τής Παλαιστίνης καί τής 'Ερυθραίας καί Ιατρικής περίθαλψης τά παιδιά τής 'Αφρικής;

ΑΡΧΗ ΠΕΜΠΤΗ

Τό παιδί πού μειονεκτεί σωματικά, διανοητικά ή κοινωνικά θά απολαμβάνει τήν ιδιαίτερη μεταχείριση, εκπαίδευση καί φροντίδα πού απαιτεί ή ειδική κατάσταση του.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ: Πόσα από τά παιδιά μέ ειδικά προβλήματα στήν πατρίδα μας βρίσκουν θέσεις σέ κάποιο ειδικό ίδρυμα; Πόσα απ' αὐτά μεγαλώνουν μέ τήν φροντίδα πού θά τούς εξασφαλίσει τήν ιδιαίτερη μεταχείριση πού χρειάζονται;

ΑΡΧΗ ΕΚΤΗ

Τό παιδί έχει ανάγκη, γιά τήν πλήρη καί άρμονική ανάπτυξη τής προσωπικότητάς του, από αγάπη καί κατανόηση. Θά μεγαλώνει, όπου είναι δυνατόν, μέ τήν ευθύνη καί τήν φροντίδα τών γονέων του καί πάντοτε σέ μία άτμόσφαιρα στοργής καί ήθικης καί

Λεωνή

- Λένη!
- Λένηνηνη!

Ἡ Λεωνή γύρισε τό κουμπί τῆς τηλεόρασης στή δια-
πασῶν κι' ἔκανε πῶς δέν ἄκουσε. Πείσμα ἢ γιαγιά, πεί-
σμα κι' αὐτή. "Ὅλοι τή φωνάζανε Λεωνή, μονάχα ὁ παπ-
πούς κι' ἡ γιαγιά, τή λέγανε σώνει καί καλά Λένη. Κι'
ἐκείνης τῆς ἄρεσε τό ὄνομα της κι' ἄς ἦτανε παράξενο κι'
ἄς μὴν ἤξερε ἄλλο παιδί νά τό λένε ἔτσι. Βέβαια τ' ἀγό-
ρια τῆς τάξης της τή φώναζαν πολλές φορές, Λεμόνι καί
τῆς τραβοῦσαν τήν ἀλογοουρά μέσα στό μάθημα. Τό ξέ-
ρανε πῶς δέ θά μαρτυρήσει. Στό διάλειμμα ὅμως τούς
ἄρχιζε καί κείνη τίς στριφογυριστές τσιμπιές γιά νά μά-
θουν.

- Λένη!

Ἡ γιαγιά μπῆκε θυμωμένη στήν τραπεζαρία.

- *Τί ἔβαλες τήν τηλεόραση τόσο δυνατά! Θά σηκώσεις
τόν κόσμο στό ποδάρι.*

Ἡ Λεωνή χαμήλωσε τό κουμπί. Ἡ γιαγιά τῆς εἶπε νά
πάει νά πάρει ψωμί γιατί ὅπου νά' ναι θά γύριζε ὁ παπ-
πούς νά καθήσουν στό τραπέζι. Στό δρόμο γιά τό
φουῆρο συλλογιότανε ἀκόμα μιά φορά τά λόγια τῆς για-
γιας, προχτές τό ἀπόγευμα πού εἶχε θυμώσει μαζί της κι'
ἔδωσε ἡ Λεωνή μιά κλωτσιά στή καρέκλα καί βρεθήκανε
ἄλλου τά πόδια, ἄλλου ἡ ράχη.

- *Ἴδια ὁ παππούς της, εἶπε ἡ γιαγιά στή μαμά μέσα
ἀπό τά δόντια της μά ἡ Λεωνή τήν ἄκουσε.*

Πῆγε στό χῶλ στό μεγάλο καθρέφτη τοῦ πόρτ-μαντώ
καί κόλησε τή μύτη της σχεδόν ἀπάνω. Δέν ἔμοιαζε στα-
λιά τοῦ παππού. Πρῶτα-πρῶτα ἐκεῖνος εἶναι κοντός καί
ἡ Λεωνή εἶναι σχεδόν ἡ πιό ψηλή μέσα στήν τάξη της κι'
ἀπό τ' ἀγόρια ἀκόμα. Μόλις ἔχει κλείσει τά δέκα κι' ὅλοι
τήν κάνουν πιό μεγάλη. Ἐπειτα ὁ παππούς δέ θυμώνει,
δέ καυγαδίζει ποτέ ἐνῶ ἐκείνη καί καυγατζοῦ εἶναι κι'
ἅμα τήν πιάνει θυμός... Ἐχει γοῦστο νά μὴν εἶμαι παιδί
τους καί νά μέ βρῆκανε στήν πόρτα, χάρηκε ἡ Λεωνή.
Θά' θελε τόσο πολύ νά' χει μιά παράξενη ἱστορία ὅλο
περιπέτειες. Δέν ἔμοιαζε σέ κανέναν, ὅλοι τό λέγανε.
Οὔτε στή μαμά πού εἶναι κοντούλα καί στρουμπουλή,
οὔτε στό μπαμπά πού εἶναι ἀδύνατος κι' ὄχι πολύ ψηλός,
ἂν πεις πιά στή γιαγιά... Ἡ Λεωνή εἶναι ἓνα γεροδεμένο
κορίτσι μέ σκοῦρα καστανά μαλλιά. Ἴδια ὁ παππούς!
Ποῦ τό βρῆκε ἡ γιαγιά! Ὁ παππούς ἔχει μικρά ξεπλυ-
μένα μάτια καί καμπουριαστή μύτη. Τῆς Λεωνῆς ἡ μύτη
εἶναι ἴσια καί τά μάτια κατάμαυρα. "Αχ νά' χει κι' αὐτή
μιά ἱστορία σάν τοῦ "Ὀλιβερ Τουϊστ!

Περπατοῦσε στό δρόμο, δάγκωνε τήν ἄκρη τῆς φρα-
τζόλας καί συλλογιότανε πῶς τάχατες τήν εἶχανε βρεῖ
στό κατώφλι τοῦ σπιτιοῦ ντυμένη κεντημένα μωρου-
διακά μέ χρυσό σταυρό κι' ἓνα χαρτί καρφισωμένο: ΜΕ
ΛΕΝΕ ΛΕΩΝΗ. Θά' θελε βέβαια νά ἔχει πάντα τούς
ἴδιους μπαμπά καί μαμά κι' ἄς μὴν εὔρισκε ποτέ τούς
ἀληθινούς γονεῖς της, μά ἡ γιαγιά...

Σά τόν σκύλο μέ τή γάτα τά πήγαιναν οἱ δύο τους.
"Ἄσπρο ἢ γιαγιά, μαῦρο ἢ Λεωνή. "Ὅσο γιά τόν παππού,
οὔτε κρύο, οὔτε ζέστη. Ὁ παππούς δέ μάλωνε ποτέ,
ἀλλά καί δέν εἶχες τίποτα νά κουβεντιάσεις μαζί του.
Μιλοῦσε πολύ λίγο καί ὅταν ἡ Λεωνή ἔπαιζε ξερῆ μαζί

του δέν ἦτανε καθόλου διασκεδαστικά. Σάν ἔκανε κείνος
συνέχεια ξερές δέν ξεφώνιζε ὅπως ὁ μπαμπάς: «σέ κατα-
τρόπωσα», μονάχα σόπαινε.

Σά νά τή παραδάγκωσε τή φρατζόλα, πάει ὅλη ἡ γω-
νιά καί θά'κουγε φωνές ἀπό τή γιαγιά. Ἡ μαμά κι' ὁ
μπαμπάς δέ τήν μάλωναν ποτέ. "Ἄμα τήν ἔπιαναν τή
Λεωνή οἱ διαολιές της, ἐκεῖνοι τήν ἄφηναν νά ξεσπάσει
κι' ὕστερα κουβέντιαζαν μαζί της χωρίς φωνές. Μόνο
πού δέν ἔχουν πολύ καιρό γιά κουβέντες. Δουλεύου-
νε δάσκαλοι κι' οἱ δύο, μα-
κριά ἀπό τήν Ἀθήνα κι' ἔρ-
χονται μόνο τά Σαββατοκύ-
ριακα. Τοῦ χρόνου ὅμως
πάει, τέλειωσε, θά πάρουνε
μετάθεση καί θά νοικιά-
σουνε δικό τους σπίτι καί
θά μείνουμε μέ τή Λεωνή,
μονάχα οἱ τρεῖς τους. Ἡ
μαμά, λέει πῶς ὅσο μικρό
καί νά' ναι τό σπίτι

θά μπορεῖ ἡ Λεωνή ὅποτε θέλει νά κουβαλάει ὅλες τίς
φιληνάδες. "Ὅχι σάν τή γιαγιά πού γιά νά καλέσει μιά
φίλη της πρέπει νά ξέρει νά τῆς πει ποιοί εἶναι οἱ γονεῖς
της, τί δουλειά κάνουν, ἂν ἔχουν αὐτοκίνητο...

Γιατί, ἀναρωτιέται ἡ Λεωνή, ὅλα τά σπουδαῖα πράγ-
ματα νά γίνονται μόνο στά μυθιστορήματα; Δέν ξέρει
κανένα παιδί πού νά' χει βρεῖ χαμένο θησαυρό ἢ νά εἶ-
ναι ὀρφανό καί νά ἀνακαλύπτει ξαφνικά τούς γονεῖς
του. Λεωνή... κανέναν στήν οἰκογένεια δέ λένε ἔτσι.

- *Μαμά γιατί μέ βγάλατε Λεωνή;*
- *Τό διάβασα σ' ἓνα βιβλίο καί μοῦ ἄρεσε.*
- *Γιατί τῆς γιαγιάς δέ τῆς ἄρέσει τό ὄνομά μου;*

Ἡ μαμά ἀλλάζει κουβέντα καί θαρρεῖ πῶς ἡ Λεωνή
εἶναι νήπιο σά τή ξαδέλφη της τήν Ἀγνή πού χαύει μέ τό
πρῶτο ὅτι τῆς ποῦνε οἱ μεγάλοι. «Θά' θελες νά χανόμα-
σαν στά χιόνια σάν τόν Πέτερ καί τή Γκρέτα»; τήν εἶχε
ρωτήσει μιά μέρα τήν ξαδελφούλα της ὅταν τῆς διάβαζε
τήν «Βασίλισσα τῶν χιονιῶν». «Μά ἐδῶ δέν ἔχει χιόνια»
ἀπάντησε ἡ Ἀγνή. Οὔτε ὅμως στό δάσος δέν ἤθελε νά
χαθοῦνε πού τῆς πρότεινε ὅταν εἶχανε πάει ἐκδρομή μέ
τόν παππού καί τή γιαγιά. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς τό δά-
σος ἦτανε κάτι μικρά ἀραιά πευκάκια πού οὔτε νά μισο-
κρυφτεῖς δέ μποροῦσε πίσω ἀπό τόν κορμό τους. Στή
Σαρωνίδα πού πηγαίνανε ἐξοχή, τό διαμέρισμα εἶχε δύο

δωμάτια όλα κι' όλα. 'Η Λεωνή μέ τή γιαγιά και τήν 'Αγνή είχανε τά κρεβάτια τους 'πλάι-πλάι, στή μέση ή γιαγιά - κι' οὔτε καν μαξιλαροπόλεμο δέν ήθελε νά παίξουνε ή 'Αγνή και νά πετάνε τά μαξιλάρια πάνω από τή γιαγιά, τό μεσημέρι πού κοιμότανε. 'Ολόκληρο καλοκαίρι μέ τόν παππού και τή γιαγιά και τήν 'Αγνή πού εἶναι σαχλή και μαρτυριάρα και μικρή!

Στά βιβλία τά παιδιά πηγαίνουνε ἐξοχή σέ νησιά, βρίσκουνε κάτι μυστηριώδικες σπηλιές μέσα στά βράχια και ξετρουπώνουν παράξενα κοχύλια πού ἅμα τά κολλήσεις στό αὐτί σου ἀκούς μαγικές λέξεις και μουσική. Στ' ἀλήθεια ὅμως δέν ὑπάρχει ἄλλη ἐξοχή ἀπό τήν πολυκατοικία στή Σαρωνίδα. Μένανε στό δεύτερο πάτωμα κι' ἅμα ή Λεωνή κατρακυλοῦσε τίς σκάλες κι' ἔφτανε κάτω πρὶν τή γιαγιά και τήν 'Αγνή πού κατέβαιναν μέ τό ἄσανσέρ,

ή γιαγιά τῆς τραβοῦσε δυνατά τήν ἀλογοουρά νά πονέσει.

- "Αρχισες πάλι τίς ἀνταρσίες σου.

Στήν πλάζ εἶχε τόσο κόσμο πού μόλις βρίσκανε μέρος νά στήσουνε τή ὀμπρέλα. Στή θάλασσα, ἔπρεπε ή Λεωνή νά προσέχει τήν 'Αγνή πού δέν ἔλεγε νά μάθει κολύμπι

και φοροῦσε ἓνα σωσίβιο μέ κεφάλι πάπιας, ὅπως τά νήπια. Ἄμα ἔκανε νά παίξει μέ τό νερό και νά τήν πιτσιλίσει ή 'Αγνή μιξόκλαιγε.

- Θά τό πῶ στή γιαγιά, νά δεῖς...

Σά γύρισε ή Λεωνή στό σπίτι μέ τή δαγκωμένη φρατζόλα ή γιαγιά τῆς εἶπε ἀμέσως τά νέα. 'Η μαμά κι' ὁ μπαμπάς δέ θά ἔρχόντανε τοῦτο τό Σαββατοκύριακο γιατί τούς χάλασε τό αὐτοκίνητο και δέν θά τούς τό φτιαχναν πρὶν μιά βδομάδα. Εἶχανε ἓνα σαραβαλάκι φόλξ-βάγκεν πού ὅταν ἔτρεχε λίγο παραπάνω ἔκανε ἓνα θόρυβο σά νά χτυπᾶς δυό καπάκια ἀπό τετζερέδες.

- Γιατί δέν τούς δίνει ὁ παππούς τό δικό του, εἶχε πει μιά μέρα ή Λεωνή στή γιαγιά!

'Ο παππούς ἔχει ἓνα μεγάλο αὐτοκίνητο πού ὅλη μέρα εἶναι παρκαρισμένο μπροστά στήν πόρτα. Μονάχα τίς Κυριακές πηγαινε μέ τή γιαγιά καμιά βόλτα ὡς τό σπίτι τους στή Σαρωνίδα.

- "Όλα πιά νά σᾶς τά δώσει ὁ παππούς, εἶχε ἀπαντήσει ή γιαγιά σχεδόν θυμωμένα και σάν εἶδε πώς ή Λεωνή δέν καταλάβαινε, ἄρχισε νά τῆς λέει πάλι πώς μεγάλωσε τή μαμά και τή θεία Σοφία τή μαμά τῆς 'Αγνῆς μέ βάσανα και πώς ἂν δέν ἦτανε ὁ παππούς...

'Η Λεωνή δέν καταλαβαίνει πώς μπορεῖ νά μεγάλωνε

τή μαμά και τή θεία τῆς μέ βάσανα ἀφοῦ σίγουρα θά ἦτανε και οἱ δυό τους ὑπάκουα και φρόνιμα κοριτσάκια.

- Θά πᾶμε βόλτα τήν Κυριακή μέ τόν παππού, λέει ή γιαγιά πού τήν εἶδε νά κατσουφιάζει ἅμα ἔμαθε πώς δέ θά ἔρχόντανε ή μαμά κι' ὁ μπαμπάς.

- Δέ πάω πουθενά, λέει ή Λεωνή ἔτοιμη νά βουρκώσει κι' ἔδωσε μέ πείσμα ἄκόμα μιά δαγκωνιά στή φρατζόλα.

- Εἶσαι ἀνυπόφορη, ἔκανε ή γιαγιά και τῆς πήρε νευριασμένα τό ψωμί.

Τό ξέρω, εἶπε μέσα τῆς ή Λεωνή. Τό ξερε πώς εἶναι κακό, σκανταλιάρικο, ἀνυπόφορο κορίτσι. Ἀντάρτισσα, ὅπως τήν ἔλεγε ή θεία Σοφία. Δέ ξέρει ὅμως γιατί, τῆς Λεωνῆς αὐτό τῆς ἄρεσε.

- Τί θά πει γιαγιά, ἀντάρτισσα, εἶχε ρωτήσει σάν τό ἄκουσε γιά πρώτη φορά.

- Πήγαινε στήν κουζίνα νά δεῖς ἂν βράζει τό νερό γιά τά μακαρόνια, ἀπάντησε ή γιαγιά.

Σάν ρωτοῦσε κάτι και δέν ήθελε νά ἀπαντήσει ή γιαγιά, τήν ἔστελνε σέ δουλειά.

'Η Λεωνή δέ μποροῦσε νά τό πάρει ἀπόφαση πώς θά περίμενε ὡς τό ἄλλο Σαββατοκύριακο γιά νά δεῖ τή μαμά και τόν μπαμπά. Πολλές φορές τά βράδια τῆς τηλεφωνοῦσαν νά τῆς πουν καληνύχτα. Θά τούς τά ἔψελνε λοιπόν ἀπό τό τηλέφωνο: πού τήν ἀφήνουν ἔτσι, πώς δέ μπορεῖ πιά μέ τόν παππού και τή γιαγιά, πώς θά σηκωθεί νά φύγει... Καί πού νά πάει; Στό δάσος σάν τό κοντορεβυθούλη; Ἀφοῦ δέν ὑπάρχει δάσος παρά ὁ Ἐθνικός κήπος πού τήν πάει ὁ παππούς ἀπό ὅταν ἦτανε πολύ μικρή, μέ τούς ἴδιους κουτούς κύκνους νά τούς πετάει κουλούρι μπουκιές-μπουκιές.

Τ' ἀπόγευμα πρὶν φύγει γιά ὁ σχολεῖο τῆς ἔδωσε ή γιαγιά τό κλειδί τοῦ σπιτιοῦ περασμένο σ' ἓνα σπάγκο νά τό κρεμάσει στό λαιμό τῆς.

- Θά εἶμαι στό κομμωτήριο και μπορεῖ νά χασομερήσω, τῆς εἶπε.

Ο παππούς δέ γύριζε ποτέ πρὶν τίς ὀχτώ ἀπό τό καφενεῖο και ή Λεωνή ἅμα εἶχε μάθημα τό ἀπόγευμα, σχολνοῦσε στίς ἔξι.

Μόλις βγήκε ἀπό τήν πόρτα τοῦ σχολεῖου, δέ χασομέρησε καθόλου νά κουδεντιάσει μέ τίς φιληνάδες τῆς στή γωνιά τοῦ δρόμου σάν κάθε μέρα.

- Γειά σας, τούς πέταξε κι' ἔστριψε τή γωνιά.

'Ἐφτασε στό σπίτι και παρακαλοῦσε νά ἀργήσει ή γιαγιά, γιά νά τό χαρεῖ πού θά ἦτανε ὀλομόναχη νά χαζεῦει ἀπό δωμάτιο σέ δωμάτιο. Ἐβγαλε τήν ποδιά τῆς, σήκωσε τά μαλλιά τῆς ψηλά ὅπως ἐκείνη ή ἐκφωνήτρια στήν τηλεόραση, στάθηκε μπροστά στόν καθρέφτη κι' ἄρχισε νά τραγουδάει.

- Γιά σένα, γιά σένα, ὡς και τόν ἐγωῖσμό μου θυσιάσω

για σένα, για σένα, ὀλόκληρη ζωή ἀλλάζω...

'Ἐκανε τρεμουλιαστή τή φωνή τῆς κι' ὕστερα βάλθηκε νά τραγουδάει δυνατά ὅπως δέν θά τήν ἄφηνε ποτέ ή γιαγιά.

Γιά σένα, για σένα...

Χτύπησε τό κουδούνι. 'Η Λεωνή σταμάτησε τό τραγούδι κι' ἄφησε τά μαλλιά τῆς νά πέσουν. 'Η γιαγιά τῆς εἶχε πει νά κοιτάζει ἀπό τό ματάκι πρὶν ἀνοίξει τήν πόρτα, ἐκείνη ὅμως σχεδόν πάντα τό ξεχνοῦσε. Ἐπαιρνε μάλιστα φόρα στό μακρὺ διάδρομο, γλυστροῦσε στό παρκέτο κι' ἔφτανε τσουλιστά ὡς τήν πόρτα. Σταμάτησε τή φόρα τῆς τσίμα-τσίμα στήν πόρτα και τήν ἀνοίξε διάπλατα. Κουτούλησε πάνω στή θεία Σοφία πού πίσω τῆς

ξεπρόβαλε τό ποντικίσιο μουσούδι τῆς Ἄγνης.

– Τσιάο, πέταξε ἡ σαχλή Ἄγνη.

– Γειά σου χρυσό μου, μέσα εἶναι ἡ γιαγιά; ρώτησε ἡ θεία Σοφία πού ἔμοιαζε κάπως σάν ἀλαφιασμένη.

– Εἶναι στό κομμωτήριο, ἀπαντάει ἡ Λεωνή καί πᾶνε ὅλοι μαζί στήν τραπεζαρία.

– Δέ μπορῶ νά τήν περιμένω καί πολύ, κάνει ἡ θεία τῆς, γιατί πρέπει νά πάω τήν Ἄγνη στό Ἀγγλικά.

Ἡ Ἄγνη κρατοῦσε μιά σάκα κόκκινη χτυπητή μέ μπλέ λουριά κι' ἀπάνω εἶχε κολλημένα λογιῆς-λογιῆς αυτοκόλλητα: μαργαρίτες, μίκυ-μάους, ἀνθρωπάκια ἀκόμα κι' ἓνα τηγάνι μέ ἓνα αὐγό. Εἶχε καί ἓνα μαῦρο σακουλάκι περασμένο στόν ὦμο τῆς πού ἀπό μέσα ξεπρόβαλλε μιά μύτη ἀπό ρόζ γυαλιστερό παπούτσι.

– Ἔρχομαι ἀπό τό μπαλέτο, λέει ἡ Ἄγνη καί κάνει μιά πιρουέτα.

Τῆς Λεωνῆς τῆς ἔρχεται νά δᾶλει τά γέλια, ὅσο συλλογιέται μπαλαρίνα τήν Ἄγνη ἔτσι ἄχαρη πού εἶναι.

– Πάω νά πιῶ κάτι στήν κουζίνα, λέει ἡ θεία Σοφία, ἔσκασα νά τρέχω μαζί τῆς ὅλη μέρα ἀπό τό σχολεῖο στό μπαλέτο καί ἀπό τό μπαλέτο στό Ἀγγλικά.

Ἡ Ἄγνη μόλις βγῆκε ἡ μαμά τῆς πῆγε κοντά στήν Λεωνή καί τῆς ψιθύρισε γρήγορα-γρήγορα μέ πολύ μυστήριο ὕφος.

– Ἔχω νά σοῦ πῶ ἓνα νέο ἐκθαμβωτικό.

Ποῦ τήν ψώνισε πάλι αὐτή τή λέξη, συλλογιέται ἡ Λεωνή, γιατί ἡ ξαδελφούλα τῆς ὅλο ξεπετοῦσε τέτοιες κοτσάνες. «Εἶδα σέ μιά βιτρίνα κάτι παπούτσια φαντασιόπληχτα» τῆς εἶχε πει μιά φορά.

– Λέγε λοιπόν, κάνει ἡ Λεωνή πού παρ' ὅλο πού δέν περιμένει νά τῆς πει καί τίποτα σπουδαῖο ἡ Ἄγνη, ἔχει περιέργεια νά τό μάθει. Γύρισε ὅμως ἡ θεία Σοφία ἀπό τήν κουζίνα καί ἡ Ἄγνη ἔσφιξε τά χεῖλια καί δέν ἔβγαζε λέξη.

– Πᾶμε μιά στιγμή στήν κάμαρά μου νά σοῦ δείξω τήν καινούρια μου ἀφίσα, δέν προλαβαίνει νά πει ἡ Λεωνή καί ἡ ξαδέλφη τῆς εἶναι κιόλας στήν πόρτα.

– Γρήγορα μόνο, λέει ἡ θεία Σοφία.

– Δυό λεφτούλια, φωνάζει ἡ Λεωνή πού ἔχει βγει στό διάδρομο νά προλάβει τήν Ἄγνη.

Μόλις μπήκανε στό δωμάτιο ἡ Ἄγνη ἔκλεισε τήν πόρτα, ἀκούμπησε ἀπάνω καί κοίταξε τή Λεωνή μέ θριαμβευτικό βλέμμα.

– Ξέρεις γιατί δέ θά' ρθουν ἡ μαμά σου κι' ὁ μπαμπάς σου τό Σαββατοκύριακο;

– Χάλασε τό φόλξ-βάγκεν, ἀπαντάει ἡ Λεωνή πού δέν περίμενε νά τῆς πει αὐτό ἡ Ἄγνη.

– Ὅχι, λέει ἐκείνη καί τά μάτια τῆς γυαλίζουν. Τίποτα δέ ξέρεις. Σοῦ λένε κουραφέξαλα καί τά χαύεις κι' ἄς εἶσαι μεγάλη. Ἐγώ τά ξέρω ὅλα. Κρυφάκουσα.

– Λέγε ντέ, νευριάζει ἡ Λεωνή πού, θαρρεῖ πώς λέει πάλι ἡ Ἄγνη τίς σαχλαμάρες τῆς. Ἡ ξαδέλφη τῆς τότε ἄρχισε νά μιλάει γρήγορα, ἀπαντώντά νά ψευδίζει, γιατί τῆς λείπουνε τά δυό προστινά δόντια καί νά πετάει σάλια ἀπό τή βιασύνη τῆς.

– Πᾶνε νά πάρουνε τόν παππού μας. Μάλιστα κυρία Λεωνή. Τόν ἄλλο παππού μας. Γιατί ἔχουμε κι' ἄλλον, λέει παππού. Ὅχι, τούς πεθαμένους. Εἶναι ζωντανός. Οἱ μαμάδες μας εἶχανε ἄλλο μπαμπά, ὄχι τόν παπ-

πού τόν τωρινό μας... ἡ γιαγιά μας εἶχε ἄλλο ἄντρα πού ἦτανε κλέφτης καί ἀρματωλός... ὄχι ἦτανε ἀντάρτης στά βουνά... στ' ὀρκίζομαι τά κρυφάκουσα... καί πῆγε, λέει πρόσφυγας στή Ρωσία καί τώρα πῆρε κάτι χαρτιά... ξέρω γώ τί χαρτιά... καί ἔρχεται τό Σάββατο μέ τό βρόχι καί πᾶνε ἡ μαμά σου κι' ὁ μπαμπάς σου νά τόν πάρουν... καί τόν λένε Λεωνή... Τῆς Ἄγνης τῆς κόπηκε ἡ ἀνάσα ἀπό τή φόρα καί μέ τά τελευταῖα λόγια στραβοκατάπτε.

Ἡ Λεωνή ἀπόμενε νά τήν κοιτάζει ἀπορημένα.

– Ποῦ, τό σκαρφίστηκες ὅλο αὐτό, λέει καί τήν κοιτάζει, γιατί ἡ Ἄγνη δέ διαβάσει ἄλλο ἀπό μίκυ-μάους κι' εἶναι ἀδύνατο νά φανταστεῖ ὀλόκληρο παραμῦθι.

– Στ' ὀρκίζομαι, φιλάει σταυρό ἡ Ἄγνη. Γι' αὐτό λένε θγάλανε καί σένα Λεωνή.

Κι' εἶναι δικός μου καί δικός σου παππούς; κάνει ἡ Λεωνή πού δέν τολμάει νά πιστέψει πώς συμβαίνει σπίτι τους στ' ἀλήθεια μιά τέτοια ἱστορία σά στά βιβλία.

– Ἄγνη, πᾶμε θά ἀργήσουμε, φωνάζει ἀπό μέσα ἡ θεία Σοφία.

– Ἐφτασα, τσιρίζει ἡ Ἄγνη.

Ἦστερα πάει κοντά στή Λεωνή ψηλώνει στίς μύτες νά τή φτάσει καί κολλᾷ τό σουβλερό τῆς μουσούδι στό πρόσωπο τῆς ξαδέλφης τῆς.

– Δέν εἶναι ἐκθαμβωτικό; λέει καί φεύγει τρεχάτη ἀπό τό δωμάτιο.

Σάν τούς πῆγε ἡ Λεωνή ἴσαμε τήν πόρτα, ἡ Ἄγνη φίλησε πάλι τά δάχτυλα σταυρό πίσω ἀπό τήν πλάτη τῆς μαμάς τῆς. Ἡ Λεωνή τό ἔφερε, μπορεῖ νά ἦτανε μικρή καί σαχλή ἡ ξαδέλφη τῆς, ψεύτρα ὅμως δέν ἦτανε. Καί αὐτό πού τῆς εἶπε ἦτανε στ' ἀλήθεια ἐκθαμβωτικό... Ἄχ καί νά ἔτανε ἔτσι... Ἐμεινε μιά στιγμή σαστισμένη μπροστά στήν πόρτα, ἕστερα τήν ἔκλεισε κι' ἔτρεξε στήν τραπεζαρία. Βάλθηκε νά φέρνει βόλτες γύρω στό στρογγυλό τραπέζι ὅλο καί πιό γρήγορα, πιό γρήγορα. Ἐνας παππούς Λεωνῆς... πρῶτος ἄντρας τῆς γιαγιάς – δός του βόλτα – ἀντάρτισσα, ἴδια ὁ παππούς τῆς, λέγανε – ἄλλη βόλτα – ὁ καϋμένος ὁ ἄλλος, ὁ ἀμίλητος παππούς – βόλτες βόλτες συνέχεια – θά τό πει στή μαμά στό τηλέφωνο... τῆς τό κρύβανε λές καί ἦτανε κανένα μωρό... σάν μυθιστόρημα... καλύτερο καί ἀπό τό «χωρίς οἰκογένεια»... ὄχι χαμένο παιδί... χαμένος παππούς... – τί καλά – δός του βόλτες – μά τί καλά!

– Λένη! Τί καμώματα εἶναι αὐτά!

Οὔτε πῆρε εἶδηση τῆ γιαγιά πού μπῆκε καί στάθηκε στήν πόρτα. Στραμάτησε τίς βόλτες καί πιάστηκε μέ τά δυό χέρια ἀπό τό τραπέζι. Ὅλα στριφογύριζαν. Τί ἀστεῖο πού ἦτανε τό κεφάλι τῆς γιαγιάς ἔτσι χτενισμένο μυτάκια-μυτάκια. Σάν τόπι γύρναγε τό κεφάλι τῆς γιαγιάς...

– Λένη! τί μαλλιά εἶναι αὐτά... πώς ἀναφοκοκκίνησες ἔτσι;

Ἡ Λεωνή ἄφησε τά χέρια τῆς ἀπό τό τραπέζι. Τώρα πιά ἔπαψαν ὅλα τόν τρελό χορό. Σήκωσε μέ τό ἓνα χέρι τά μαλλιά τῆς ψηλά – ὅπως ἀκριβῶς ἡ ἐκφωνήτρια στήν τηλεόραση, κοίταξε τή γιαγιά κατάματα καί τῆς εἶπε μέ φωνή πού τρεμούλιαζε λίγο:

– Μέ λένε Λεωνή, γιαγιά, σάν τόν παππού μου. ■

Η ΔΑ ΚΑ ΛΑ

της Ἀργυρῶς Κοκορέλη

– 1949 φθινόπωρο. Ὁ πατέρας ἐξορία. Τό δελτάριο ἀπό τό Μουῦδρο κίτρινο· πάνω του θάνασσα ριγμένη ἢ σφραγίδα: «ΕΛΟΓΟΚΡΙΘΗ».

«Ἀγαπημένοι μου», γράφει, «μπήκε τό φθινόπωρο». Στό ραδιόφωνο ἐμβατήρια, «τῶν ἐχθρῶν τά φουσάτα περάσαν...» οἱ ἦχοι ἀπειλητικοί, ξεχύνονται στούς δρόμους, βαρᾶνε τά πορτοπαράθυρα, σαρώνουν τά ξερά φύλλα καί τίς ἐφημερίδες, παλιωμένες, κίτρινες. Τά γράμματα μόλις διακρίνονται: «Γράμμος – Βίτσι... ἄγριες μάχες... κομμουνιστοσυμμοριτες...». Τά εἶχε μισοσβύσει ἡ πρώτη βροχή.

Καί ὁ πατέρας! Πῶς ἦταν; Πότε τόν εἶδε γιά τελευταία φορά;

– Παρακάλα νά τόν φέρει πίσω ὁ καλός Θεός...

Ὅχι! Χθές τό θράδι τόν εἶχε δεῖ. Περπατοῦσε ξυπόλητος στό χιόνι. Μέ ξυρισμένο κεφάλι. Τό πουκάμισό του ἦταν σχισμένο. Συρματόπλεγμα παντοῦ. Πῶς νά τόν φτάσει; Φωνάζει!

– Μήν κλαῖς, μήν κλαῖς κοιμήσου...

Ἐπῆρχε κάτι βάρβαρο σ' ὄλους τούς ἦχους, ἰδιαίτερα ὅταν χτυποῦσαν τήν πόρτα· χαράματα.

– Ἀστυνομία! Ἐλα κυρά μου στό τμήμα! Σέ θέλει ὁ διοικητής!

Ποῦ νά κρυφτεῖ; Ὅπου κι' ἄν τρυπώσει, τή βλέπει. Ἡ κίτρινη φάτσα του βρίσκεται παντοῦ. Μοιάζει μέ τό θάνατο. Διαποτίζει ὅλη τή ζωή της. Καθημερινά!

«ΕΛΟΓΟΚΡΙΘΗ». Ἴσα πού κατάφερνε νά τό συλλαβίζει.

Τά παιδιά τῆς Ἀθήνας τή φόβιζαν. Οἱ δάσκαλοι τή φόβιζαν. Τά γράμματα μπλέκονταν μέ ὄνειρα καί ἐφιάλτες.

– Εἶναι ἀφηρημένη. Ἀποῦσα!

Μετά ἦταν κι' ἐκεῖνα τά παπούτσια πού τῆς εἶχε δώσει ἡ ξαδέλφη της. Τρία νούμερα πιό μεγάλα ἀπό τό πόδι της· καί μέ τακουνάκι. Σέρνονταν πίσω της καί χτυποῦσαν «τάκ-τάκ-τάκ» κι' ἔτσι κι' ἔκανε νά τρέξει «τάκ-τάκ-τάκ» ὅπως ἡ γάτα πού τῆς δέσαν στήν οὐρά ἕνα ντενεκέ.

Γινόταν κι' ἔρανος. Ὁ ἕνας συγγενῆς λίγο λάδι. Ὁ ἄλλος ἕνα πενηντάριο. Τούς τό ἔβγαζαν ἀπό τή μύτη.

– Νά ὑπογράψει! Ἐχει οἰκογένεια. Ζητιάνοι γίνετε!

Κί' ἡ μάνα ἔκλαιγε. Τόν ὑπερασπιζόταν.

Ἐχει ἡ ζωή καί τά καλά της. Πάντα κάτι φυλάει στή μεγάλη τσέπη της, θές γιά παρηγοριά, θές γιά ξεγέλασμα. Γιά κείνη εἶναι ἡ ὥρα ἢ πρωινή τοῦ συσσίτιου. Τό γάλα ζεστό, ὁ ἀχνός του μυρίζει «σκόνη». Τρέχει κρατώντας τό τσίγκινο κύπελο σφιχτά στή χούφτα της. Κρύβεται κάτω ἀπό τή σκάλα. Οἱ «μεγάλοι» δέν μπόρεσαν νά τῆς τό χύ-

σουν. Θά τό πιεῖ, πεινασμένη μαζί μέ τό σταφιδόψωμο. Οἱ «μεγάλοι» πού ἄργησαν νά πάνε σχολεῖο γιατί εἶχε πόλεμο. Οἱ «μεγάλοι» τοῦ δημοτικοῦ πού ἔχουν μουστάκι καί γένια πού παίζουν μέ τό κλωτσοσκούφι ποδόσφαιρο.

Μετά μπαίνουν στήν τάξη. Αὐτή ἀποξεχνιέται... Ὡσπου ἦρθε ἐκείνη! Ἡ καινούρια δασκάλα. Τήν ἔφερε μέσα ὁ διευθυντής.

– Ἡ δεσποινίς Φωτεινή. Νά τήν ἀκοῦτε!

Μοιάζει μέ ἄγγελο. Τά μαλλιά της χρυσά. Τά μάτια της χρυσά. Τά μάγουλά της τριανταφυλλένια. Πέρασε ἀνάμεσα ἀπό τίς σειρές τά θρανία. Ρωτάει τά ὀνόματα. Τούς ἀγγίζει τά κεφάλια. Δέν κρατάει βέργα. Μιλáει γλυκά:

– Πῶς σέ λένε;

– Χρυσούλα...

– Τί ὠραῖο ὄνομα! Ξέρεις κανένα τραγουδάκι Χρυσούλα;

– Ποῖημα...

– Γιά πές το μας.

Σηκώνεται ὀρθία. Τρέμει ἀπό συγκίνηση. Τά παιδιά τήν κοιτάζουν. Ζηλεύουν.

– Εἶσαι ἄγγελος ὠραῖος, ἔχεις μάτια γαλανά, ἔχεις χεῖλη κοραλένια καί ὀλόχρυσά μαλλιά...

Ἐβαλαν τά γέλια. Μόνο ἐκείνη τήν κοιτοῦσε γλυκά:

– Μπράβο! Πολύ ὁμορφο. Νά τό γράψεις στό λεύκωμα μέ τίς ζωγραφιές. Κάτω ἀπό τούς ἀγγέλους. Ἐχεις ζωγραφιές; Γιά κείνη τό ἔχε πει. Γιά κείνη...

Γράμμος-Βίτσι! Τό ραδιόφωνο ἀφρίζει! Οὐρλιάζει! Σεληνιάζεται: «Τῶν ἐχθρῶν τά φουσάτα περάσαν... τούμ παραπατζούμ...»

Τοῦ φτιάξαν δέμα: ζάχαρη, κουλούρια, μερικά ἐσώρουχα. Τούς ἔστειλε μιά φωτογραφία. Χιονισμένο τοπίο, στό βάθος παράπηγμα. Κρατάει μιά μπάλα ἀπό χιόνι. Χαμογελάει. Διακοπές...

– Διακοπές κάνει ὁ κύριος. Κί' ἐδῶ τά παιδιά του πεινάνε. Νά ὑπογράψει!

Μισεῖ τήν κοιλιά του. Τά χοντρά του δάχτυλα. Μισεῖ τόν ἑαυτό της πού τόν φωνάζει «θεῖο».

Ὁ πατέρας εἶναι ἀδύνατος. Μιά σβυσμένη φιγούρα ἐνός ἄλλου κόσμου. Πῶς νά τόν κάνει σάρκα καί μαλλιά, πῶς νά τόν κάνει γέλιο; Πῶς νά τόν φέρνει κοντά της;

«Ἡ κυρία της!» χαμογελάει:

– Καί τώρα πρέπει νά σᾶς διαβάσω κάτι... λέει.

Γιατί τό βλέμμα της σκυθρωπιάζει; σκύβει, παίρνει ἕνα χαρτί. Διαβάζει:

– Οἱ ἐχθροί τῆς γλυκιάς μας πατρίδος, νικήθηκαν! Οἱ βάρβαροι εἶναι τώρα νεκροί!... Γράμμος-Βίτσι... οἱ κομμουνιστοσυμμοριτες... προδότες... ἄς τραγουδήσουμε τώρα ὅλοι μαζί:

– Τῶν ἐχθρῶν τά φουσάτα περάσαν...

– Πατέραα...

ΤΡΙΚΕΡΙ 1949 – 1950

Μιά διήγηση της ΑΥΓΗΣ ΤΖΑΚΟΥ

Δυσκολεύομαι πάρα πολύ νά γράφω πράγματα, πού θά θεωρηθούν ιστορική περιγραφή, ντοκουμέντα, γιά μιά περίοδο πού έχει μπει πιά στήν ιστορία. Έτσι βλέπω ότι μπορώ νά μιλήσω γιά μιά μόνο περίπτωση, τήν οικογένειά μας μέ ὅλη τή συναισθηματική φόρτιση πού φέρνει αὐτή τή περιγραφή. Ἄς ποῦμε ... κάτι ἀπό τά μετώπισθεν, ὅπως ἦταν τά παιδιά τῆς περιόδου αὐτῆς.

Γεννήθηκα τόν Ἀπρίλη τοῦ '46 ὁ πατέρας μου μπαίνει στήν παρανομία λίγους μήνες μετά τή γέννησή μου. Ἡ μητέρα ἐργαζόταν σάν σύνδεσμος στό τμήμα τοῦ πατέρα μου. Ἐτσι κυλοῦσαν τά πρώτα χρόνια τῆς οικογενειακῆς μου ζωῆς. Τό Φλεβάρη τοῦ '49 πιάστηκε ἡ μητέρα μου.

Πήγαιναν γιά τό πατέρα μου, ἀλλά ἐκείνη τή μέρα πήγε ἐκείνη στό ραντεβού του. Ἀφοῦ ἐγινε ἡ σχετική ἐρευνα στό σπίτι (σκίσιμο ὅλων τῶν βιβλίων, σπάσιμο τοῦ ἀναλογίου τοῦ βιολίου τῆς μαμᾶς μου) τελικά μᾶς πήραν στήν Ἀσφάλεια. Ἀνάμεσα σ' αὐτούς πού πήγαν νά τή συλλάβουν ἦταν κι' ἓνας μουσικός «χίτης» τῆς γειτονιάς. Ἐτσι δούλευε σάν εἰδικός. Ἡ μητέρα μου ξέροντας ὅτι τά παιδιά τῶν κομμουνιστῶν τά πηγαίνουν στά στρατόπεδα – ἀναμορφωτήρια τῆς Φρειδερίκης – εἶχε ἤδη εἰδοποιήσει τή γειτονιά ἀκόμα καί τίς γνωστές δεξιές, νά μή μέ πάρει κανείς σπίτι του, ὅποιος κι' ἄν τοῦ τό ζητήσει. Πράγματι ἄν καί οἱ ἀσφαλίτες ζήτησαν ἀπό τίς γυναῖκες τῆς γειτονιάς νά μέ κρατήσουν δέ δέχτηκε καμία. (Ὅλα αὐτά βέβαια τά ξέρω ἀπό διηγήσεις καί θυμᾶμαι μέ πόση συγκίνηση ἀναφερόταν ἡ μητέρα μου στό γεγονός αὐτό, πού ὅπως φαίνεται ἦταν ἀποφασιστικῆς σημασίας, γιατί ἦταν γνωστό τί σήμαιναν αὐτά τά ἐθνικά ἀναμορφωτήρια τῆς Φρειδερίκης).

Στήν Ἀσφάλεια μείναμε 40 μέρες.

Γιά τή μητέρα μου αὐτό σήμαινε: ἀνάκριση, ξύλο, βρισιές, ἀπειλές γιά τή ζωή της καί γιά σεξουαλικά βασανιστήρια. Στήν ἀρχή στίς ἀνακρίσεις της, μέ κρατοῦσε στήν ἀγκαλιά, ἀλλά μετά γιά νά εἶναι πιό ἐλεύθερα τά πράγματα γι' αὐτούς, τήν ὑποχρέωναν νά μ' ἀφήνει στό θάλαμο μαζί μέ τίς ἄλλες γυναῖκες. Στίς ἀνακρίσεις ἦταν ἀπό τότε ὁ γνωστός Λάμπρου. Στό θάλαμο οἱ συνθήκες ἦταν κάθε ἄλλο παρά κατάλληλες γιά τήν παραμονή παιδιῶν.

Ἡ ἐξορία, ἐκείνη τήν περίοδο, ἐθεωρεῖτο εὐνοϊκή λύση μπρός στίς ἐκτελέσεις καί τίς φυλακές.

Ἀπό τά κρατητήρια τῆς Ἀσφάλειας, μᾶς ἔστειλαν στή Χίο, μέσα σέ ἀρματαγωγό μέ τεράστια ἀμπάρια ὅπου ἦταν στοιβαγμένες ἑκατοντάδες γυναῖκες. Στή Χίο οὐσιαστικά, ἦταν φυλακή παρ' ὅλο πού ἡ ἀπόφαση ἦταν γιά ἐξορία. Στή συνέχεια καί μετά ἀπό δύο-τρῆς μήνες στάλθηκαν ὅλες οἱ γυναῖκες στό Τρίκερι. Τήν ἐποχή τῆς μεγάλης «ἀνθησης» μαζεύτηκαν στό Τρίκερι 5.000 γυναῖκες. Ἀνάμεσά τους ἦταν καί γυναῖκες πού ἀπλῶς βρισκόνταν σέ περιοχές ἀνταρτῶν καί γιά νά στερήσουν καί τή τελευταία δυνατότητα ἐφοδιασμοῦ τους, ἀδειαζαν τά χωριά ἀπ' ὅποιον τούς βοηθοῦσε. Τά παιδιά νομίζω ὅτι πρέπει νά 'ταν τότε γύρω στά 120. Ἀργότερα ἔφυγαν πολλά κι' ἔμειναν μόνο παιδιά πού οἱ μητέρες τους εἶχαν προσωπική δράση. Παιδιά, πού ἀπό ἡλικία 3-4 χρόνων ξέρουν τί θά πεῖ «κάνω δῆλωση» κι' ἦταν περήφανα πού δέν εἶχαν κάνει κι' ἄλλα πού οἱ καταστάσεις αὐτές περνοῦσαν κατ' εὐθείαν στό ὑποσυνείδητο καί μή

Αϊγιοιστος 1949 – "Όλοι οί μικροί... «έξοριστοι».

Έξω από τό σπίτι, στόν Πειραιά. Ή φωτογραφία στάλθηκε στή μαμά στό Τρίκερι, μά ή λογοκρισία δέν ενέκρινε τίς φίλες, κι' έσθησε μέ κόκκινη μπογιά τά πρόσωπά τους

Στίς σκηές, πρίν μεταφεροϋμε στό μοναστήρι.

Παιγνίδια τής... έξορίας

μπορώντας νά έκφράσουν τίς έντυπώσεις τους δημιουργούσαν μέσα τους χιλιάδες πλέγματα καί φοβίες.

Τώρα πού καί εγώ είμαι μάνα καί βλέπω τό παιδί μου πώς αντίδρα σέ κάθε γεγονός, σκέφτομαι τί θά πρέπει νά σήμαινε γιά τά παιδιά αυτά ή δοκιμασία τών γονιών στά πρώτα τους χρόνια.

Τήν όργάνωση τής ζωής στήν έξορία τήν είχαν αναλάβει οί ίδιες οί γυναίκες. Αυτό βέβαια έχει ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι οί γυναίκες δέν έχουν καί τίς αντίστοιχες ειδικότητες πού έχουν οί άντρες, όπως π.χ. μαραγκοί, οικόδομοι κτλ.

Έστησαν μόνες τους μαγειρεία, σκηές, ενώ παράλληλα οί άλλοι τούς προετοιμάζαν τό καθημερινό μαρτύριο του κουβαλήματος του νερού, σέ αποστάσεις Σύνταγμα – Λυκαβηττό, όπου βέβαια τό μάξιμουμ πού κουβαλούσαν ήταν δύο κουβάδες νερό ή κάθε μία. Τά παιδιά παρακολουθούσαν τή ζωή του στρατοπέδου, παίρνοντας ό,τι πιο εύχάριστο μπορούσε νά τούς προσφέρει κάθε γυναίκα. Άλλά μέσα σέ τόσες στερήσεις, ήταν ελάχιστα

αυτά πού μπορούσαν νά έχουν. Ξέρω μόνο ότι υπήρχαν γκρούπ παιδιών πού χόρευαν καί τραγουδούσαν, γιατί ήταν έξορία γυναίκες μουσικοί, παιδαγωγοί, δασκάλες, κι' ότι δόθηκαν καί κάποιες παραστάσεις μέ μικρά σκέτς. Λίγο πρίν πάνε οί γυναίκες στό Μακρονήσι, ή μητέρα μου μ' έστειλε στή γιαγιά μου, ό πατέρας μου ήταν ακόμα παράνομος. Για μένα τότε αρχίζει ή πραγματική Όδύσσεια, γιατί μου στερούσαν τή μητέρα μου κι' έτσι ήμουν τελείως μόνη, άφημένη στίς όποιες τυχαίες φιλικές σχέσεις, μπορούσαν νά μέ βοηθήσουν.

Υπήρχαν παιδιά πού πήγαν μέ τίς μητέρες τους καί στή Μακρόνησο, αλλά οί μητέρες αυτές απολύθηκαν γιατί δέν τούς βόλευε νά έχουν τά παιδιά σ' αυτό τό κολαστήριο. Έτσι ή μητέρα μου πήγε μόνη της σ' όλες τίς έξορίες κι' απολύθηκε πιά τό 1952 από τόν Άγιο Ευστράτιο όπου είχαν μεταφερθεί οί τελευταίες έξοριστες γυναίκες, αυτές πού δέν είχαν κανέναν νά τίς φροντίσει ή νά τίς βγάλει μέ κάποιο «μέσο». Δεκαεννιά γυναίκες, πού τίς φύλαγαν είκοσι φύλακες.

"Ένα αετόπουλο θυμάται...

Τά 'Αετόπουλα, τά μικρά παιδιά πού έδωσαν κι' αυτά ό,τι μπορούσαν, στην αντίσταση κατά τών Γερμανών και μετά, ήταν μιά όργάνωση στενά συνδεδεμένη μέ τήν Ε.Π.Ο.Ν., τήν ήρωική νεολαία τής 'Αντίστασης, τήν πιό μεγάλη αντιφασιστική, δημοκρατική, αντιϊμπεριαλιστική νεολαία, πού γνώρισε ως σήμερα ή 'Ελλάδα.

Σ' αυτά τά παιδιά πού πέρασαν τά πιό τρυφερά χρόνια τής ζωής τους μέσα στή συγκυρία του πολέμου και τής κατοχής αναφερόμαστε στό σύντομο αυτό αφιέρωμά μας.

Δημοσιεύουμε ποιήματα άπ' τά πιό διαδομένα τής εποχής πού προέρχονται άπό μετακατοχικό έντυπο, καθώς και μιά αφήγηση - καταγραφή μνήμης ενός αετόπουλου.

'Αετόπουλα μέ ύψωμένες τίς γροθιές.'

ΜΙΑ φορά κι' ένα καιρό... Θ' άρχιζα άν ήταν παραμύθι. "Όμως γι' αυτά πού έζησα τότε και ποτέ, νομίζω, δέ θά ξεχάσω, θά ταίριαζε μιά άλλη φράση. Τότε στή κατοχή, στόν πόλεμο, θυμάμαι τά επικίνδυνα παιχνίδια...

ΛΟΙΠΟΝ, θυμάμαι ένα σούρουπο, πού καθόμασταν στό σκαλί· κουβεντιάζαμε ό Μανώλης, ό Γιάννης κι' εγώ και συμφωνήσαμε νά κάνουμε σαμποτάζ. Λίγο πιό πέρα άπ' τή γειτονιά μας ήταν κάτι σπίτια έπιταγμένα κι' εκεί ήταν άραγμένα τέσσερα-πέντε άμάξια στρατιωτικά, σά Τζέιμς.

ΕΝΑΣ Γερμανός σκοπός έκοβε βόλτες πάνω-κάτω στό δρόμο, σέ μήκος τριών περίπου τετραγώνων και φύλαγε τ' άμάξια. 'Αποφασίσαμε νά ξεκινήσουμε άμέσως.

Πλησιάσαμε τ' αυτοκίνητα. 'Ο Μανώλης στά άπέναντι δέντρα, ίσια μπροστά· ό Γιάννης πίσω χωμένος στά σκαλιά ενός υπόγειου κι' εγώ νά σούρνομαι πρός τ' αυτοκίνητα. Σκυφτός φτάνω στό ντεπόζιτο τής βενζίνης του πρώτου και σιγά-σιγά ανοίγω τό καπάκι· μαζεύω χύμα και τό ρίχνω μέσα. Παραδίπλα ξεβιδώνω τή βαλβίδα και ξεφουσκώνω ένα λάστιχο. Πιό μπρός χώνω μιά πρόκα στή ρόδα. Κλέβω και δυό-τρία κλειδιά πού βρήκα και προσεχτικά, μά γρήγορα, τρέχω στό ραντεβού πού είχαμε στό πλαϊνό τετράγωνο. Βρίσκω τό Μανώλη μόνο του.

- Πού 'ναι ό Γιάννης; ρωτάω.

- Πού 'ναι ό Γιάννης; μου άπαντάει· μά δέν είναι μαζί σου; Τόν είδα νά βγαίνει άπ' τά σκαλιά και νά 'ρχεται πρός τή μεριά σου, δέ σέ βρήκε;

- "Όχι, λέω τρομαγμένα.

- Θά τόν έπιασε ό Γερμανός, συμπληρώνει.

ΕΝΙΩΣΑ να μου κόβονται τά πόδια.

- Τώρα τί κάνουμε;

Δέν πρόλαβα νά σκεφτώ τίποτ' άλλο και νά 'σου ό Γιάννης, βγαίνει άπ' τά δέντρα κι' οι δυό μαζί ξεσπάνε στά γέλια μέ τό φόβο μου. Μου τή φέρανε... Πήγα νά θυμώσω, αλλά ήμουν τόσο χαρούμενος πού δέν τόν είχα πιάσει ό Γερμανός!

ΓΥΡΙΣΑΜΕ πίσω μέσ στα γέλια και τή χαρά μας. Τό 'παμε στήν όργάνωσή μας περήφανοι για τήν πρωτοβουλία μας. Μας μάλωσαν καλά-καλά, αλλά μετά πήραμε έπαινο!

ΣΤΗΝ όργάνωσή μας ήταν παιδιά πού έμεναν στή γειτονιά. Δέ θά μπορούσε νά πει κανείς πως είχαμε κάποια όργανωτική αύστηρότητα. "Όλα γίνονταν πιό πολύ σέ σχέση μέ τίς οικογένειές μας.

ΣΤΑ σπίτια μας, όλοι ήταν όργανωμένοι στό κίνημα, οι γονείς μας, τά μεγάλα μας άδελφια, όλοι. Δέν ήταν

δυνατόν νά μείνουμε έμεις έξω άπό όρισμένες δουλειές.

"Έτσι γινόμασταν συχνά ταχυδρόμοι.

ΘΥΜΑΜΑΙ λοιπόν ένα πρωινό πού ή μάνα μου μου 'δωσε ένα καλοδιπλωμένο μικρό σημείωμα. Στεκόμουν και τήν παρατηρούσα: τό 'κανε πολύ μικρό και μετά τό τύλιξε μ' ένα κίτρινο χαρτί πού είχε κόλλα άπό μέσα, τό σάλιωσε και τό 'κλεισε. Μου 'πε νά τό πάω στού Χρήστου τό σπίτι και νά τό δώσω στή μάνα του ή στήν άδελφή του. Στό δρόμο έπεσα σέ μπλόκο. Συνήθως έμας τά παιδιά μας άφηναν νά περνάμε. Αυτή τή φορά όμως, θυμωμένοι καθώς ήταν άπό ένα σαμποτάζ, μέ σταμάτησαν. Στριμώχτηκα μαζί μέ τούς άλλους, κι' άρχισα νά μασάω σιγά-σιγά τό σημείωμα. Κανείς δέν πήρε χαμπάρι... Μιά άλλη φορά, πήγαμε τρεις νά κολλήσουμε προκηρύξεις. Τότε τίς προκηρύξεις συνηθίζαμε περισσότερο νά τίς κολλάμε σέ στύλους ή τοίχους, παρά νά τίς πετάμε. "Ητανε λίγες... κι' άλλωστε πιό εύκολα διαβάζονταν έτσι.

ΠΑΡΑΜΟΝΗ Χριστούγεννα, τό θυμάμαι καλά. Είχα λοιπόν μέσα στήν τσέπη τίς προκηρύξεις· στάθηκα στό στύλο· ό 'Αντώνης άπ' τή μιά, ό Μιχάλης άπ' τήν άλλη. Οι προκηρύξεις ήταν γραμμένες στα γερμανικά. "Έβαλα άλευρόκολλα. Οι Γερμανοί πού τό είχαν σκάσει άπ' τό στρατό καλούσαν και τούς άλλους νά κάνουν τό ίδιο και νά ένωθούν στόν αντιφασιστικό άγώνα πού τότε άρχιζε γι' αυτούς. Τήν άπλωσα πάνω στό στύλο. 'Ο Μιχάλης δέν είδε τό Γερμανό πού μας έβλεπε και πού τρεχάτος όρμησε κι' άρπαξε τήν προκήρυξη και γέμισαν τά χέρια του άλευρόκολλα. 'Ο 'Αντώνης προλαβε κι' έφυγε. 'Εμένα μέ πήρε πρός τόν καταυλισμό τους... Πέταξα τίς προκηρύξεις, πού είχα στήν τσέπη μου, πρός τά πίσω.

Ο ΜΙΧΑΛΗΣ άκολουθούσε. Μ' έβαλε μέσα μέ φωνές κι' άκουγα τή λέξη: φελτσαταμερί - ήξερα πως είναι ή στρατιωτική άστυνομία. Φοβήθηκα! 'Ο Μιχάλης άπ' έξω τόν φωνάζει και του λέει:

- Είναι ένα φτωχό παιδάκι, είδα κάποιον πού του έδωσε φωμί και τά χαρτιά... "Ας τό νά φύγει κι' εγώ αύριο θά σου φέρω ένα μπουκάλι κρασί. 'Ο Μιχάλης ήταν έπονίτης.

ΜΕ ΑΦΗΣΕ κι' έφυγα, αλλά ποτέ δέν πήρε τό μπουκάλι τό κρασί ό Γερμανός. Μετά άπό λίγο ό πόλεμος τέλειωσε. Τά

ΤΑ θυμάμαι εκείνα τά χρόνια πού παίζαμε τόν πόλεμο, όμως ένα παράπονο μου 'μεινε. 'Η μάνα μου δέ μ' άφηνε νά βγαίνω στό δρόμο τό θράδυ κι' έτσι δέν έγραφα συνθήματα ποτέ μου.

Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ ΠΑΕΙ ΑΝΤΑΡΤΗΣ

(Σκέτς για κουκλοθέατρο, για καραγκιόζη ή για παιδικό θέατρο με αλλαγή τών ονομάτων).

ΠΡΟΣΩΠΑ:
ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ
ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ
ΛΑΟΣ (Πολλά πρόσωπα ανάκατα)
ΚΟΛΛΗΤΗΡΙ
ΗΡΑΚΛΗΣ
ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΩΡΓΟΣ

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: (Αποτεινεται στο κοινό) Κακή αρρώστια μωρ' αδερφάκι, ή πείνα... τί τά θές; Σās λέω τόν πόνο μου γιατί και σεις ποιός λίγο, ποιός πολύ είστε παθός. Έμεις στό σπίτι μου, τό συγγενολόι μου όλο, (σταυροκοπιέται) Δόξα νά 'χει ό ύψιστος! τή θγάλαμε όλοι!... Ναί, μά τήν πίστη μου! κι' άλλους τούς χτύπησε στό σηκότι κι' άλλους στόν καρδιά. "Άλλοι γίνανε τούμπανο! Χέρια πόδια! Κουκουλωθήκανε τά μάτια τους, (γελᾷ ξεκαρδιασμένα) πολύ παράξενο! Νά πρήσκεσαι από τήν ανεφαγιά... νά μήν τρώς και νά φουσκώνεις (γελᾷ) και νά γίνεσαι σμαροπαΐδια, σάν καληώρα οι Κολωνακιώτισσες από τό μουσκαρίσιο, λέει, φιλέτο... (γελᾷ) κι' ἄλα, μωρ' αδερφάκι, (εὐλογᾷ μέ τό χέρι και ψέλνει, ὅπως ὁ παππᾶς) αἰωνία αὐτῶν ή μνήμη... κι' ή ψυχή τους στό καμίνι... κατεθάσανε τά ρολά, σταύρωσαν τά χέρια, τεζάρανε τά πόδια κι' ἴσια μέ τό καρτσάκι για τόν κάτω κόσμο... τί γελᾶτε, μωρέ, θαρρείτε πώς σās κοροϊδεύω; ναί μά τήν πίστη μου, μέ τό καρτσάκι. Δέν μέ πιστεύετε; Έπειδής τούς ἔπεφτε κοντό; χαρᾶς τήν ὑπόθεση! Βγάζεις ἔξω τά πόδια σου κι' ή δουλειά σου γίνεται μιά χαρά!... (τρέμει) Θε...ού...λη...μου, Θε...ού...λη μου, βλέπε τόν Καραγκιόζο σου... για νά σέ βλέπει κι' εκείνος... ἔγώ τήν ἔβγαλα τήν αρρώστια τής πείνας, μά μέ τό νά τήν ἔχω χρονικά ἄνθεξε ὁ ὀργανισμός μου... 'Η Καραγκιόζενα ὅμως ή κακομοίρα, δέν βάσταξε, τή βρῆκε ἀδυνατισμένη και τή γύρισε στόν πολυλογία... (μπαίνει ή γυναίκα του).

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: Κάθεσαι και ζαλίζεις τούς ανθρώπους... Θαρρείς πώς ἔχουνε ὄρεξη νά σ' ἀκούνε. Θαρρείς πώς σου μοιάζουνε.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Κάθουνται πού κάθουνται... τούς λέω τόν πόνο μου για νά ξεσκάσω. Σās πρόσθαλα, μωρ' αδερφάκι; ἄν σās πρόσθαλα, μέ τό μπαρδόν.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: Σήκω και κατέβα στά περιβόλια, ἴσως και βρεῖς κανένα χόρτο... ἴσως βρεθεῖ κανας χριστιανός νά σου δώσει μιά φέτα ψωμί... λιγώνομαι από τήν πείνα... τρεῖς μέρες ἔχω νά θάλω μπουκιά στό στόμα μου. Χάνομαι! "Αχ! "Αχ! Καραγκιόζο, πιᾶσε με! λιγώνομαι! Χάνομαι! Σκοτεινίασε τό φῶς μου!

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Νερό, νερό! (τή μπατσίζει, πανωτά) Νερό! Νερό!

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: Ψωμί! Ψωμί! Χάνομαι! Πεθαίνω.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Ψωμί και ψωμί! "Όλο αὐτό τό τροπάρι ξέρεις νά λές! τό νερό ξελιγώνει τούς ανθρώπους, (τήνε μπατσίζει) ὄχι τό ψωμί!

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: "Αχ! "Αχ! 'Αέρα! ἄερα!

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: 'Αέρα μάλιστα! κάνει καλό... (τήν ἀερίζει) Δέν κάνεις και λίγη ὑπομονή. 'Από τίς 18 τοῦ μηνός θά ἀρχίσουν, σου λένε, οἱ μπακάληδες διανομήν σουπας. 'Από τοῦ προσεχοῦς μηνοῦ θά δώσει ή οὔρα.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: 'Εσύ θά πᾶς στόν οὔρα!... Αὐτά πού ἤξερες, νά ξεχάσεις! κείνες οἱ οὔρες μέ ξεκάμανε. Τρέχα Καραγκιόζενα στόν οὔρα, στάσου Καραγκιόζενα στόν οὔρα... φτάνει! ὡς ἐκεῖ.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: "Όχι μωρ' αδερφάκι οὔρα, ὄχι! Οὔρα, οὔρα σου λένε...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: 'Από κείνα πού γύρευε ὁ γιατρός τοῦ κακομοίρη τοῦ Κύρ Νιόνιου, τίς προάλλες πού ἦτανε ἄρρωστος: κυρ - Νιόνιο μου, τοῦ 'πε ὁ γιατρός, δέν μπορῶ νά καταλάβω τήν αρρώστια σου ἄν δέν μου στείλεις οὔρα...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Σίωπη! Σίωπη! Ξεπαράλυσε ή γλώσσα σου και λές ὅ,τι σοῦρθει.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: Αὐτό πού σου λέω... νά σηκωθείς νά κοιτάξεις νά δεῖς τί θά φᾶμε...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: 'Εμένα ή πείνα μέ γύρισε στό τραγοῦδι:

«'Αν πᾶς στόν Καλαμάτα κι' ἔρθεις μέ τό καλό,

κράτα μου ἓνα καρβέλι νά βρέχω στό νερό...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: Στά περιβόλια μπορεῖ τό ἐλάχιστο νά βρεῖς καμιά λαχανίδα...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Χάνομαι! Χάνομαι! Λιγώνομαι! Καμαρῶτο! τό ἱμετοδοχεῖο! Καμαρῶτο τό ἱμετοδοχεῖο! Χάνομαι!

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: (τόνε μπατσίζει) Τί ἔπαθες; τί ἔπαθες; Καραγκιόζο μου;

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Αὐτή ή καταραμένη λέξη! μόλις τήν ξεστομίσεις χάνω τόν κόσμο.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: Ποιά λέξη, Καραγκιόζο, τή λαχανίδα;

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Χάνομαι! λιγώνομαι, πεθαίνω. Ρίξε μου δυό-τρεῖς μπάτσους νά συνεφέρω. (Τραγουδεῖ σεκλετισμένως):

Λαχανίδα, λαχανίδα
ἀπό χίλια μίλια σ' εἶδα
ἐπρασίνισες στό δύχτι
και μᾶς ἄλλαξες τήν πίστη.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: Τέλος πάντων, ὅπως τό βλέπεις και ὁ μόνος σου ἔμεις οἱ δυό τά κουτσοκαταφέρνουμε. Πότε λιγώνομαι ἔγώ και μέ μπατσίζεις ἐσύ, πότε λιγώνεσαι ἐσύ και σέ μπατσίζω ἔγώ και κουτσοπερνοῦμε, μά τό ἔρμιο τό Κολλητήρι μας μέ τούς μπάτσους θά τό ἀναστήσουμε; Θυμᾶσαι τό Δημητρό, τότες πού καθόμασταν, πρῖν δέκα χρόνια, στόν Πλάκα (λέει, λέει, χωρίς νά παίρνει ἀνάσα) δίπλα στό μπακάλικο τοῦ Χρήστου, πού πέθανε ή γυναίκα του ἀπό φούσκωση κι' ἀπόμεινε χῆρος μέ πέντε παιδιά μεγάλα, χώρια τό μωρό...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Πάει, τήν ἔπιασε τό γλυκό της. Τί σās ἔλεγα; Πώς θά τή σταματήσω τώρα;... Φτάνει, φτάνει, σέσε το, φτάνει, ἄφησε καμπόσα για πιό ὕστερα.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: "Ερχεται ή μάνα τους νά τούς πλύνει, ή Κυρά-Σταμάτα, ἀνεβαίνει στόν ταράτσα...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Κι' ὁ Δημητρός; τί ἀπόγινε ὁ Δημητρός; 'Από κει ξεκίνησε.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: Ν' ἀπλώσει... φύσηξε ἀγέρας, πήρε ἓνα πουκάμισο τοῦ Χρήστου, τέντωσε ή κυρα-Σταματίνα νά πιᾶσει τό πουκάμισο, γλυστράει...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Μωρέ τί ἀπόγινε ὁ Δημητρός;

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: Πάρτην κάτω. 'Απόμεινε ξερῆ... ἔγώ μαγείρευα κείνη τή στιγμή...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Ψέμματα, ψέμματα, ψέμματα λές...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: Νά σέ θάψω! "Αν λέω ψέμματα, νά, νά σέ νεκροφιλήσω!... μαγείρευα.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Τί μαγείρευες μωρή; 'Αφ' ὅτου σέ πῆρα και μέ πῆρες δέν τρώμε στό ξενοδοχεῖον τῶν ἀστέρων, πρῶι - μεσημέρι - βράδυ, ἀνελλιπῶς και κοιμώμαστε στό ἴδιο ξενοδοχεῖον...; ὅλα κι' ὅλα, ἔγώ δέ σέ πῆρα για νά μου παιδεύεσαι, μήτε για νά μου ξεροψήνεσαι στίς φωτιές και στούς καπνοῦς.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ! Πέφτει τό λοιπόν κι' ἀπομένει ξερῆ. Τί χαλασμός κυρίοι μου, γίνηκε κείνη τήν ὥρα!... Τρέξετε! Τρέξετε! σκοτώθηκε ή κυρά-Σταμάτα! Πέθανε ή κυρά-Σταμάτα! Τρέξετε! Τρέξετε! ('Ακούγονται μπιστολιές. Μπαίνουν κι' ἄλλα πρόσωπα στή σκηνή).

ΛΑΟΣ: Τί 'ναι, τί 'ναι; Ποιός τή σκότωσε; Ποιά σκοτώθηκε; οἱ Γερμανοί τή σκοτώσανε.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: 'Η κυρά-Σταμάτα! ή κυρά-Σταμάτα!

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: 'Ο ἔγγονός της ὁ Δημητρός πήγαινε σέ μιά τάξη μέ τό Κολλητήρι μας...

ΛΑΟΣ: Πότε τή σκοτώσανε; Γιατί τή σκοτώσανε; "Αχ τήν κακομοίρα (κλαῖνε) τήν κυρά-Σταμάτα, τί μᾶς γίνηκε πάλι, τί τής γίνηκε! Νά, πάει κι' αὐτή! Ποῦ τή σκοτώσανε; στό μπλόκο στή σκοτώσανε;

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: "Όχι, στόν Πλάκα.

Τό σκέτς αυτό παιζόταν στήν Κατοχή καί διασώθηκε σέ ένα πολυγραφημένο φυλλάδιο.

Άκούσατε...

Άκούσατε...

Πάνω στά θουνά τής «Έλευθερης Έλλάδας» άναγγέλλεται ή παράσταση μέ τό χωνί στό χέρι.

Οί χωριανοί παίρνουν τό σκαμνί ή τήν καρέκλα άπ' τό σπίτι τους καί ξεκινούν.

Οί καραγκιοζοπαίχτες μέ λάμπες πετρελαίου ή άσετυλίνης στήνουν τό μπερντέ.

Οί φιγοῦρες τοποθετοῦνται στή σειρά.

Τό γνωστό κουδουνάκι χτυπάει καί...

Η παράσταση άρχίζει:

ΛΑΟΣ: Στό δρόμο;

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: Όχι στήν ταρατσα τής.

ΛΑΟΣ: Πότε τή σκοτώσανε; σήμερα; Χτές;

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Πρίν δέκα χρόνια...

ΛΑΟΣ: Πρίν δέκα χρόνια; Καί μās κάνατε άνω-κάτω! Δέ μās φτάνουν τ' άλλα μās θάσανα, οί πείνες μας, οί τρομάρες μας, οί σκοτωμοί μας, μόνο μās άναστατώσατε γιά τήν κυρά-Σταμάτα. Άκούς έκει. Πρίν δέκα χρόνια. (Τούς άρχίζουν στό ξύλο. Μπαίνει τό Κολλητήρι μ' έναν άλλο) Πάρτε τό λοιπόν! Άκούς πρίν δέκα χρόνια. (Πέφτει άφθονο ξύλο).

ΚΟΛΛΗΤΗΡΙ: Τί έχετε μέ τούς γονείς μου; (Τό Κολλητήρι κι' ό φίλος του τούς άρχίζουν στό ξύλο).

ΚΟΛΛΗΤΗΡΙ: (Στό φίλο του) Δέρνε, δέρνε, ρίχνε ξύλο, νά γλυτώσουμε τούς γονιούς μου.

ΗΡΑΚΛΗΣ: Ρίχνω ξύλο, μείνε ήσυχος.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ! Μωρέ, τί γίνεται δώ... μέ στραβώσανε, μέ ξεπλατίσανε, μέ...

ΚΑΡΑΓΙΟΖΗΣ: Γιά κάνετε πέρα μωρέ!

ΚΟΛΛΗΤΗΡΙ: Άπό δώ είναι ό φίλος μου ό 'Ηρακλής..

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: Ποιός 'Ηρακλής μωρέ, δέν είναι ό Μήτσος, ό μεγάλος γυιός του μπαλωματή, έδω παραπάνω, πού μου μάλωσε προπολεμικώς τό δεξί μου τσόκαρο;

ΚΟΛΛΗΤΗΡΙ: Μήτσος ήτανε πρωτού άνεβεί στό θουνό, πρωτού γενή άντάρτης.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Άπό τ' άντάρτικα κατεβαίνεις; (Τρέμει) Θε... Θε... Θε... ούλη μου (σταυροκοπιέται) θλέ..θλέ...πε, τόν Καργκιόζο σου!

ΚΟΛΛΗΤΗΡΙ: Μήτσος άνέβηκε, μά 'Ηρακλής κατέθηκε... έχει σκοτωμένους!!! (κάνει μέ τό χέρι σχετική κίνηση) 50 Βούργαρους, 550 Γερμανούς, πέντε χιλιάδες πεντακόσιους πενήντα 'Ιταλούς...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: Ό μακαρίτης ό πατέρας του μακαρίτη του προπάππου μου, τόν είχα άκουστά νά λέει, πώς έσκότωσε κι' εκείνος τόν παλιό καιρό. Παλέθαμε μέ τούς Τούρκους. Δέκα χιλιάδες Τούρκους; ύστερα όμως - τόν ήκουσα νά λέει - πώς πώς δέν πρόλαγε νά τούς ξεκάμει γιατί του κατεβάσανε μιά μαχαιριά, νά έδω πού σου δείχνω (σταυρώνεται καί τόν άφήσανε τό μακαρίτη στόν τόπο. Ύστερα ή μακαρίτισσα ή μάνα του...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Φτάνει... φτάνει... μήν ξαπαραλύσεις.

ΚΟΛΛΗΤΗΡΙ: Άκούσατε τίς πιστολιές; έμεις είμαστε, έγώ κι' ό φίλος μου ό 'Ηρακλής.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Πώς; γιά λέγε, μπιστολιές;

ΚΟΛΛΗΤΗΡΙ: 'Εγώ κι' ό 'Ηρακλής είμαστε καί σκοτώσαμε δυό Γερμανούς. 'Εζήλευα, πατέρα, αυτός νά 'χει σκοτωμένους ένα Σύνταγμα κι' έγώ μήτε μισό.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ - ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: (Μαζί) Μωρέ αληθινούς Γερμανούς; Μέσα κι' έξω Γερμανούς, ή από τούς άλλους πού είναι άπόξω Ρωμοί κι' άπό μέσα Γερμανοί;

ΚΟΛΛΗΤΗΡΙ: Μέσα κι' έξω. Γερμανούς. Γερμανώτατους. Γερμανωτατώτατους!...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: (Τρέμει, κοιτάζει δεξιά κι' άριστερά) κα... κα... κα... λά έκά... μα... τε, μά... μά... μά... τώρα;

ΚΟΛΛΗΤΗΡΙ: Φεύγουμε κι' οί δυό μαζί. Πάω μαζί του άντάρτης. Θα φύγω Κολλητήρι καί θα γυρίσω κι' έγώ... θα γυρίσω... ποιό νά 'ναι τό μεγαλύτερο παλληκάρι πού μάθαμε στό σκολειό;

ΗΡΑΚΛΗΣ: Θα γυρίσεις 'Αχιλλέας!

ΚΟΛΛΗΤΗΡΙ: Θα γυρίσω 'Αχιλλέας!...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: (Κλαίει) Νά 'στε πάντα μαζί. Νά μή χωρίζετε... (Μπαίνει ένας ξένος στή σκηνή).

ΞΕΝΟΣ: Φεύγετε! Φεύγετε! 'Εδω στή γειτονιά σας σκοτώσανε δυό Γερμανούς. Τά σπία άδειάζουν. Θα κατεθούν νά μαζέψουν όμη-

ρους. Φεύγετε! (Οί Καραγκιόζηδες καί τά παιδιά άγκαλιάζονται καί φιλιούνται). Καλή άντάμωση! Καλή λευτεριά! Γρήγορη άντάμωση! Γρήγορη λευτεριά!

ΚΟΛΛΗΤΗΡΙ: Ό' άργήσουμε! 'Εχουμε πολλή δουλειά μπροστά μας, Νά λευτερώσουμε κοτζάμ Πατρίδα!

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: Νά 'ρθετε γρήγορα καί δοξασμένοι. 'Ηρακλή μου πρόσέχέ μου τό Κολλητήρι, Ξέρεις πώς άλλο παιδί δέν έχω...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Κολλητήρι νά 'χεις τήν έννοια σου στόν 'Ηρακλή, νά τόν προσέχεις σάν αληθινό σου άδερφό - έτσι νά 'χετε τήν εύκή μου.

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: (κλαίει) Τώρα σέ τούτη τήν άτυχία πού μās βρήκε, όλοι σκλάβοι είμαστε, άδέρφια είμαστε, όλοι νά 'μαστε ένωμένοι, αγαπημένοι, γιά νά διώξουμε τόν έχτρό...

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ (Τραγουδοῦν φεύγοντας, δτιδήποτε θούριο).

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ - ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: (Μόνοι) Μαύρη είν' ή νύχτα στά θουνά, στους θράχους πέφτει χιόνι, σ' άγρια, στά σκοτεινά κλπ. (Μπαίνει ό Μπαρμπαγιώργος)

ΜΑΡΜΠΑΓΙΩΡΓΟΣ: Γιά κλάψες είμαστε; Μήτε ή νύχτα είναι μαύρη! Μήτε χιόνι πέφτει. Ξαστεριά είναι. Χαρά Θεού άπ' άκρη σ' άκρη... σ' όλη τήν Έλλάδα. Πού 'ναι τό Κολλητήρι; Ό κόσμος είναι άνάστατος. Δέν ντρέπεστε νά μένετε μέ σταυρωμένα χέρια; ήρθε ή ώρα νά κλάψουν οί Γερμανοί. Καί δέ θα κλάψουνε σάν κι' έμās γιά ένα-χρονο καί γιά δυό, αυτοί, θα κλαίνε γιά όλα τους τά χρόνια... Μά πρέπει όλοι νά βοηθήσουμε.. όλοι, όλοι! 'Εμπρός! Σηκωθείτε!

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ-ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: Κι' έμεις οί Γέροι;

ΜΑΡΜΠΑΓΙΩΡΓΟΣ: Κι' έσεεις! Σέ πολλές δουλειές οί γέροι είναι καλύτεροι. Καραούλι νά φυλάξετε. Μαντάτο νά φέρετε. Μαγειριά νά τοιμάσετε στά παλληκάρια. Νά μπαλώσετε τό τρύπιο ρούχο τους... Πού 'ναι τό Κολλητήρι, Ξαναλέω, νά 'ρθει κι' αυτό. Στό θουνό είναι ή θέση του...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΕΝΑ: Τό Κολλητήρι; Ζωή νά 'χει, τό Κολλητήρι, ή Παναγιά νά τό θλέπει, τό Κολλητήρι πάει άντάρτης!

ΜΑΡΜΠΑΓΙΩΡΓΟΣ: Άντάρτης; Μωρέ μπράβο, Καραγκιόζο! Γιό πού τόν έβγαλες!

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: 'Εγώ, τρέμει ή καρδούλα μου, σου ξομολογούμαι τήν άμαρτία μου, μά δέν τή λογαριάζω τήν καρδούλα μου μπροστά στή λευτεριά μας!... 'Ας τρέμει... άς τρέμω, Μπαρμπαγιώργο μου, θα σ' ακολουθήσω. Θα τρέμω, θα τρέμω, θα τρέμω, ώσπου νά συνηθίσω... 'Εδω τήν πείνα συνηθίσαμε καί τήν τρεμούλα θα λογαριάσω;

(Πιασμένοι μπράτσο κι' οί τρεις, φεύγοντας, λένε στό άκροατήριο):

Πάμε έμεις. Κι' έσεεις πού θα μείνετε έδω, όπου κι' αν θρεθείτε, νά σταθείτε λεβέντες. Μήν ξεχνάτε, σέ κάθε περίπτωση, πώς είστε Ρωμοί. (Χορεύουν τραγουδώντας στόν σκοπό τής Σαμιώτισσας):

'Ο Μπαρμπαγιώργος πάει μπρός

Κι' ό Καραγκιόζος πίσω

Κι' ή Καραγκιόζενα 'κλουθα, λεβέντες μου,

Καί τούς κρατά τό 'σο. (Δίς)

Φόθους δέ λογαριάζουμε

Τρεμούλες δέ ρωτάμε

'Αντάρτες πάμε στά θουνά, λεβέντες μου,

Σας άποχαιρετάμε (Δίς).

Φόθους δέ λογαριάζουμε

Τρεμούλες δέ ρωτάμε

'Αντάρτες πάμε στά θουνά, λεβέντες μου,

Σας άποχαιρετάμε (Δίς).

Γιοφύρια θα τινάξουμε

'Οχτρούς θα κυνηγάμε,

τή Λευτεριά θα φέρουμε, λεβέντες μου,

Ειδ' άλλως δέ γυρνάμε (Δίς)

ΤΕΛΟΣ

«ΣΕΒΑΣΤΕ ΜΟΥ ΠΑΤΕΡΟΥΛΗ...»

Γράμματα τής Γαρουφαλίσσας Παπαϊωάννου, στον πατέρα της στή φυλακή.

Ἡ Γαρουφαλίσσα Παπαϊωάννου ἔγραψε ἐτοῦτα τὰ γράμματα στό φυλακισμένο πατέρα της. Ἀπό τὰ ἑφτά της ἀρχισε νά τοῦ γράφει ὡς τὰ δέκα της πού πέθανε.

Ὁ πατέρας της σύναξε τὰ γράμματα σ' ἓνα λεύκωμα. Ζωγράφισε ἓνα βουνό πού σκίζεται σάν ἀπό συγκλονισμό τῆς γῆς κι' ἓνα δέντρο πού γκρεμίζεται στό θάραθρο. Κι' ἔγραψε: «... Τώρα χωρίς ἐσένα, χωρίς τὰ ὄνειρα καί τίς ἐλπίδες μου γιά σένα, νιώθω νά μέ τυλίγει μαύρη καί θλιθερή ἐρημιά. Σά νά μήν ὑπάρχει δρόμος, σά νά μήν ὑπάρχει φῶς. Στή ζωὴ θά βρῶ χαρές, ὅμως ἡ πίκρα ἀπ' τό χαμό σου εἶναι τρικυμισμένος ὠκεανός».

Δέν εἶναι ἀπλά μιά μαρτυρία τὰ γράμματα τοῦ παιδιοῦ. Μιά δροσεράδα ἔχουν, ὀλη τήν ἀθωότητα τῆς ἡλικίας του, μαζί μέ μιά πρώιμη ὠριμότητα κι' ἓνα βαθύ σπαραγμό.

Καί τίποτα δέν ἔχει ἀλλαχτεῖ. Μήτε μιά τελεία. Μονάχα χωρίστικαν σέ παραγράφους.

23-11-58

Σεβαστέ μου Πατερούλη

Δέ φαντάζεσαι μέ πόση χαρά ἔλαβα τό γράμμα σου. Μέ συγχωρεῖς πού ἀργησα νά σοῦ γράψω. Μέ ρωτᾶς ἂν στεναχωριέμαι ἀπό τὰ μαθήματα καί ἀδυνατίζω ὅπως σοῦ γράφει ἡ Μαμά. Ἐγώ δέν στεναχωριέμαι, μόνο λίγο στά γαλλικά πού δέν τά καταλαβαίνω. Στό σχολεῖο πάω καλά. Τό πόδι δέν μέ ἐνοχλεῖ καθόλου. Γιά τόν πίνακα σ' εὐχαριστῶ. Γιά τὰ ἄλλα μήν κουράζεσαι νά τά φτιάξεις.

Στό σχολεῖο πούλησα κάτι γραφειάκια, σκυλάκια, πουλάκια, κλπ. Μόνο τόν παπαγάλο δέν πούλησα, τήν χελώνα, τόν τσαλαπετεινό καί κάτι ἄλλα. Μοῦ ἀρέσουν πολύ. Τά φυλάω σ' ἓνα κουτάκι γιά τήν εὐλογημένη ὥρα πού θά βγεῖς.

Πιστεύω νά ἔχεις παράπονο νά εἶδεῖς ἀπό μένα γράμματα καλά. Εἶναι θιαστικά πάντα.

Σήμερα ἐπῆγα μέ τή Μαμά στον Ἰμμητό καί πόσο σέ θυμηθήκαμε. Σοῦ στέλνω λουλούδια τοῦ βουνοῦ καί φύλλα κουμαριάς.

Καί πάλι μέ συγχωρεῖς πού δέν σοῦ ἔγραψα γρήγορα.

Σοῦ γράφει ἡ Μαμά πῶς δέν τρώω. Μά ἀφοῦ δέν ἔχω ὄρεξη; Πῶς νά φάω, μέ τό ζόρι; Οὔτε ἔτσι τρώω. Δέν ἀδυνατίσσω τόσο πού σοῦ λέει ἡ Μαμά, τόσο τραγικά. Ἐπειδή δέν μοῦ ἀρέσει τό κρέας σοῦ λέει ψέμματα ὅτι κάνω τό φυσιοθεραπευτή, κι' ἐγώ τῆς τό ἔσθησα.

Μέ ἀγάπη καί σεβασμό

Σέ φιλῶ

Φιλίτσα

14-8-58

Σεβαστέ μου Πατερούλη

Δέν μπορείς νά φανταστεῖς τή χαρά μου ὅταν ξύπνησα καί εἶδα τό γράμμα σου πού μέ τόση λαχτάρα περίμενα. Ἀπό ὅ,τι μοῦ γράφεις περισσότερο χάρηκα γιά τήν αἴτηση πού ἔκανες νά ἔλθεις πιό κοντά στήν Ἀθήνα.

Τό γράμμα σου εἶναι ἀπό τίς 9 τοῦ μηνός. Ἀργοῦν φαίνεται περισσότερο.

Στή θεία Λίτσα εἶναι λίγο δύσκολο νά πάω γυρίζοντας ἀπό ἐδῶ. Θά ἀνοίξω ὅμως ἀλληλογραφία μαζί της ὅπως καί πέρυσι.

Ὅταν τελειώσω τό γράμμα πού σοῦ γράφω, θά πάω στοῦ Φραγκούλη (ἂν τόν θυμᾶσαι) νά ζωγραφίσω.

Τό μεσημέρι κοιμᾶμαι ὅσο μπορῶ.

Πολύ σέ λυπᾶμαι Μπαμπά, ἀλλά δέν μπορῶ νά κάνω τίποτα. Τό μόνο πού θά μποροῦσα εἶναι νά ἐρχόμουν στήν Κρήτη καί νά σοῦ ἔφερνα κάθε μέρα πάγο νά ἔβαζες στό κύπελλο μέ τό νερό νά κρυώνει. Κι' αὐτό εἶναι δύσκολο.

Ἐδῶ εἶναι ἓνας κύριος πού μοῦ ἔχει βγάλει 18 φωτογραφίες. Θά τίς ἐμφανίσει στή Θεσσαλονίκη καί θά μοῦ στείλει δύο ἀπό κάθε στάση. Μιά γιά σένα καί μιά γιά μένα.

Τί ἄλλο νά σοῦ γράψω μπαμπά μου;
Νά δώσεις πολλούς χαιρετισμούς σ' ὄλα τὰ παιδιά.
Ἐχεις πολλούς χαιρετισμούς ἀπό τόν θεῖο Μήτσιο, καί νά μέ συγχωρεῖς γιά τὰ γράμματά μου.

Σέ φιλῶ μέ σεβασμό
Φιλίτσα

22-4-58

Σεβαστέ μου Πατερούλη

Τό ταξίδι μας, παρόλο πού νομίζαμε ὅτι δέν θά ἔχουμε καλή θάλασσα, ἦταν πολύ ὠραῖο. Δέν κάναμε καθόλου ἐμετό. Τό βράδυ πήραμε 3 κουβέρτες καί μαξιλάρια καί κοιμηθήκαμε κάτω. Εὐτυχῶς πού μᾶς ἔβαλε μιά κοπέλλα στήν καμπίνα της κι' ἐγώ κοιμήθηκα στό κρεβάτι μέ ἓνα ἄλλο κοριτσάκι.

Ὅ,τι μοῦ εἶπες νά σοῦ πάρω, θά τά ψωνίσω αὔριο πού δέν ἔχουμε σχολεῖο. Εἶναι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Δέν σοῦ γράφω πολλά γιατί εἶμαι κουρασμένη. Τήν ἐκθεσοῦλα θά σοῦ τήν στείλω στό ἄλλο μου γράμμα. Τίς γαρουφαλλίες τίς φύτεψα καί ὅταν σκάσουν τὰ μπουμπουκία θά ἔλθεις. Αὐτό θά τό θυμᾶμαι.

Αὐτά μπαμπούλη μου καί στό ἄλλο γράμμα περισσότερα.

Σέ φιλῶ μέ πολύ ἀγάπη καί σεβασμό

Φιλίτσα

Περιμένω γράμμα σου

2-9-58

Σεβαστέ μου Πατερούλη

Ἀπ' ὅτι μοῦ γράφεις βλέπω ὅτι ὅταν λαβαίνεις γράμμα μου χαίρεσαι πολύ. Ἀλλά κι ἐγώ δέν πάω πίσω. Ὅταν παίρνω, ἡ χαρά μου εἶναι ἀπερίγραπτη.

Τίς φωτογραφίες δέν μοῦ τίς ἔστειλε ἀκόμα. Αὐτός ἐφυγε κι' ἔτσι δέν μπορῶ νά τόν εὐχαριστήσω.

Ζωγράφισα 4 ἐργάκια καί τὰ δύο εἶναι καλά. Ἐδῶ δέν ἔχω καί πολλή ὄρεξη γιά ζωγραφική. Ἐγώ λέω νά σοῦ τά

στέλνω τὰ ἐργάκια γράφοντας πίσω τό γράμμα μου.

Τίς καρυδιές τίς τινάξαμε. Τά χέρια μου ἔγιναν κατά-
μαυρα.

“Όλοι εἶναι καλά. Ἡ θεία Νίτσα εἶναι λίγο ἀδιάθετη. Τό πόδι μου δέν μέ ἐνοχλεῖ καθόλου. Ἐδῶ τήν ἡμέρα μου τήν περνῶ παίζοντας καί κάνοντας δουλειές τῆς γιαγιάς.

Ὁ θεῖος Μήτσιος λέει ὅτι τό ἔκοψε τό ἀλάτι. Πουλάκια δέν πιάνει, ἀλλά τά ἄφησε νά χαίρουνται.

Δέν ξέρω πότε θά πάω στήν Ἀθήνα. Ἐδῶ ὅλοι μέ ρωτοῦ ἄν ἔγινες καλά καί ἄν θγῆκες.

Τί ἄλλο νά σοῦ γράψω; Αὐτά καί σέ φιλῶ.

Φιλίτσα

Σήμερα πάω γιά τό κάττω χωριό.

Σεβαστέ μου Πατερούλη

Εἶναι μέρες τώρα πού μᾶς ἔγραψες καί δέν σοῦ ἀπαντή-
σαμε γιατί θά ἐρχόταν ἡ γιαγιά καί θά σοῦ ἔλεγε τά νέα μας. Μπαμπούλη μου δέν βλέπω τήν ὥρα πότε νά ἔλθω στή Λά-
ρισά νά σέ ἰδῶ.

Πιστεύω Πατερούλη μου νά μ' ἀφήσουν οἱ φύλακες νά σέ χορτάσω.

Σ' εὐχαριστῶ γιά τά ὄμορφα δωράκια πού μοῦ ἔφτιαξες.

Ἡ Μαμά ὄλο φώναζε. Νόμιζε πώς θά τῆς λερῶσω τά πουκάμισα.

Νά ἤξερες πόσο χαίρουμαι πού τήν Κυριακή θά ἔλθουμε αὐτοῦ.

Αὐτά Πατερούλη μου καί σέ φιλῶ μέ σεβασμό

Φιλίτσα

Σεβαστέ μου Μπαμπά

Μέ πολλή χαρά διάβασα τό γράμμα σου.

Πατερούλη μου τό δεκαράκι καί πάλι τό ἐκόλλησα ἀπ' τό

Τό καλοκαίρι μπορεῖ νά πάω στό Καζακλάρι γιατί ἡ μαμά λέει πώς ἀδυνατίσα.

Ἡ μαμά αὐτή τή στιγμή εἶναι σκεπτική γιατί ἐδῶ στή γει-
τονιά μας ἐνοικιάζεται ἕνα μαγαζί μέ θιτρίνα, ἀλλά ἔχει 700
δραχμές τό ἐνοίκιο. Ἀπόψε δέν κοιμήθηκε καθόλου. Ὅλο
αὐτό σκεπτόταν.

Ἐγώ μπαμπά ὅσο μπορῶ βοηθῶ τή μαμά.

Γιατί δέν γράφεις τοῦ παπποῦ; Αὐτός περιμένει γράμμα
σου.

Αὐτά μπαμπά μου καί σέ φιλῶ

Φιλίτσα Γειά σου.

Βόλος 1-1-55

Σεβαστέ μου Μπαμπά

Εὐχομαι ὁ καινούργιος χρόνος νά σέ φέρει γρήγορα καί
πάλι κοντά μας.

Μπαμπά σ' εὐχαριστῶ γιά τήν κασετίνα.

Σοῦ στέλνω δέκα χιλιάδες δικές μου.

Μπαμπά τώρα στίς γιορτές μοῦ πῆραν δῶρα πολλά, μιά
κούκλα, ἕνα μπαλόκι, μιά κασετίνα, καί τήν μιά τήν ἔχω γιά
τό σπίτι, καί τήν ἄλλη τήν ἔχω γιά τό σχολεῖο. Καί εἶμαι ἀπό
τό σχολεῖο μου πρώτη μαθήτρια, καί στό τετράδιό μου ἔχω
μόνο ἕνα ἐννέα.

Μπαμπά μου γιά τή γιορτή σου εὐχομαι χρόνια πολλά καί
τοῦ χρόνου νά γιορτάσουμε ὅλοι μαζί, καί γώ Μπαμπούλη
μου θά κάνω ὅπως ἔκανα καί πέρυσι, ὄλο χορό καί τρα-
γούδι.

Φέτος Μπαμπά μόνο μιά φορά πῆγα στόν κινηματο-
γράφο, ὅταν θά ἔρθεις θά μέ πηγαίνεις πολλές φορές.

Σέ φιλῶ Φιλίτσα

Σεβαστέ μου μπαμπούλη

Πῆρα τό γράμμα σου καί εὐχαριστήθηκα πού εἶσαι καλά.

Αὐτές τίς μέρες καί γώ καί ἡ μανούλα εἴμαστε γεμάτες
χαρά μ' αὐτά πού διαβάζουμε στίς ἐφημερίδες. Πιστεύουμε
πώς γρήγορα θά σ' ἔχουμε κοντά μας.

Μπαμπούλη ἡ μαμά ἔφαγε τά τηλέφωνα γιά νά μάθει
πότε δέχεται ὁ ὑπουργός τῆς δικαιοσύνης νά πᾶμε μαζί νά
τόν παρακαλέσουμε γιά ἀμνηστία.

Σοῦ στέλνω καί μιά ἔκθεση πού ἔγραψα στό σχολεῖο μᾶ ἡ
κυρία δέν τό πίστεψε πώς τήν ἔγραψα ἐγώ. Τήν εἶχα καλύ-
τερη ἀπό τ' ἄλλα παιδιά. Ἡ μαμά μου λέγει πώς μοιάζω
ἐσένα καί εἶμαι καλή μαθήτρια.

Σε φιλῶ Φιλίτσα

Ἀθήνα 24-6-56

Σεβαστέ μου Πατερούλη

Ἀπό ὑγεία εἶμαι καλά. Τώρα πού σοῦ γράφω εἶναι πρῶτ.
Θυμήθηκα πού δέν σοῦ ἔγραψα κι' ἔστεναχωρήθηκα.

Στό χωριό δέν ξέρω ἔάν θά πάω. Ἄν πάω κάθε ὥρα καί
στιγμή ἐσένα θά θυμᾶμαι καί θά σοῦ στέλνω τακτικά γράμ-
ματά μου καί μή νομίζεις πώς δέν θά σοῦ ξαναγράψω.

Τήν ἄλλη φορά ἤμουν χαρούμενη γιατί θά ἔφευγα ἀπό
τό Σικιαρίδειο γι' αὐτό δέν σοῦ ἔγραψα.

Τώρα πού ἦρθα ἐδῶ ἔπιασα πολλές φίλες καί ξαναεἶδα τά
παλιά μου τά παιχνίδια. Τώρα βλέπω καί τή μαμά μου κάθε
μέρα. Δέν τήν βλέπω μιά φορά στίς δεκαπέντε φαντάζεσαι
τή χαρά μου.

Τώρα ἔχουμε διακοπές ὅμως ἐγώ θά διαβάζω ὄλα τά μα-
θήματα.

Τήν περασμένη Κυριακή, ἔβγαλα καί μιά φωτογραφία καί
σοῦ τή στέλνω.

Μπαμπά θά σοῦ γράψω καί ἕνα τραγούδι πού ἔβγαλα.

Βάρκα θέλω ν' ἀρματώσω

μέ σαράντα δυό κουπιὰ

καί στήν Κρήτη ν' ἀνταμῶσω

τόν δικό μου τόν δικό μου

τόν ΜΠΑΜΠΑ.

Ἄν ἔρθεις πολλές

ΣΧΟΛΙΑ

Αυτό τό βιβλίο θέλουμε...

«...Νομίζω πως καταλαβαίνω από τώρα πολλά πράγματα πού οί μεγάλοι δέν καταλαβαίνουν. Διαβάζω πολλά βιβλία καί θά ήθελα νά διάβαζα κι' άλλα πολλά. Όμως ή μαμά μου καί πιά πολύ ό πατέρας μου πού είναι πολύ αúστηρός, συνεχώς μου άπαγορεύουν. Όταν θά μεγαλώσεις, όλο μου λένε. Τώρα είσαι πολύ μικρή, δέ θά καταλάβεις».

Άθηνά (12 χρονών).
Άπόσπασμα από τό γράμμα της σέ μία συγγραφέα.

«Ο κόσμος τών «μεγάλων» δέν άποφάσισε άκόμη ν' άσχοληθεί συστηματικά καί υπεύθυνα μέ τό έξωσχολικό βιβλίο. Κάποια παιδιά όμως, από τήν Άθήνα καί τήν έπαρχία, άποφάσισαν νά κρίνουν τά βιβλία πού υπάρχουν καί νά πούν στους συγγραφείς τί είναι εκείνο πού ζητούν από τό βιβλίο. Έτσι, δουλεύοντας πάνω σέ 458 γράμματα παιδιών στοιχειοθετήθηκε τό παρακάτω γράμμα - άπαίτησή τους.

«Μικροί καί μεγάλοι μας φίλοι,
Θά σάς παρουσιάσουμε σήμερα, ένα καλό κι' αγαπημένο μας σύντροφο: Τό «παιδικό βιβλίο». Έμείς θά πούμε έλεύθερα τή γνώμη μας καί φυσικά - χωρίς νά ντρεπόμαστε - λέμε πως ύπολογίζουμε καί στή γνώμη τών μεγάλων.

● Προτιμούμε τά βιβλία νά έχουν χοντρό καί γυαλιστερό έξώφυλλο καί καλοτυπωμένα γράμματα, σέ μεσαίο μέγεθος.

● Η εικονογράφησή τους νά είναι όμορφη, ζωντανή, περιγραφική καί οί εικόνες νά έχουν φαντασία. Θέλουμε επίσης ή εικονογράφηση μερικών βιβλίων νά γίνεται από τά παιδιά.

Θά μās άρεσε τό περιεχόμενο τους νά είναι:

● Συναρπαστικές περιπέτειες πού νά διακρίνονται από μεγάλη έξυπνάδα καί φαντασία.

● Νά μήν είναι πάρα πολύ παραμύθι, νά έχει όμως στοιχεία παραμυθιού πού νά μās βοηθάνε νά παρομοιάζουμε μέ τήν πραγματικότητα, ίσως ένα κομμάτι τής Ιστορίας τής πατρίδας μας.

● Νά παρουσιάζει πραγματικότητες, νά μήν περιγράφει φανταστικά πράγματα, αλλά Ιστορικά γεγονότα πού κάποτε έγιναν· γιατί τά φανταστικά μπορούν νά τρελάνουν άνθρωπο.

● Θά μās άρεσε τό γράψιμο του συγγραφέα νά είναι άπλό καί ζωντανό καί νά μās δεινει τήν έντύπωση πως ζει ό ίδιος τις στιγμές πού περιγράφει, νά έχει πολλά άστεία κι' άν γίνονταν, οί ήρωες νά 'τανε παιδιά τής ηλικίας μας.

● Δέν θά μās άρεσε κάτι πολύ τρομακτικό, όπως δέν μās άρέσουν κι' οί μάγισσες, τά πολύ ύπερβολικά κόλπα κι' ή καθαρεύουσα.

● Θά μās άρεσε νά βλέπει ότι ή ειρήνη είναι στά χέρια τών παιδιών. Μέ ειρήνη θά μπορούσαν όλα νά γίνουν καλύτερα. Ποτέ πόλεμος κακός στά βιβλία μας. Θέλουμε ανθρώπους πού νά 'χουν θάρρος στή ζωή καί νά μή χάνουν τό κουράγιο τους.

Καί κάτι άκόμα:

Θέλουμε νά διαβάζουμε τά βιβλία μας φανερά κι' όχι κρυφά απ' τούς γονείς μας καί τούς δασκάλους μας, πού συχνά μās άπαγορεύουν. Γιατί νά είμαστε μικροί γιά νά διαβάζουμε τά βιβλία μας καί μεγάλοι γιά τις Ιστορίες τών έφημερίδων;»

ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ από τά παιδιά

● ΤΑ ΞΥΛΙΝΑ ΣΠΑΘΙΑ, του Παντελή Καλιότσου

«Πάρα πολύ μου άρεσε αυτό τό βιβλίο καί τό διάβασα άμέσως γιατί είναι εύκολο. Πρέπει νά γράψω κριτική, αλλά δέν ξέρω τί νά γράψω. Νά μαζευτούμε όλα τά παιδιά, όπως καί στό «Γαϊτανάκι», καί νά πούμε όλοι μαζί: κάτω ό πόλεμος!

Καί αντί νά πηγαίνουμε στόν πόλεμο καί κάτι τέτοια, όλο νά παίζουμε καί νά τραγουδάμε καί νά κάνουμε μόνο ώραία πράγματα. Αυτή είναι ή κριτική μου. Καί κάτι άλλο, δέν μου άρεσε καθόλου ό Γάντζος πού έπαιρνε τά λεφτά από τούς κουμπαράδες τών παιδιών καί τά έκανε κανόνια».

Γιάννης Κλιάφας,
Τρίκαλα

μεγάλους αντίθετα, θυμίζει κάτι πού τό 'χουνε ζήσει καί είναι χαραγμένο στή μνήμη τους.

Μπορεί άκόμα καί νά παρακινηθεί διαβάζοντας τό βιβλίο αυτό καί νά ζητήσει νά μάθει περισσότερα γιά τήν περίοδο αυτή τής έλληνικής Ιστορίας.

Μέ έντυπωσιάζει τό ότι ή συγγραφέας έχει μία θαυμαστή Ικανότητα νά γράφει τόσο άπλά, τόσο τρυφερά, σά νά είναι κι' αυτή παιδί καί μέσ' από τις σελίδες του βιβλίου νά πλησιάζει τά παιδιά, νά τούς κινεί τό ένδιαφέρον, νά τά προβληματίζει καί νά τά κάνει νά σκέφτονται: άραγε αυτά θά είχαν τό κουράγιο νά κάνουν ότι ό Πέτρος έκανε;

Άγγελική Ε. Κασίωλα
Λαμία

● ΤΑ ΓΕΝΕΘΛΙΑ

της Ζώρζ Σαρή

● Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ της Άλκης Ζέη

«Τό βιβλίο αυτό είναι γραμμένο σέ γλώσσα άπλή καί μπορεί νά τό καταλάβει ένα παιδί πολύ εύκολα. Είναι ένα γνήσιο παιδικό βιβλίο, μά νομίζω πως μπορεί νά διαβαστεί κι' από μεγάλους.

Τό βιβλίο περιγράφει τόν τρόπο πού ένα συνηθισμένο παιδί χρησιμοποιεί γιά ν' αντιμετώπισει τόν πόλεμο καί τήν κατοχή πού άκολουθεί. Δέν παρουσιάζει φανταστικές καί ψεύτικες περιπέτειες, μά πράγματα άληθινά.

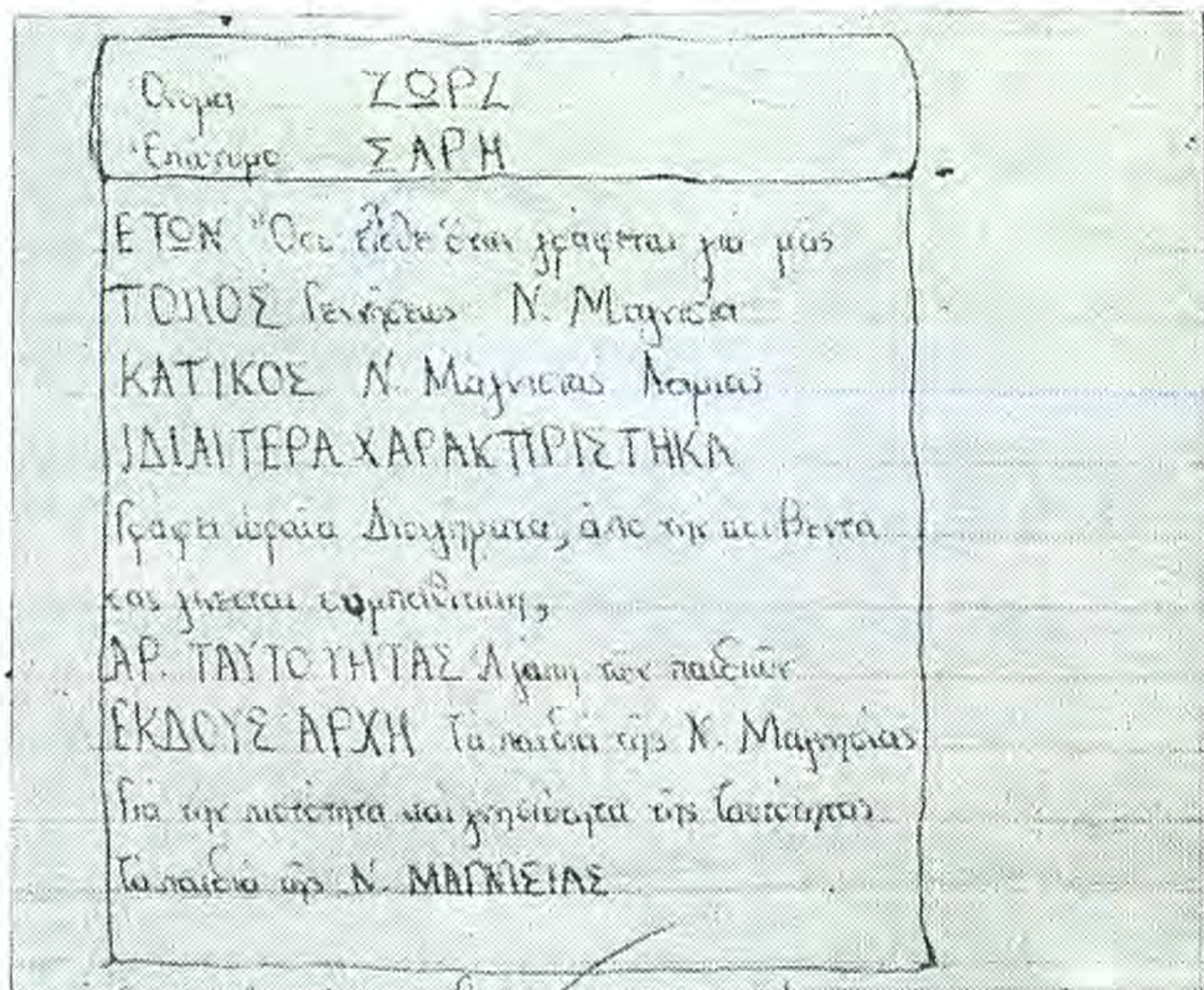
Τό βιβλίο αυτό κάνει τά παιδιά πού θά τό διαβάσουν νά γνωρίσουν μία έποχή πού δέν τήν έζησαν, μά τήν ξέρουν μόνο από περιγραφές. Στους

«Μπράβο! Ζώρζ Σαρή μου τά 'μαθες όλα. Σ' εύχαριστώ. Άλήθεια λοιπόν τόσο σκληρή κι' άπάνθρωπη ήταν αυτή ή 7ετία; Κανείς ποτέ δέν μου 'χε μιλήσει γι' αυτή, ποτέ κανείς δέν μου 'χε πει όλη τήν άλήθεια. Κι' ήρθες έσύ νά μέ κάνεις νά νιώσω τί ώραίο είναι νά 'σαι λεύτερος.

Τό βιβλίο σου τό ρούφηξα. Οί ήρωές σου άνθρωποι, ζεστοί, σύγχρονοι, άληθινοί. Ζήλεψα τήν Άννα, τόν Πίκου-Πίκου, τό Μάνο. Κάτι πρόσφεραν κι αυτοί. Έγώ τίποτα. Άλλά στ' όρκίζομαι άν... πρώτος εγώ.

Κατάλαβα αυτό πού 'χε πει ό Ρήγας: «Όποιος συλλογάται έλεύθερος, συλλογάται καλά».

Ό φίλος σας
Άνάργυρος Σούφρας

Δώδεκα παιδιά από τή Νέα Μαγνησία τής Λαμίας, έξέδωσαν στις 3 Δεκεμβρίου 1976, ένα «δελτίο ταυτότητας» γιά συγγραφείς.

Από παλιότερες εκδόσεις - 1888 - παιδικών εφημερίδων. (Από τη συλλογή του Μάνου Χαριτάτου)

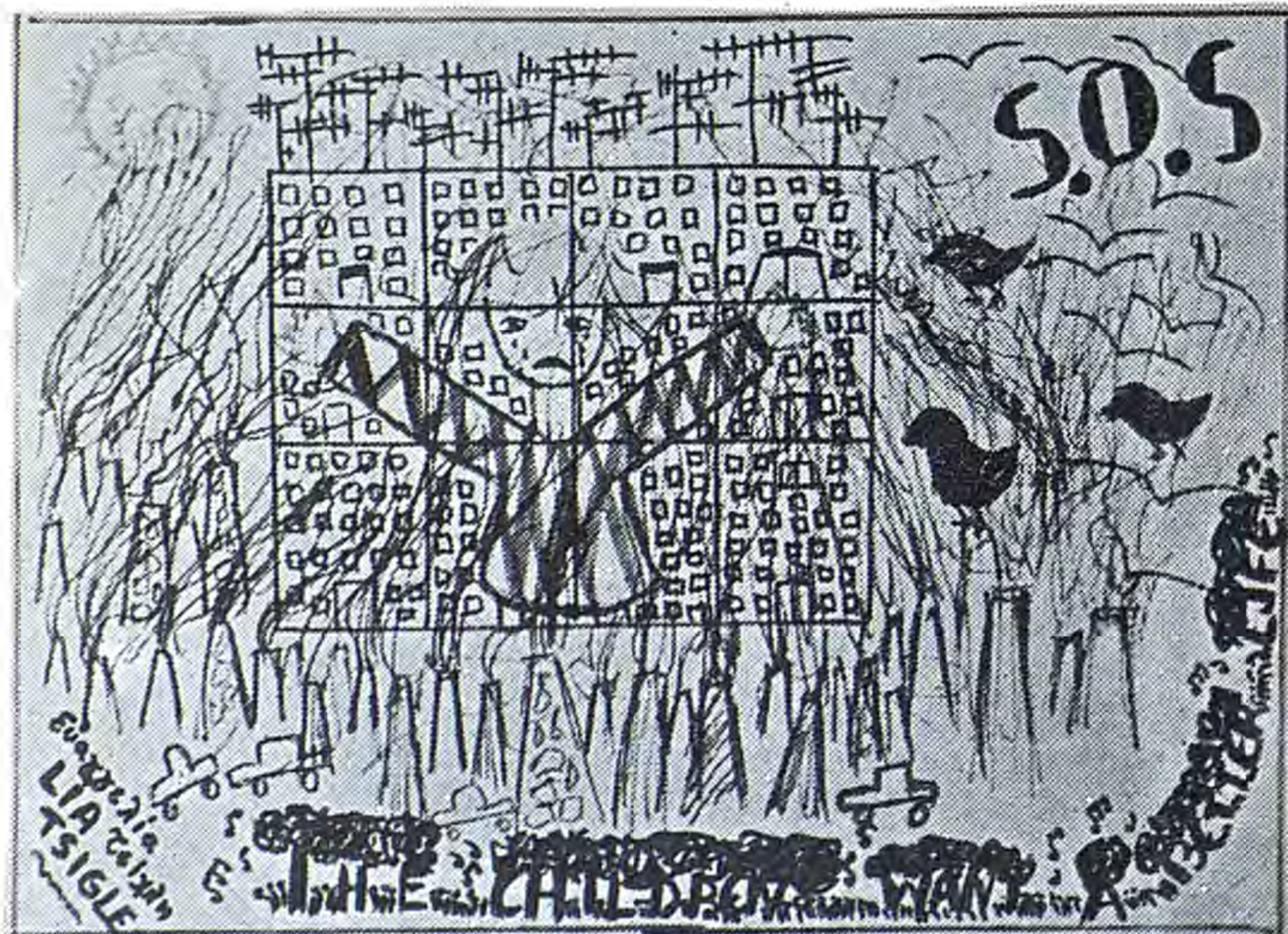
ΕΝΤΥΠΑ ΦΤΙΑΓΜΕΝΑ ΑΠΟ ΠΑΙΔΙΑ

Από τό συνέδριο τῶν μικρῶν παιδιῶν ἀποφασίστηκε νά ἰδρῦσον μιά δικιά τους ἐφημερίδα, πού νά γράφεται ἀπό αὐτά καί νά διαβάζεται ἀπ' ὅλους. Ἐπειτα ἀπό μιά σύντομη συζήτηση, ἀποφασίστηκε νά πᾶνε ὅσα παιδιά θέλουν συντάκτες, ὅσα θέλουν ρεπόρτερ ὅσα θέλουν ζωγράφοι, κτλ. Τά ἄρθρα αὐτά, ἂν ἐγκριθοῦν νά διαβαστοῦν ἔπειτα, ὄχι μόνο ἀπό αὐτούς πού ἐργάστηκαν, ἀλλά καί ἀπό τόν ὑπόλοιπο παιδόκοσμο, θά εἶναι ἡ ὕλη τῆς ἐφημερίδας μας.

Ὁ ὑπεύθυνος ἐφημερίδας

Η ΑΥΓΟΥΛΑ

Ὅλα τά παιδιά πού ἦρθαν σ' αὐτή τήν ἐφημερίδα, κάθησαν γιά νά εὐχαριστηθοῦν. Μερικοί βέβαια δέν τό κάνουν γι' αὐτό. Ἐγώ εἶμαι χαρούμενη γι' αὐτό, γιατί νομίζω πώς εἶναι κάτι ἐξυπνο. Ἡ ἐφημερίδα τῶν μεγάλων, δέν μοῦ ἄρεσε ποτέ, γιά νά πῶ τήν ἀλήθεια τήν βαριόμουνα. Δέν θά ἤθελα νά χαλάσω τήν ἰδέα αὐτή, ἀλλά ἀπλῶς λέω τήν ἀλήθεια.

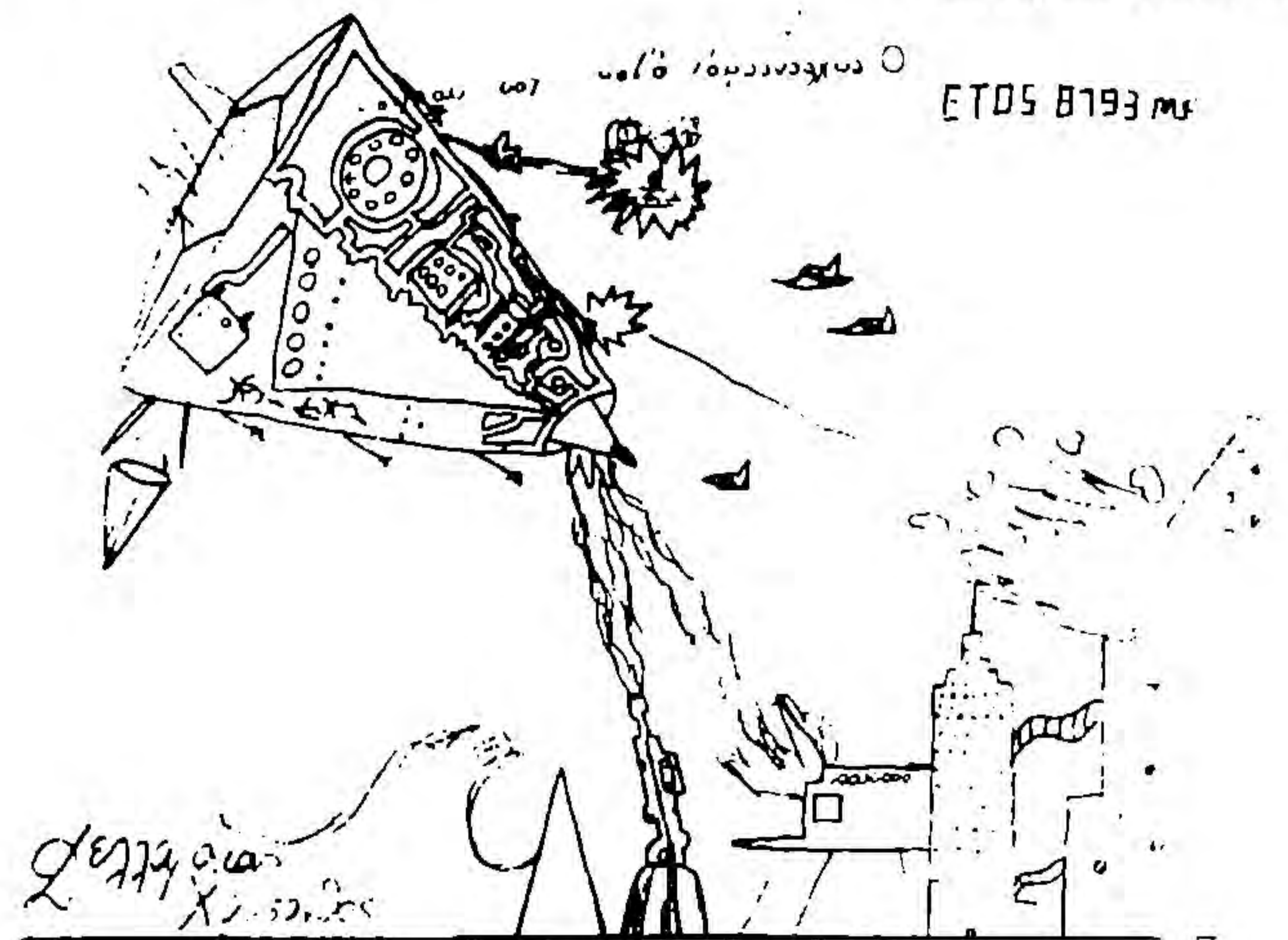
Από τήν ἐφημερίδα πού φτιάχτηκε ἀπό 35 παιδιά στίς 24/9/78 στόν παιδότοπο τοῦ φεστιβάλ τῆς ΑΥΓΗΣ.

Ἡ ἐφημερίδα τῶν παιδιῶν εἶναι κάτι πού νομίζω ὅτι θά βοηθήσει τά παιδιά νά μάθουν νά μεγαλώνουν κατὰ κάποιο τρόπο, τουλάχιστον.

Δέν ξέρω ἂν αὐτό πού γράφω θά ἔχει κάποια ἐπιτυχία, πάντως τό ἐλπίζω.

Αὐτή ἡ ἐφημερίδα εἶναι κάτι σπουδαῖο γιά μένα καί ἐλπίζω γιά ὅλους τούς ἄλλους πού πήραν μέρος. Νομίζω ὅτι εἶναι ὠραία δουλειά.

Ἐλένη Ξενοπούλου

Εἰκονογράφηση ἀπό τήν «Αὐγούλα»

ΠΑΙΔΙΚΑ ΧΑΜΟΓΕΛΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ 9ου ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΛΑΜΙΑΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ 11 - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1978 - Διορθώνεται ἀπό Ἐπιτροπή Μαθητῶν

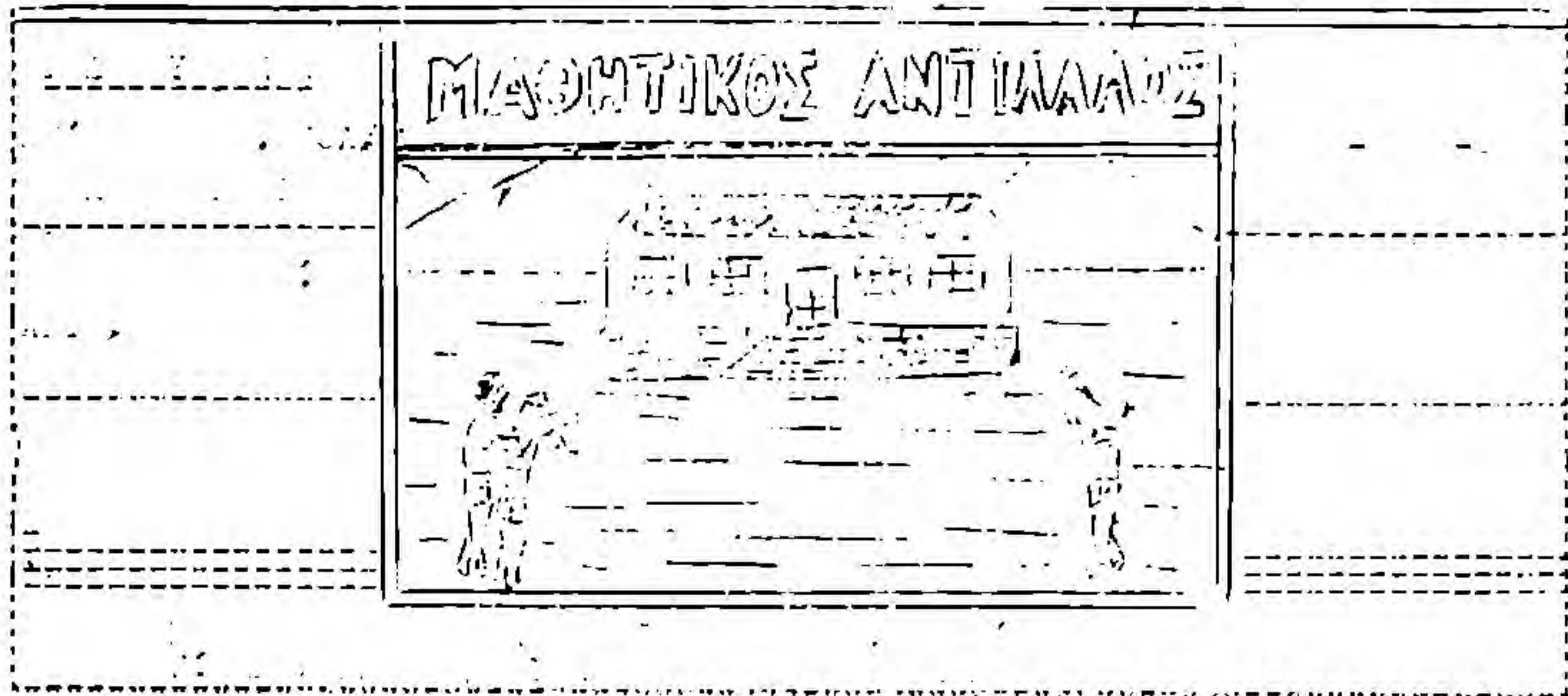
Τό Τμήμα τῆς τάξεώς μας ἀποφάσισε τήν ἰδρυση καί λειτουργία παιδικῆς βιβλιοθήκης, ἀπό τήν ὁποία θά ἐξυπηρετοῦνται οἱ συμμαθητές μας ὅλων τῶν σχολείων τῆς πόλεώς μας.

Γιά τό σκοπό αὐτό παρακαλοῦμε, ἂν μπορείτε, στείλτε μας ἓνα βιβλίο πού σᾶς περισσεύει στή διεύθυνση:

9ο Δημοτικό Σχολεῖο Λαμίας

ΣΤ2 Τάξη, Ἀβέρωφ 1
Λαμία

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

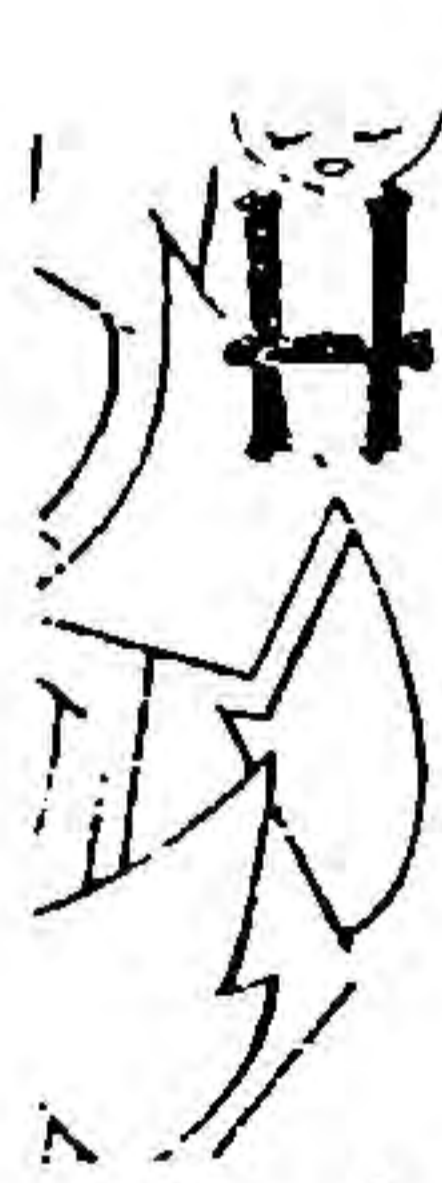

(του 12ου Δημοτικού Σχολείου 'Αγριάς Μαγνησίας)

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

- 1) Στις 6 'Οκτωβρίου τά δυό τμήματα της ΣΤ' τάξεως μέ επικεφαλής τούς δασκάλους των έκαμαν όρειδασία στό Πήλιο. Σ' αυτή έγινε λήψη κινηματογραφικού φίλμ από τό δάσκαλο κ. Γεώργιο Κουρεμένο.
- 2) Στις 19 'Οκτώβρη όλο τό Δημοτικό Σχολείο 'Αγριάς πραγματοποίησε εκπαιδευτική έκδρομή στις Μηλιές και ενημερώθηκε για τά αξιοθέατα πού επισκέφτηκε.
- 3) Τήν 27η 'Οκτωβρίου, παραμονή του ιστορικού ΟΧΙ, έγινε στό σχολείο μας πανηγυρικός έορτασμός και μίλησε για τό έπος του '40 ό δάσκαλος κ. Παχιός 'Ιωάννης.
- 4) Και πάλι στις 27 του 'Οκτώβρη και στά πλαίσια των πολιτιστικών της έκδηλώσεων ή έκτη τάξη διοργάνωσε πανηγυρική δεξίωση στους δασκάλους του Σχολείου και στους μαθητές της ΣΤ' τάξεως. 'Εκει μίλησαν ό Δ/ντής του Σχολείου κ. Γεώργιος Δεληνικόπουλος και ό μαθητής 'Αθανασάκης Δημήτριος.
- 5) Στις 31 του 'Οκτώβρη πραγματοποιήθηκε συγκέντρωση των μαθητών όλου του Σχολείου και μίλησε για την Παγκόσμια ήμέρα της αποταμιεύσεως ή δασκάλα κ. Πελέκη Κυρίλλα.
- 6) Στις 3 του Νοέμβρη και σέ συγκέντρωση των μαθητών του Σχολείου μίλησε για την Παγκόσμια ήμέρα του 'Ερυθρού Σταυρού ή δασκάλα κ. Καρακώστα Παρασκευή.

'Η ίδρυτής τάξη.

Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΦΩΝΗ

...Και κατά πού ού πέφτει ή 'Στάκτη;
'Ας γινώταν συντριβίνα τό καράβι
έάν ήνεύσει μου, καράβη,
πιά σ' έκτρογιάει της πάλαισμένης 'Ιστίης

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 3 • Α Π Ρ Ι Λ Ι Ο Σ 1978

«Ποτές δέν σάς ξεχνώ»

(γράμμα από παιδί πολιτικού πρόσφυγα πού γύρισε στην 'Ελλάδα)

Σεβαστέ δάσκαλε,

Βρίσκομαι στην αγαπημένη μου πατρίδα. 'Η 'Ελλάδα είναι πολύ όμορφη, όπως μάς την δίδασκες στό μάθημα της ελληνικής γλώσσας και της γεωγραφίας.

'Εγώ βλέπω πιά την 'Ελλάδα μέ τά μάτια μου και την ζω. Πηγαίνω στό σχολείο στην ίδια τάξη πού ήμουν στη Λ. Δ. Βουλγαρίας. 'Η δασκάλα μέ αγαπάει πολύ, και είναι, όπως λέει, πολύ ευχαριστημένη από την μάθησή μου, από την πειθαρχία και τή διαγωγή μου. Μέ φέρνει πάντα για παράδειγμα σέ όλα τά παιδιά, και ή βαθμολογία μου είναι άριστη.

Θά ήθελα νά συστήσω μέ τό γράμμα μου αυτό σέ όλα τά έλληνόπουλα, νά διαβάζουν όσο μπορούν τά ελληνικά, διότι θά τούς χρειαστούν όπωσδήποτε όταν έρθουν στην 'Ελλάδα.

Ποτές δέν ξεχνώ, σεβαστέ δάσκαλε, τή Λ.Δ. Βουλγαρίας,

Μέ τό μπαμπά στό σπίτι στην Τιασκένδη. *Φωτογραφία: Νίκης Τυπάλδου*
έσας και όλους τούς συμμαθητές μου. 'Ιδιαίτερα την Φανούλα, τή Στέλλα, 'Ελένη και όλους. Θά σάς περιμένω μέ λαχτάρα κι' εύχομαι γρήγορα νά 'ρθει ή ώρα και του δικού σας γυρισμού.

Σας χαιρετώ, σεβαστέ δάσκαλε. Και φιλω όλες τις πρώην συμμαθήτριές μου.

Ποτές δέν σάς ξεχνω.

Μέ αγάπη

Χριστούλα Μεζιούδη

ΦΥΛΛΟ 1

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1978

«ΤΟ ΤΡΙΤΑΚΙ»

ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΡΓΑΝΟ ΓΙΑ ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ
ΤΟΥ «ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟΥ»
Παλαιό Ψυχικό

Η ΕΚΔΟΣΗ ΜΑΣ | ΤΑ ΝΕΑ ΜΑΣ

(της Γ' τάξης δημοτικού των ελληνικών εκπαιδευτηρίων)

Δέν είναι ή πρώτη φορά πού γράφουμε έφημερίδα. 'Από την αρχή της χρονιάς γράφουμε έφημερίδα του τοίχου πού είναι αποκλειστικά για μάς τά τριτάκια. 'Αποφασίσαμε την έκδοση της έφημεριδούλας αυτής για νά επικοινωνοΰμε μέ τούς μαθητές των άλλων τάξεων.

ΤΑ ΝΕΑ ΜΑΣ

- 'Εχουμε ένα ψαράκι, τόν 'Αγαμέμνονα. 'Εσπασε ή γιάλα του, αλλά αυτός, ό ευτάφυχος, σώθηκε.
- 'Αρχίσαμε νά κάνουμε πειράματα! Τό πρώτο ήταν μ' ένα ποτήρι νερό και ένα χαρτονάκι πού τό αναποδογυρίσαμε και δέ χύθηκε!
- Στις εκθέσεις κάναμε μεγάλη πρόοδο, στην όρθογραφία όμως...
- Καθένας μας έχει και μιά γλάστρα πού την φροντίζει. Κάθε Σάββατο πού τις ποτίζουμε γίνονται στον διάδρομο ποτάμια!!!
- Πήγαμε στην παιδική Χαρά Φιλοθέης. Τί χαρά!
- Στις Κοινοτικές μας ώρες συζητήσαμε για τις «τιμωρίες και τούς επαίνους» και για τόν «'Ηλεκτροισμό». Πρόεδροι ήταν ή Παπαπαύλου και ό Λαμπίρης.

Τά παιδιά της ίδιας αυτής τάξης βγάζουν καθημερινά έφημερίδα τοίχου. Αυτή γράφεται κάθε μέρα από άλλο παιδί αντί για έκθεση.

Τά παιδιά γράφουν μέσα όλα τά νέα της ήμέρας, για νά μπορούν νά ενημερώνονται για τό τί γίνεται στό σχολείο τους. Τό κάθε παιδί δίνει δικό του τίτλο στην έφημερίδα της ήμέρας. Τόν τίτλο αυτό τόν κρατάει όλη τή χρονιά πού συμμετέχει στην έφημερίδα τοίχου.

Τὸ ἀγοράκι μέ τόν ἥλιο στό μέτωπο καί τὸ κορίτσι μέ τὸ φεγγάρι

Μιά φορά κι ἓναν καιρό ἦταν τρεῖς ἀδελφές. Μιά μέρα ἐκεῖ πού κάθονταν στήν αὐλή κι ἔφτιαχναν τά προικιά τους, λέει ἡ πρώτη καί μεγαλύτερη.

«Ἄν μ' ἔπαιρνε τὸ βασιλόπουλο γυναίκα του, μέ μιὰ φουρνιά ψωμί πού θά ζύμωνα θά τάιζε ὅλο τὸ στρατό του».

«Ἐγώ», λέει ἡ δεύτερη, «μ' ἓνα ζευγάρι κάλτσες πού θά ἴπλεκα, θά ἴντυνε ὅλο τὸ στρατό του».

«Κι ἔγώ λέει ἡ τρίτη καί μικρότερη θά τοῦ γεννοῦσα ἓνα ἀγοράκι μέ τόν ἥλιο στό μέτωπο κι ἓνα κοριτσάκι μέ τὸ φεγγάρι».

Τὸ βασιλόπουλο πού εἶχε βγεῖ στό κυνήγι καί βρισκόταν ἐκεῖ κοντά τ' ἄκουσε ὅλα αὐτά καί, καθὼς ἦταν σέ πολύ δύσκολη θέση γιατί δέν εἶχε ψωμί νά ταῖση τὸ στρατό του καί κινδύνευε νά χάσει τὸν πόλεμο, παντρεύτηκε τὴν πρώτη καί μεγαλύτερη.

Περίμενε λοιπὸν πότε θά ζυμώσει ἡ γυναίκα του γιὰ νά ταῖση τὸ στρατό του. Ὁ καιρός περνοῦσε, οἱ στρατιῶτες πεινοῦσαν, οἱ μάχες χάνονταν ἢ μιὰ πίσω ἀπὸ τὴν ἄλλη καί ἡ γυναίκα του δέν ἔλεγε νά κάνει τίποτα.

Πάει λοιπὸν καί τῆς λέει: «Γυναίκα εἶναι καιρός πιά καί πρέπει νά ζυμώσεις ἐκείνη τὴ φουρνιά, γιὰ νά ταῖσω τὸ στρατό μου». «Ποιά φουρνιά νά ζυμώσω βασιλιά μου;» λέει ἐκείνη. «Αὐτὴ πού ἔλεγε σὲς ἀδελφές σου, πῶς ἂν σ' ἔπαιρνα γιὰ γυναίκα μου μέ μιὰ φουρνιά ψωμί πού θά ζύμωνες θά τάιζα ὅλο τὸ στρατό μου». «Μά γίνονται τέτοια πράγματα βασιλιά μου; Σάν κοπέλες πού ἴμασταν, λέγαμε διάφορα, γιὰ νά περνᾶ ἡ ὥρα» ἀπαντᾷ ἡ πρώτη καί μεγαλύτερη.

Ὅτε λοιπὸν κι ὁ βασιλιάς τὴ χωρίζει καί παίρνει τὴ μεσαία γιὰ γυναίκα του. Ὁ χειμῶνας πλησίαζε κι αὐτός δέν εἶχε οὔτε ἓνα ζευγάρι κάλτσες νά δώσει στοὺς στρατιῶτες του. Περίμενε λοιπὸν μ' ἀγωνία πότε ἡ γυναίκα του θά θάλει μπροστά νά πλέξει ἐκείνο τὸ ζευγάρι γιὰ νά ντύσει τὸ στρατό

του. Ὁ καιρός πέρναγε κι ἡ δεύτερη γυναίκα του δέν ἔκανε τίποτα. Πάει λοιπὸν καί τῆς λέει: «Γυναίκα οἱ στρατιῶτες μου κρυώνουν κι ἔγώ δέν ἔχω νά τοὺς δώσω οὔτε ἓνα ζευγάρι κάλτσες. Πρέπει λοιπὸν νά πλέξεις ἐκείνο τὸ ζευγάρι πού ἔλεγε πῶς θά ἴπλεκες ἂν σ' ἔπαιρνα γυναίκα μου». «Μά γίνονται αὐτά τά πράγματα βασιλιά μου; Κοπέλες εἴμασταν καί λέγαμε διάφορα γιὰ νά περνᾶ ἡ ὥρα καί ἡ δουλειά νά λαφραίνει» εἶπε ἡ δεύτερη. Χωρίζει λοιπὸν ὁ βασιλιάς καί τούτη καί παίρνει τὴν τρίτη καί μικρότερη. Μετά ἀπὸ λίγο, ἡ τρίτη καί μικρότερη μένει ἔγκυος. Οἱ ἀνάγκες τοῦ πολέμου ὅμως ὑποχρεώνουν τὸν βασιλιά νά τὴν ἀφήσει πίσω καί νά πάει στὸν πόλεμο. Πιάνει τότε ὁ βασιλιάς τὴ γριά θάγια τοῦ παλατιοῦ καί τῆς λέει: «Βάγια, ἐγὼ πάω στὸν πόλεμο κι ἀφήνω τὴ γυναίκα μου πίσω ἔγκυο, ὅταν θά γεννήσει νά μέ εἰδοποιήσεις. Τὴν ἀφήνω στήν προστασία σου». Κι ἔφυγε.

Οἱ δύο ἀδελφές, ἡ Μεγάλη καί ἡ Μεσαία πού ἦταν τώρα

νήσει τ' ἀγοράκι μέ τόν ἥλιο στό μέτωπο κι ὁ βασιλιάς κρατήσε γιὰ πάντα τὴν ἀδελφή τους γιὰ γυναίκα του κι ἄρχισαν νά ζηλεύουν καί νά τὴν μισοῦν. Μόλις ἔφυγε ὁ βασιλιάς πιάνουν τὴν θάγια καί τῆς λένε: «Βάγια θά σοῦ δώσουμε πολλά λεφτά καί θά σ' ἔχουμε στά πούπουλα ἂν κάνεις αὐτό πού θά σοῦ ποῦμε κι ὁ βασιλιάς πάρει ξανά γιὰ γυναίκα του μιὰ ἀπὸ τίς δυὸ μας». «Νά τὸ κάνω κόρες μου» λέει ἡ γριά θάγια. Συμφώνησαν λοιπὸν οἱ τρεῖς, μόλις γεννήσει ἡ ἀδελφή τους νά πάρουν τὸ μωρό καί νά τὸ πετάξουν στό ποτάμι καί στή θέση του νά θάλουν ἓνα σκυλάκι ἢ ἓνα γατάκι.

ρχεται λοιπὸν καιρός καί ἡ τρίτη καί μικρότερη γεννᾷ ἓνα ὁμορφο ἀγοράκι μέ τόν ἥλιο στό μέτωπο. Πιάνουν τότε ἡ γριά θάγια μέ τίς δυὸ ἀδελφές καί βάζουν στή θέση του ἓνα σκυλάκι, κι ἀφοῦ ἔβαλαν τ' ἀγοράκι σ' ἓνα καλάθι τὸ πέταξαν στό ποτάμι καί εἰδοποίησαν τὸν βασιλιά.

«Τί ἔκανε θάγια ἡ γυναίκα μου;» λέει ὁ βασιλιάς. «Σκύλα ἦταν σκυλάκι ἔκανε» λέει ἡ θάγια.

Ὁ βασιλιάς στενοχωρήθηκε πολύ, ἀλλά δέν ἔδιωξε τὴ γυναίκα του. «Μπορεῖ νά μοῦ κάνει τὸ κοριτσάκι» σκέφθηκε.

Τὴν ἀφησε λοιπὸν πάλι ἔγκυο κι ἔφυγε γιὰ τὸν πόλεμο, ἀφοῦ εἶπε στὴ γριά θάγια νά προσέχει καί νά φροντίζει τὴν ἔγκυο γυναίκα του. Πέρασε καιρός καί ἡ τρίτη καί μικρότερη γεννᾷ ἓνα ὁμορφο κοριτσάκι μέ τὸ φεγγάρι στό μέτωπο. Τὸ παίρνουν τότε ἡ γριά θάγια καί οἱ δυὸ ἀδελφές καί στή θέση του βάζουν ἓνα γατάκι κι ἀφοῦ ἔβαλαν τὸ κοριτσάκι σ' ἓνα καλάθι καί τὸ πέταξαν στὴ θάλασσα φώναξαν τὸν βασιλιά.

«Τί ἔκανε θάγια ἡ γυναίκα μου;». «Γάτα ἦταν γατάκι ἔκανε» λέει ἡ θάγια. Τότε ὁ βασιλιάς θύμωσε πάρα πολύ. Παίρνει τὴ γυναίκα του καί τὴ θάβει σ' ἓνα γουρνοσταλιό, κάτω ἀπὸ τὴ σκάλα, ὡς τὴ μέση καί βάζει δεξιά κι ἀριστερά τὸ σκυλάκι καί τὸ γατάκι, καί κεῖ τὴν τάιζε σὰ γουρούνα. Μετά ξαναπῆρε γιὰ γυναίκα του τὴν πρώτη καί μεγαλύτερη καί ζοῦσαν εὐτυχισμένοι.

Τά καλάθια μέ τ' ἀγοράκι καί τὸ κοριτσάκι παρασύρθηκαν ἀπ' τὰ νερά καί βγήκαν σ' ἓνα νησί. Ἐκεῖ τὰ δυὸ ἀδελφάκια ἔβρισκαν κάθε μέρα ἓνα κύπελο γάλα καί λίγο ψωμάκι, ὡσπου μεγάλωσαν. Ἐκτίσαν μιὰ καλύβη κι ἐκεῖ ἔμειναν. Ἡ ἀδελφή μαγεύει καί ὁ ἀδελφός πηγαινε στό κυνήγι. Ἦταν πανέμορφα μέ τόν ἥλιο καί τὸ φεγγάρι στό μέτωπο.

Ἦχαν περάσει πολλά χρόνια κι ὁ βασιλιάς μιὰ μέρα πού εἶχε πάει στό κυνήγι συνάντησε τ' ἀγοράκι μέ τόν ἥλιο στό μέτωπο. Τοῦ φώναξε μὰ τ' ἀγοράκι δέν στάθηκε, τὸ ἔβαλε στά πόδια καί χάθηκε. Τὸ βράδυ στό τραπέζι ὁ βασιλιάς καθόταν συλλογισμένος καί δέν ἔτρωγε. «Τί ἔχεις βασιλιά μου» τὸν

ρώτησε ἡ γυναίκα του. «Σήμερα στό κυνήγι συνάντησα ἓνα ἀγοράκι μέ τόν ἥλιο στό μέτωπο», εἶπε, «τοῦ φώναξα μὰ τὸ ἔβαλε στά πόδια καί χάθηκε». Ἡ γυναίκα του ταραχτήκε μὰ δέν ἔδειξε τίποτα στὸν βασιλιά. Τὸ πρωῖ ὁ βασιλιάς ἔφυγε

Τά σχέδια είναι του Ράλλη Κοψίδη και έχουν πρωτοδημοσιευτεί στη «Μαγικά παραμύθια του Έλληνικού λαού» του Γιώργου Ίωάννου, έκδοση «Ταχυδρόμος» 1966.

Ένα παραδοσιακό παραμύθι που επιμελήθηκε ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΘΩΜΑΣ

πάλι για τό κυνήγι. Μόλις έφυγε ή γυναίκα του πάει καί βρísκει τήν αδελφή της τή μεσαία καί τήν γριά θάγια. «Τό καί τό» τούς λέει, «τί θά κάνουμε»;

Στό νησί εκείνο πού ζούσαν τά δυό παιδιά ζούσε καί μία Λάμια, ή Στόινα Σουμουβίλα καί κανείς δέν μπορούσε νά πλησιάσει στά μέρη της. Μόλις πατοῦσες τό πόδι σου στό δικό της μέρος σ' έτρωγε. «Θά στείλουμε τ' άγόρι νά τό φάει ή Στόινα Σουμουβίλα» είπε ή γριά θάγια. Πάει λοιπόν έξω από τήν καλύβα τών παιδιών κι άφοῦ παραφύλαξε ὡσπου νά φύγει τ' άγόρι μέ τόν ήλιο στό μέτωπο φώνηξε: «Μῶρ' τσοῦπρα, Μῶρ' τσοῦπρα». «Τί θέλεις γιαγιά;» λέει τό κορίτσι μέ τό φεγγάρι στό μέτωπο. «Γιατί δέν λές στόν άδελφό σου νά πάει καί νά σοῦ πάρει τή θρύση τής Στόινας Σουμουβίλας μιά καί δέν ἔχεις δική σου θρύση;». «Νά τόν στείλω γιαγιά» λέει τό κορίτσι.

Τό βράδυ στό φαγητό ή αδελφή μέ τό φεγγάρι στό μέτωπο λέει για τή θρύση στόν άδελφό της. «Καλά» είπε αὐτός, «θά πάω νά σοῦ τήν φέρω».

ήν ἄλλη μέρα πρωί-πρωί ξεκίνησε νά πάει νά φέρει τή θρύση στήν αδελφή του. Ἐκεῖ πού πήγαινε νάσου ἕνας γέρος. «Καλημέρα παπποῦ». «Καλημέρα γιέ μου, γιά πού τῶθαλες πρωί πρωί;». «Νά, λέει τ' άγόρι, ή αδελφή μου μέ παρακάλεσε νά πάω νά πάρω τή θρύση τής Στόινας Σουμουβίλας καί νά τής τήν πάω». «Ἐμ δέν μπορείς νά τήν πάρεις ἔτσι, θά σέ φάει». «Τί νά κάνω, παπποῦ, τό ὑποσχέθηκα στήν αδελφή μου καί πρέπει νά τής πάω τή θρύση». «Νά», τοῦ λέει ὁ γέρος. «Πάρε αὐτό τό κύπελο καί μόλις φτάσεις στή θρύση ἄρπαξε μ' αὐτό νερό καί φύγε ὅσο πιό γρήγορα μπορείς. Ὡσπου νά θγείς από τά σύνορά της, ή θρύση θάρχεται πίσω σου. Ἄμα περάσεις τά σύνορα δέν ἔχεις φόβο». «Καλά» είπε τ' άγόρι μέ τόν ήλιο στό μέτωπο. «Ἔτσι θά κάνω». Κί ἔτσι ἔκανε· πήρε λοιπόν τή θρύση καί τήν πήγε στήν αδελφή του.

Εἶχαν περάσει δυό μέρες πού ὁ βασιλιάς δέν εἶχε ξανασυναντήσει τ' άγόρι μέ τόν ήλιο στό μέτωπο. Γύριζε σπίτι του καί δέν άνοιγε κουθέντα μέ κανέναν. Στ' αὐτιά του ἔρχονταν συνέχεια τά λόγια τής τρίτης καί μικρότερης: «Ἐγώ θά τοῦ κάνω ἕνα άγοράκι μέ τόν ήλιο στό μέτωπο κι' ἕνα κοριτσάκι μέ τό φεγγάρι». Τήν τρίτη μέρα λοιπόν, ἐκεῖ πού άναρωτιόταν καθισμένος κάτω άπ' ἕνα δέντρο «τί νάγινε τό άγόρι, ποιός εἶναι; πού μένει; ποιοί εἶναι οἱ γονεῖς του; γιατί μόλις μέ βλέπει φεύγει;» νάσου τ' άγόρι μέ τόν ήλιο στό μέτωπο. Μόλις τό εἶδε ὁ βασιλιάς τοῦ φώνηξε κι ἔτρεξε πρὸς τό μέρος του μά τ' άγόρι τῶθαλε στά πόδια καί χάθηκε. Τό βράδυ πού γύρισε σπίτι του ὁ βασιλιάς λέει στή γυναίκα του: «Γυναίκα εκείνο τ' άγόρι μέ τόν ήλιο στό μέτωπο σήμερα τό ξαναεἶδα. Μά πάλι δέν μπόρεσα νά τοῦ μιλήσω, μόλις μέ εἶδε ἔφυγε». Ἡ γυναίκα του πού δέν περίμενε ν' άκούσει τέτοιο πράγμα δαγκώθηκε μά δέν εἶπε λέξη.

ὁ πρωί ὁ βασιλιάς ἔφυγε πάλι για τό κυνήγι καί ή γυναίκα του πήγε καί βρῆκε τήν αδελφή της καί τήν γριά θάγια.

«Τήν γλύτωσε μιά φορά δεύτερη δέν τή γλυτώνει» εἶπε ή γριά θάγια. Πάει λοιπόν καί βρίσκει τό κορίτσι μέ τό φεγγάρι στό μέτωπο καί τοῦ λέει: «Μῶρ' τσοῦπρα γιατί

δέν λές στόν άδελφό σου νά πάει νά σοῦ φέρει τήν άπιδιά τής Στόινας Σουμουβίλας, πού κάθε κλαρί της καί κάθε φύλλο της παίζει ἄλλοιώτικη μουσική, γιά ν' άκούς καί σύ;». «Νά τοῦ τό πῶ γιαγιά» λέει τό κορίτσι. Τό βράδυ πού γύρισε άπ' τό κυνήγι ὁ άδελφός της, τό κορίτσι μέ τό φεγγάρι στό μέτωπο τοῦ λέει για τήν άπιδιά. Τ' άγόρι μέ τόν ήλιο στό μέτωπο ξεκίνησε λοιπόν πρωί πρωί τήν ἄλλη μέρα νά πάει νά φέρει τήν άπιδιά. Ἐκεῖ πού περπάταγε νά 'σου ὁ γέρος. «Καλημέρα παπποῦ». «Καλημέρα γιέ μου, γιά πού τῶθαλες πρωί-πρωί;» «Νά», λέει τ' άγόρι, «ή αδελφή μου μέ παρακάλεσε νά πάω καί νά τής φέρω τήν άπιδιά τής Στόινας Σουμουβίλας». «Δέν μπορείς νά τήν πάρεις ἔτσι, θά σέ φάει ή Στόινα Σουμουβίλα». «Τί νά κάνω παπποῦ τό ὑποσχέθηκα στήν αδελφή μου καί πρέπει νά τής πάω τήν άπιδιά» λέει τ' άγόρι. «Νά» τοῦ λέει ὁ γέρος, «πάρε αὐτό τό ζωνάρι καί μόλις φτάσεις κοντά στήν άπιδιά ρίξε τή μιά ἄκρη γύρω άπ' ἕνα κλαρί καί κρατώντας τήν ἄλλη φύγε ὅσο πιό γρήγορα μπορείς. Ἡ άπιδιά θάρχεται πίσω σου, ὅταν περάσεις τά σύνορα τής Σουμουβίλας δέν ἔχεις φόβο». «Καλά παπποῦ, ἔτσι θά κάνω» καί κίνησε νά πάει. Πλησίασε λοιπόν τ' άγόρι τήν άπιδιά τύλιξε τήν μιά ἄκρη άπ' τό ζωνάρι γύρω άπ' ἕνα κλαρί καί κρατώντας τήν ἄλλη τῶθαλε στά πόδια κι ἔγινε καπνός. Ὡσπου νά πάρει χαμπάρι ή Στόινα Σουμουβίλα αὐτός βρισκόταν έξω από τά σύνορά της. Πῆρε λοιπόν τήν άπιδιά καί τήν πήγε στήν αδελφή του.

Ἡ γριά θάγια μέ τίς δυό αδελφές ἦταν πιά σίγουρες πῶς ή Σουμουβίλα εἶχε κάνει τή δουλειά της καί πῶς δέν εἶχαν πιά κανένα φόβο. Τό βράδυ πού γύρισε ὁ βασιλιάς άπ' τό κυνήγι ἔστρωσαν τό τραπέζι κι ἔκατσαν νά φᾶνε. Ἐκεῖ, πάνω στό φαί, λέει ὁ βασιλιάς. «Σήμερα εἶδα πάλι τ' άγόρι μέ τόν ήλιο στό μέτωπο. Τό κυνήγησα μά πάλι μοῦ ἔξφυγε». Οἱ τρεῖς γυναῖκες κοιτάχτηκαν μεταξύ τους μά δέν εἶπαν λέξη.

ήν ἄλλη μέρα ή γριά πήγε πάλι έξω άπ' τήν καλύβα τών παιδιών καί φώνηξε: «Μῶρ' τσοῦπρα, μῶρ' τσοῦπρα». «Τί εἶναι γιαγιά;» λέει τό κορίτσι. «Γιατί δέν λές στόν άδελφό σου νά πάρει τή Στόινα Σουμουβίλα για γυναίκα του; Νάχεις καί σύ ἕναν ἄνθρωπο νά σέ βοηθάει στίς δουλειές σου καί νά λές καί καμμιά κουθέντα; Θά τρελλαθείς ὅλη μέρα μόνη σου». «Νά τοῦ τό πῶ γιαγιά». Τῶπε λοιπόν τό κορίτσι μέ τό φεγγάρι στό μέτωπο στόν άδελφό της κι' αὐτός ξεκίνησε νά πάει νά πάρει τή Στόινα Σουμουβίλα για γυναίκα του. Ἐκεῖ πού περπάταγε νά 'σου ὁ γέρος. «Καλημέρα παπποῦ». «Καλημέρα γιέ μου. Γιά πού τῶθαλες πρωί πρωί». «Νά», λέει

τ' αγόρι. «Πάω νά πάρω τή Στόινα Σουμουβίλα γιά γυναίκα μου, νάχει ή αδελφή μου έναν άνθρωπο νά κουβεντιάσει καί νά μὴν εἶναι ὅλη μέρα σπίτι μοναχή της». «Δέν μπορεῖς νά τήν πάρεις ἔτσι, θά σέ φάει». «Τί νά κάνω παππού, τό ὑποσχέθηκα στήν αδελφή μου» λέει τ' αγόρι. «Νά, τοῦ λέει ὁ γέρος, πάρε αὐτή τή βαρηά. Θά πᾶς ἔξω ἀπό τήν πόρτα τῆς Σουμουβίλας καί θά φωνάξεις: «Στόινα Σουμουβίλα βγές ἔξω». Αὐτή δέ θά σοῦ ἀπαντήσει, θά σέ δεῖ ποιός εἶσαι μέσα ἀπό τόν καθρέφτη της. Θά ξαναφωνάξεις «Στόινα Σουμουβίλα βγές ἔξω». Καί πάλι δέν θά σοῦ ἀπαντήσει, γιατί θά ἀκονίζει τά δόντια της γιά νά σέ φάει. Θά φωνάξεις καί τρίτη φορά: «Στόινα Σουμουβίλα βγές ἔξω». Τότε αὐτή θά εἶναι ἔτοιμη καί θά βγεῖ. Μόλις βγεῖ χτύπα τήν ὅσο δυνατά μπορεῖς στό κεφάλι μέ τούτη τή βαρηά, ὡς νά χωθῆ στή γῆ μέχρι τή μέση. Μή φοβάσαι δέν σκοτώνεται αὐτή. Καί τότε θά σοῦ πει. Ἐντάξει βρέ σκύλε βγάλε με τώρα εἶμαι δική σου. Καί μόνο τότε νά τή βγάλεις ἀλλοιῶς θά σέ φάει». Πάει λοιπόν τ' αγόρι ἔξω ἀπό τήν πόρτα τῆς Στόινας Σουμουβίλας καί φωνάξει. «Στόινα Σουμουβίλα βγές ἔξω» τίποτα. Ἡ Σουμουβίλα τόν εἶδε μέσα ἀπό τόν καθρέφτη της καί λέει: «Τώρα βρέ σκύλε ἤρθε ή ὥρα νά πληρώσεις γιά τή θρύση καί τήν ἀπιδιά· θά σοῦ δείξω ἐγώ». Παίρνει λοιπόν τή λίμα κι ἀρχίζει ν' ἀκονίζει τά δόντια της. «Στόινα Σουμουβίλα βγές ἔξω» φωνάξει καί δεύτερη φορά τ' αγόρι. Ἡ Σουμουβίλα τίποτα, ἀκόνιζε τά δόντια της. «Στόινα Σουμουβίλα βγές ἔξω» φωνάξει γιά τρίτη φορά τ' αγόρι καί περιμένει μέ τή βαρηά στό χέρι. Ἡ Σουμουβίλα ἀνοίγει τότε τήν πόρτα γιά νά τόν φάει, μά πρὶν προλάβει νά κάνει ἔστω κι ἓνα βῆμα, τ' αγόρι μέ τόν ἥλιο στό μέτωπο τῆς κοπανᾷ μιά μέ τήν βαρηά στό κεφάλι καί τήν χώνει στή γῆ ὡς τή μέση. «Ἐντάξει βρέ σκύλε, μέ κέρδισες, εἶμαι δική σου, βγάλε με» τοῦ λέει ἡ Σουμουβίλα. Τήν πιάνει ἀπό τούς ὠμους τό αγόρι καί τήν βγάζει. Παίρνει καί ἡ Σουμουβίλα τά πράγματά της καί πηγαίνουν στήν αδελφή του. Ἐκεῖ ἡ Σουμουβίλα μέ τίς ἰκανότητές της φτιάχνει ἓνα ὠραῖο παλάτι. Κουρδίζει καί τήν ἀπιδιά πού κάθε κλαρί της καί κάθε φύλλο της ἔπαιζε ἄλλη μουσική κι ἀκούστηκε μιά τέτοια μελωδία π' ἀνθρώπινο αὐτί ἀκόμα δέν ἔχει ἀκούσει. Ἐκεῖ πάνω πού κουβεντιάζαν οἱ τρεῖς τους ἡ Στόινα Σουμουβίλα, τ' αγόρι μέ τόν ἥλιο στό μέτωπο καί τό κορίτσι μέ τό φεγγάρι στό μέτωπο, λέει τ' αγόρι: «Εἶναι ρε γυναίκα ἓνας ἄντρας πού μόλις μέ δεῖ τρέχει κατ' ἐπάνω μου καί θέλει νά μέ πιάσει. Δέν ξέρω τί νά κάνω». «Αὔριο πού θά πᾶς κυνήγι ἄντρα μου καί θά τόν ξανασυναντήσεις», λέει ἡ Στόινα Σουμουβίλα, «μή φύγεις, δέν θέλει νά σοῦ κάνει κακό θέλει νά γίνετε φίλοι».

Τήν ἄλλη μέρα μόλις τόν εἶδε ὁ βασιλιάς ἔτρεξε πρὸς τό μέρος του, τ' αγόρι μέ τόν ἥλιο στό μέτωπο δέν ἔφυγε. Ὁ βασιλιάς τόν πλησίασε καί τοῦ λέει: «Εἶμαι ὁ βασιλιάς τοῦ τόπου καί θέλω νά γίνουμε φίλοι, γι' αὐτό σέ κυνήγαγα. Καί γιά νά σοῦ δείξω τήν καλή μου πρόθεση σέ καλῶ αὔριο στό παλάτι μου γιά νά σοῦ κάνω τό τραπέζι».

Τό αγόρι μέ τόν ἥλιο στό μέτωπο πῆγε καί εἶπε στή γυναίκα του τί εἶχε συμβεῖ: «Τί νά κάνω γυναίκα;». Βγάζει τότε ἡ Σουμουβίλα τόν μαγικό της καθρέφτη καί τοῦ λέει: «Θά πᾶς νά σέ φιλέψει αὔριο ὁ βασιλιάς, πρόσεξε ὅμως, στό παλάτι εἶναι τρεῖς γυναῖκες, ἡ γριά θάγια, ἡ γυναίκα του καί ἡ ἀδελφή της πού θέλουν νά σέ φαρμακώσουν. Ἐσύ πρὶν φᾶς θά δώσεις νά δοκιμάσει τό ζαγάρι σου. Μόλις φάει αὐτό θά ψοφίσει. Τότε θά σηκωθείς καί ἀφοῦ εὐχαριστήσεις τό βασιλιά θά τόν προσκαλέσεις νά τοῦ κάνουμε ἐμεῖς τό τραπέζι». «Γιατί θέλουν νά μέ φαρμακώσουν;» ρωτᾷ τ' αγόρι. «Ὁ βασιλιάς εἶναι ὁ πατέρας σου» τοῦ λέει ἡ Σουμουβίλα. «Ἡ μάνα σου εἶναι θαμμένη ὡς τή μέση στό πίσω μέρος τοῦ παλατιοῦ μαζί μέ τό σκυλάκι καί τό γατάκι πού ἡ γριά θάγη καί ἡ γυναίκα τοῦ βασιλιά μαζί μέ τήν ἀδελφή της θάλανε στή θέση τῆ δική σου καί τῆς ἀδελφῆς σου ὅταν γεννηθήκατε, καί σᾶς πετάξαν στό ποτάμι. Ὁ πατέρας σου δέν ξέρει τίποτα ἀπ' ὅλα αὐτά καί μή τοῦ πεις τίποτα. Θάρθει ἡ ὥρα νά τά μάθει».

Τήν ἄλλη μέρα τ' αγόρι μέ τόν ἥλιο στό μέτωπο πῆγε στό παλάτι τοῦ βασιλιά. Μόλις τόν εἶδαν ἡ γριά θάγια μέ τή γυναίκα τοῦ βασιλιά καί τήν ἀδελφή της πῆγαν νά σκάσουν ἀπ' τό κακό τους. «Σήμερα δέν τή γλυτώνει» εἶπε ἡ γριά «θά τοῦ ρίξουμε φαρμάκι νά γλυτώσουμε μιά γιά πάντα».

Σέρβιραν λοιπόν τά φαγητά καί πρὶν ἀρχίσει νά τρώει τ' αγόρι μέ τόν ἥλιο στό μέτωπο, πῆρε μιά πηρουδιά καί ἔδωσε στό ζαγάρι του. Ὁ βασιλιάς ἐνοίωσε ταπεινωμένος μ' αὐτό πού ἔκανε τ' αγόρι καί τοῦ λέει: «Δέν μοῦ ἔχεις ἐμπιστοσύνη;». Τ' αγόρι δέν τοῦ ἀπάντησε ἔδειξε μόνο στό βασιλιά τό ζαγάρι πού εἶχε κιόλας ψοφίσει. Κι' ἀφοῦ σηκώθηκε καί προσκάλεσε τόν βασιλιά στό δικό του σπίτι ἔφυγε.

Ἡν ἄλλη μέρα πῆγε ὁ βασιλιάς στό σπίτι τοῦ ἀγοριοῦ μέ τόν ἥλιο στό μέτωπο. Θαμπώθηκε ἀπό τήν ὁμορφιά καί τήν καθαριότητα. «Ἡ γυναίκα σου πρέπει νά εἶναι πολύ καλή νοικοκυρά» εἶπε. Ἐκεῖ τόν καλοσῶρισε καί τό κορίτσι μέ τό φεγγάρι στό μέτωπο. «Αὐτή εἶναι ἡ γυναίκα σου;» ρώτησε ὁ βασιλιάς μόλις τήν εἶδε καί στό νοῦ του ἤρθαν τά λόγια τῆς γυναίκας του τῆς τρίτης καί μικρότερης. «Ὁχι εἶναι ἡ ἀδελφή μου αὐτή» εἶπε τ' αγόρι, «ἡ γυναίκα μου εἰσιμᾶζει τά φαγητά». Ἀφοῦ τοῦ ἔδειξε τό σπίτι, κάθισαν καί κείνη τή στιγμή μπῆκε ἓνας δίσκος νά τούς κεράσει. «Ἡ γυναίκα μου» τοῦ λέει τ' αγόρι μέ τόν ἥλιο στό μέτωπο. «Ποῦ εἶναι;» ρωτᾷ ὁ βασιλιάς. «Αὐτή πού σέ κερνᾷ» τοῦ λέει τ' αγόρι. «Δέν βλέπω παρά μόνο τό δίσκο» λέει ὁ βασιλιάς. Χαμογέλασε τ' αγόρι μέ τόν ἥλιο στό μέτωπο καί τοῦ λέει: «ἡ γυναίκα μου εἶναι ἀόρατη ὅταν θέλει». Ἀφοῦ λοιπόν φάγανε, ἡ Σουμουβίλα, τ' αγόρι μέ τόν ἥλιο στό πρόσωπο καί τό κορίτσι μέ τό φεγγάρι, εἶπαν στό βασιλιά ὅλη τήν ἱστορία.

«Πρέπει νά πᾶμε καί νά πάρουμε τή μάνα μας» λέει τ' αγόρι «καί νά τιμωρήσουμε τή γριά θάγια μέ τήν γυναίκα σου καί τήν ἀδελφή της». Πῆγαν λοιπόν βγάλανε τήν τρίτη καί μικρότερη ἀπό κεί πού τήν εἶχαν θαμμένη. Τήν πλύνανε, τήν καθάρισαν καί ἀφοῦ τήν ντύσανε μέ ὁμορφα φορέματα, φώναξαν τήν γριά θάγια, τήν πρώτη καί μεγαλύτερη, καί τήν μεσαία πού ἀπό τό φόβο τους ἔτρεμαν καί τίς τιμώρησαν ὅπως τούς ἀξιζε. Καί ζῆσαν αὐτοῖ καλὰ κι' ἐμεῖς καλύτερα.

Ἡ μουν κι' ἐγώ ἐκεῖ στό γλέντι πού κάνανε, μά δέν μέ εἶδανε γιατί εἶμαι ἀόρατος κι ἔτσι γύρισα ἐδῶ, νηστικός καί πεινασμένος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ζαλόγγου 9, τηλ. 36.19.724

**Η ΤΕΧΝΗ
ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ**

Μιά νύχτα μέ αστροφεγγιά
Ζωγραφιές: Βάν Γκόγκ
Κείμενα: Πίνιν Κάρπι

Τ' όνειρο του Πετράκη
Ζωγραφιές: Πέτερ Μπρύγκελ
Κείμενα: Τζοβάνι Γκαντίνι

Τό ήμερολόγιο του κόκκινου ήλιου
Ζωγραφιές: Μιρό
Κείμενα: Όρι

Τό χρυσό βιολί
Ζωγραφιές: Ραούλ Ντιφί
Κείμενα: Ντίκενς

Τό νησί μέ τά μαγικά τετράγωνα
Ζωγραφιές: Πάουλ Κλέε
Κείμενα: Πίνιν Κάρπι

Παράθυρα στον ήλιο
Ζωγραφιές: Άνρι Ματίς
Κείμενα: Πίνιν Κάρπι

Ή τσιγκάνα τής ζούγκλας
Ζωγραφιές: Άνρι Ρουσώ
Κείμενα: Πίνιν Κάρπι

**ΤΟ "ΜΑΓΑΖΙ"
ΕΧΕΙ ΑΠ' ΟΛΑ.**

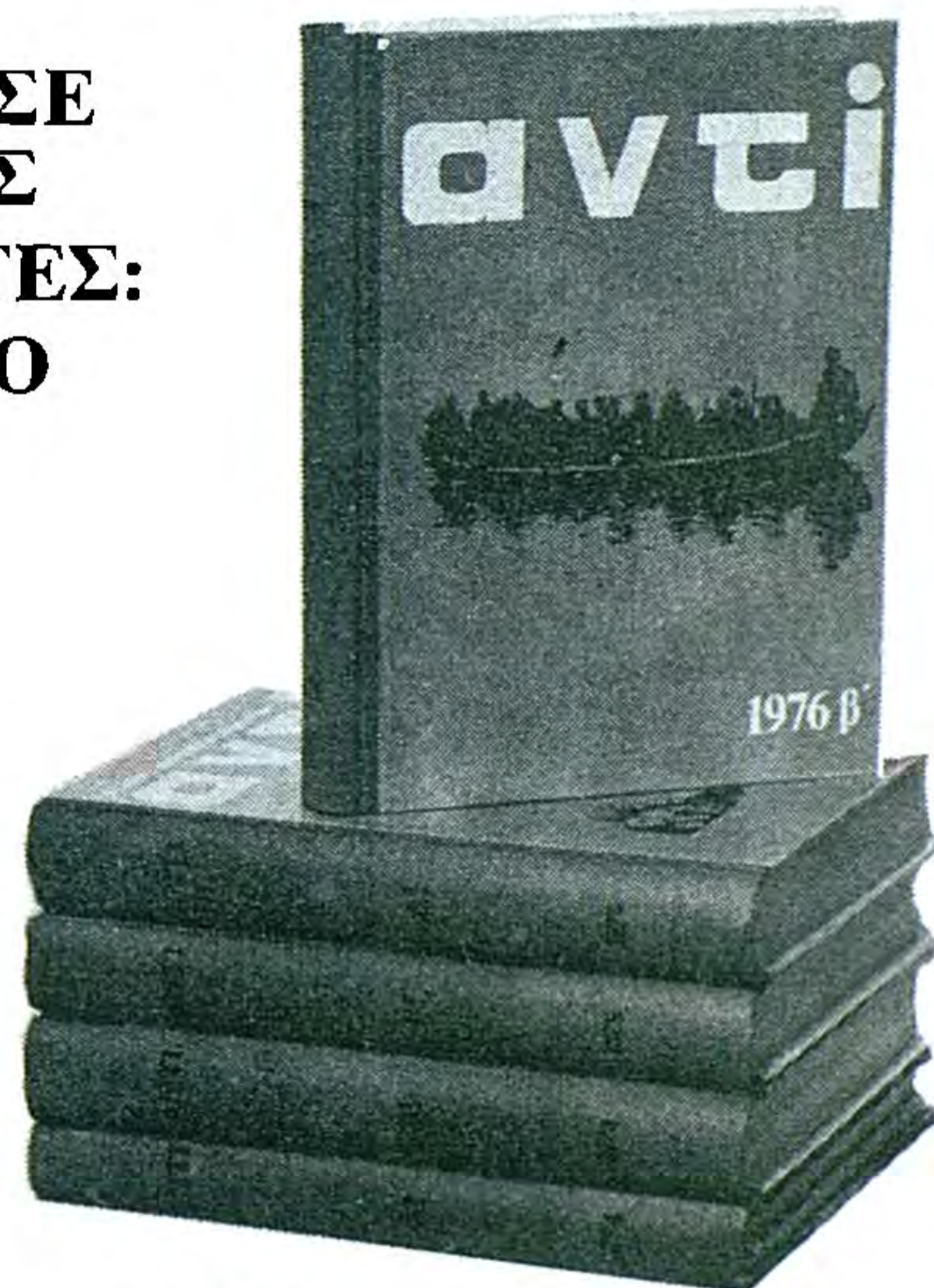
**θαυμασια παιχνιδια
ειδικα διαλεγμενα για να
παιζουν σωστα τα παιδια**

**στα παιδικα βιβλια
ο ειδικος συμβουλος
θα σας βοηθησει
στη σωστη επιλογη**

Διδοτου και Ζωοδοχου Πηγης

**ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
Ο 8ος ΤΟΜΟΣ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΙΟΡΤΕΣ:
ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ
ΔΩΡΟ
ΟΙ ΤΟΜΟΙ
ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»**

Ό 8ος τόμος του «ΑΝΤΙ» είναι έτοιμος. Περιλαμβάνει όλα τά τεύχη του α' έξαμήνου του 1978 (από τό τεύχος 90 τής 14/1 ως και τό τεύχος 102 τής 1/7).

Ζητείστε τον από τά γραφεία μας ή στείλετε μιά έντολή νά τον παραλάβετε ταχυδρομικά. Τιμή: 350 δραχ.

**ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ
ΒΙΒΛΙΑ ΔΙΣΚΟΙ ΑΦΙΣΕΣ**

ΣΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ

ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ

**ΕΚΠΤΩΣΗ 30%
ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ**

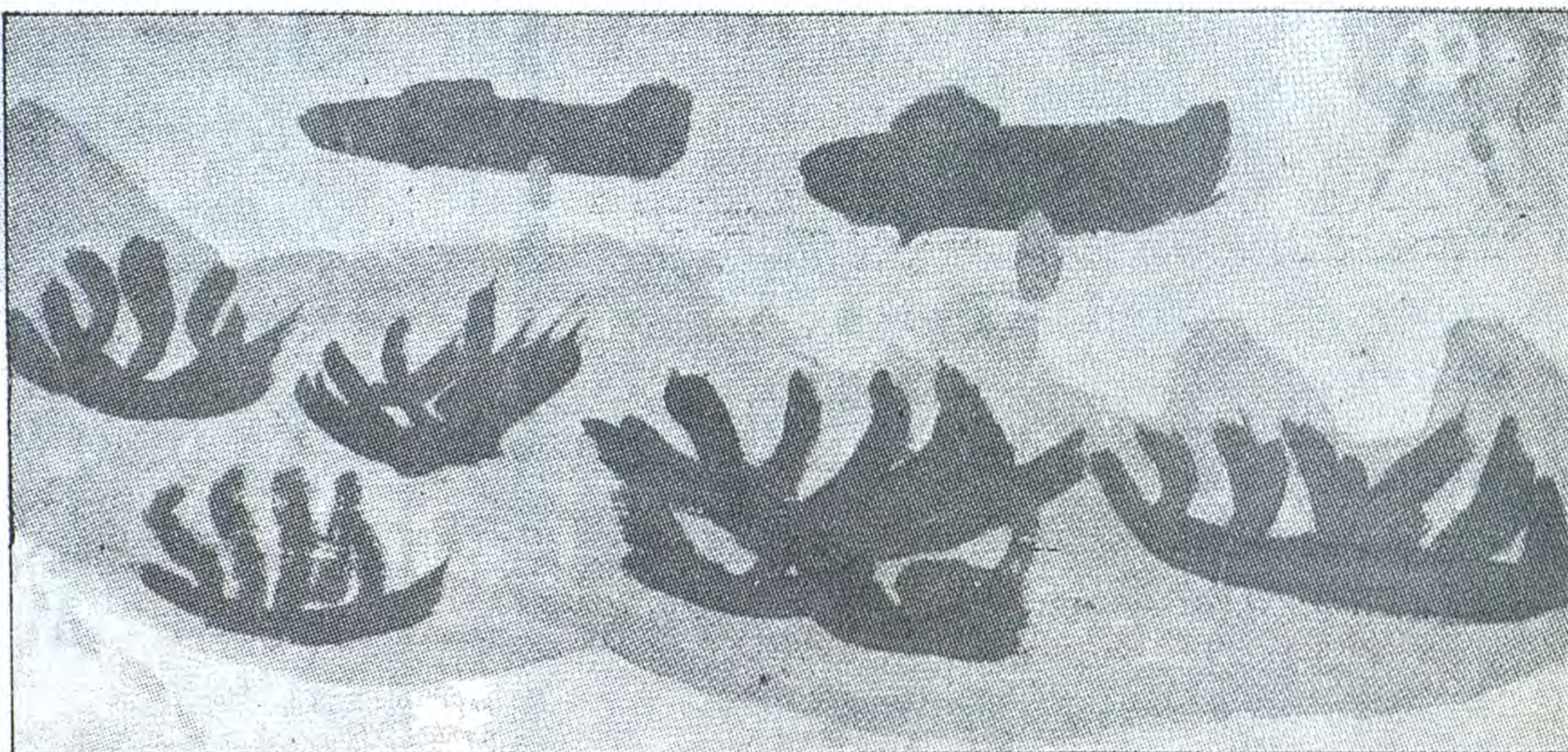
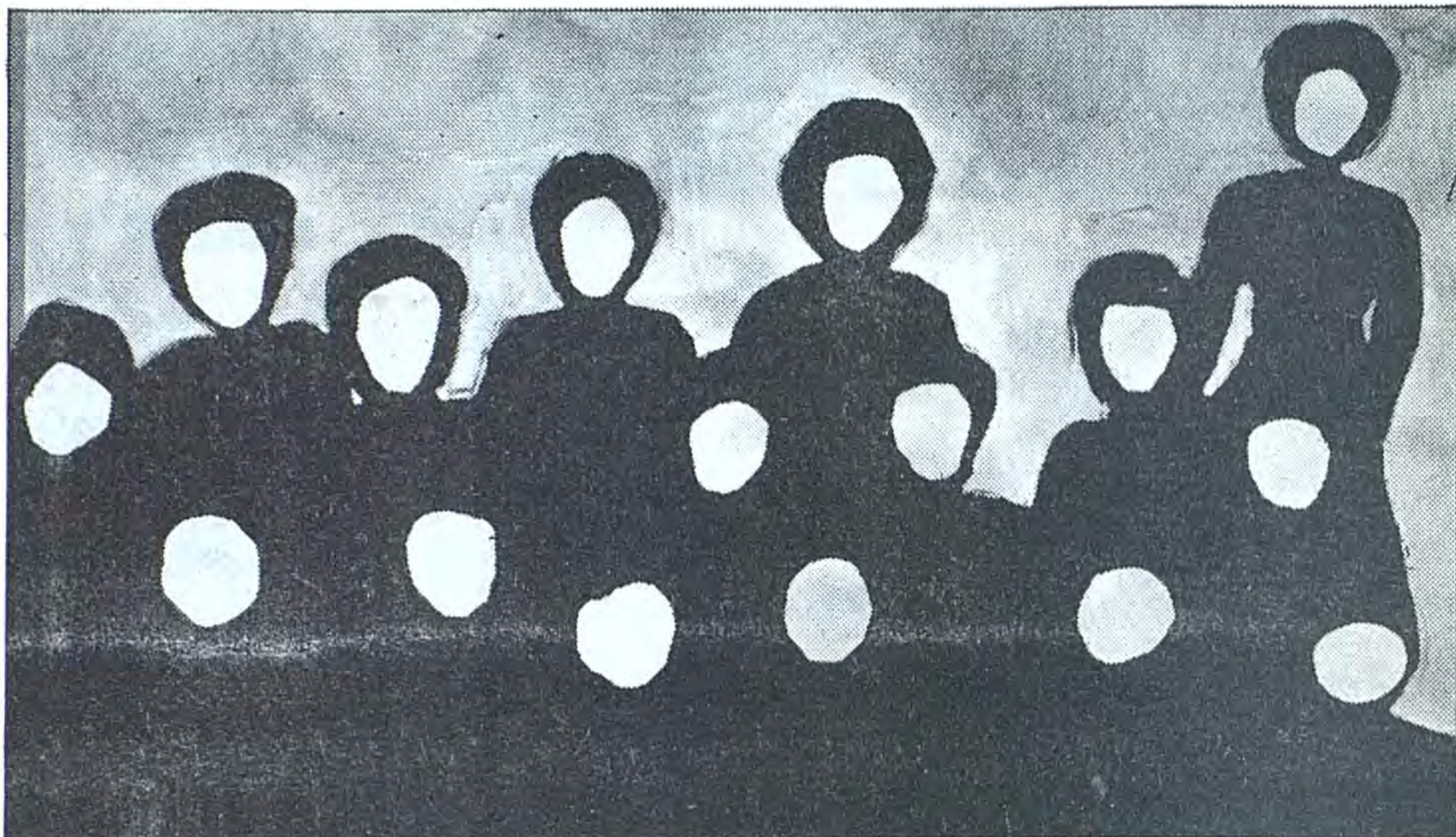
**ΚΩΛΕΤΤΗ ΚΑΙ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ
ΤΗΛ. 32.49.557**

ΚΥΠΡΟΣ

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΘΥΜΟΥΝΤΑΙ... 'Ο νοῦς κι' ἡ ψυχὴ τους εἶναι ριζωμένα στό σπίτι τους, στό χωριό τους. Οἱ μνήμες σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία δὲ σβήνουν. Γίνονται ἐμπειρίες, θιώματα πού σφραγίζουν ἀνεξίτηλα τὴ ζωὴ τους. Πολύ περισσότερο ὅταν αὐτὰ τὰ παιδιά εἶναι τὰ παιδιά τῆς Κύπρου πού εἶδαν μέ τὰ ἴδια τους τὰ μάτια τόν τόπο τους νά κουρσεύεται, νά χάνουν ὄχι μόνο τὰ παιχνίδια τους, μά καί τὰ ἴδια τους τὰ σπίτια, τίς αὐλές καί τούς δρόμους ὅπου ἔπαιζαν.

ΟΙ ΚΑΤΑΥΛΙΣΜΟΙ μέσα σέ ξερότοπους μέ τὰ τσαντήρια ἢ τὰ στενόχωρα προκατασκευασμένα τό ἓνα δίπλα στό ἄλλο, χωρίς ἓνα δέντρο, μέ τόν ἥλιο νά ξεροψήνει τό καλοκαίρι, τὴ βροχὴ καί τόν ἀέρα νά μαστιγώνουν τό χειμῶνα, δέν εἶναι χώρος γιὰ νά μεγαλώνουν, ν' ἀναπτύσσονται τὰ παιδιά καί φυσικά δέν εἶναι χώρος γιὰ παιχνίδι...

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ θυμοῦνται... Κι' ὅταν πάρουν στά χέρια τους ἓνα πινέλο καί μπογιές ζωγραφίζουν τὴ σκληρὴ, κιόλας, ἐμπειρία τους. Ζωγραφίζουν τό μεγάλο σιδερένιο πουλί πού ἦρθε καί σκότωσε τόν πατέρα, πού γκρέμισε τό σπίτι, ζωγραφίζουν τὴ χαμένη αὐλὴ, τὰ χαμένα παιχνίδια. Ζωγραφίζουν ἀκόμα τό πόλεμο ὅπως τόν ἄκουσαν, ὅπως τόν ἔζησαν.

– Πές μου, ἀγόρι μου, τί θυμᾶσαι;
– Οἱ Τοῦρκοι ἦρθαν τὴν Πέμπτη. Ἐμεῖς ἐφύγαμεν ἀπὸ τὸ χωριὸ τὴν Τετάρτη καὶ ἐπήγαμεν στὰ χωράφια. Ἐπεράσαμε μέσα ἀπὸ τὰ τάνκς. Τὰ τάνκς μᾶς ἐπυροβόλησαν κι οἱ σφαιρὲς ἔπεσαν πάνω στὴν πόρτα. Φύγανε τὰ σιδεράκια καὶ ἐπήγαν πάνω στὴ μητέρα μου.

– Χτύπησε ἡ μητέρα σου;

– Ναί. Ὑστερα ἐμείναμε μέσα στὰ χωράφια καὶ τὴ νύχτα ἐγνορίαμε πάλι στό χωριό. Ρωτήσαμε ἓναν γέρο ἂν εἶχε Τοῦρκους στό χωριό καὶ μᾶς εἶπεν ὅτι δὲν εἶχεν. Ἐπήγαμεν στό σχολεῖο. Ἐκεῖ εἶχεν στρατιῶτες καὶ γυναῖκες ἀπὸ ἄλλα χωριά.

– Τί ἔγινε μετὰ;

– Τὴν Πέμπτην ἦρθαν οἱ Τοῦρκοι καὶ μᾶς ἐπήρασι. Μᾶς ψάξαν ἂν βαστούσαμε χρήματα καὶ ἂν βαστούσαμε μᾶς τὰ ἔπαιζαν.

τα παιδιά θυμούνται

– Δὲ σὰς ἄφησαν καθόλου χρήματα πάνω σας;

– Όχι, μὰς τὰ ἔπαιρναν. Κι ἂν ἦταν λίρες, τὶς κρατοῦσαν, ἂν ἦταν σελίνια ἢ γροσία, τὰ ἔριχναν χάμω.

– Τί ἄλλο θυμᾶσαι, ἀγόρι μου;

– Ἐμείναμεν λίγες ἡμέρες στὸ χωριό. Ὑστερα ἤρθασιν ἄλλοι Τούρκοι καὶ ἐφύγαμεν ἀπὸ τὸ χωριό μᾶς καὶ ἐπήγαμεν στὴ Βόνη. Ἐκεῖ, τὴν πρώτη μέρα, δὲν εἶχαμεν τίποτε νὰ στρώσουμε γιὰ νὰ πέσουμε. Κι ὅλη τὴ νύχτα οἱ Τούρκοι ἔριχναν πυροβολισμούς... Ἦμασταν κλεισμένοι στὸ σχολεῖο καὶ μᾶς ἐφύλαγαν. Τὴν πρώτη ἡμέραν δὲν μᾶς ἄφησαν νὰ βγοῦμε ἔξω. Τὶς ἄλλες ἡμέρες μᾶς εἶπαν νὰ βγοῦμε. Ἐμεῖς ὅμως ἐφοβώμαστε.

– Τί ζωγράφισες ἐδῶ;

– Αὐτὰ εἶναι τὰ τάνκς τὰ τούρκικα ποὺ μπήκαν στὸ χωριό μας.

– Ποιὸ εἶναι τὸ χωριό σου;

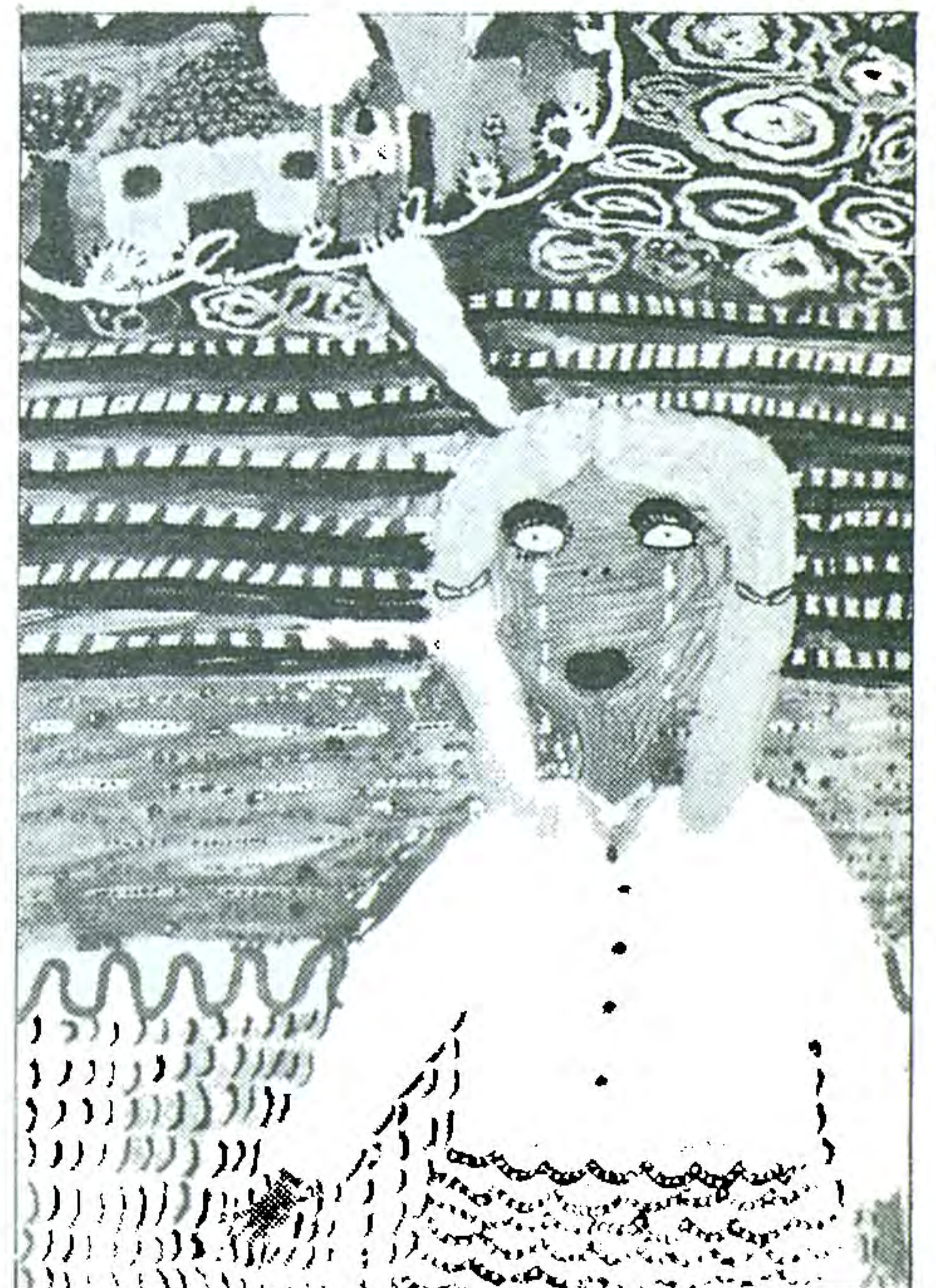
– Τὸ Παλαίκυθρο. Ὁ κόσμος, ἄλλοι ἔφυγαν καὶ ἄλλοι ἔμειναν καὶ τοὺς ἔπιασαν οἱ κακοὶ Τούρκοι καὶ τοὺς ἔκαναν πολλὰ κακά. Ὅλοι ἐφοβηθήκαμεν καὶ ἐκλαίσαμεν...

– Ἐδῶ τί ἔχεις κάνει;

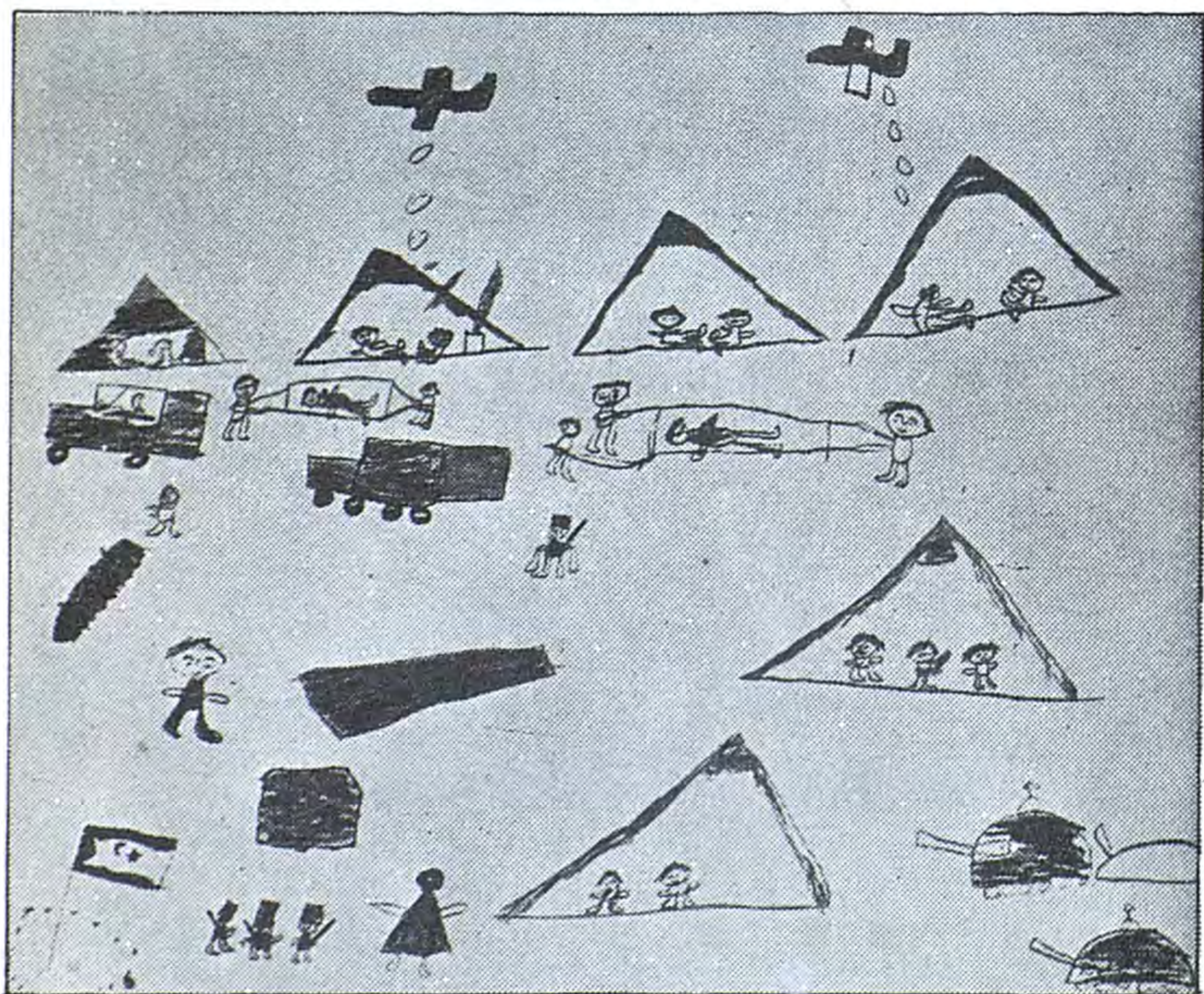
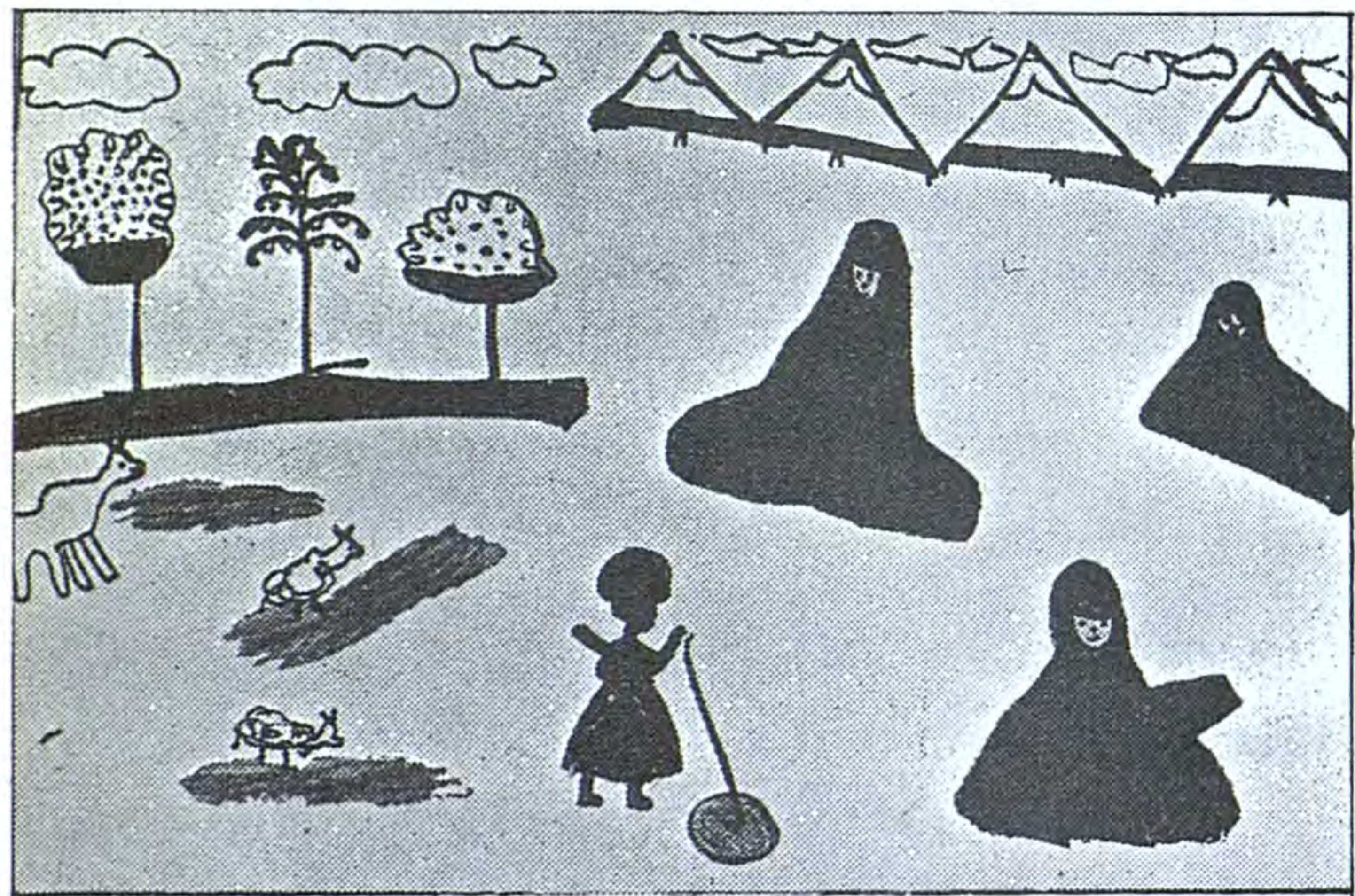
– Ἀντιαεροπορικά... Εἶναι ὅλα χαλασμένα γιὰτὶ ἐβγάλανε ἐξαρτήματα οἱ Ἑοκαβητατζήδες... Τοῦτο τὸ ἀντιαεροπορικὸ μόνον εἶναι καλὸ καὶ ρίχνει τὸ ἀεροπλάνο.

– Πότε ἤρθες ἐδῶ; Ἐχεις καιρό;

– Δὲν ξέρω πότε ἤρθα, ἀλλὰ πιάστηκα τρεῖς μῆνες αἰχμάλωτος, ἐγκλωβισμένος.

Ἀπὸ ἀφήγηση προσφυγόπουλου τῆς Κύπρου ποὺ δημοσιεύτηκε
στὸ ANTI (τεῦχος 28 τῆς 20/9/75)

«Είμαστε πιά σχεδόν σάν τούς μεγάλους...»

Στήν Ἀφρική, μέσ στήν ἔρημο
εἶναι μιά χώρα πού τή λένε δυτική
Σαχάρα. Ὁ ἥλιος ἀνατέλει μέσα ἀπ'
τήν ἄμμο καί δύει μέσα στή
θάλασσα, στόν ἀτλαντικό ὠκεανό.
Γύρω της βρίσκονται τρεῖς χώρες.
Ἀπ' τή μεριά τοῦ βορῆα τό Μαρόκο,
βορειανατολικά ἡ Ἀλγερία καί
νοτιανατολικά ἡ Μαυριτανία.

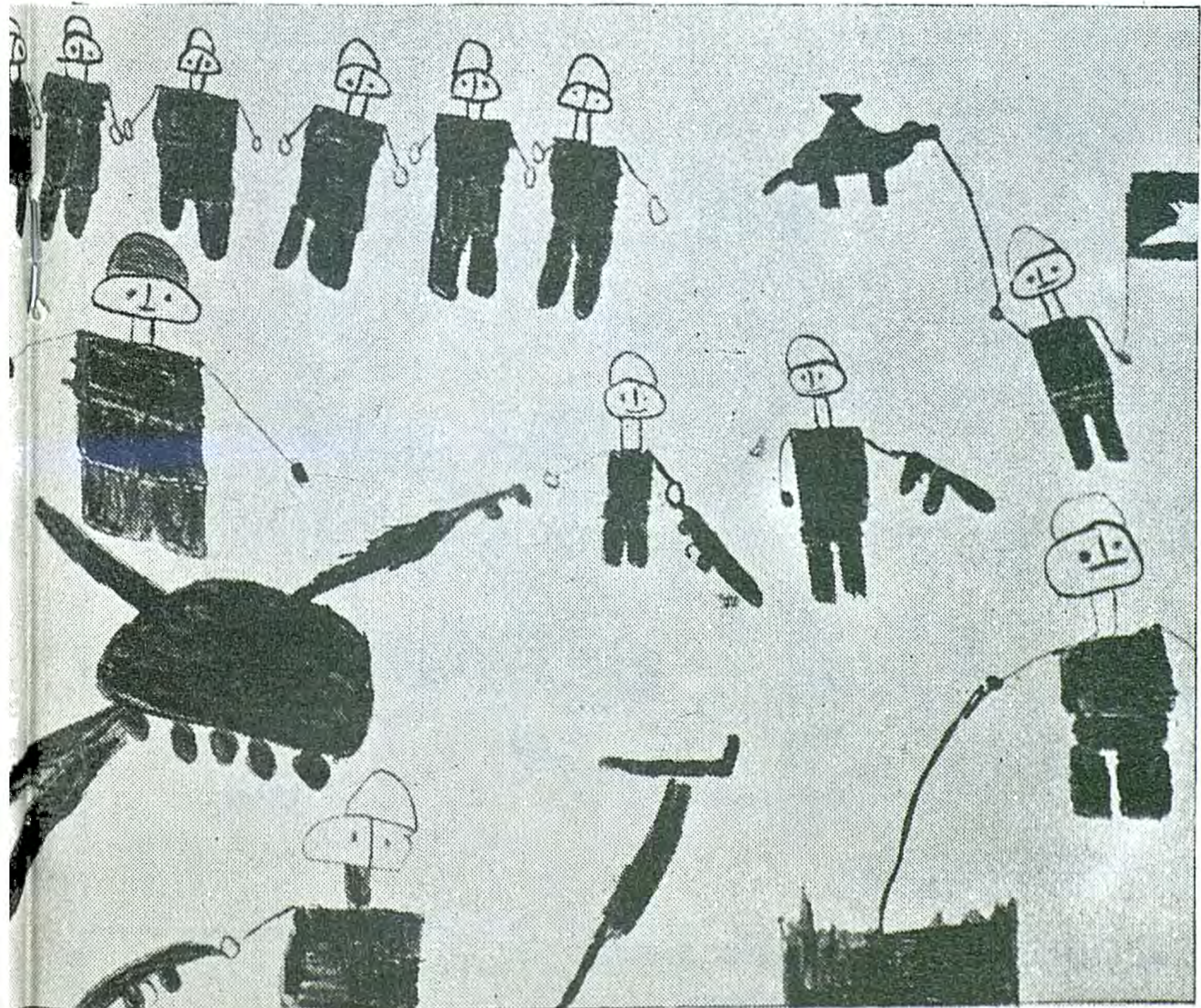
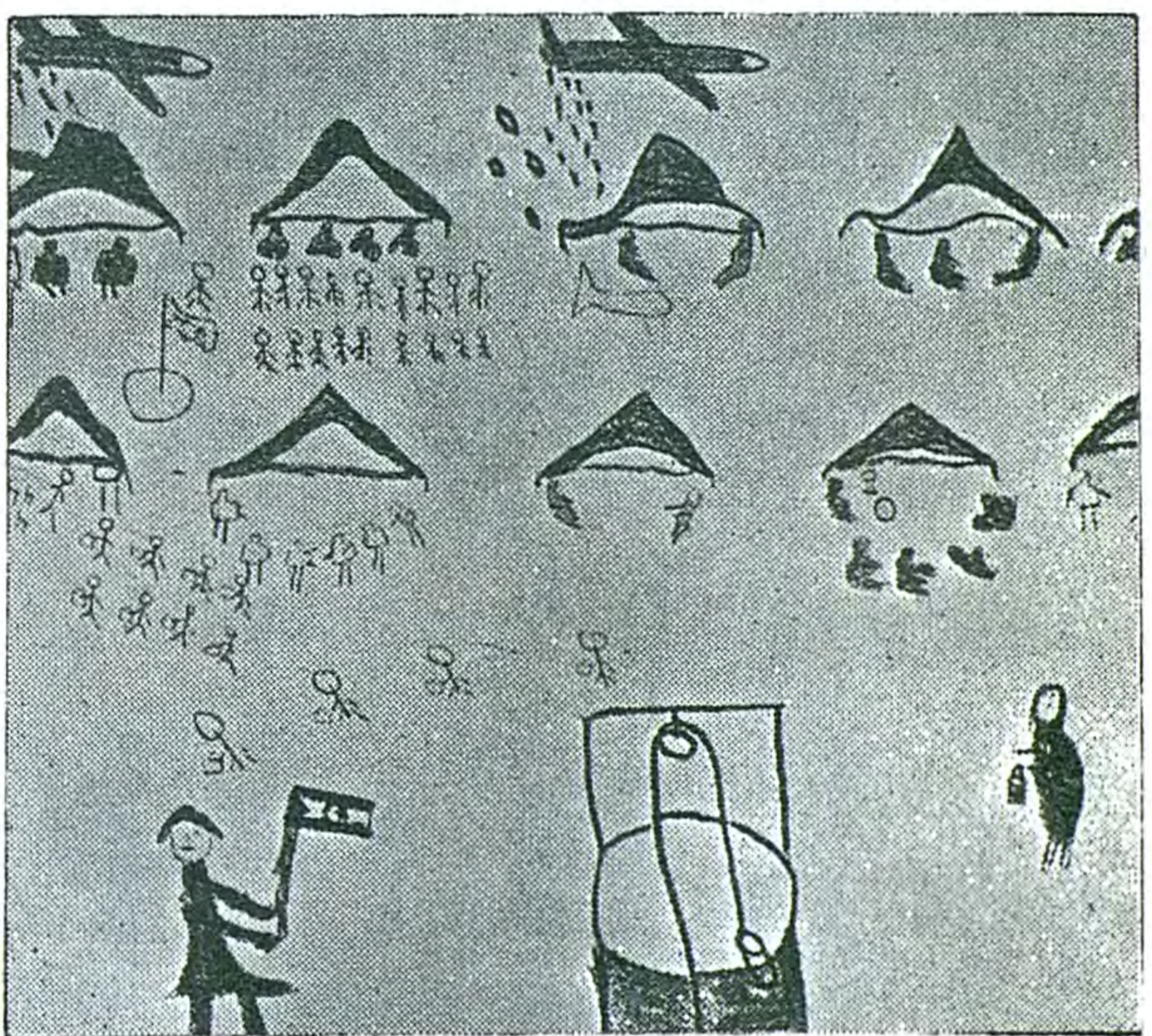
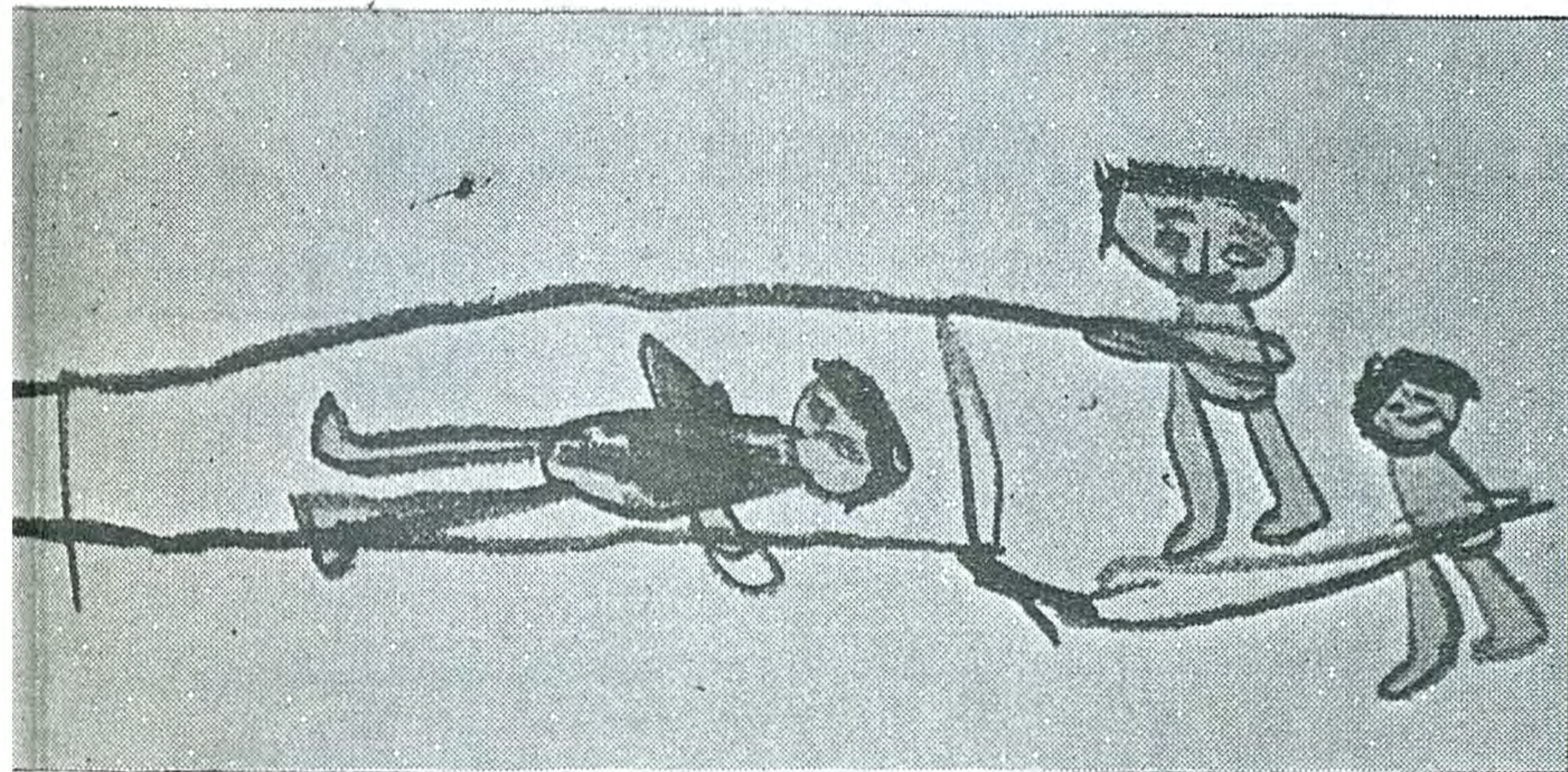
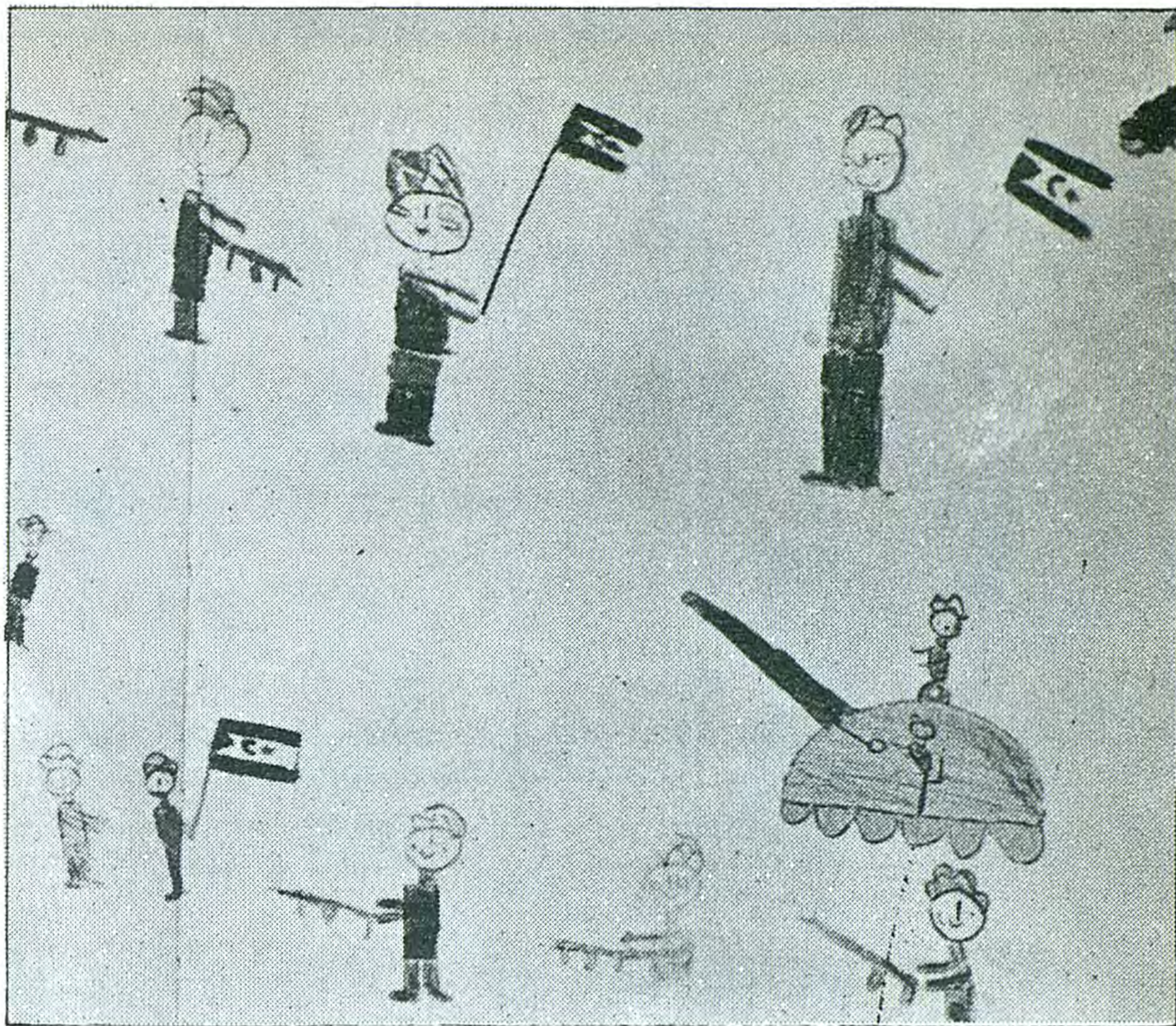
Ἐκεῖ γεννήθηκα, ἐκεῖ γεννήθηκε ἡ
μάνα μου κι' ὁ πατέρας, ἐκεῖ τ'
ἀδέλφια μου, ἐκεῖ τό σπίτι μου.
Ἀγαπῶ τήν ἄμμο καί τόν ἥλιο πού
γεννιέται ἀπ' τά σπλάχνα τῆς γῆς κι'
ἀπλώνει τό φῶς πάνω της καί τήν
κάνει γυαλιστερή καί τρυφερή.
Ἀγαπῶ τή θάλασσα, καθώς ὁ ἥλιος
βουτάει νά δροσέψει ἀπ' τή ζεστή
καί κουραστική του διαδρομή.

Ἐκεῖ εἶναι ἡ πατρίδα μου κι' ὅλοι
ὄσοι ζοῦμε ἐκεῖ εἴμαστε οἱ
Σαχραοῦ, αὐτό εἶναι τό δικό μας
ὄνομα πού μᾶς ἀρνοῦνται. Μᾶς λένε
τ' ἀδέλφια μας οἱ Μαροκινοί κι' οἱ
Μαυριτανοί πῶς δέν ἔχουμε
πατρίδα κι' ἀντί νά μᾶς βοηθήσουν,
βοηθᾶνε τούς Ἴσπανούς πού τό
μόνο πού θέλουν εἶναι νά μᾶς
κατακτήσουν, νά μᾶς πάρουν τή γῆ
μας, τά σπίτια μας. Σά μυρμήγκια
εἴμαστε κι' ἀπό πάνω μας πουλιά
ἀρπαχτικά. Ὅμως δέν
παρατιόμαστε. Ζοῦμε σέ
καταφυλιούς, οἱ πατεράδες μας
πολεμᾶνε, οἱ μανάδες πολεμᾶνε κι'
ἐμεῖς πᾶμε σχολεῖο καί
προσπαθοῦμε νά μάθουμε, ὅσο πῶ
γρήγορα, ὅ,τι χρειάζεται γιά νά
βοηθήσουμε. Φτιάχνουμε ὅλοι μαζί
ἕνα ψηλό τοῖχο, ὅπου κανεῖς δέν θά
μπορεῖ νά τόν περάσει καί νά μᾶς
κάνει κακό. Τόν λέμε πολισάριο.

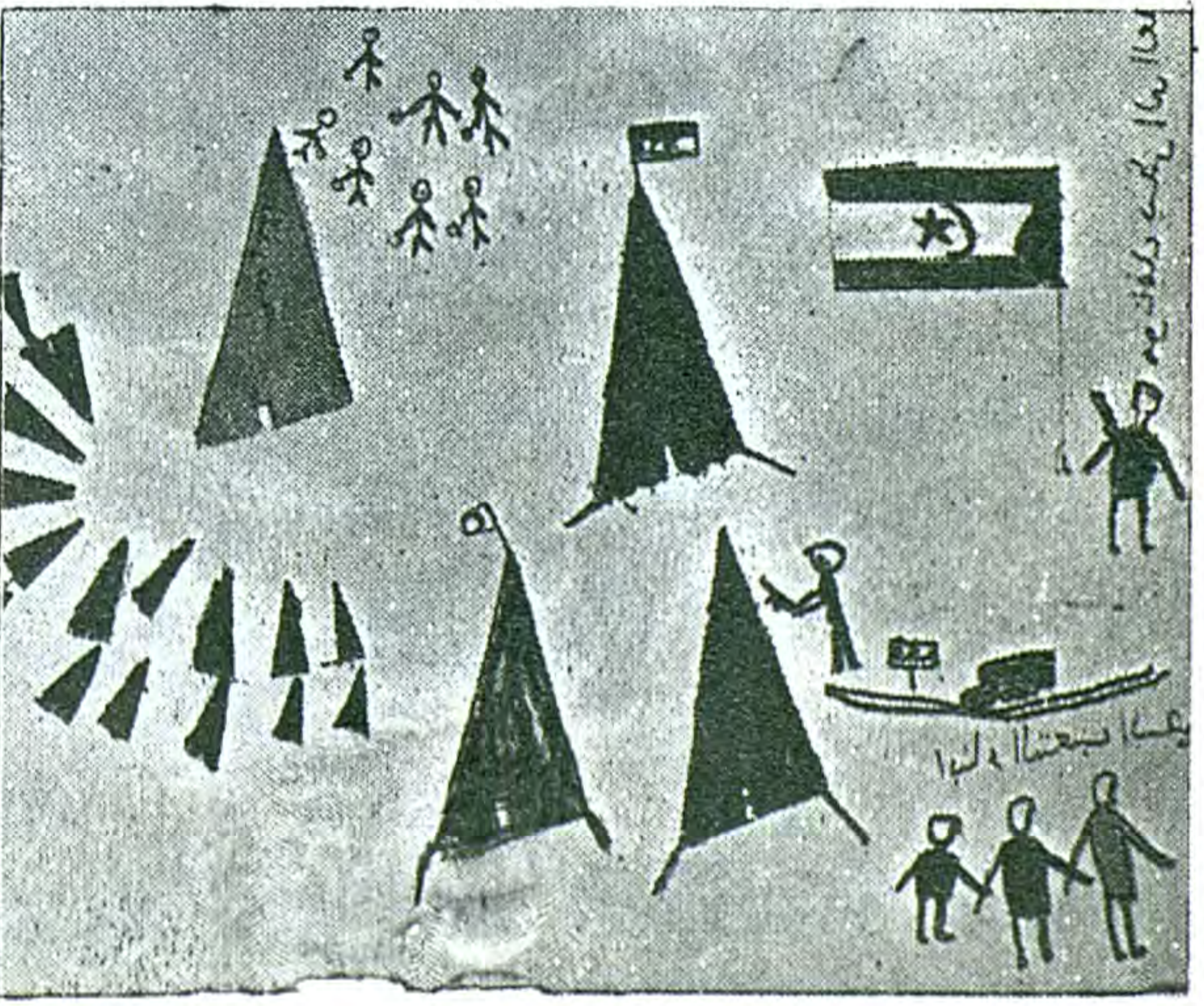
Στίς ὥρες τῆς ξεκούρασης
κάνουμε πηγαδάκια καί συζητᾶμε,
τραγουδᾶμε, ζωγραφίζουμε.

Εἴμαστε ὅμως πιά σχεδόν σάν
τούς μεγάλους· ἡ καρδιά μας ξέρει
πιά τόσα, ὥστε νά μὴν εἶναι
παιδική. Ζωγραφίζουμε τόν πόλεμο,
τό σχολεῖό μας, τή σημαία μας. Ὅ,τι
γιά μᾶς σημαίνει ἡ πατρίδα μας.

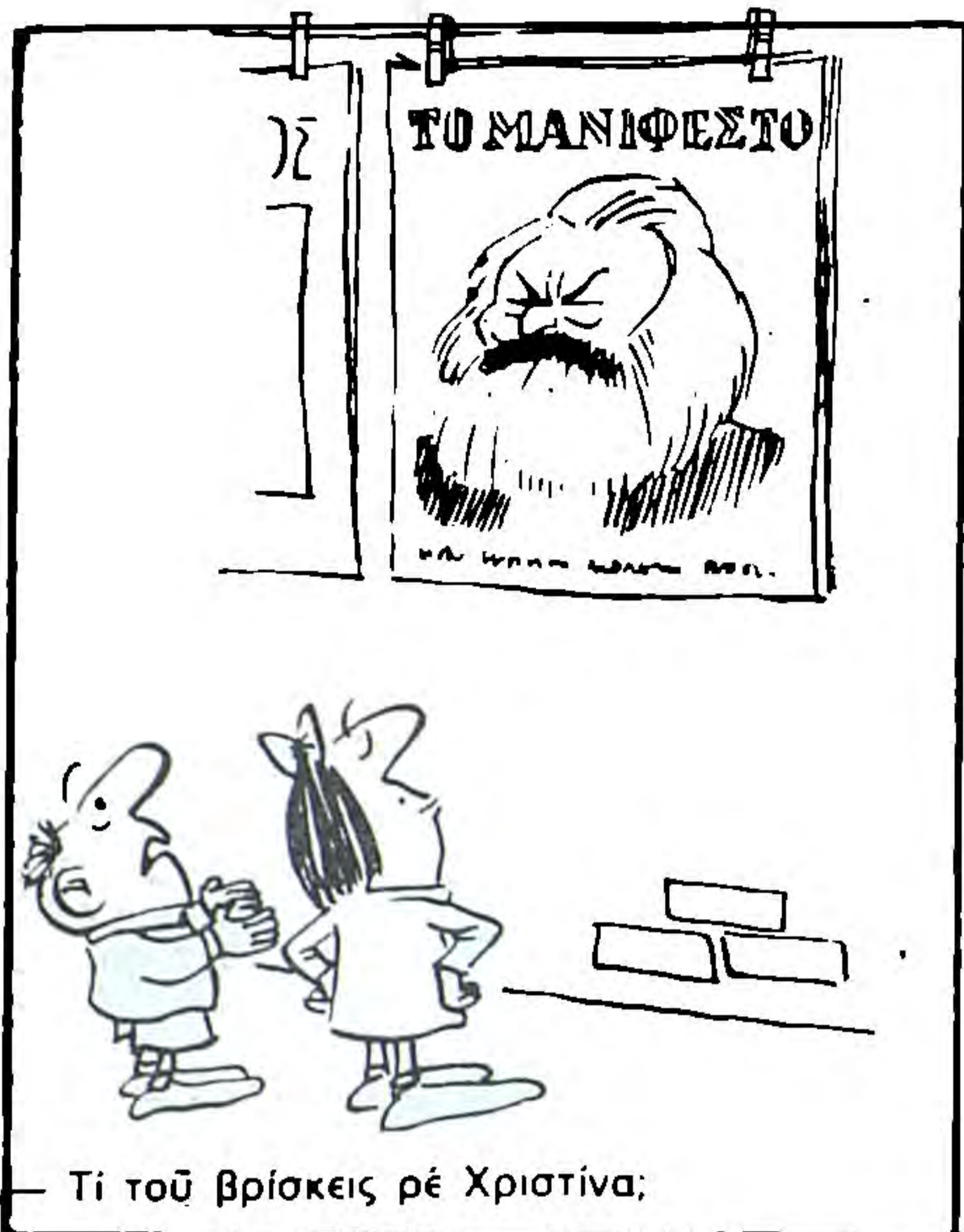

Σχέδια παιδιών του Polissario.

Handwritten text in Arabic script, likely a signature or note, located at the bottom right of the page.

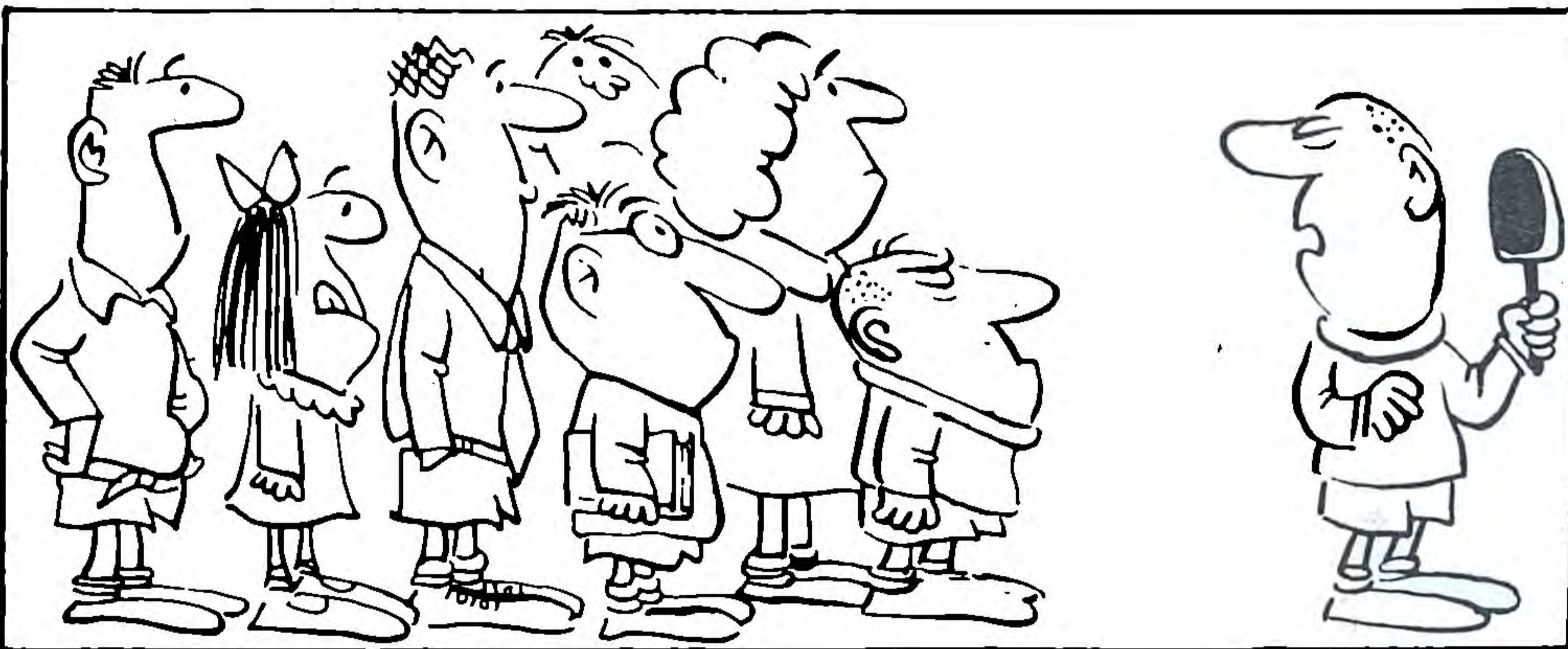

— Τι τού βρίσκεις ρέ Χριστίνα;

— Μή διαβάζεις, βρέ κορόιδο.
Θά δοθεί άμνηστία στο τέλος...

ΕΝΑ ΧΡΟΝΟ
ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ,
ΕΞΗ ΧΡΟΝΙΑ
ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ,
ΤΡΙΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ,
ΤΡΙΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΣΤΟ ΛΥΚΕΙΟ,
ΔΥΟ ΧΡΟΝΙΑ
ΣΤΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ,
ΕΞΗ ΧΡΟΝΙΑ
ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ,
ΤΡΙΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΣΤΟ ΣΤΡΑΤΟ...

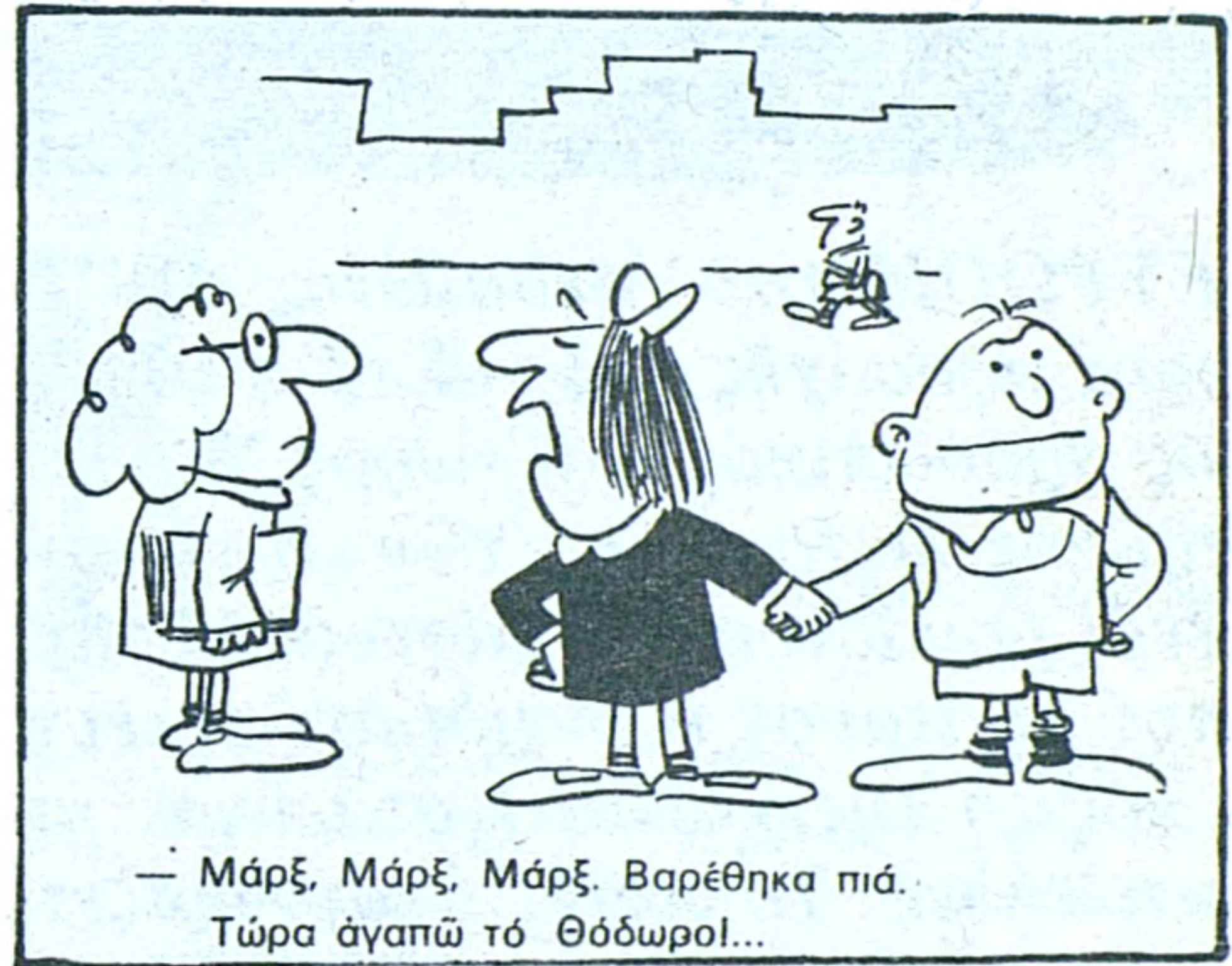
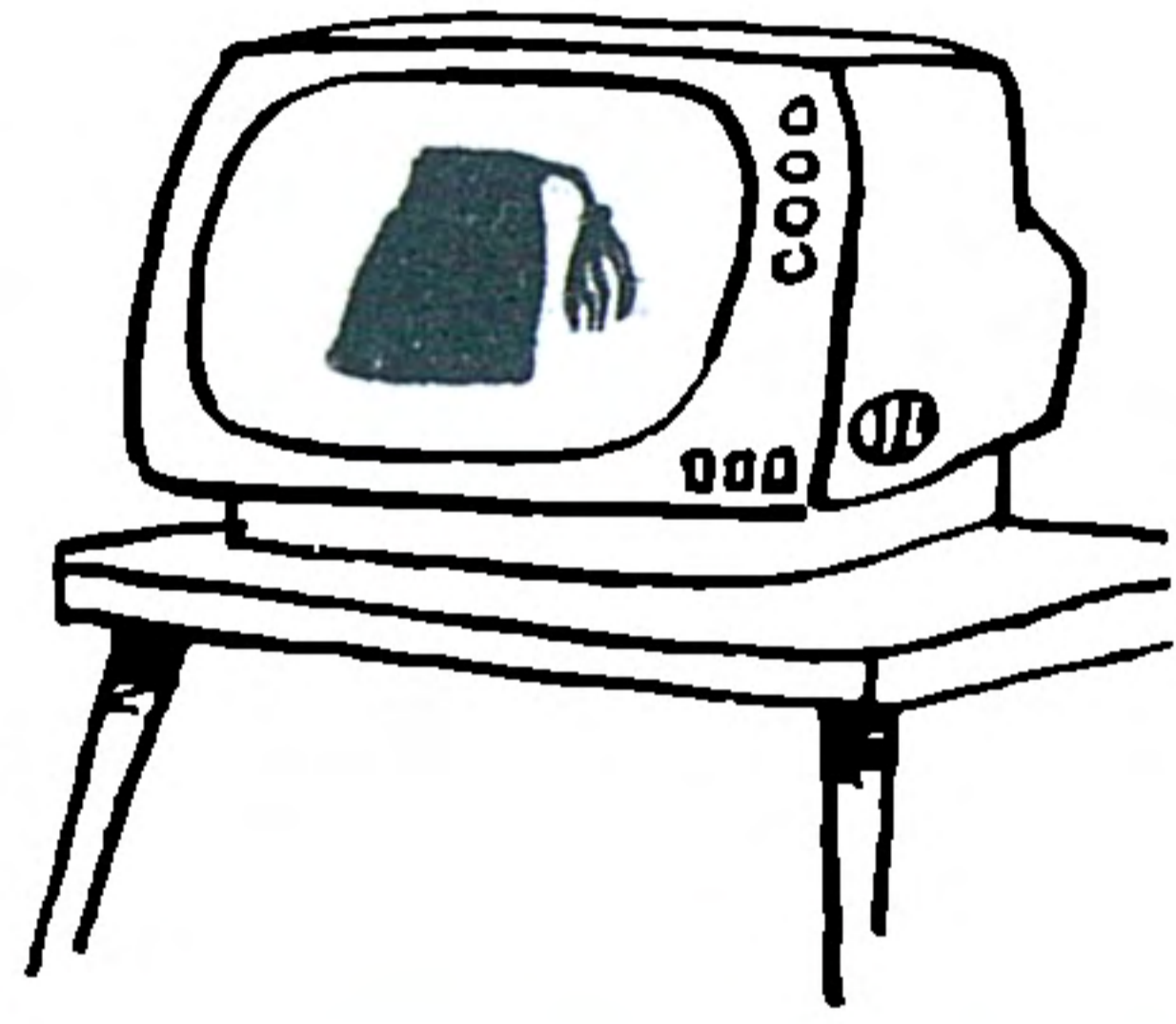
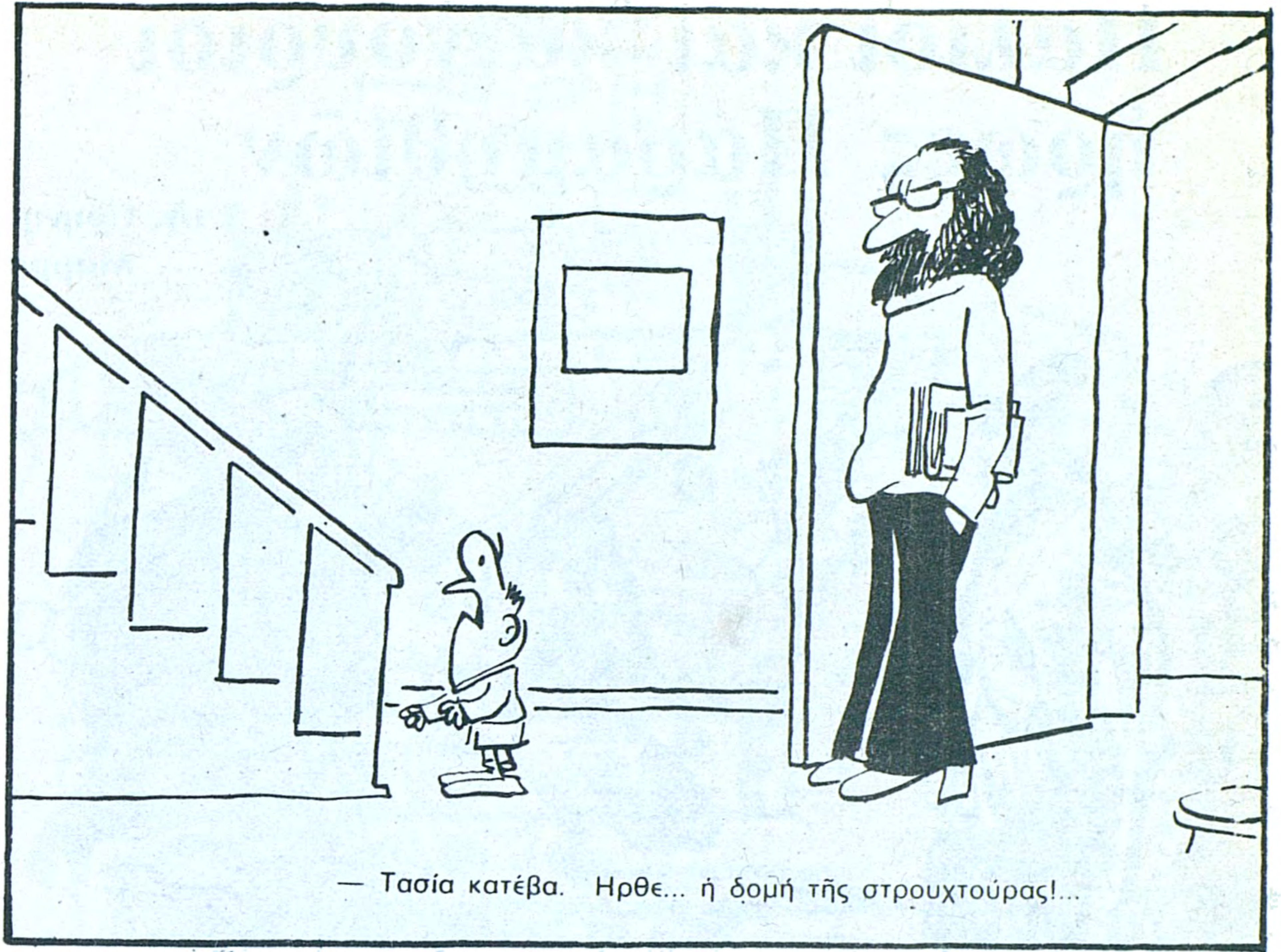
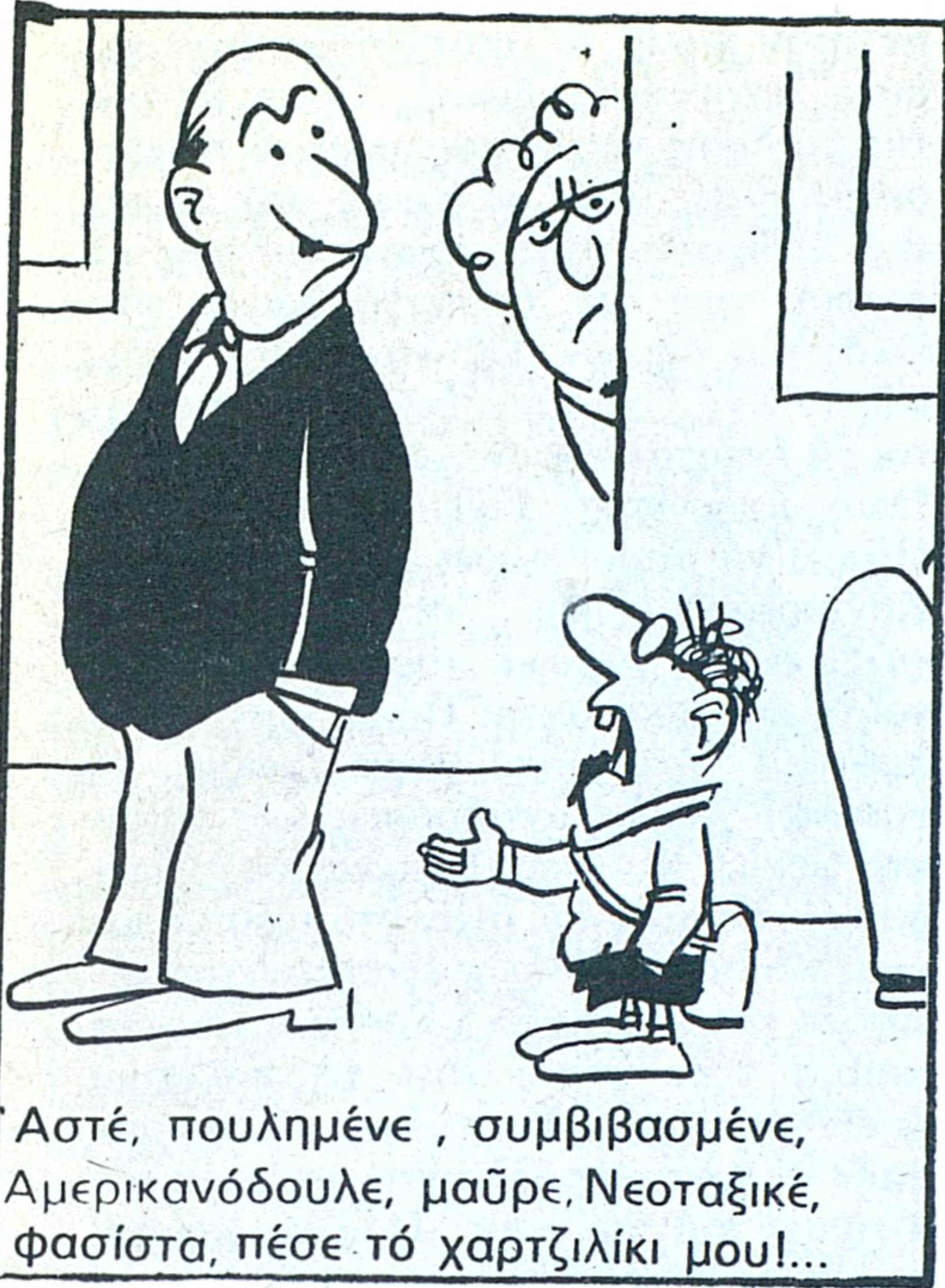
— Στά παλιά μου παπούτσια ή άπόφαση τής όλομέλειας. Θά τό φάω μόνος μου!...

Η ΠΑΛΗ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

K.M.S.P.

Τά σκίτσα τού ΚΩΣΤΑ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ πού δημοσιεύουμε είναι παρμένα άπό τό βιβλίό του «Οί σπόροι» πού κυκλοφόρησε αυτές τίς μέρες άπό τίς έκδόσεις GUTENBERG.

Παλιοί και καινούριοι ήρωες Παραμυθιών

της Ειρήνης
Μάρρα

Η ΕΥΡΩΠΗ του Μεσαίωνα, δέν έχει δώσει δείγματα κάποιας ιδιαίτερης προσοχής της για τό παιδί. Τό αντίθετο μάλιστα. 'Ο άνθρωπος προσωπικός του χώρος, ουσιαστικά και μεταφορικά, ακόμα κι' ό τρόπος λειτουργίας των σχολειών, πού συχνά σφιγγόταν στον χώρο ενός μοναστηριού, μαρτυρούν τήν τήρηση μιās ανστηρηής ιεραρχίας, πού κρατούσε τό παιδί στό τελευταίο σκαλοπάτι μιās κλίμακας, πού ή κορφή της χανόταν στά ύψη, μπερεδμένη ανάμεσα σέ άγιους και βασιλιάδες. Τό παιδί αναγνωρίζεται σαν τό αναπόφευκτο συμπλήρωμα τής οικογένειας και λογαριάζεται σωστό, μόνον όταν είναι ύποτακτικό, άμίλητο, ύπάκουο, χωρίς προσωπικότητα. Μέ άλλα λόγια ένα πλάσμα όχι πιά χωρίς απαιτήσεις, αλλά χωρίς καν δικαιώματα. Τό πλάσμα τούτο, για νά έχει τυφλή ύπακοή στους μεγάλους, έπρεπε νά τρομοκρατηθεί. Έτσι διατηρήθηκαν μέσα στά παραμύθια για παιδιά, οί δράκοι, οί μάγισσες και τά στοιχιά, πού εκφράζανε, άρχικά στίς διηγήσεις των μεγάλων, τίς φυσικές άπειλές και τίς κοινωνικές δυσκολίες.

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ύπακούοντας στους δικούς τους φόβους, προκαταλήψεις και προλήψεις, δημιούργησαν άφηγήματα μέ ήρωες τρομερούς, κακούς, εκδικητικούς από τήν μιά μεριά και αδύνατους, καλούς, ταλαιπωρημένους από τήν άλλη. Βέβαια, τό ευχάριστο τέλος δικαίωνε πάντα τόν καλό και τίμιο ήρωα, όμως ένα ευχάριστο τέλος δέν σβήνει πάντα τά όδυνηρά σημάδια τής διαδρομής. Από κει γεννήθηκαν οί δράκοι, οί μάγισσες και τά στοιχιά, ενώ ύπογραμμίστηκε ή λαμπρότητα των βασιλιάδων και ή θεική παρέμβαση μέ τή μορφή κάποιας πανέμορφης νεράιδας. Ήταν πιά στό χαρακτήρα του κάθε άφηγητή-παραμυθα, νά πλέξει τούς βασικούς αυτούς ήρωες μέ τόν δικό του τρόπο, αφαιρώντας ή προσθέτοντας κακία, τρυφερότητα, σκληρότητα ή αγάπη, περνώντας στον μύθο, λίγο-πολύ, τά προσωπικά του βιώ-

ματα, πού ή εποχή, σίγουρα δέν επέτρεπε νά είναι και τόσο ενάισθητα.

ΣΑΡΛ ΠΕΡΡΩ

ΣΤΑ τέλη του 17ου αιώνα, ό Γάλλος Σαρλ Περρώ (1628 - 1703), δημοσιεύει τό βιβλίο «Τά παραμύθια τής μητέρας μου τής χήνας». Ανάμεσά τους, τά πασίγνωστα: 'Ο παπουτσωμένος γάτος, ή Κοκκίνοσκουφίτσα, ή Σταχτοπούτα, ό Κοντορεβυθούλης, ό Κυανοπόγωνας. Τά παραμύθια αυτά δημοσεύθηκαν άπ' τήν αρχή για νά διαβαστούν από παιδιά, κι' αυτό έχει τή σημασία του.

Σημαίνει, άπ' τή μιά μεριά πώς τό παιδί άρχισε νά θεωρείται σαν κάτι ξεχωριστό, κάτι πού για χάρη του άξιζε τόν κόπο νά τυπώθει ένα βιβλίο, κι' από τήν άλλη, πώς συνειδητά πιά δόθηκαν στό παιδί μύθοι μέ όλες τίς συνακόλουθες συνέπειες. "Όσο όμως ή πρόθεση κι'

άν ήταν καλή, τό αποτέλεσμα ήταν γεμάτο άρνητικούς ήρωες. Πόση άγνοια τής παιδικής ψυχής μαρτυράει ό Κοντορεβυθούλης, όταν οί γονείς στό όνομα τής φτώχειας τους, εγκαταλείπουν τά παιδιά τους στό σκοτεινό δάσος, στό έλεος των θηρίων; Κι' όταν αυτά καταφέρνουν νά γυρίσουν, εκείνοι άμετανόητοι τά εγκαταλείπουν για δεύτερη φορά. Ποιό προσωπικό βίωμα έσπρωξε τόν Περρώ νά παρουσιάσει τόν πατέρα του Κοντορεβυθούλη μέ, έστω, κάποιες τύψεις, ενώ ή μητέρα παραμένει άμετανόητη και άδίστακτη; Ποιάς μητέρας τό πρότυπο χρησιμοποιήθηκε χωρίς νά νοιαστεί για τίς αντιδράσεις τής παιδικής ψυχής; Και ποιό θά είναι τό συμπέρασμα του παιδιού, όταν στό τέλος, ό μικρός Κοντορεβυθούλης έξαπατώντας τόν Δράκο τόν αναγκάζει νά σφάξει τά έφτά παιδιά του, του κλέβει τά πολύτιμα αγαθά του και επιστρέφει σπίτι του, όπου οί γονείς ύποδέχονται μέ χαρά τόν πλούσιο πιά γιό τους; Πού νά πρωτοσταθεί κανείς, στον πανούργο και κλέφτη Κοντορεβυθούλη ή στους άχαροκτήριστους γονείς;

'ΑΠΟ τήν άλλη μεριά ύπάρχει ή φαντασία κι' ή ποίηση τής Σταχτοπούτας, μέ όλη τή μεγαλοπρέπεια τής ύψιστης διακαίωσης του βασιλικού γάμου.

ΦΑΙΝΕΤΑΙ όμως, πώς τό έργο του Περρώ θεωρήθηκε ιδιαίτερα σημαντικό, γιατί του χάρισε τήν άθανασία μέ τήν είσοδό του στή Γαλλική 'Ακαδημία...

ΒΙΛΧΕΛΜ ΓΚΡΙΜ

ΣΤΙΣ αρχές του 18ου αιώνα, ό Βίλχελμ Γκριμ, μέ τήν βοήθεια του λογοτέχνη άδελφού του 'Ιάκωβου, συγκεντρώνουν σέ ένα τόμο τά «Λαϊκά Παραμύθια τής Γερμανίας». Στή συλλογή αυτή των παραδόσεων, μύθων και άφηγημάτων τής χώρας, βρίσκουμε πολλά από τά γνωστά παραμύθια του Περρώ, μεταλλαγμένα στίς λεπτομέρειες και τό ύφος τους. Θα πρέπει νά συμπεράνουμε πώς τά παραμύθια του Περρώ ταξίδεψαν και αναπλάστηκαν από τό γοτθικό στοιχείο, ή μήπως ότι οί βασικοί μύθοι ύπήρχαν προφορικοί σ' όλόκληρη τήν Ευρώπη και ό Περρώ ήταν απλά, ό πρώτος πού τούς χρησιμοποίησε; Όπωσδήποτε όμως, εκείνο πού διαπιστώνεται είναι ή ανάπτυξη των ίδιων μύθων μέ περισσότερη φροντίδα και τρυφερότητα.

'Η Σταχτοπούτα του Γκριμ παρουσιάζει μικρές παραλλαγές από τήν Σταχτοπούτα του Περρώ, ενώ ό Παλιός Κοντορεβυθούλης, γίνεται τώρα Δαχτυλάκης (στον Περρώ ό τίτλος είναι: Petit poucet). Είναι ένας Κοντορεβυθούλης πού, θέλοντας νά γυρίσει τόν κόσμο, τό σκάει άπ' τό σπίτι του κρυφά, περνά χίλιες-δυό άπίστευτες περιπέτειες για νά ξαναγυρίσει στό σπίτι των γονιών του, πού στό μεταξύ έχουν τρελαθεί από τήν άγωνία για τό χαμένο άγόρι τους.

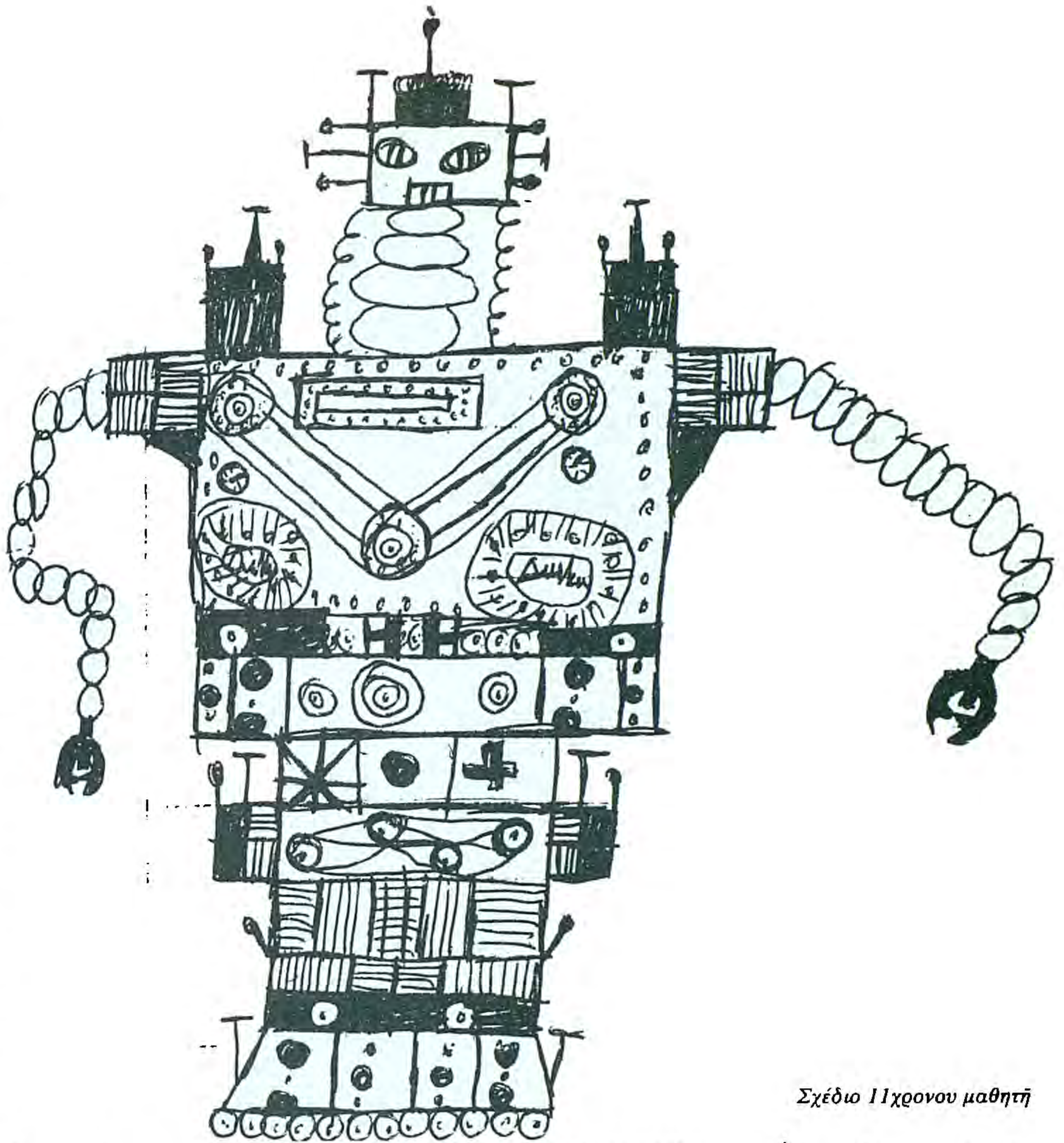
ΣΤΟΥΣ αδελφούς Γκρίμ χρωστάμε την ψηλομύτα βασιλοπούλα και τον μαγεμένο βάτραχο, τον λύκο και τα έφτά άνυπάκουα κατσικάκια, τον ψαρά με την άμυαλη γυναίκα του και τον συμπτωματικά γενναίο λεβεντοραφτάκο.

ΑΣ αναφέρουμε χωριστά τον «Χάρο κουμπάρο» και τον «Χάνσελ και Γκρέτα». Τό πρώτο, γιατί ο Χάρος σάν πρόσωπο παραμυθιού είναι σπάνιο και μάλιστα σ' αυτή την περίπτωση πού ο φτωχός φαμελίτης τον προτιμά για κουμπάρο και από τον Θεό και από τον Διάβολο. Έχει δηλαδή αφαιρεθεί από την σκοτεινή αυτή μορφή καθε φόβος, τόσο πού στην εξέλιξη του παραμυθιού, ο Χάρος αποδεικνύεται λογικός, αλλά και τίμιος και άδέκαστος. Τό δεύτερο, γιατί τό τέλος του παραμυθιού, δηλαδή τό κάψιμο της κακιᾶς μάγισσας στον φούρνο, από τή μικρή Γκρέτα, όσο κι' αν δικαιολογείται σάν δικαίωση, δέν παύει νά προκαλεί στά παιδιά τίς πιό περιέργες και αντίθετες αντιδράσεις...

ΞΕΧΩΡΙΣΤΑ ιδιόμορφο «Τό παιδί πού δέν μπορούσε νά ανατριχιάσει και νά τρέμει». Ο μικρός Γιάννης αυτής της ιστορίας, επιδιώκοντας νά νιώσει τό άγνωστο γι αυτόν συναίσθημα του φόβου, περνά τίς νύχτες του μέ συντροφιά φαντάσματα και θρυκόλακες, χαϊδεύει πεθαμένους, παίζει μέ νεκροκεφαλές και κομμένα πτώματα. Αναρωτιέται κανείς πιά ανάλυση θά μπορούσε νά έχει τό παραμύθι αυτό από την σύγχρονη παιδοψυχολογία, όμως ή ιστορία σώζεται από τό χιούμορ πού την χρωματίζει, ιδιαίτερα όταν ή γυναίκα του Γιάννη καταφέρνει νά τον κάνει ν' ανατριχιάσει και νά τρέμει, περιλουζοντάς τον μέ ένα κανάτι παγωμένο νερό την ώρα πού κοιμάται.

ΧΑΝΣ ΑΝΤΕΡΣΕΝ

ΣΤΑ μέσα του 18ου αιώνα εμφανίζεται ένας καινούριος παραμυθός πού γοητεύει και κατακτά τους αναγνώστες του μέ την πλούσια φαντασία του, τό πηγαίο ταλέντο και την ευαισθησία του. Είναι ο Δανός Χάνς Κρίστιαν Άντερσεν. Ο Άντερσεν δέν έχει καμιά πρόθεση νά γίνει παραμυθός. Τό όνειρό του νά γίνει ήθοποιός τον φέρνει στην Κοπεγχάγη, όπου τό μέτριο ταλέντο του και ή κλειστή κοινωνία της εποχής του προσφέρουν απογοήτευση και πίκρα. Στρέφεται τότε στό θεατρικό κείμενο, ενώ παράλληλα, ακολουθώντας τή μόδα της εποχής, μιά μόδα πού μᾶς έδωσε και τά «φιλοσοφικά παραμύθια» του Βολταίρου, γράφει παραμύθια πού διαβάζονται στά σαλόνια των φιλολογούντων άστών. Στά παραμύθια αυτά, ο Άντερσεν λέει στους μεγάλους παραβολικά, όσα θά ήθελε νά τους πει κατάμουτρα. Γι' αυτό και δέν νοιάζεται νά συγκρατήσει την απέραντη μελαγχολία του πού συχνά δίνει δυσάρεστο τέλος στους πιό

Σχέδιο 11χρονου μαθητή

άγαπημένους του, ίσως, ήρωες. Κι' εδώ, ᾶς θυμηθούμε «Τό κοριτσάκι μέ τά σπύρια».

ΓΡΑΦΟΝΤΑΣ όμως ο Άντερσεν μ' αυτά τά μέτρα, καταφέρνει νά δημιουργήσει ήρωες ζωντανούς, ήρωες πού είναι αυτός ο ίδιος κι' οί άνθρωποι πού τον τριγυρίζουν, έτσι πού τά παραμύθια του έχουν όλη την ανάγλυφη χάρη της πραγματικότητας. Γράφοντας, καυτηριάζει, σατιρίζει, ειρωνεύεται, συμπαθεί, αγαπά και υποφέρει ο ίδιος στά πρόσωπα των ήρώων του, μέ μίαν ευαισθησία πού δέν κρατιέται πάντα σέ έλεγγόμενα όρια. Ανατρέχοντας στην ιστορία και φθάνοντας ως τον Αϊσωπο, θά ήταν άραγε υπερβολή νά έλεγε κανείς πώς τά παραμύθια πού αγαπήθηκαν περισσότερο από τά παιδιά ήταν εκείνα πού γράφτηκαν για τους μεγάλους:

ΣΗΜΕΡΙΝΟΙ ΗΡΩΕΣ ΟΙ ΔΙΑΣΤΗΜΑΝΘΡΩΠΟΙ

ΞΕΧΩΡΑ, όμως, από τό προσωπικό ύφος κάθε συγγραφέα, από τό ταλέντο και την δύναμη των παραστάσεων του, οί ήρωες των παραμυθιών είναι παντού οί ίδιοι. Πάντα υπάρχει μιά όμορφη βασιλοπούλα σάν άμοιδή της γενναιότητας κάποιου καλού παλληκαριού. Η φτωχιά, όμορφη και καλή κοπέλλα βασανίζεται από την πλούσια, άσκημη και κακή άδερφή της

Η ΚΑΚΙΑ μητριά ταλαιπωρεί την προγονή της, ενώ ο πατέρας φαίνεται νά μην παίρνει είδηση του τί συμβαίνει στό σπιτικό του. Η κακιά μάγισσα μεταμορφώνει, μαγεύει, φαρμακώνει και εκδικείται, ενώ ή καλή νεράιδα, λύνει τά μάγια και προστατεύει τά καλά κορίτσια βοηθώντας τα νά ευτυχίσουν μ' έναν καλό γάμο. Και φυσικά ο καλός γάμος νοείται μονάχα μέ βασιλόπουλο ή έστω άρχοντα. Υπάρχουν ακόμα άφθονα τά μάγια, τά ξωτικά, οί νάνοι, τά ξόρκια. Έτσι τά μεσαιωνικά στοιχεία, διάσώζονται μέσα στους αιώνες και φθάνουν μέ τροποποιήσεις και παραλλαγές ως τίς μέρες μας.

ΣΗΜΕΡΑ τό παιδί συγκεντρώνει την προσοχή κάθε επιστήμης. Η γνώση φωτίσε τίς προλήψεις, τό φόβο και την άμάθεια. Πάμπολλα είδωλα γκρεμίστηκαν. Τά παιδιά μας, βομβαρδισμένα από πλήθος σχολικές και έξωσχολικές γνώσεις, παύουν νά πιστεύουν στά μάγια και τους δράκους, άμέσως μετά τά προσχολικά ή έστω τά πρώτα σχολικά τους χρόνια. Κι' όμως, εξακολουθούν νά αποζητούν τό μαγικό, τό όνειρικό, τό παράλογο των παραμυθιών. Γνωρίζουν τό μη ύπαρκτό της μαγείας, όμως ζητούν, δέχονται και απολαμβάνουν τό υπερφυσικό σάν ένα απαραίτητο στοιχείο του μύθου, σάν ένα μέσο πού ζωντανεύει την αφήγηση. Τά παιδιά έχουν ανάγκη από μύθο και στό σημείο αυτό τά παιδιά του 20ου αιώνα δέν διαφέρουν σέ τίποτα από τά παιδιά του 17ου μ.χ. ή του 5ου

Ἀπό τόν «Παπουτσωμέ στόν «Ροβινσώνα

τῆς Ζωῆς Βαλάση

π.χ. αἰώνα. Ἐκεῖνο πού ἔχει ἀλλάξει εἶναι ἡ μορφή τῶν ἡρώων. Οἱ ἥρωες τῶν σημερινῶν παραμυθιῶν φιάχτηκαν ἀπ' τήν στιγμή πού οἱ προβολεῖς τῆς ἀμερικανικῆς κυριαρχίας στράφηκαν στό παιδί.

Οἱ ΗΡΩΕΣ αὐτοί ντύθηκαν τήν ἀψάδα μιᾶς πρωτόγονης Δύσης, τήν τάση τοῦ θησαυρισμοῦ, τήν ἐπιβολή τῆς βίας καί μέ τήν αἶγλη τῆς ἐπιστημονικῆς καί τεχνολογικῆς προόδου, πέρασαν στήν ὑπερδύναμη τῆς ἠλεκτρονικῆς γοητείας τοῦ μυστηριακοῦ διαστήματος.

ΣΤΟ ὄνομα τῆς ταχύτητας, τό κείμενο θυσιάστηκε στήν εἰκόνα. Βέβαια, ἡ παντοδυναμία τῶν ἡρώων αὐτῶν ὀφείλει πολλά καί στά πάνσοφα ἐμπορικά κυκλώματα.

ΜΕ ΜΙΑ πρώτη σύγκριση οἱ σημερινοί ἥρωες φαίνονται ὀλωσδιόλου διαφορετικοί ἀπό τοὺς παλιούς. Ἀρκεῖ, ὅμως, ἓνα μονάχα ἀπλό ξύσιμο τοῦ Χολλυγουντιανοῦ λούστρου τους, γιά νά ἀποκαλυφθεῖ ἡ παλιά καλή συνταγή.

ΕΤΣΙ, ὁ γνωστός μας παμπάλαιος φοβερός καί τρομερός δράκος, ἔγινε διαστημικό τέρας, πού κι' αὐτό ξεφυσᾶ φωτιές καί καπνοὺς σάν τόν μεσαιωνικό του πρόγονο. Ὁ μάγος πού καταφέρει τά πάντα μέ τίς μαγικές του συνταγές, μεταμορφώθηκε σέ διαστημικό ἐπιστήμονα πού μέ τοὺς χημικούς του τύπους,

μπορεῖ νά δημιουργήσῃ ἀκόμα καί ἀνθρωποειδή, ὑπογραμμίζοντας τή σχέση τοῦ τριγώνου «μάγος-ἀλχημιστής-ἐπιστήμονας». Ἡ ἀστραφετή βασιλική οἰκογένεια ἔχασε τήν αἶγλη τῆς, ἀφοῦ ἡ ἐποχή μας τήν ἀπομυθοποίησε. Ἡ πανέμορφη ὅμως βασιλοπούλα βρῆκε τή συνέχειά της σέ κάποια μυστηριακή, μοιραία γυναίκα τοῦ ἀστρικοῦ συστήματος. Ὁ χαριτωμένος νάνος πού τίς νύχτες βοηθοῦσε κρυφά τό φτωχό μπαλωματή, ἀντικαταστάθηκε ἀπό κάποιο ἠλεκτρονικό ρομπότ πού, καλά κουρδισμένο, ἐκτελεῖ πιστά τίς ἐπιθυμίες τοῦ ἀφέντη του, μέ ὅλα τά σύν καί τά πλὴν μιᾶς μηχανῆς. Ὅσο γιά τό καλό παλληκάρι πού μέ τήν ἐξυπνάδα καί τήν γενναιοψυχία του καταφέρει τά πάντα, βρῆκε τήν ἰδανικότερη ἐξέλιξή του στόν γνωστό μας σοῦπερμαν.

ΕΤΣΙ, λοιπόν, ἐνῶ ἡ ἀπόσταση φαίνεται πῶς εἶναι τεράστια ἀνάμεσα στόν παραδοσιακό καί τό σύγχρονο μῦθο, οὐσιαστικά ἡ διαφορά εἶναι ἀνύπαρκτη. Ἐκεῖνο πού ἄλλαξε εἶναι μονάχα ἡ μορφή. Κι' ὅμως, ἀνάμεσα στό μεσαιωνικό σκοτάδι καί τό ἐκτυφλωτικό διαστημικό φῶς, δέν μπορεῖ παρά νά ὑπάρχει κάποιος ἄλλος χώρος. Κάποιος χώρος, πού νά ἔχει ὄνειρο καί πραγματικότητα, φαντασία καί ἀλήθεια.

Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ

ΓΙΑ τό παιδί, τό παραμῦθι εἶναι ἀνάγκη καί κέφι. Εἶναι ἡ φυγή του στό ὄνειρο, ἀλλά καί ἡ ἀπόπειρα τῆς πρώτης του ἐπαφῆς μέ τήν πραγματικότητα. Εἶναι σκηνές ἀναπαράστασης τῶν ὄσων ζεῖ, ἀλλά καί ἡ ἔξαρση τῶν ὄσων θά ἤθελε νά ζήσει. Ἀφήνοντας τά ἴδια τά παιδιά νά φιάξουν παραμῦθια, ἴσως μᾶς μάθαιναν καί μᾶς νά ὄνειρευόμαστε. Ἴσως ἡ διαίσθησή τους τά ὀδηγοῦσε στή χρυσή τομή, ἐκεῖ πού κρατώντας τό μυστηριακό, ἀποδιώχεται τό ψεύτικο, ἐκεῖ πού τό τρυφερό κρατιέται μακριά ἀπό τό γλυκερό καί τό ἐντυπωσιακό, ἐξευτελίζει τό φαναφαρόνικο.

ΑΝ οἱ παλιοί ἥρωες ξέφτισαν καί οἱ καινούριοι πληγώνουν, ἄς φιαχτοῦν ἄλλοι, λιγότερο σκληροί, τό ἴδιο ἐλκυστικοί, ἀλλά περισσότερο, πολύ περισσότερο, «ἀνθρώπινοι».

Μερικές φορές σκέφτομαι πῶς, διπλό λεύτερο, ὅ,τι πῶς ποιητικό, ὅ,τι πῶς δημιουργικό ἔχει ἡ ἀνθρώπινη φύση, στό παραμῦθι θά τό βρεῖς. Ἡ ἀχαλίνωτη φαντασία, ἀλλά καί τό ρεαλιστικό καθρέφτισμα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὁ πόθος γιά φυγή, ἀλλά καί γιά νουθεσία, γιά τρελή διασκέδαση, μά καί προβληματισμό, ὅλα εἶναι μέσα στίς πῶς χιλιοειπωμένες καί τόσο ἀγαπημένες αὐτές λαϊκές δημιουργίες.

Χωρίς νά θέλω οὔτε γιά μιᾶ στιγμή νά μειώσω τήν ἀξία τους, τή χρησιμότητα καί τή γοητεία τους, μπαίνω στόν πειρασμό νά τά κουβεντιάσω λίγο, τώρα πού δέ τά ζῶ πιά, ὅπως ὅταν ἤμουναι παιδί, τώρα πού ἔχω πιά χάσει τή μοναδική εὐτυχία νά ταξιδεύω λεύτερη στοὺς μαγικούς κόσμους τους, χωρίς ἐπιφυλάξεις, χωρίς λογικά δεσμά καί κριτικά μπαγάζια. Θά ἤθελα νά πῶ μερικά πράγματα γι' αὐτά, ἔτσι ὅπως λέγαμε τά κουσουρία ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου στήν Μπερλίνα.

Θυμᾶμαι ἔξαφνα αὐτή τήν «Ὠραία Κοιμημένη τοῦ Δάσους» καί λέω, πόσα σοφά τήν εἶχανε προικίσει οἱ καλές νεραίδες. Εἶχε ὅλα τά χαρίσματα τοῦ σωστοῦ ἀνθρώπου. Ὁμορφιά, εὐγένεια, γνώσεις, καλοσύνη, ἐπιδεξιότητα, ἐξυπνάδα. Ἀλλά δέν μπορῶ νά ὑποφέρω τήν ἰδέα, ἓνας τέτοιος ὀλόκληρωμένος ἄνθρωπος νά περιμένει παθητικά τόν ὠραῖο τυχαῖο πρίγκιπα!

Δέν μπορῶ νά δεχθῶ ἓνα λαό ὀλόκληρο νά περιμένει τήν ἀφύπνισή του ἀπό ἓναν τυχαῖο Μεσσία πού μόνο οἱ χρονικές συγκυρίες τόν ἀναδείχνουν Ἐλευθερωτή.

Ἀλλά, ἂν ὁ κοινωνικός καί ἀγωνιστής ἄνθρωπος μπορεῖ νά ἐπαναστατεῖ μέ τέτοιες προοπτικές, ὁ λογικός ἄνθρωπος τά χάνει μπροστά στήν «Πεντάμορφη καί τό Τέρας». Ἐδῶ, ὁ νόμος τῆς φυσικῆς συνέπειας καταρρακώνεται. Τί τεράστια, τί δυσανάλογη μέ τό «ἐγκλημα» – τιμωρία γιά τό φτωχό πατέρα πού τόλμησε νά κόψει ἓνα κόκκινο τριαντάφυλλο! Δέν ὑποστηρίζω βέβαια, πῶς εἶναι σωστό νά μαδάμε τοὺς ξένους κήπους, ἀλλά νά καταδικαστεῖ κανεῖς γιά ἓνα λουλούδι σέ ἰσόβια παρέα μ' ἓνα τέρας, ἔ, αὐτό πάει πολύ. Τό παραμῦθι εἶναι σίγουρα ἀπό τό πῶς ποιητικά, ἀλλά πονάει ἡ καρδιά σου μέ τόση σκληρότητα...

ΧΝΑΡΙ.

βιβλία

δισκοί

αφίσσες

σωστή ἐπιλογή βιβλίων

χαμηλές τιμές

τηλ. 36.05.493

κίεφας 5 καί ἀκαδημίας

νο Γάτο»

Κροῦσσο».

Τὴν ἴδια δυσαναλογία ἐγκλήματος καὶ τιμωρίας βρίσκουμε καὶ σ' ἓνα ἄλλο ἀρκετὰ συγκλονιστικό παραμῦθι, τὸν «Κυανοπώγωνα». Ἡ δύστυχη ἢ γυναίκα τοῦ ἀπειλεῖται μὲ ἀποκεφαλισμό, μόνο καὶ μόνο γιατί ἦταν λίγο περιεργη. Στὸ κάτω-κάτω, ἀφέντρα στὸν πύργο ἦταν, εἶχε λοιπὸν κάθε δικαίωμα νὰ ξέρει τί ὑπάρχει πίσω ἀπὸ τίς κλειστές πόρτες. Καὶ δὲν ἔφτανε ὁ τρόμος τῆς σάν ἀνοιξε τὸ καταραμένο πορτάκι καὶ εἶδε τὰ ἀκέφαλα πτώματα, σάν εἶδε πὼς ὁ λεκές ἀπ' τὸ αἶμα δὲν ἔφευγε ἀπ' τὸ κλειδί, ἔπρεπε τελικά νὰ νιώσει καὶ τὴν κόψη τοῦ σπαθιοῦ στό λαιμό τῆς!

Ξέρω πὼς ἡ λυτρωτικὴ κάθαρση εἶναι ἀπὸ τὰ θεμελιακὰ στοιχεῖα τοῦ παραμυθιοῦ, ἀλλὰ τόση βαρβαρότητα εἶναι ἀπωθητικὴ. Στὴν «Κοκκίνοσκουφίτσα» πάλι ἡ ἴδια δυσβάσταχτη τιμωρία. Ἡ καημένη ἢ μικρούλα δὲν ἔκανε καὶ τίποτε κακό. ἐπειδὴ θέλησε νὰ χαζέψει λίγο μὲ τὴ φύση. Χωρὶα πού φέρθηκε τόσο εὐγενικά στὸν ἄγριο λύκο. Γιατί νὰ ἔχει ἓνα τόσο φριχτό τέλος: Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ὅμως, ἐμεῖς ἀναγκάζουμε τὰ παιδιά μας νὰ δίνουν «τό χεράκι» καὶ νὰ χαιρετοῦν εὐγενικά τοὺς ξένους!...

Καὶ καλά ἡ Κοκκίνοσκουφίτσα. Ἀλλὰ ἢ γιαγιά, τί ἔφταιγε νὰ φαγωθεῖ;

Βέβαια δὲν ἀγνοῶ τὸ σεξουαλικὸ συμβολισμό τοῦ φαγώματος τῆς Κοκκίνο-

σκουφίτσα. Ἀλλὰ δὲ νομίζω ὅτι ὑπάρχει παιδί πού νὰ σκέφτεται μὲ συμβολισμό κι' ὅτι μπορεῖ, ἀπὸ τὸ παραμῦθι, νὰ πάρει μαθήματα αὐτοπροστασίας ἐναντὶ τῶν βιαστῶν!...

Ἀλλὰ, ἐκεῖ πού οἱ ἀντιρροήσεις μου φτάνουν τὰ ὄρια τῆς ἀγανάκτησης εἶναι στὸν «Παπουτσωμένο Γάτο». Ἀπ' ὅ,τι θυμάμαι, ἦταν μιά σκέψη πού τὴν εἶχα κάνει παιδί ἀκόμα, ἓνα θράδυ πού εἶχα φάει τοῦ κόσμου τὸ ξύλο γιατί εἶχα πει ψέμματα.

Λοιπὸν, ἐγὼ εἶχα φάει ξύλο γιατί εἶπα ψέμματα κι' ὁ γιός τοῦ μυλωνᾶ μὲ τὸ γάτο του, πού λέγανε ψέμματα ἀπ' τὸ πρῶι ὡς τὸ θράδυ, ὄχι μόνο δὲν τιμωρήθηκαν, ἀλλὰ ἀνταμειφτήκαν βασιλικά. Ἐξαπάτησαν τὸ βασιλιά, τὴν κόρη του, ὅλο τὸν κόσμο. Ἐξαπάτησαν κι' ἐξολόθρευσαν τὸ γίγαντα, πού δὲν εἶχε ἄλλο ἐλάττωμα ἀπὸ τὴ ματαιοδοξία, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ τοῦ πάρουν τὸ κάστρο του. Κι' ὄχι γιὰ νὰ τὸν τιμωρήσουν ἢ γιὰ νὰ ἐλευθε-

ρώσουν τοὺς δουλοπάροικούς του, ἀλλὰ γιὰ νὰ θρονιαστοῦν ἐκεῖ μέσα ἀφέντες.

Μαζὶ μὲ τὰ κλασικὰ παραμῦθια πού συντρόφεψαν τίς ὥρες τῆς παιδικῆς μας ἡλικίας, εἶναι καὶ κάτι ἄλλα «παιδαγωγικά» βιβλία πού μοῦ φέρνουν κατάθλιψη ἀκόμα καὶ τώρα. Ἐκείνον τὸν «Πινόκιο» λ.χ. δὲν μπορῶ νὰ τοῦ τὸν συγχωρήσω τοῦ Κόλλοντι. Πῆρε ἓνα ξύλινο κονκλί, γεμάτο ζωντάνια, ιδέες, εὐρήματα, πρωτοτυπία, σκανταλιά καὶ τὸ ἔκανε νὰ τραβήξει τὰ Πάθη τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ τὸ καταντήσῃ ἓνα φρόνιμο, ἐργατικό καὶ πληχτικό παιδικὸ πρότυπο. Ἀκόμα ἐρχονται στό νοῦ μου τὰ ἐφιαλτικά σκαλιά μὲ τὸ σαλιγκάρι, ἢ σκηνή τοῦ παραλίγο ψησίματος, ἢ καταδίωξη τοῦ κήτους κι' ἄλλα πού ἀρνιέμαι ν' ἀναπλάσω. Καὶ δὲν τὸν φτάνουν τόσα βάσανα τὸ φτωχὸ Πινόκιο! Ἐχει κι' ἀπὸ πάνω του ἐκεῖνο τὸ σχολαστικὸ Γρύλο νὰ τὸν κανοναρχεῖ.

Ἀφῆσα τελευταῖο ἓνα βιβλίο πού, ἂν δὲν εἶναι παραμῦθι, εἶναι ὅμως ἀπὸ τὰ

πιὸ «ψευταράδικα». Μιλῶ γιὰ τὸν «Ροβινσῶνα Κροῦσο» πού ἀρέσει τόσο πολὺ στὰ παιδιά καὶ στοὺς γονεῖς πού τὸ ἀγοράζουν. Χωρὶς ἄλλο ἢ γοητεία τοῦ βρίσκεται στὴν ἀπόδειξη ὅτι ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ μὲ τὴν ἐξυπνάδα του νὰ νικήσῃ τίς δυσκολίες τῆς ζωῆς καὶ νὰ ὑποτάξῃ τὴ φύση.

Ὅμως, σὰς παρακαλῶ νὰ σκεφτεῖτε. Ποιὰ εἰκόνα σὰς πρωτοέρχεται στό νοῦ συνειρμικά στό ἄκουσμα «Ροβινσῶνας Κροῦσος»;

Δὲν εἶναι τὸ περίφημο ἐκεῖνο σύμπλεγμα τοῦ Ροβινσῶνα ὅλο γοῦνες κι' ἄρματα μὲ τὸ πόδι του νὰ πατάει θριαμβευτικά στό σβέρκο τοῦ ταπεινωμένου Παρασκευᾶ;

Αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικὴ ταυτότητα τοῦ Ροβινσῶνα πού ἐρχεται καὶ ξανάρχεται σάν πρότυπο στὶς διάφορες φάσεις τῆς παιδικῆς ζωῆς.

Ὁ Ροβινσῶνας Κροῦσος εἶναι ἢ πιὸ μεγάλη κοροϊδία πού γράφτηκε ποτέ. Θὰ ἔλεγα κι, ἀνηθικότητα. Εἶναι ὠραιοποιημένος – γιὰ νὰ ὑποβάλλῃ – ὁ τύπος τοῦ μὴ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου. Αὐτοῦ πού τὰ καταφέρνει θαυμάσια νὰ ζεῖ χωρὶς τὴν παρουσία τῶν ἄλλων, χωρὶς τίς υποχρεώσεις καὶ τίς χαρὲς τοῦ κοινωνικοῦ ὄντος.

Ὁ Ροβινσῶνας, ἐκφραστής τοῦ ἐγωκεντρικοῦ πρότυπου, τοῦ ἀτομιστῆ ἀποικιοκράτη πού σπεύδει νὰ κάνει σκλάβο τὸν πρῶτο δυστυχή πού τοῦ ἔπεσε στό χέρι. Ἄς ἀφήσουμε πού ὁ Ροβινσῶνας, ὕστερα ἀπὸ τριάντα χρόνια μόνωσης, ἐξακολουθεῖ νὰ φέρεται καὶ νὰ ἐκφράζεται σάν Λονδρέζος τζέντλεμαν! Ἀλλὰ, ἓνα ἀνθρώπινο πλάσμα πού ἔχει ζήσει μακριὰ ἀπὸ τὴν κοινωνία, μόνο τζέντλεμαν δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι. Κι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ ποῦμε στὰ παιδιά. Ἡ ζωὴ μέσα στὴν κοινωνία ἔχει δυσκολίες καὶ πίκρες. Ἀλλὰ, μόνο μέσα στὴν κοινωνία ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος.

Τελειώνοντας θὰ ἤθελα νὰ τονίσω πὼς ἀγαπῶ τὰ παραμῦθια, ὄχι μονάχα γιατί αὐτὰ εἶναι ἡ δουλειά μου, ἀλλὰ γιατί πιστεύω στὴ γλώσσα τους καὶ στὸν προορισμό τους.

Κι' ὅταν δὲν συμφωνῶ μὲ τὰ πρότυπα καὶ τὰ μηνύματά τους, ἀγαπῶ τὴ σοφία καὶ τὴν ποίησή τους καὶ τὰ μεγάλα φτερά τους πού ἀγκαλιάζουν τὸν ἀμέτρητο χρόνο καὶ τὸν ἀτέλιωτο χῶρο. ■

'Από τό «Μικρό Μπιμπικό» στό «Πίνκ – Μάους»

του Νίκου Πλατή

ΤΑ ΚΟΜΙΚΣ, τό ξέρει κανείς, είδαν τό φῶς τῆς δημοσιότητας στά τέλη τοῦ περασμένου αἰῶνα, στά κυριακάτικα παραρτήματα τῶν μεγάλων ἡμερησίων, σάν κωμικά σκίτσα ἀρχικά (ὅπως ὑποδηλώνει, ἄλλωστε, καί ἡ ἑλληνικῆς προέλευσης λέξη COMIC) καί τελειοποιήθηκαν κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ κινηματογράφου καί ἀπό μερικούς σκιτσογράφους ποιοτικά ἀνεθασμένους κι' ἀκόμα περισσότερο χάρη στήν «καταναλωτική ἀγωγή» τοῦ μέσου Ἀμερικάνου πολίτη· πέρασαν ἔπειτα καί διαδόθηκαν, μέ μιά μέτρια σχετική ἀναταπόκριση, στή Δυτική Εὐρώπη καί τέλος, κατά τή διάρκεια τοῦ δεύτερου παγκόσμιου πόλεμου καί τῆς συνεπακόλουθης σωβινιστικῆς ὑστερίας, ἔγιναν ἓνα εἶδος «λαϊκῆς φυλλάδας» τοῦ συρμοῦ καί ἰσχυρό μέσο προπαγάνδας γιά τίς πλατιές μάζες τῶν ἐμπολέμων.

ΟΛΟΙ οἱ χάρτινοι ἥρωες τοῦ εἰκονογραφικοῦ πανθέου ντύθηκαν στρατιῶτες ἢ βοήθησαν μέ τόν τρόπο τους στίς πολεμικές ἐπιχειρήσεις κατά τοῦ «Ἄξονος». Ὁ «Μίκυ-Μάους» τοῦ Ντίσνεϋ, ὁ μποξέρ «Τζόε Παλούκα», ὁ «Τζιμ Ἰζούγκλα», ὁ «Ντίκ Τρέϊσου», ὁ πολὺς «Φλὰς Γκόρντον» ἐπιστρατεύτηκαν ἀπό τήν πρώτη κιόλας στιγμή. Ὁ «Σκόρτυ Σμίθ», ὁ δημοφιλῆς ἀεροπόρος τοῦ μεσοπολέμου, στάλθηκε «κατεπειγόντως» στό ἀνατολικό μέτωπο. Ὁ «Ταρζάν» ὡδηγόυσε τούς σύμμαχους στρατιῶτες μέσα ἀπό τά μυστικά περάσματα τῆς χάρτινης ζούγκλας του καί ἔστηνε ἐνέδρες στούς «κακοὺς» Γερμανούς. Ἡ ἐπίδρασή τους στό ἀναγνωστικό κοινό ἦταν ἀμεση καί καθοριστική. Ἡ ἐποχή τῆς πρώτης εἰκονογραφικῆς «ἀθωότηας», μέ τά κωμικά σκίτσα καί τίς ἀξιόλογες, χιουμοριστικές σειρές, εἶχε περάσει ὀριστικά στό παρελθόν. Τά κόμικς μεταλλάχτηκαν σέ «μέσο ἐνημέρωσης» καί μοιραία ἀπόκτησαν τήν ἴδια «βαρύτητα» καί «ἀνεξαρτησία» μέ κείνη τῶν ἄλλων καπιταλιστικῶν «μέσων ἐνημέρωσης». Γεγονός, βέβαια, πού δέν πέρασε ἀπαρατήρητο ἀπό τούς «ἐπαγρυπνοῦντες τῆς κουλτούρας μας», φιλελεύθερους διανοούμενους.

ΤΟ 1954 κυκλοφορεῖ ἡ ἀποκαλυπτική «Ἀποπλάνηση τῶν Ἀθῶνων», τοῦ Φρέντερικ Βέρτμαν, πού ἀναστάτωσε, σέ τέτοιο σημεῖο μέ τίς ἀντικομμικιστικές τῆς θέσεις, τήν ἀμερικάνικη κοινὴ γνώμη πού μέσα σέ χρόνο ρεκόρ τήν ἔκανε «μπέστ-σέλλερ» καί τό συγγραφέα τοῦ βιβλίου πάμπλουτο! Οἱ δεκάδες ἄλλες μελέτες πού ἀκολούθησαν τήν «Ἀποπλάνηση» εἶχαν τήν ἴδια περίπου τύχη καί πλάνη, καί δέν ἐπηρέασαν στό ἐλάχιστο τήν κυκλοφορία τῶν κόμικς, πού μόνο στήν Ἀμερική, σήμερα, (σύμφωνα μ' ἐπίσημα στατιστικά στοιχεία), διαβάζονται ἀπό 100.000.000 ἄτομα! Ἡ «εὐκολία τῆς εἰκόνας», γιά πολλοστή ἀκόμα φορά καί σέ δικαίωση τοῦ σχετικοῦ κινέζικου ρητοῦ, ἀποδείχτηκε ἰσχυρότερη ἀπό τήν εὐκολία μέ τήν ὁποία ἔγραφαν οἱ συγγραφεῖς τίς πολυσέλιδες μελέτες τους!

ΕΠΡΕΠΕ πρῶτα νά γίνει ἓνα πανηγύρι, ἀνάλογο ἐκείνου τοῦ Παρισίου Μάη, γιά νά καταλάβουν ὅτι δέν μιλοῦσαν τήν «ἴδια γλώσσα». Καί τελικά μίλησαν! Ἀπάντησαν

Ἐξέτε νά γίνετε

ΝΕΔΡΑ μᾶς

εἰκονογραφημένης ἱστορίας.

θά μέ ρωτήσετε

πῶς; Μά πολύ εὐκόλα φίλοι μου. Κάντε μιά καλή πράξη στό σπίτι σας ἢ στό σχολεῖο σας ἢ ὅπουδῆποτε κι' ἂν βρεθῆτε, ἀπό σήμερα. Καί γράψτε μας γι' αὐτήν. Ἐμεῖς θά τήν εἰκονογραφήσουμε μέ βάση μιά φωτογραφία σας πού ὅπωςδῆποτε πρέπει νά μᾶς στείλετε. Ἐμπρός λοιπόν περιμένουμε τήν καλή σας πράξη!!!

γιά σας φίλοι μου ΤΙΜΟ

Γιά τό ἀληθοφανέστερο τοῦ πράγματος, μήπως, θά ἔπρεπε νά στέλνουν καί τίς φωτογραφίες τῶν τυφλῶν ἢ τῶν γιαιγιᾶδων πού περνᾶνε ἀπέναντι;

Εἰκονογραφημένων «καλῶν πράξεων» ἀντιπροσωπευτικό δείγμα. Ὁ ἀπορῶν, μέ τό παιδάκι καί τό τενεκάκι, ἀναγνώστης καλεῖται σέ πλήρη ἐτοιμότητα. Αὐριο, τό ἴδιο παιδάκι, μπορεῖ νά τοῦ ζητήσει καί χαρτί τουαλέτας! Γιατί ὄχι! Χλωμό παιδάκι εἶναι!

μέ κόμικς στά κόμικς! Αὐτή ἡ περίοδος θά πρέπει νά λογαριάζεται καί ἡ πιό σημαντική στήν ἱστορία τῶν εἰκονογραφημένων! Ἡ ἀρχή τοῦ τέλους τῶν κόμικς τοῦ «ἀμερικάνικου τρόπου ζωῆς».

ΣΤΗ νόθα καπιταλιστική καί προγονόπληκτη Ἑλλάδα τῆς «πεφωτισμένης» Δεξιᾶς, τά κόμικς πέρασαν μιά μεγάλη περίοδο λαθραίου – πού κράτησε περισσότερο ἀπό μισό αἰῶνα – πρὶν καταφέρουν ν' ἀποχαρακτηριστοῦν τοῦ πλασματικοῦ «πλούσια εἰκονογράφηση» καί νά γίνουν αὐτό πού ἐξ ἀρχῆς ἦσαν, δηλαδή κόμικς!

ΜΕ ΤΙΣ μεταβολές καί τήν ἐξέλιξη στά ντόπια μέσα ἐνημέρωσης, αὐτά παρέμειναν σέ φανερό ἀδράνεια, δορυφορικά κι' ὑποκατάστατα τῶν ξένων πρότυπων, χωρίς ποτέ νά δημιουργήσουν κάποια σχολή ἢ παράδοση. Οἱ λόγοι εἶναι μᾶλλον αὐτονόητοι. Ἡ λεγόμενη «καταναλωτική ἀφθονία» δέν ἦταν ποτέ αὐτάρκης στήν Ἑλλάδα, παρά μόνο καί σέ συνάρτηση πάντα μέ τίς εἰσαγωγές καί τά κοπυράϊτ τῆς Δύσης. Ἀκόμα θά πρέπει νά ἀναφερθεῖ τό μικρό θεληνεκές τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας καί τό μικρό τιράζ τῶν παρεμφερῶν περιοδικῶν, τό ὅποιο δέν ἀφύπνησε ποτέ στά σοβαρά τήν «ἰδιωτική πρωτοβουλία» πού ἀνέκαθεν

εἶχε τή φήμη τοῦ κακοπληρωτῆ.

ΟΛΑ αὐτά γιά νά ποῦμε ὅτι ἡ ντόπια παραγωγή κόμικς, ἂν καί ἔσφυζε πάντα ἀπό ἱκανούς σκιτσογράφους, δέν ἀπόκτησε ποτέ μιά δικιά τῆς προσωπικότητα, παρά σ' ἐλάχιστες μόνο περιπτώσεις, πού δέν ἀνατρέπουν ὅμως τόν κανόνα. Κι' αὐτό χάρη στό προσωπικό μεράκι κάποιων σκιτσογράφων καί ἐκδοτῶν πού εἶδαν τό παιδικό ἐντυπο σάν «προσωπική» τους ὑπόθεση.

ΕΚΕΙΝΑ τ' ἀξιόλογα παιδικά κόμικς, αὐτῆς τῆς πρώτης περιόδου, πού θ' ἄξιζε ὁ κόπος ν' ἀναφερθοῦν εἶναι πολύ περισσότερα ἀπό ἐλάχιστα.

ΜΙΑ θέση ἐπιλογῆς κρατᾶνε, ὅπωςδῆποτε, οἱ «Ἱστορίες τοῦ Μακρυπουκάμισου καί τοῦ Κοντοθράκη», στό ἐβδομαδιαῖο ποικίλης ὕλης «Ἡ Ἑβδομάς», τῶν Γεράσιμου Σταύρου (γνωστός κατοπινά σάν θεατρικός συγγραφέας) καί Ἀντρέα Βλασόπουλου (1926), ὁ «Φουντοτσάρουχος» τῶν Νίκου Τσεκούρα – Ἀντρέα Βλασόπουλου (1928), καθώς καί οἱ «Περιπέτειες τοῦ Λελέ», τοῦ Ἀντώνη Βώττη πού δημοσίευε τό περιοδικό «Ἐρυθρός Σταυρός» (1936).

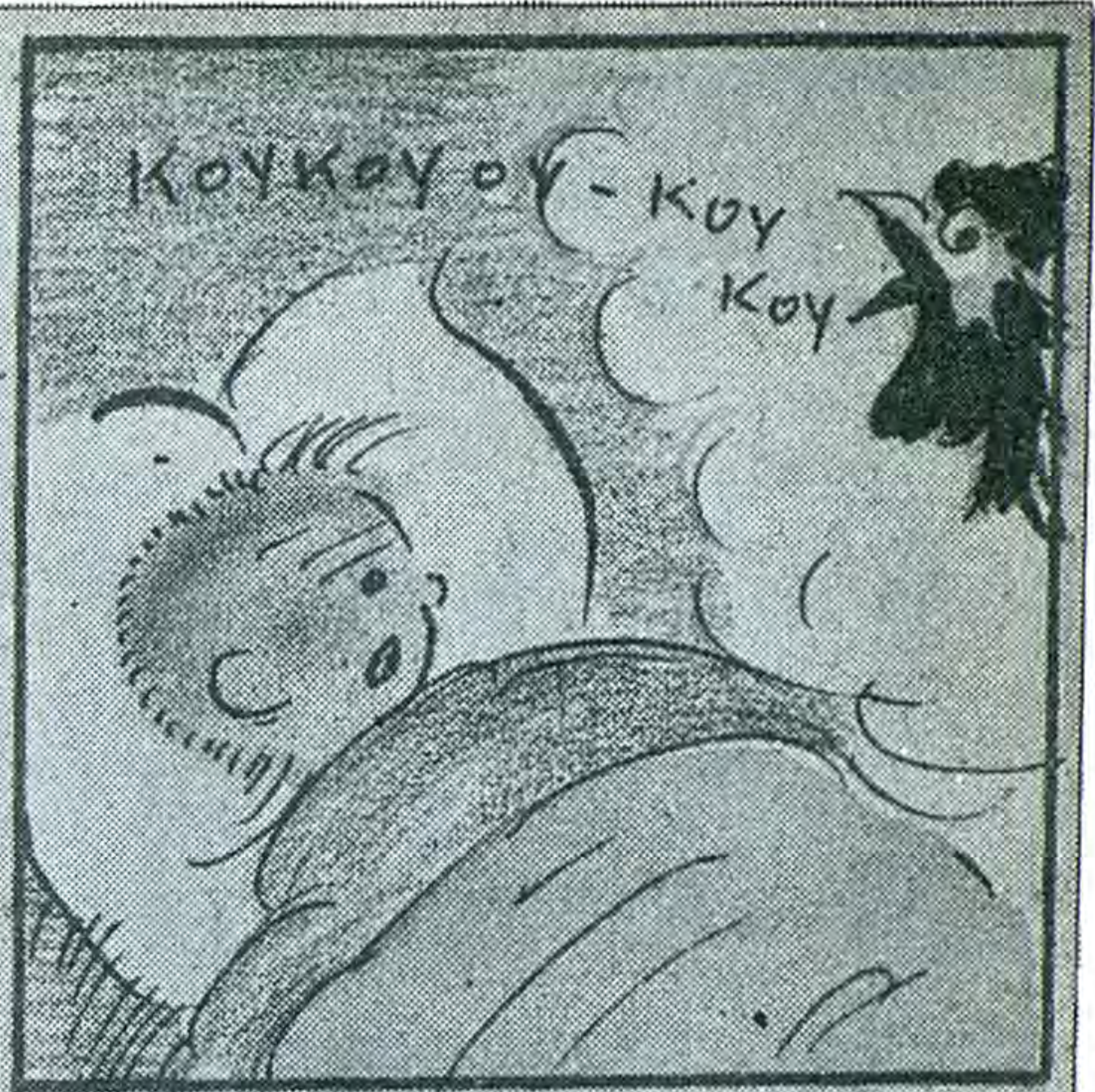
ΤΟΝ ἴδιο χρόνο κυκλοφορεῖ ἀπό τίς ἐκδόσεις Π. Δημητράκου τό «Περιοδικό μας», τό πρῶτο ἑλληνικό περιοδικό μέ κόμικς,

Ο «πάρανomos Σάντρο», του σπουδαίου σκισσογράφου Θέμου Άνδρεόπουλου, σε μοναδικές στιγμές «Ερωτικής αυταπάρησης». Θά περάσει σύριζα από τις «πύλες του Άδη», προκειμένου νά σώσει την εϋμορφη και βασίλοπούλα «Μαργκώ», τήν όποια στό «χάπυ-έντ» θά στεφανωθεί νομίμως. Πέρα από τις όποιες αντίρρήσεις, αντίθασιλικές και μή, ό θετικός ρομαντισμός του «ήρωα» παραμένει διάχυτος (περιοδικό «Έλληνόπουλο», 1945).

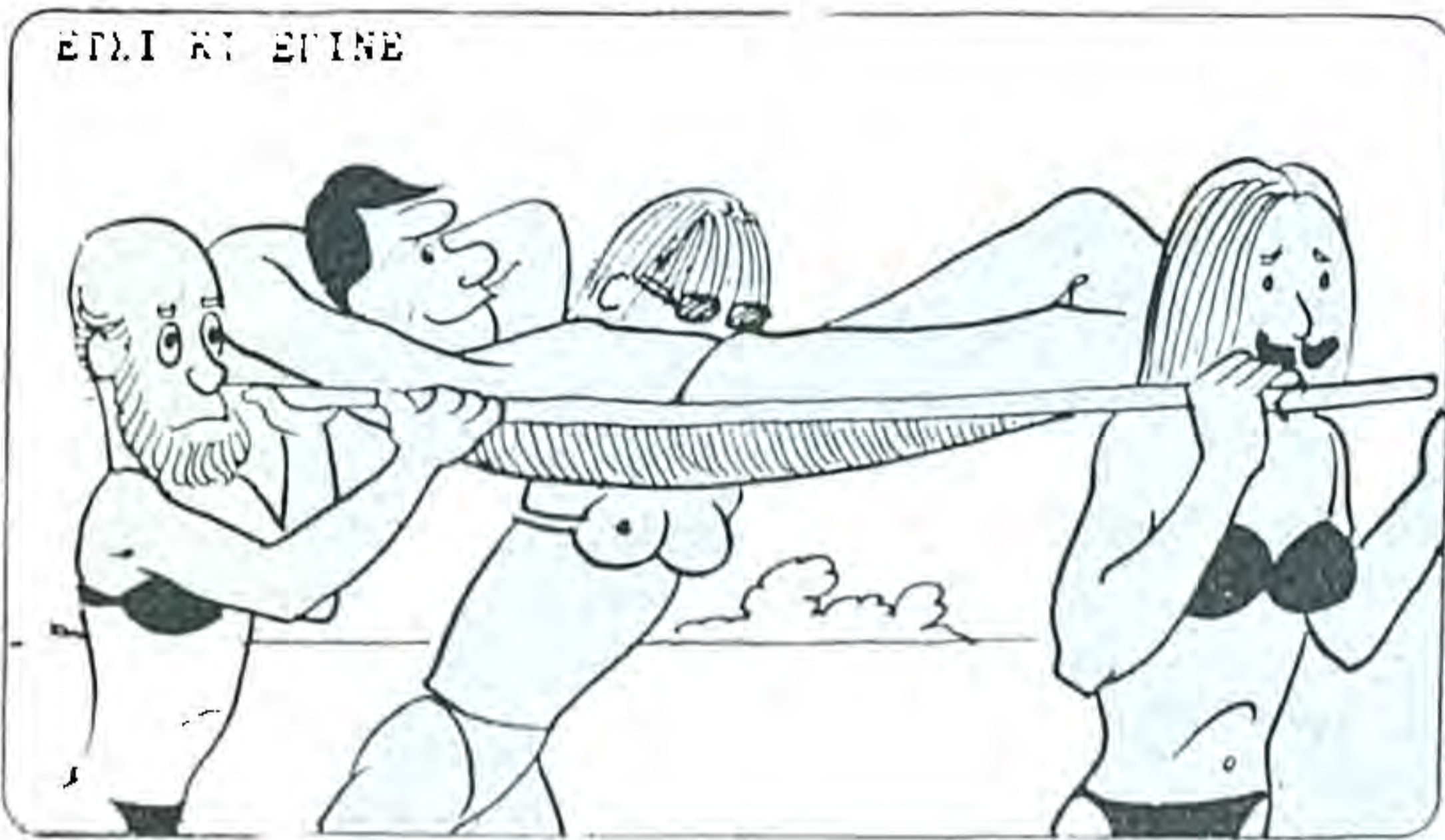

Τί είναι τούτο τό κακό,
πού τόν βρήκε τώρα πάλι;
Κάθε ώρα και λεπτό,
μόλις γύρη τό κεφάλι,

πάνω από τό μαξιλάρι
του καημένου του Μπιμπίκου,
δός του ένα πετεινάρι
κι άρχινά τό κουκουρίκου!

Ο θρυλικός «Μικρός Μπιμπίκος» του μεταπολέμου, πού έγραφε και σκισσάριζε ό Ντόρης Παπαγεωργίου και δημοσίευε τό περιοδικό «Έλληνόπουλο».

Η τιμωρία, του «Μουρταδέλα», είναι «άμιληκτη»! Υποχρεώνει τούς «κακούς» μαλλιάρδες νά φορέσουν κυλότα και σουτιέν! Κι' αϋτοί πάλι, προκειμένου νά πάρουν πίσω τά μαγκάζια τους, δέχονται τόν «έξευτελισμό» και ντύνονται χανούμισες...! (παιδικό περιοδικό «Τίμο», τεϋχος 3, 1978).

πού δέν έτυχε όμως και τόσο καλής υποδοχής από τούς πιτσιρικάδες τής έποχής. Καί στά 9 τεϋχη πού κυκλοφόρησαν τά κείμενα και τά σκίτσα έκανε ό μοναδικός εκείνος Νίκος Καστανάκης.

Ο ΡΟΜΑΝΤΙΚΟΣ «Σάντρο», (1945), του Θέμου Άνδρεόπουλου, πού σε διαγωνισμό μεταξύ των αναγνωστών αποδείχτηκε ή πιό δημοφιλής σελίδα του «Έλληνόπουλο» (τό πιό σπουδαίο, για πολλά χρόνια, περιοδικό για παιδιά, πού στάθηκε ή άπαρχή του έκδοτικού θρίλερ, μίας σειράς παρόμοιων περιοδικών, όπως «τό Σινεάκ», ό «Θησαυρός των παιδιών», τό «Μεγάλο Έλληνόπουλο» κ.ά.). Τό «Κάπτειν Μπλούμ», ό «Πύργος των Καρπαθίων» (τό πρώτο πάνω σε κείμενα του Μανώλη Σκουλούδη και τό δεύτερο του Σπύρου Μελά, ενώ τά σκίτσα και των δύο είναι του Θέμου Άνδρεόπουλου), ό «Χαμένος Κόσμος» των Μ. Καραγάτση - Θ. Άνδρεόπουλου, ό «Κόμης Μοντεχρήστος» και οι «Άθλιοι» του Μέντη Μποστατζόγλου (Μπόστ), ό «Ρομπέν των Δασών» του ζωγράφου Άλέκου Κοντόπουλου και τέλος ό θρυλικός «Μικρός Μπιμπίκος» του Ντόρη Παπαγεωργίου (άρχικά κλεψίτυπος από προπολεμικά τεϋχη του Ιταλικού Corriere dei piccoli).

Ο ΚΥΚΛΟΣ κλείνει κάπου δεκαπέντε χρόνια αργότερα. Οι αναφορές σε κάποιες δουλειές αξιόλογες σπανίζουν ολοένα. Τό «περιοδικό» Τάμ - Τάμ (πού σχεδίασαν έν-αλλάξ οι Στέφανος Άποστόλου, Βύρων Άπτόσογλου, Ζωή Σκιαδαρέση και Θέμος Άνδρεόπουλος) κρατάει μιά θέση έπιλογής. Η «επανάσταση» πού κομπάζει ένα χρόνο αργότερα (1951) ό εκδότης των «Εικονογραφημένων Κλασικών», εκτός από άναίμακτη θά πρέπει νά λογαριάζεται κι' άνόητη. Άπ' όλο αυτό τόν έλληνοπρεπή όγκο εκδόσεων, λίγα είναι εκείνα πού περισώθηκαν του γελοίου κι' ελάχιστα εκείνα τ' αξιόλογα («Πανδώρα», «Μάχη του Μαραθώνα», «Όρφείας και Εϋρυδίκη», «ό Ήρακλής» και μερικά άκόμα).

ΕΠΟΝΤΑΙ με χαλαρωμένο ένδιαφέρον, ό «Εικονογραφημένος Καραγκιόζης» του Εϋγένιου Σπαθάρη (1961) και κείνος ό άμερικανοποιημένος του Βύρωνα Άπτόσογλου, ό έθνοπρεπής «Μικρός Ήρωας» (θ περίοδος) του Στ. Άνεμοδουρά, ό «Έλ - Τζό» των Π. Παχνέλη και Γ. Κουτσούρη και ή άτυχη αναγνωστών έφημεριδούλα «Πίμ - Πάμ - Πούμ», πού έγραφε, σχεδίαζε κι' έξέ-διδε ό Παύλος Βαλασάκης.

ΚΑΙ έρπονται τά μύρια τόσα περιοδικά

των ξενοφερμένων, από τά σκουπίδια τής ξένης αγοράς, κοπυράϊτ και τ' άνόητα, «ήθικοπλαστικά», «Τίμο», με τούς χίλιους κι' έντεκα τίτλους. Ό «παιδαγωγικός χαρακτήρας» του προαναφερόμενου περιοδικού άξίζει κάποιας ξεχωριστής προσοχής. Στά 10 τεϋχη του «Τίμο», πού έχουν κυκλοφορήσει μέχρι σήμερα, δέν έχει εμφανιστεί ούτε μισή φορά κάποιο γυναικείο πρόσωπο. Ούτε σε φόντο! Όλοι οι «ήρωες» του, ζώα και άνθρωποι, είναι άντρες! Οι περιπέτειές τους είναι πάντα «νομοταγείς» οι δοσοληψίες με τήν άστυνομία, με τήν όποία συνεργάζονται άμεσα ή έμμεσα, παραμένουν συχνές. Οι «ήρωες», άν και Έλληνες (τά σκίτσα και τά κείμενα είναι κάποιου Νίκου Καστρινάκη) φέρουν παραπλανητικά ξένα όνόματα, όπως «Πίνκ - Μάους», «Πούφυ», «Σούπερ-Τίμο» (κατά τό «Μίκυ-Μάους», «Γκούφυ», «Σούπερμαν» κ.ο.κ). Ένδιαφέρουσα είναι και ή προς άγραν παιδοπελατείας έπινόηση του εκδότη πού εικονογραφεί, λέει, τής «καλής πράξης» των αναγνωστών του, με βάση τις φωτογραφίες πού του στέλνουν! Κι' άκόμα πιό ένδιαφέρουσα είναι ή κυκλοφορία του! Τόν περασμένο Αϋγουστο έφτασε τά 40.000 αντίτυπα!

MIKY ΜΑΟΥΣ

Ο ΑΠΑΤΕΩΝΑΣ

της Νάντιας Τσαούλα

Μερικές σκέψεις για τό φαινόμενο Ντίσνεϋ και τούς ήρωές του, με τήν ευκαιρία τής συμπλήρωσης πενήντα χρόνων από τή «γέννηση» του Μίκυ Μάους.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα τής αναζήτησης δουλειάς απ' τόν Ντόναλντ, όχι βέβαια για νά ικανοποιήσει τίς βιοτικές του ανάγκες.

ΠΡΙΝ πενήντα χρόνια ό Walt Disney σχεδίαζε για πρώτη φορά τό ποντικάκι πού έμελλε νά γίνει ό αγαπημένος ήρωας όλων τών παιδιών του κόσμου και μαζί ό έγγυητής τής έμπορικης έπιτυχίας κάθε προϊόντος πού θά τόν είχε για έμβλημά του. Έτσι, τόν βλέπουμε νά γίνεται όδοντόβουρτσες, μπαλόνια, παντόφλες, πιτζάμες, παιδικές τροφές, φίλμς και νά κατακλύζει τήν αγορά. Βέβαια δέν σταματάει εκεί ή έμπορευσή του, γιατί θά 'ταν άδικο νά πούμε ότι ό Ντίσνεϋ ήταν ένας άπλός «έμπορος». Οι εικονογραφημένες ιστορίες του Μίκυ και τών άλλων ήρώων αναπαράγονται σέ πάνω από 5.000 έφημερίδες και περιοδικά, μεταφράζονται σέ τριάντα τουλάχιστον γλώσσες και κυκλοφορούν σέ εκατό περίπου χώρες.

ΑΕΙΖΕΙ ν' αναφέρουμε τό παράδειγμα τής Γαλλίας. Άν και έχει παράδοση στήν έθνική παιδική φιλολογία (Pif-Gadget, Tin Tin, Spirou, Asterix), τό Μίκυ Μάους, πού κυκλοφορεί σέ έβδομαδιαίες, δεκαπενθήμερες και διμηνιαίες εκδόσεις, ξεπερνάει κατά πολύ τό τιράζ τών γαλλικών ήρώων. Άς σημειωθεί ότι και τά άπούλητα τεύχη τών διαφόρων εκδόσεων του Μίκυ καταναλώνονται μέ τή μορφή άλμπουμ, συσκευασίας δώρων κτλ., έτσι πού ικανοποιημένα ό διευθυντής πωλήσεων τών γαλλικών εκδόσεων δήλωσε:

«Τά παιδικά περιοδικά είναι σάν τό γουρούνι: τίποτα δέν πάει χαμένο!»

ΠΕΡΑ από τήν έμπορική έπιτυχία του Μίκυ, ό χώρος πού τό παιδί καταναλώνει φαίνεται έπικερδής. Η χρονιά πού έρχεται, τό «Διεθνές έτος παιδιού» μάς έπιφυλάσσει χωρίς άλλο πολλές διαπιστώσεις.

ΣΤΗΝ Ελλάδα τά πράγματα έχουν έτσι: κυκλοφορεί τό Μίκυ Μάους (έβδομαδιαίο)

– σέ τριάντα χιλιάδες, περίπου, αντίτυπα Μίκυ (μηνιαίο) κλασικά (τριμηνιαίο). Όλα από τήν «Τερζόπουλος εκδοτικά έπιχειρήσεις Α.Ε.» πού πέρσι κυκλοφόρησε και τό Super-Μίκυ (έτήσια έκδοση). Η εμφάνιση του Μίκυ στήν Ελλάδα έγινε στις αρχές τής δεκαετίας του 1950 από τήν «Ατλαντίς – Πεχλιθανίδης», μέ τόν τίτλο «γέλιο και χαρά», ή όποία συνέχισε τή σειρά βγάζοντας Χοντρό-Λιγνό, Μικρή Λουλού, Μπάγκς Μπάνυ κ.ά. Ό Τερζόπουλος κυκλοφόρησε τό πρώτο τεύχος τήν 1-7-1966. Τό πόσο οργανωμένη, σέ παγκόσμια κλίμακα, είναι ή βιομηχανία Walt Disney's productions φαίνεται και απ' τό παρακάτω: υπάρχει, στήν Ελλάδα, αντιπροσωπεία τών ειδών Ντίσνεϋ μέ τόν τίτλο «Εταιρεία Μορφωτικών Ειδών», ή όποία παρέχει τά άποκλειστικά δικαιώματα σ' όποιον θέλει νά εκμεταλλευτεί τά αντιπροσωπευόμενα προϊόντα τής.

ΠΕΡΑ, όμως, από διεθνή έμπορική πράξη, τά Μίκυ-Μάους είναι και περιεχόμενο, και λόγω αυτής τής τεράστιας κυκλοφορίας, είναι αναγκαίο νά εξετάσουμε τά κυριότερα χαρακτηριστικά του κλίματός τους και τών ήρώων τους.

ΟΙ ΗΡΩΕΣ του Ντίσνεϋ έχουν, επίσης, μία εξαιρετική θαρύτητα γιατί δέν είναι τό αγαπημένο ανάγνωσμα τών σημερινών παιδιών μόνο, αλλά και τών γονιών τους, όταν αύτοί ήταν παιδιά. Είναι μία απ' τίς μαζικές παραστάσεις, πού ξεπερνάει σέ δημοτικότητα πολλές φορές και τούς έθνικούς ήρωες (σέ χώρες τής Λατινικής Αμερικής π.χ., μετά από έρευνα πού έγινε). Έτσι, οι κυριότεροι ήρωες είναι:

Ό ΣΚΡΟΥΤΖ, πού παρουσιάζεται σάν τόν τσιγκούνη εκατομμυριούχο όποιασδήποτε χώρας και παρ' όλο πού δέ σκέφτεται παρά τή διατήρηση και αύξηση τής περιουσίας

του είναι κατά βάθος καλός και ικανός – σπάνιες φορές – νά υποκύψει στις έπιθυμίες τών άνηψιών του.

Ό Ντόναλντ, φαίνεται νά είναι ό αιώνιος έχθρός τής εργασίας πού ζει σέ βάρος του Σκρούτζ.

Ό Γκούφν, γκαφατζής, άφελής και πάντα θύμα τής άδεξιότητάς του, δέν κάνει ποτέ κακό σέ κανέναν και όλοι γελάνε σέ βάρος του.

Ό Μίκυ, πανέξυπνος, έκφραστής του νόμου και του καθήκοντος, προσωποποίηση άυταπάρνησης και ίπποτισμού.

Τ' άνηψάκια του Ντόναλντ, πού μάτια προσπαθούν νά όρθολογήσουν τόν άδιόρθωτο θείο τους, αλλά και πού ποτέ δέν τόν αφήνουν μόνο του στις διάφορες έκστρατείες του.

ΌΛΟΙ αύτοί πλέκονται σέ ιστορίες για «παιδιά» γραμμένες από «μεγάλους» τής πολυεθνικής του Ντίσνεϋ – όπως αύτοί θέλουν νά βλέπουν τά παιδιά – παγιώνοντας και βοηθώντας, μέ τόν τρόπο τους, τήν συντήρηση τής διαδομένης εικόνας πού έχουν οι ένήλικοι για τά παιδιά. Τό παιδί, για νά είναι παιδί, δηλαδή άγνό και έξω από κακίες και μικρότητες πρέπει νά ζει χωρίς νά έρχεται σ' έπαφή μέ τά καθημερινά προβλήματα, χωρίς νά συνειδητοποιεί ότι άνήκει σέ συγκεκριμένη κοινωνία. Κι' αν ακόμα ή ζωή του του έπιβάλλει μία σχέση μέ τήν σκληρή πραγματικότητα, πρέπει τό ανάγνωσμά του νά είναι φυγή απ' αύτήν. Τά παιδιά πρέπει νά μεγαλώνουν στο δικό τους χώρο (π.χ. τή Disneyland) όπου θά μένουν άνεπηρέαστα από ιστορικά και πολιτικά γεγονότα. Η ήθική και ή αισθητική τών καλών αρχών μέ τίς όποιες πρέπει νά διαπαιδαγωγούνται, περνάνε μέσα απ' τά Μίκυ-Μάους σάν παράδειγμα. Έτσι βλέπουμε τό έξης δρομολόγιο: ό μεγάλος βλέποντας τό παιδί, προβάλλει εξαγνισμένο τόν έαυτό του σ' αύτό και γράφει ανάλογα. Δέν είναι όμως ό ίδιος πού διαβάζει τά έργα του, αλλά τά παιδιά. Έτσι έχει πολλές πιθανότητες ό αναγνώστης νά έπηρεασθεί πολύ στή ζωή του από τήν εικόνα, πού του υποβάλλεται από τόν ένήλικο και νά ακολουθήσει αύτό πού εκείνος θέλει δηλ. τήν έκφραση μίας όλόκληρης ιδεολογίας. Μ' αύτό αντιλαμβανόμαστε τήν κατ' έξοχή δεκτικότητα και τήν παράδοση άνευ όρων τών παιδιών σ' αύτά πού θέλουμε νά τά «όδηγήσουμε». Πόσο μάλλον, όταν ανάγνωσματα σάν τόν Μίκυ (μέ τό έντονο χρώμα, τό σκίτσο, τόν ζωντανό διάλογο) εκμεταλλεύονται τήν εύκολη ταύτιση του παιδιού μέ τό ζώο και τή φυγή πρós τό όνειρο.

ΘΑ ΣΤΑΘΩ έδώ σέ δυό σημαντικά χαρακτηριστικά του καμβά τών ιστοριών του κόσμου του Ντίσνεϋ πού, ίσως, περνάνε άπαρατήρητα σέ μία έπιπόλαια άνάγνωση.

● 'Η εργασία και τό χρήμα

ΣΕ ΟΛΕΣ τις Ιστορίες δέν βλέπουμε κανένα νά πεινάει, νά μήν ἔχει νά πληρώσει νοίκι, νερό, φῶς καί ἄλλες καθημερινές ανάγκες πού ἀντιμετωπίζουν οἱ ἄνθρωποι. Εἶναι σάν νά βρισκόμαστε, ὅπως λένε οἱ συγγραφεῖς τοῦ βιβλίου Donald I' imposteur, στήν τέλεια κοινωνία τῆς μεταίστορίας. Βέβαια, μέ τέτοιες προϋποθέσεις, ἡ ἀνάγκη γιά δουλειά παραμερίζεται. Γιατί λοιπόν νά δουλέψουν οἱ ἥρωές μας; Ἐννιά φορές στίς δέκα γιά νά κάνουν δῶρα, νά πᾶνε ταξίδι, νά πληρώσουν τίς δόσεις ἀπό καταναλωτικά ἀγαθά πού ἀσταμάτητα ἀγοράζουν. Στήν περίπτωση Σκρούτζ βλέπουμε ὅτι ἡ φύση, καί μόνο αὐτή, παρεμ-

βάλλεται ἀνάμεσα στόν ἄνθρωπο καί τό χρήμα. Ὅλα του τά ἑκατομμύρια τ' ἀπόκτησε ἀπό φυσικές πηγές (χρυσορυχεῖα, πετρελαιοπηγές, φυτεῖες κ.ἄ.). Ἐπίσης στίς ἐπιχειρήσεις του, ἔχει μόνον ὑπαλλήλους γιά νά τίς διαχειρίζονται καί ὄχι ἐργάτες γιά νά παράγουν· ὁ Μίκυ δέν πληρώνεται γιά τίς ἐπικίνδυνες ἀποστολές πού ἀναλαμβάνει καί ὁ Ντόναλντ εἶναι ἀνεργός, μέσα σ' ἕνα κόσμο συνεχούς προσφοράς ἐργασίας, γιατί εἶναι ἀνίκανος. Ζοῦμε λοιπόν σέ μιά κοινωνία ὅπου ἡ κατανάλωση ὑπερβαίνει τήν παραγωγή καί ὁ μύθος στήν ἐλευθερία τῆς ἐπιλογῆς τῆς ἐργασίας, νά γίνεται πραγματικότητα καί νά φτάνει μέχρι τό σημεῖο νά ἐπιλέξει τήν ἀνεργία!

Ἡ ἔλλειψη ὁποιασδήποτε κοινωνικῆς δραστηριότητος, στίς ἡρώιδες τοῦ Ντίονεϋ, τοὺς ἐπιβάλλει ἕναν ἀνταγωνισμό, πολύ γνωστό «φαικό» χαρακτηριστικό τῶν γυναικῶν, ὅπως θέλει νά τίς βλέπει ἡ κυρίαρχη ἰδεολογία.

● Συγγένεια καί γυναῖκες

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ ὅλου τοῦ μωσαϊκοῦ τῶν διαφόρων οικογενειῶν τοῦ Ντίονεϋ εἶναι ἡ ἔλλειψη πρώτου βαθμοῦ συγγενείας! Δέν υπάρχουν γονεῖς, παρά μόνο ἀνήψια, ἐξαδέρφια, γιαγιάδες καί θεῖοι. Ἐτσι δέν ὑπάρχει οἰκογένεια καί γλυτώνουμε ἀπ' τόν κόπο νά ἐξηγήσουμε στά παιδιά τήν προέλευσή τους, ἀπ' τόν ἄντρα καί τή γυναῖκα, καί ἔμμεσα νά θάλουμε τό θέμα σεξουαλικότητος σ' αὐτό τό μαγικό χῶρο, ὅπως ἐπίσης καί τό θάνατο μιά καί πού κανένας ἀπ' τοὺς ἥρωες δέν γεννήθηκε καί δέν μεγάλωσε. Ἐπίσης ὅλες οἱ συγγενικές σχέσεις πάσχουν ἀπό ἔλλειψη τρυφερότητας καί εἶναι βασιμένες στό χρήμα καί στήν ἐξάσκηση ἐξουσίας ἀπ' τόν μεγαλύτερο στόν μικρότερο. Ὁ Σκρούτζ στέλνει τό Ντόναλντ σ' ἀλλεπάλληλες ἐπικίνδυνες ἀποστολές, ἐναντι ἀμφισθητούμενης ἀμοιβῆς καί τ' ἀνηψάκια δέν τολμοῦν νά ποῦν ὄχι, ὅταν τά στέλνει μαζί του.

ΥΠΑΡΧΕΙ καί μιά κατηγορία ἡρώων πού ὁ ἐντυπωσιακός περιθωριακός καί σχηματοποιημένος ρόλος τους πρέπει νά σημειωθεί: οἱ γυναῖκες. Εἶναι ἡ Μίνυ, ἡ Νταίζη κ.ἄ., ἄτομα πού δέν δουλεύουν ποτέ, αἰώνιες ἀρραβωνιαστικές πού περιμένουν τό αἴσιο τέλος τῆς περιπέτειας γιά νά βγοῦν ἔξω στό μπράτσο τοῦ καλοῦ τους. Μόνη τους ἀπασχόληση ἡ κοκεταρία, πού τοὺς τήν καλλιεργοῦν οἱ ἥρωές μας. Συνειδητο-

ποιοῦμε, ἔτσι, τόν περιθωριακό τους ρόλο, σάν μοιραῖο ἐξάρτημα τῶν ἀρραβωνιαστικῶν τους. Στήν καλύτερη περίπτωση γίνονται πρόεδροι διάφορων φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων καί δέν πρόκειται νά παντρευτοῦν ποτέ μέσα σ' αὐτόν τόν κόσμο πού παραμένει πάντα στάσιμος. Κι' ἐδῶ λόγος γιά σέξ δέν γίνεται.

ΣΤΙΣ προηγμένες δυτικοευρωπαϊκές χῶρες, οἱ ἐκδοτικοί οἴκοι, πού διαδίδουν τό ἔργο τοῦ Ντίονεϋ, φτιάχνουν μόνοι τους καινούριες περιπέτειες πού παίρνουν τήν τελική ἐγκριση ἀπό τήν μητρόπολη (στήν Ἀμερική). Τό ἔργο ἐλέγχεται ἀπό τήν πλευρά τοῦ γραφίστα ἕως τοῦ παιδοψυχολόγου.

ΑΥΤΟΣ ὁ τόσο καλοστημένος μηχανισμός δέν μπορεῖ νά ὑποχωρήσει μόνο μέ κριτικές ἢ ἐπιθέσεις. Δέν μπορούμε καί δέν σημαίνει τίποτα, τό νά ἀπαγορεύσουμε στά παιδιά νά τόν ἀγοράζουν. Εὐαίσθητοποιημένοι ἀπό τήν κριτική ἄς δοῦμε πόσο μεγάλο ἀγῶνα ἔχει νά κάνει ἕνα «ἄλλο» παιδικό περιοδικό, γιά νά μπορέσει νά ἐκθρονίσει τά γνωστά κόμικς.

Ἐκτός ἀπό ἄρθρα σέ περιοδικά καί ἐφημερίδες βασική πηγή αὐτοῦ τοῦ ἀρθροῦ εἶναι τό βιβλίο Donald I' imposteur τῶν Armand Mattelart καί Ariel Dorfman πού θά κυκλοφορήσει στίς ἀρχές τοῦ 1979 ἀπό τίς ἐκδόσεις AN-ΔΡΟΜΕΔΑ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ

κυκλοφορεῖ
Π. Ρίτσμοντ

Εἰσαγωγή στόν
Πιαζέ Π. Ρίτσμοντ

Ἐτοιμάζεται
στήν ἴδια σειρά
ΖΑΝ ΠΙΑΖΕ:

ΤΟ ΜΕΛΟΝ ΤΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ
3ης ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 22
τηλ. 52.34.790

ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

14

Δίσκοι

Αντιεμπορικοί;

Αντι-εμπορικοί;

Αντι-εμπορικοί:

Καί όμως πουλάει
μέ έκπτωση,
10%, 20%, 50%

Όχι τιμές
πολυτελείας

ΕΛΑΤΕ
ΣΤΟ ΚΟΛΩΝΑΚΙ
ΧΑΡΗΤΟΣ 38

Γιά τήν εικονογράφηση του παιδικού βιβλίου

του Διονύση Βαλάση

ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ μυαλό έχει τήν ικανότητα ν' άφομοιώσει τά πάντα. Τό κάθε παιδί, ανάλογα μέ τό περιβάλλον καί τό σχολείο του, διαμορφώνει τίς αισθητικές αντίληψεις καί τίς προτιμήσεις του. Παράγοντες καθοριστικοί είναι ή συνήθεια καί τό παράδειγμα.

ΚΑΘΕ καινούρια γεύση γίνεται δεκτή μέ μεγάλη επιφύλαξη, σχεδόν αντιδραστικά. Τό καθιερωμένο είναι δεμένο μέ τήν ύπαρξή του. Μιά ιστορία πού τό παιδί τήν έχει άκούσει δυό ή τρείς φορές έχει τήν αυθεντικότητα του πραγματικού· άν τή διηγηθούμε ξανά μέ μικρές παραλλαγές, ό μικρός άκροατής μας θ' άγανακτήσει καί θά μάς διορθώσει...

Αυτό γίνεται γιατί τό παιδί μπαίνει μέσα στην ιστορία, δημιουργεί τίς δικές του παραστάσεις καί συμμετέχει στή δράση μέ τή μορφή κάποιου από τούς ήρωες. Καί όταν πρόκειται για άφήγηση, είναι φανερό πώς, μέσ' από τά λόγια του άφηγητή, τόν τόνο της φωνής του, τήν έκφραση του προσώπου του, ό δέκτης πλάθει τίς εικόνες του. Στό τυπωμένο κείμενο ή ιστορία είναι πάντα ίδια, όσες φορές κι' άν τή διαβάσει τό παιδί. Έτσι, ή εικονογράφηση είναι εκείνη πού θά δώσει στό μικρό, τό έρέθισμα νά δημιουργήσει.

ΑΝ Η εικονογράφηση είναι άφελής, «παιδιάστικη», τότε τό παιδί θά παρασυρθεί στους ίδιους δρόμους. Άν, αντίθετα, ή εικονογράφηση έχει τήν ύπευθυνότητα του δημιουργού πού γνωρίζει τό αντικείμενό του καί τόν δέκτη του, είναι φανερό πώς θά οδηγήσει τό παιδί σέ ένεργό συμμετοχή καί θά κεντρίσει τή δημιουργική φαντασία του νά πλάσσει τούς δικούς της κόσμους.

Η ΣΚΕΨΗ του παιδιού έχει

τήν ικανότητα του πρωτόγονου ανθρώπου πού δέ διαβάσει, δέ γράφει, μιλάει μέ εικόνες. Ό συναισθηματικός του κόσμος είναι γεμάτος παραστάσεις, πολλές φορές συγκεχυμένες, πνιγμένες ίσως σέ χρωματιστούς καπνούς πού μεταλλάζουν, σάν τά σύννεφα, σέ μορφές ανθρώπων, ζώων, σέ περιγράμματα ύπαρκτων κι' άνύπαρκτων πραγμάτων.

Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ πού θ' άσχοληθεί μέ τήν εικονογράφηση βιβλίων για παιδιά πρέπει νά πιάσει αυτόν τόν παλμό, αυτή τή ζωντάνια του παιδικού μυαλού, θά 'λεγα, αυτή τή σοφία της παιδικής απλότητας, του πρωτογονισμού.

ΔΥΣΤΥΧΩΣ, στίς περισσότερες περιπτώσεις, γίνεται παρεξήγηση καί, ή απλότητα γίνεται άπλοϊκότητα, ό πρωτογονισμός άδεξιότητα, μέ αποτέλεσμα τό αισθητικό επίπεδο του παιδιού νά μένει ύπανάπτυκτο καί νά τό άκολουθεί σ' όλη τή ζωή του. Ξέρουμε τί αγοράζουν οι περισσότεροι γονείς για τά παιδιά τους. Φτάνει νά δοϋνε μία εικόνα τύπου «παιδική» καί ή έπιλογή γίνεται αυτόματα. Όμως, οι ίδιοι άνθρωποι, από κάποια στιγμή καί μετά, είπαν στό νήπιο τά πράγματα μέ τ' όνομά τους - τό «τουτού» έγινε αυτοκίνητο, τό «τσιτσι» έγινε κρέας καί τό «άτα» περιπατος - άλλοίμονο άν δέν τά έλεγαν!

ΑΠΟ ΤΗΝ άλλη μεριά, τό ν' άκολουθήσει ό καλλιτέχνης όλους τούς αισθητικούς κανόνες πού έχει διδαχτεί, τό νά τοποθετήσει σωστά γεωμετρικά τή σύνθεσή του μέ τίς αναλογίες της επιστήμης του, δέν είναι αρκετό για νά επηρεάσει τό νεαρό δέκτη πού, μέσα στην έξοχη τελειότητα, βλέπει τή δικιά του άδυναμία, αισθάνεται μειονεκτικά καί, κατά τεκμήριο

- άπορρίπτει, δέν προσπαθεί. Ίσως, μία μελετημένη άφάιρηση από τό σύνολο της σύνθεσης ή ό τονισμός μιας λεπτομέρειας, νά δώσει άφορμές για προεκτάσεις από μέρους του παιδιού. Άλλά, ό,τι καί νά πει κανείς πάνω στό θέμα, τελικά διαπιστώνει ότι δέν υπάρχουν συνταγές. Όλα έξαρτώνται από τούς δέκτες πού, έχοντας ό καθένας τίς προσωπικές του έμπειρίες, τίς δικές του παραστάσεις, τά ιδιαίτερα ενδιαφέροντα, έγκρίνει ή άπορρίπτει τίς συγκεκριμένες εικόνες, συγκινείται άπ' αυτές ή τίς προσπερνά.

ΥΠΑΡΧΟΥΝ, ώστόσο, όρισμένες οδηγίες, οδηγίες πού δέν είναι περιορισμοί, αλλά προσδιορισμοί. Χαράζουν κατευθύνσεις προς τήν πλευρά του παιδιού, για τήν προστασία του, λένε στόν καλλιτέχνη όχι τί νά κάνει, αλλά τί νά μήν κάνει για νά βοηθήσει τό παιδί. Κι αυτές οι οδηγίες βγαίνουν από τή μελέτη του ίδιου του παιδιού, από τά συμπεράσματα των έρευνητών πού άσχολούνται μέ τόν κόσμο του, είτε αυτοί είναι ψυχολόγοι, είτε εκπαιδευτικοί, συγγραφείς ή γονείς.

ΣΕ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ άνάλυση, εκείνο πού δέν πρέπει ποτέ νά ξεχνάμε είναι ότι ή εικόνα στό βιβλίο για παιδιά δέν αποτελεί κάτι αυθύπαρκτο καί αυτόνομο, αλλά δένεται στενά μέ τό κείμενο, τό συγκεκριμένο ποιεί, αλλά καί τό προεκτείνει, του δανείζει τή λάμψη της καί παίρνει τή ζεστασιά του, έτσι πού νά μήν μπορεί κανείς νά φανταστεί τό ένα δίχως τό άλλο. Μιά ωραία εικόνα μπορεί νά κάνει τό παιδί ν' αγαπήσει τό βιβλίο κι' αυτός είναι τελικά ό στόχος κι' ή λαχτάρα όλων μας.

ΣΤΑΧΥ

Είναι ένα καινούργιο μαγαζί πού άνοιξε στην Ξάνθου 7 στό Κολωνάκι.

Έκεϊ θά βρείτε τά κεραμικά του εργαστηρίου
“ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ..”

Ή διεύθυνση του εργαστηρίου είναι:
Φανερωμένης 48 — Χολαργός τηλ. 65.21.725

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

της Βίτως Αγγελοπούλου

ΣΤΗ Διακήρυξη των Ήνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1959), στην τελευταία παράγραφο της έβδομης άρθρης της που αναφέρεται στο δικαίωμα του παιδιού για εκπαίδευση και ψυχαγωγία, λέει:

«Τό παιδί θά έχει κάθε εύκαιρία για παιχνίδι και ψυχαγωγία, πού πρέπει νά κατευθύνεται πρός τούς ίδιους σκοπούς πού επιδιώκει ή εκπαίδευση. Η κοινωνία κι' οί δημόσιες υπηρεσίες θά επιδιώξουν νά προωθήσουν τήν απόλαυση του δικαιώματος αυτού».

ΤΟ βιβλίο για παιδιά, τό βιβλίο ποιότητας συμβάλλει και στην εκπαίδευση και στην ψυχαγωγία του παιδιού, γιατί επιδρά στην ολοκλήρωση της προσωπικότητάς του δίχως καταναγκασμό, δίνοντάς του χαρά κι' απόλαυση, όπως τό παιχνίδι.

ΟΜΩΣ πόσα παιδιά στον τόπο μας μπορούν νά έχουν στή διάθεσή τους βιβλία; Όμορφα κι' έλκυστικά βιβλία, μέ καλλιτεχνική εικονογράφηση και μέ κατάλληλο για κάθε βαθμίδα της ώριμότητάς τους περιεχόμενο; Φυσικά, δέν υπάρχει καμιά συστηματική και καθολική έρευνα πού νά μπορεί νά μάς δώσει μιά συγκεκριμένη απάντηση. Τά πράγματα δείχνουν ότι ή αναλογία των παιδιών πού διαβάζουν καλής ποιότητας βιβλία είναι πολύ μικρή σχετικά μέ τό συνολικό αριθμό των παιδιών της χώρας μας. Τά πιό πολλά διαβάζουν έντυπα πού ή αξία τους από κάθε άποψη είναι άμφιβολη κι' ή επίδρασή τους, όταν δέν είναι καταστροφική, είναι άνύπαρκτη.

ΤΟ βιβλίο ποιότητας είναι ακριβό. Γι' αυτό, οί μή προνομιούχες τάξεις ή εκείνες πού τό διάβασμα δέν παίζει κανένα ρόλο στή ζωή τους, τό θεωρούν σαν έντελώς άσκοπη δαπάνη. Από τίς κοινωνικοοικονομικές, λοιπόν, συνθήκες του περιβάλλοντος κάθε παιδιού, εξαρτιέται ή πρώτη επαφή του μέ τό βιβλίο. Σπου-

δαίος όμως και καθοριστικός παράγοντας είναι τό σχολείο, όπου πιά ή σχέση του μέ τό διάβασμα και φυσικά μέ τό βιβλίο καλλιεργείται πιό συστηματικά. Ο δάσκαλος πού κατορθώνει νά δημιουργήσει τίς κατάλληλες συνθήκες στην τάξη του, κάνει τό παιδί ν' αγαπήσει τό διάβασμα. Οί έρευνητες έχουν αποδείξει ότι τά παιδιά μαθαίνουν νά διαβάζουν καλά και κατά συνέπεια αγαπούν τό βιβλίο, όχι τόσο όταν τούς γίνεται πιεστική άσκηση ανάγνωσης, όσο όταν χαίρονται τό διάβασμα μέ βιβλία πού από την αρχή της σχολικής τους ζωής τούς προκαλούν τό ενδιαφέρον. Πού όμως θά τά θρούν, όταν δέν υπάρχουν ούτε στο σχολείο τους, ούτε στο περιβάλλον τους; Στρέφονται λοιπόν σ' ό,τι μπορούν εύκολα ν' αποκτήσουν: στά φοβερά εικονογραφημένα κόμικς, στίς Μανίνες και τίς Κατερίνες.

ΠΩΣ θά κάνουμε τά παιδιά ν' απομακρυνθούν από τά τρομερά αυτά έντυπα πού έχουν εισχωρήσει και στο τελευταίο καλύθι; Πώς θά σώσουμε τά παιδιά μας από τό δηλητήριο πού σταλάζουν στην ψυχή τους οί ιστορίες τους μέ τίς άπίθανες περιπέτειες, πού στηρίζονται στην πανουργία και την κτηνώδη βία, πού δέν έχουν τίποτε τό ανθρώπινο κι' είναι άσχετες μέ την επιστήμη και την καλλιέργεια; Όλοι μας δεχόμαστε ότι είναι καταστροφικά. Γεμίζουν τό μυαλό του παιδιού μέ τά κατορθώματα του υπεράνθρωπου ή της μορφαίας ήρωίδας έναντι των μαύρων, των κίτρινων και των κόκκινων και δέν κάνουν τίποτε άλλο παρά νά ξεπνούν τά έγωιστικά ένστικτα, τά σαδιστικά και τά σωβινιστικά, πού θά καθοδηγήσουν άργότερα τή γενιά των άναγνωστών τους.

ΠΩΣ θά κάνουμε νά φτάσουν στα χέρια όλων των παιδιών μας βιβλία πού μιλούν γι' αγάπη, φιλία και καλοσύνη, για τίς χαρές, τίς λύπες και τούς άγώνες των ανθρώπων, για την τι-

μιότητα και την αξιοπρέπεια, για τούς άλλους λαούς, για την έπιστήμη, για την όμορφιά; Πώς θά κάνουμε τά παιδιά μας ν' αγαπήσουν αυτά τα βιβλία;

ΟΙ ΠΡΟΗΓΜΕΝΕΣ χώρες του κόσμου δίνουν τή λύση μέ τίς βιβλιοθήκες: σχολικές και παιδικές, μέ γωνιές βιβλίων για παιδιά στίς βιβλιοθήκες για μεγάλους, μέ τίς κινητές βιβλιοθήκες πού φτάνουν ως τίς περιοχές μέ λίγους κατοίκους.

ΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ παιδικές βιβλιοθήκες δημιουργούν πραγματική επαφή μέ τό βιβλίο, γιατί ή λειτουργία τους στηρίζεται σ' έντελώς καινούριες βάσεις.

ΝΟΜΙΖΩ ότι θά ήτανε χρήσιμο νά τίς αναφέρουμε γιατί ό πιάπολύς κόσμος, όταν άκούει για βιβλιοθήκη έχει ύπ' όψη του τον κλασικό τρόπο λειτουργίας της, τον αυστηρό και σιωπηρό. Στην παιδική βιβλιοθήκη σήμερα αυτά έχουν αλλάξει. Γιατί λειτουργεί σαν ένα είδος κέντρου πολιτισμού, ένα κέντρο ζωής και χαράς πού κάνει τό σύγχρονο παιδί μέ τά πολλαπλά ενδιαφέροντα, ν' ανακαλύπτει τό βιβλίο και νά βρίσκει απόλαυση στο διάβασμα. Και διαθέτει όλα τά μέσα για νά πετύχει τό σκοπό της.

ΟΙ ΠΑΙΔΙΚΕΣ βιβλιοθήκες βρίσκονται σε περιοχές πού ή προσπέλασή τους είναι εύκολη. Μπορεί, δηλαδή, τό παιδί νά πηγαίνει μόνο του, δίχως τούς κινδύνους των μεταφορικών μέσων.

ΜΙΑ ιδανική παιδική βιβλιοθήκη χρειάζεται ένα χώρο τουλάχιστον 200 τ.μ., γιατί πρέπει νά έχει τρεις αίθουσες. Μιά αίθουσα όπου βρίσκονται τά βιβλία και τά παιδιά πηγαίνουν και τά δανείζονται, αφού τά διαλέξουν μόνο τους, μία αίθουσα γι' άναγνωστήριο, όπου οί νεαροί άναγνώστες μπορούν νά διαβάσουν, συγκεντρωμένοι, μέσα στην ήσυχία και μία αίθουσα για τίς δραστηριότητες πού πραγματοποιούνται από τά ίδια τά παιδιά. Σ' αυτήν, την τελευταία, μπορούν νά παίξουν θέατρο και μαριονέτες, νά συγκεντρωθούν γύρω από τον παραμυθά και ν' άκούσουν την αφήγησή του, νά συζητήσουν για τά βιβλία πού διάβασαν, ν' άκούσουν διάσκους, νά δουν ταινίες και έγχρωμες διαφάνειες, νά ζωγραφίσουν. Ένα πλήθος δραστηριότητες πού δίνοντας χαρά, συμβάλλουν στην καλλιέργεια του πνευματικού και συναισθηματικού κόσμου των παιδιών.

Η ΟΜΟΡΦΗ και χαρούμενη διακόσμηση κι' επίπλωση της βιβλιοθήκης δημιουργεί άτμόσφαιρα οικειότητας πού δίνει στο παιδί την αίσθηση της ασφάλειας.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ, τακτοποιημένα σε ράφια ή ακόμα και πάνω σε χαμηλά έπιπλα, είναι εύκολα προσιτά κι' από τούς πιό μικρούς άναγνώστες. Βιβλία για κάθε ομάδα ηλικίας, περιοδικά καθώς κι' έγκυκλοπαίδειες, βιβλία τέχνης και γενικά βιβλία αξίας, πού ή τιμή τους τά κάνει άπρόσιτα για τον πολύ κόσμο, βρίσκονται εκεί και περιμένουν τά παιδικά χέρια και μάτια. Ο αριθμός των βιβλίων κάθε παιδικής βιβλιοθήκης είναι άνάλογος μέ τον αριθμό των τακτικών άναγνωστών της - 1 βιβλίο για κάθε παιδί - και τό στόκ τους άνανεώνεται κατά 10% κάθε χρόνο.

Η ΠΑΙΔΙΚΗ βιβλιοθήκη, για νά εκπληρώσει σωστά τό στόχο της, έχει ανάγκη από ειδικευμένο προσωπικό. Ο βιβλιοθηκάριος, εκτός από τή βιβλιοθηκονομία πρέπει νά ξέρει και νά παρακολουθεί την παιδική λογοτεχνία για νά είναι σε θέση νά καθοδηγή διακριτικά τούς άναγνώστες στην επιλογή των βιβλίων. Αυτός διαλέγει κι' αγοράζει τά καινούρια βιβλία και προβάλλει όσα θεωρεί καλύτερα, δίνει ζωή στην βιβλιοθήκη οργανώνοντας δραστηριότητες, έρχεται σ' επαφή μέ τά σχολεία - οί παιδικές βιβλιοθήκες συνεργάζονται στενά μέ τά σχολεία - και καθοδηγούν γονείς και δασκάλους στα διαβάσματα των παιδιών. Από τό βιβλιοθηκάριο εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό ή καλή λειτουργία της βιβλιοθήκης.

ΣΤΟΝ τόπο μας ό θεσμός των παιδικών βιβλιοθηκών είναι στην ουσία άνύπαρκτος. Όπως είναι γνωστό, οί σχολικές βιβλιοθήκες καλύπτουν ένα πολύ μικρό ποσοστό των σχολείων μας. Δημόσιες παιδικές βιβλιοθήκες δέν υπάρχουν. Γιατί δέν είναι δυνατό νά Ισχυρισθούμε ότι μιά παιδική βιβλιοθήκη πού ιδρύθηκε τελευταία στον Πειραιά, μιά πρότυπη από τούς βιβλιοθηκάριους πού εγκαταστάθηκε για ένα χρόνο στο Γουδί και δύο-τρία παιδικά τμήματα σε δημοτικές βιβλιοθήκες (στην Έρμούπολη της Σύρου και στή Ναύπακτο και ίσως και κάπου άλλου) έχουν λύσει τό πρόβλημα.

ΤΟ ΘΕΜΑ «Βιβλιοθήκη» άπασχολεί όλο και περισσότερο κόσμο και άφορά όλους μας, γιατί άπ' αυτό εξαρτάται σε μεγάλο μέρος τό ανέβασμα του πολιτιστικού επιπέδου του λαού μας. Και τό 1979 είναι τό έτος του παιδιού. Άς ικανοποιήσει ή Πολιτεία τό δικαίωμα του για εκπαίδευση και ψυχαγωγία δίνοντάς του σύγχρονες Παιδικές Βιβλιοθήκες. □

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΑΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ στόν τρίτο χρόνο τής εφαρμογής της

του Φώτη Αποστολόπουλου

ΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ του 1976 η Βουλή ψήφισε το νόμο 309 που μεταρρύθμιζε το εκπαιδευτικό μας Σύστημα. Άρχισε κι' όλας νά εφαρμόζεται από το Σεπτέμβρη του ίδιου χρόνου, και σήμερα περνάει τόν τρίτο χρόνο τής ηλικίας του. Άλλά πριν ρίξουμε μιά κριτική ματιά στόν ίδιο τό νόμο όπως εφαρμόζεται, θά θέλαμε νά υπενθυμίζαμε ότι η τελευταία αυτή μεταρρύθμιση είναι η τέταρτη που είδε τό φώς από τίς αρχές του αιώνα μας. Οί προηγούμενες του 1917, του 1929, του 1964 είτε ανατράπηκαν σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα από τή θέσπισή τους ή σιγά-σιγά έκφυλίστηκαν για νά ξαναγυρίσουν τά εκπαιδευτικά μας πράγματα στην άφρητηρία τους: στό σύστημα που καθιερώθηκε επί Όθωνα. Κανένας άλλος πολιτειακός θεσμός δέν βρήκε τόση αντίδραση σε κάθε προσπάθεια νά προσαρμοστεί στα δεδομένα τής εποχής του και στίς κάθε φορά ανάγκες τής κοινωνικής ζωής, όσο ο θεσμός τής Έκπαίδευσης. Και νά πει κανείς πως δέν είχαν συντελεστεί κοσμογονικές αλλαγές στη Νεοελληνική Κοινωνία; Κι' όμως η παιδεία μας έμενε σχεδόν άσάλευτη, ενώ τό αίτημα τής μεταρρύθμισης γινόταν όλοένα και περισσότερο έπιταχτικό.

ΚΑΙ ΤΙ δέν έκκρεμοΐσαν, που κρατούσαν τήν ελληνική εκπαίδευση, απομακρυσμένη από τή ζωή και άσυγχρόνιστη τόσο από τήν άποψη τής δομής της, όσο και από τήν άποψη των προγραμμάτων και τής όλης λειτουργίας της: Έκκρεμοΐσε τό πρόβλημα τής γλώσσας που ο εκπαιδευτικός της ρόλος είναι πρωταρχικής σημασίας. Θα εξακολουθήσει άκόμη η «διγλωσσία» νά ταλαιπωρεί τό σχολείο, αλλά και τό έθνος όλόκληρο; Πόσα θα πρέπει νά είναι τά χρόνια τής υποχρεωτικής φοίτησης που ως τό 1929 ήσαν 4 και από τότε κι' ύστερα έγιναν 6; Θα παραμείνει τό εκπαιδευτικό μας σύστημα με μιά μονόχορδη ψευτοκλασική κατεύθυνση στη μέση βαθμίδα της ή θα πρέπει νά παρέχει και επαγγελματική - τεχνική μόρφωση, που τόσο χρειάζεται ο τόπος για τήν ανάπτυξη του; Θα εξακολουθήσει τό φαινόμενο του εισαγωγικών εξετάσεων για τά Α.Ε.Ι. που έχει επισύρει τήν όργη και τήν αγανάκτηση δεκάδων γενεών; Δέν εξατλούνται έδω οί εκκρεμότητες που μιά μεταρρύθμιση που «δέν είχε γίνει» επιβάλλεται νά εξαλείψει και νά θεσπίσει μέτρα που ν' αντιστοιχούν στην πραγματικότητα τής σύγχρονης ζωής. Έπισημάναμε άπλως μερικές, όχι γιατί είναι οί σπουδαιότερες: στην παιδεία, ως σύστημα, όλα τά στοιχεία που τή συνθέτουν, για νά τίθεται σε λειτουργία, είναι σπουδαία και άπαραίτητα. Και αυτά που μπορούν νά φαίνονται μικρά.

Ο ΝΟΜΟΣ 309/76 έλυσε πραγματικά τό γλωσσικό πρόβλημα: αναγνώρισε τή

δημοτική ως γλώσσα του σχολείου σ' όλες τίς βαθμίδες του. Τό πρόβλημα, που δέν ενδιαφέρει μόνο τήν εκπαίδευση, αλλά και τό έθνος σ' όλες τίς εκφράσεις τής ζωής του, είχε τεθεί πριν άκόμη τήν έθνική άπελευθέρωση από τόν τουρκικό ζυγό. Και χρειάστηκε νά φτάσουμε στην τελευταία είκοσιπενταετία του αιώνα μας για νά λυθεί, ενώ τό ίδιο πρόβλημα στίς χώρες τής Δύσης, είχε λυθεί από τά χρόνια τής Αναγέννησης. Είναι, βέβαια, γνωστό τό κίνημα του «Δημοτικισμού» που δέν είχε μόνο τή διάσταση του γλωσσικού. Γι' αυτό και δέν θα σταθούμε: οφείλουμε, ωστόσο, νά σημειώσουμε ότι γύρω του συσπείρωσε οτι καλό και προοδευτικό στοιχείο, που πάλευε και για τήν εκπαιδευτική μεταρρύθμιση.

Ο ΙΔΙΟΣ νόμος υιοθέτησε τήν 9/χρονη υποχρεωτική φοίτηση, που καθιέρωνε και η μεταρρύθμιση του 1964. Η παράταση τής σχολικής ζωής, με τίς οίεσδήποτε μορφωτικές συνέπειες, άλλα τρία χρόνια άκόμη, ευθυγραμμίζει τό εκπαιδευτικό μας Σύστημα με τά άλλα των ανεπτυγμένων χωρών. Τήν ευθυγραμμίζει στο κείμενο του νόμου, γιατί τό «άπολυτήριο» του Δημοτικού στα 6 πρώτα χρόνια που ο ίδιος ο νόμος προβλέπει σπάζει τήν ένότητα τής 9/χρονης φοίτησης και προδικάζει ότι μετά τό «άπολυτήριο» δέν είναι και τόσο υποχρεωτικά τά άλλα τρία χρόνια. Η άπουσία, έξάλλου, μέτρων - όχι βέβαια αστυνομικών - που νά κατοχυρώνουν τήν υποχρεωτικότητα τής φοίτησης επί 9

συνεχή χρόνια, αδυνατίζει τήν κατάχτηση αυτή του εκπαιδευτικού συστήματος. Η «δωρεάν» εκπαίδευση, αρχή που έθεσε η μεταρρύθμιση του 1964 και που τή διατήρησε άκόμη και η δικτατορία, δέν αρκεί για τήν εξασφάλιση δίχως εμπόδια τής 9/χρονης φοίτησης. Δεν πρέπει νά ξεχνάμε ότι τόσο τό 4/χρονο δημοτικό τής όθωνικής εποχής όσο και τό 6/χρονο του 1929 ήσαν υποχρεωτικά κατά τά συντάγματα και τούς νόμους, ο αναλφαβητισμός όμως και η άγραμματοσύνη βρίσκονταν σε μεγάλη άκμή κι' εξακολουθούν νά μή λείπουν και τώρα. Είναι πρόωρο άκόμη νά διαπιστώσουμε κατά πόσο τά 9 υποχρεωτικά χρόνια φοίτησης του ν. 309/76 γίνονται πράξη και δέν μένουν μόνο στα χαρτιά.

ΠΕΡΑ από τή θετική αντιμετώπιση των δύο προηγούμενων σημείων που εκκρεμοΐσαν, ο νόμος του '76 καθιέρωσε τά Λύκεια ως σχολική βαθμίδα με δύο κατευθύνσεις: τή Γενική και τήν Έπαγγελματική-Τεχνική, υιοθετώντας και δώ σχετική διάταξη τής μεταρρύθμισης του 1964. Με τόν τρόπο αυτό παύει η μοναδική κλασική εκπαίδευση του 6/χρονου Γυμνασίου και ανοίγεται στους νέους ο δρόμος των Τεχνών και των Έπαγγελμάτων. Έκτιμούμε τή διάκριση αυτή και τή σημασία του Έπαγγελματικού - Τεχνικού Λυκείου για τήν οικονομική και κοινωνική ζωή του τόπου. Κι' αυτό ήταν αίτημα που πρόβαλλε η ίδια η ζωή και που έβρισκε τήν ικανοποίησή του στην κερδοσκοπική μανία τής ιδιωτικής πρωτοβουλίας! Έπρεπε νά γεμίσει όλόκληρη η Έλλάδα από ιδιωτικές τεχνικές και επαγγελματικές σχολές για ν' αποφασίσει τελικά η πολιτεία νά ιδρύσει δημόσια Τεχνικά-Έπαγγελματικά Λύκεια. Κι' έδω, όμως, κάτι δέν πάει καλά. Ο νόμος τά προορίζει για τούς «πολλούς», ενώ για τούς «λίγους» διαθέτει τά Γενικά Λύκεια. Και καλά αν οί «λίγοι» των Γενικών Λυκείων είναι ικανοί και άξιοι: αν όμως δέν είναι κι' έχουν μόνο τό προσόν τής ευπορίας και τής κοινωνικής θέσης των γονέων: Δέν υπάρχει άμφιβολία ότι οί «πολλοί» (τό «μεγαλύτερο μέρος» κατά τήν έκφραση του νόμου) και οί «λίγοι» (τό «μικρότερο μέρος» πάλι κατά τήν έκφραση του ίδιου) φορτίζονται με κοινωνιολογικό περιεχόμενο. Ποιοί θα είναι οί «πολλοί» και ποιοί οί «λίγοι» είναι ξεκαθαρισμένα πράγματα στη συνείδηση του νομοθέτη.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ, πάντως, και τό όρθό στο ποιοί θα είναι οί μαθητές και των δύο Λυκείων είναι η εξασφάλιση αντικειμενικών κριτηρίων. Κι' αυτά είναι οί ικανότητες και οί φυσικές κλίσεις του καθενός. Έδω ο νόμος, ενώ διακρίνει, και σωστά, τούς δύο τύπους λυκείων, δέν προβλέπει τόν τρόπο με τόν όποιο θα άνιχνεύονται αυτές οί ικανότητες και κλίσεις, που σύμφωνα μ' αυτές θα εγγράφονται οί άπόφοιτοι των Γυμνασίων, όπως όνομάζεται τό τρίχρονο σχολείο

Ύστερα από τὰ ἕξι χρόνια τοῦ Δημοτικού. Γιατί κανείς δέν μπορεί νά πιστέψει, ὅσο καλοθέλητος κι' ἄν εἶναι, πῶς οἱ πανελλήνιες ἑξετάσεις γιά τήν εἰσαγωγή ἀπό τό Γυμνάσιο στά Λύκεια τοῦ ἑνός ἢ τοῦ ἄλλου τύπου μετροῦν τίς ἱκανότητες καί τίς κλίσεις. Μέ τήν ὥς τά τώρα, μάλιστα ἐφαρμογή τους, οἱ πανελλήνιες αὐτές ἑξετάσεις δέν μπορούν νά παίξουν ἕνα τέτοιο ρόλο, ἀφοῦ καί τὰ ἑξεταζόμενα μαθήματα δέν ἔχουν καμιά σχέση μέ τήν ἀποκάλυψη τοῦ ἱκανοῦ ἢ ὄχι γιά τὰ Τεχνικά καί Ἑπαγγελματικά κυρίως Λύκεια. Καί ἐπί πλέον – ἔχει ἄλλωστε ὁμολογηθεῖ καί δημόσια – οἱ ἑξετάσεις αὐτές τείνουν νά καταστήσουν τὰ Γυμνάσια ἀπλά φροντιστήρια, χωρίς παράλληλα καί νά τὰ ἀντικαθιστοῦν καθῶς λειτουργοῦν ὡς ἰδιωτικές ἐπιχειρήσεις, ἐνῶ ταυτόχρονα διαψεύδουν τήν «προφητεία» τοῦ νόμου γιά τούς «πολλούς» καί τούς «λίγους», πού μιλήσαμε πιο πάνω. Οἱ «πολλοί» πᾶνε στά γενικά λύκεια καί οἱ «λίγοι» στά Ἑπαγγελματικά-Τεχνικά. Τήν πραγματικότητα αὐτή θά τήν ξέρει τό Ὑπουργεῖο Παιδείας.

ΣΤΙΣ ἄλλες χῶρες, ὅπως ἡ Γαλλία, λ.χ., στά τρία τελευταῖα χρόνια τῆς 9/χρονης ὑποχρεωτικῆς φοίτησης γίνεται ὁ **σχολικός** καί ὁ **ἐπαγγελματικός προσανατολισμός**, ὡς μιά ὁλόκληρη διαδικασία μέ πρόγραμμα θεωρητικῶν καί πρακτικῶν μαθημάτων καί ἄλλων δραστηριοτήτων. Μέ τόν τρόπο αὐτό ἀνιχνεύεται ἀπό τό εἰδικευμένο προσωπικό πού ὑπηρετεῖ στό σχολεῖο ἡ ἱκανότητα καί ἡ κλίση τοῦ κάθε παιδιοῦ. Μέ βάση αὐτόν τόν προσανατολισμό στέλνεται στόν ἀνάλογο τύπο κι' ἀκόμη καί στό κατάλληλο γιά τήν προσωπικότητά του ἐπάγγελμα. Ἄλλά ὁ νόμος 309/76 χρησιμοποιεῖ στό λεξιλόγιό του τόν ὄρο «σχολικός καί ἐπαγγελματικός προσανατολισμός», πού ὡς περιεχόμενο δέν ἔχει καμιά σχέση μ' αὐτόν πού περιγράψαμε πιο πάνω. Ὁ προσανατολισμός τοῦ νόμου μας συνίσταται σέ ἕνα ὁμώνυμο μάθημα 1 ὥρας τήν ἐβδομάδα στή Γ' τάξη τοῦ γυμνασίου (τήν τελευταία), μάθημα πού τό «διδάσκει» ἕνας καθηγητής Φιλολόγος ἢ Μαθηματικός ἢ ὁποῖος ἄλλος μέ χωρίς πάν-

τως καμιά εἰδική κατάρτιση. Ὁ καθένας μπορεί νά κρίνει ἄν ὁ μαθητής, ἀκούοντας ἢ καί διαβάζοντας τό εἰδικό ἔγχειρίδιο, θά εἶναι σέ θέση νά προσανατολιστεῖ, γιατί ἀνακάλυψε τὰ εἰδικά ἐνδιαφέροντά του καί τήν κλίση του καί νά κατευθυνθεῖ στόν κατάλληλο τύπο Λυκείου! Καί ἡ πολιτεία, ἐπειδή ξέρει ὅτι αὐτό δέν εἶναι σχολικός καί ἐπαγγελματικός προσανατολισμός, γι' αὐτό προβλέπει τίς πανελλήνιες ἑξετάσεις ἀπό τό Γυμνάσιο στά Λύκεια, ἑξετάσεις πού μακροπρόθεσμα μπορούν νά λειτουργήσουν ὡς φράγμα γιά τό σταμάτημα τῆς παραπέρα σπουδῆς πολλῶν παιδιῶν. Ἄν ὅμως ἐφαρμοζόταν ὁ πραγματικός σχολικός καί ἐπαγγελματικός προσανατολισμός, ὅπως γίνεται ἄλλοῦ, οἱ πανελλήνιες αὐτές ἑξετάσεις θά ἦσαν ἐντελῶς περιττές. Κι' αὐτό εἶναι χρέος τῆς πολιτείας νά τό κάνει.

Ο ΝΟΜΟΣ ἀκόμη, γιά ν' ἀντιμετωπίσει τήν ἐκκρεμότητα τῆς ἐγγραφῆς τῶν ἀποφοίτων τῶν Λυκείων στά Α.Ε.Ι. καθιερώνει δύο πανελλήνιες ἑξετάσεις ἀντί γιά μιά εἰσαγωγική πού ἴσχυσε στό παρελθόν καί θά ἰσχύσει καί τόν φετινό χρόνο. Δέν ἔχουμε δείγματα ἐφαρμογῆς τους γιά νά ἰδοῦμε τὰ προβλήματα πού θά γεννηθοῦν. Πάντως ἡ μιά ἑξέταση θά γίνεται ἀπό τή Β' πρὸς τή Γ' Λυκείου καί ἡ ἄλλη στή Γ' Λυκείου, σέ μαθήματα «κατ' ἐπιλογήν», πού μαζί μέ τούς βαθμούς τῆς προηγούμενης πανελληνίας καί τούς βαθμούς τῶν ἄλλων μαθημάτων, θά κρίνεται ἄν ὁ μαθητής θά ἐγγραφεῖ ἢ ὄχι στά Α.Ε.Ι. Ἐκεῖνο πού ξέρομε, ἐνόψη τῆς πανελληνίας ἑξέτασης τῶν φετινῶν παιδιῶν τῆς Β' Λυκείου, εἶναι ὅτι τὰ μαθήματα κατ' ἐπιλογήν πού θά εἶναι καί τὰ «ἑξεταστέα» χωρίζονται σέ δύο ὁμάδες: Ἀρχαία Ἑλληνικά, Λατινικά, Ἱστορία ἢ μιά, καί Μαθηματικά, Φυσική, Χημεία ἢ ἄλλη. Ὅλοι ἀνεξαιρέτα οἱ μαθητές ὀφείλουν νά ἐπιλέξουν τή μιά ἢ τήν ἄλλη ὁμάδα ἀνάλογα μέ τίς βλέψεις τους. Tertium non datur ((τρίτο δέ χωρεῖ). Καί τὰ παιδιά πού δέν θέλουν νά ἐξακολουθήσουν καμιά ἀνώτερη σπουδή ἢ πού θέλουν μιά σπουδή ἄσχετα μέ τὰ κατ' ἐπιλογήν μαθήματα; Κι' αὐτά θά εἶ-

ναι ὑποχρεωμένα νά ὑποστοῦν καί τόν πρόσθετο κόπο καί τήν ἀγωνία τῶν πανελλήνιων ἑξετάσεων; Γιατί νά μὴ δοθεῖ μιά τρίτη ὁμάδα ἐπιλογῆς;

ΣΤΗΝ προσπάθειά του νά δείξει ἀπόλυτο ἐκσυγχρονισμό, ὁ νόμος τῆς μεταρρύθμισης τοῦ '76 πρόβλεψε καί τίς μαθητικές κοινότητες. Σ' ὅλα τὰ σχολεῖα τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν λειτουργοῦν μαθητικές κοινότητες, μέσα στίς ὁποῖες τὰ ἴδια τὰ παιδιά παίρνουν τήν πρώτη γεύση τῆς ιδιότητος τοῦ πολίτη. Μόνα τους, μέ τή μορφή αὐτῆ τῆς αὐτοδιοικήσεώς τους, ἀντιμετωπίζουν καί λύνουν προβλήματα τῆς μαθητικῆς τους ζωῆς καί δοκιμάζουν κατὰ τόν αὐθεντικότερο τρόπο τό αἶσθημα τῆς εὐθύνης· ἀποκοτοῦν τήν αἴσθηση τῆς ἀξίας τῆς συνεργασίας καί τῆς κοινωνικῆς ζωῆς· ἀσχοῦνται στήν ἀντιμετώπιση καταστάσεων πού γεννάει ἡ ἴδια ἡ πραγματικότητα, ἐνῶ ἀναπτύσσουν τό πνεῦμα τῆς πρωτοβουλίας. Στή βάση τοῦ νόμου λειτουργοῦσαν οἱ μαθητικές κοινότητες στό Γυμνάσιο καί στά Λύκεια, ἀλλά τό Ὑπουργεῖο μετάνοιωσε γιά τόν ἐκσυγχρονισμό αὐτό. Μέ διατάγματα καί ἐγκύκλιες σχεδόν τίς ἀπαγορεύει. Καί εἶναι κακό προμήνυμα. Ἡ ἴδια ἡ πολιτεία νά καταστρατηγεῖ τό νόμο τῆς.

Ἡ μεταρρύθμιση τοῦ 1976 ὕστερα ἀπό τίς προηγούμενες προσπάθειες στή διάρκεια τοῦ αἵωνα μας δέν χωροῦσε ἀναβολή. Ἄλλά καί καμιά ἐκπαιδευτική μεταρρύθμιση δέν μπορεί νά θεωρηθεῖ τέλεια, ἄν δέν μπεῖ στή δοκιμασία τῆς πράξης. Μερικά της σημεῖα, ὅπως ἡ διδασκαλία στή Δημοτική, οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἀπό μεταφράσεις στό Γυμνάσιο, δείχνονται ἀρκετά θετικά. Ἄλλα χρειάζονται βελτιώσεις, κι' ἄλλοῦ ἐπιβάλλονται συμπληρώσεις. Οἱ μεταρρυθμίσεις τῶν Ἐκπαιδευτικῶν Συστημάτων δέν εἶναι ἐνέργειες πού γίνονται μέ ἕνα νόμο καί τελειώνουν· εἶναι διαδικασίες ἀδιάκοπες πού παρακολουθοῦν τήν ἴδια τή ζωή. Ἡ παιδεία τρέφεται ἀπό τή ζωή ἀλλά καί τήν ἐξωραΐζει, ἐνῶ ἡ πολιτεία ἔχει τό χρέος νά καταβάλλει τίς δαπάνες πού ἀπαιτοῦνται γιά νά ἐκπληρώσει ἡ παιδεία τόν προορισμό τῆς. ■

günther feustel

ἡ ἀπεργία
τῶν παιδιῶν
στο σάντα νικολά

μεταφραση
κωστα μαυριδῆ

εκδοτικῆ ομαδα

Ἕνα
σαγηνευτικό
στήν
ἀνάγνωση
σύγχρονο
«παραμῦθι».

μπέητσον, τζάκσον,
λαίνγκ, λίντζ,
γούν, κ.ά.

σχιζοφρένεια
καί
οἰκογένεια

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «γράμματα»

ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ:

Μία προσγγιση

της Ντίνας Διθάρη

ΤΟ ΠΑΙΓΝΙΔΙ χαρακτηρίζει τό παιδί. Τό ίδιο όπως χαρακτηρίζει τό παιδί τό θήλασμα ή ή δυνατότητα του θαδίσματος, περίπου στό 12ο μήνα ή ή δυνατότητα της όμιλας περίπου στόν 20ό μήνα κλ. Ό Ριαγέ μάλιστα λέει, ότι τό παιγνίδι είναι ή οικοδόμηση της ίδιας της γνώσης και της νοημοσύνης στη περίοδο τουλάχιστο της παιδικής ηλικίας. Άκόμα ότι τό παιγνίδι είναι μία βιολογική λειτουργία μέ την έννοια ότι όλα τά όργανα, όλες οι δυνατότητες, έχουν ανάγκη νά άσκηθούν για νά μήν άτροφήσουν. Τό ίδιο θά μπορούσαμε νά πούμε και για τά ζώα τά πιό έξελιγμένα. Έχουν κι' αυτά ανάγκη βιολογική νά άσκηθούν τή δυνατότητα για δράση.

ΠΑΡΑ τό γεγονός, ότι ψυχολόγοι και παιδαγωγοί, ύστερα από παρατηρήσεις, έρευνες και μελέτες, έχουν δείξει τό ρόλο του παιγνιδιού μέσα στην έξελικτική διαδικασία, νοητική και συναισθηματική, του ανθρώπου όντος, έν τούτοις δέν έχουν καταφέρει νά νικήσουν φανερές ή λανθάνουσες προκαταλήψεις του τύπου: Τό παιγνίδι είναι για διασκέδαση, ή τό παιγνίδι είναι μιας δευτερεύουσας ή τριτεύουσας σημασίας δραστηριότητα ή τό παιγνίδι είναι μία δραστηριότητα που δέν παράγει τίποτε απολύτως, ούτε έργο ούτε γνώση. Κανένας όρισμός του παιγνιδιού δέν μπορεί νά είναι ικανοποιητικός. Μπορεί έξ άλλου και νά μή χρειάζεται ένας όρισμός. Η άνάλυση του περιεχομένου λένε μερικοί, μάς διευκολύνει νά τό διακρίνουμε από τις σοβαρές δραστηριότητες. Όμως στη πραγματικότητα, όποιοδήποτε περιεχόμενο παιγνιδιού μπορεί νά αποτελέσει περιεχόμενο σοβαρής δραστηριότητας π.χ. παιδαγωγικά παιγνίδια ή παιγνίδια – δραστηριότητες κατανόησης και άφομοίωσης της έξωτερικής πραγματικότητας (κύβοι - πηλός - κουκλες...). Οι ενήλικες, δάσκαλοι και γονείς, έχουν τήν τάση, νά κατατάσουν τις ανθρώπινες δραστηριότητες σε «έργασία» και «παιγνίδι» σαν νά ήταν άσυμβίβαστες αυτές οι δύο δραστηριότητες.

Η ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ Kamii λέει, ότι ή ιδανική κατάσταση μάθησης στό σχολείο θά ήταν αν οι μαθησιακές δραστηριότητες ήταν τόσο εύχάριστες, ώστε εκείνος που μαθαίνει νά τις θεωρεί ταυτόχρονα έργασία και παιγνίδι. Θά 'πρεπε λοιπόν νά ένθαρρύνουμε τά παιδιά νά καλλιεργούν τήν πρωτοβουλία τους και κατ' έπέκταση τή νοημοσύνη τους. Κι' αυτό μπορεί νά γίνει επιτρέποντας στά παιδιά μία ένεργητική χρησιμοποίηση των αντικειμένων του έξωτερικού κόσμου και των συμβόλων των παιγνιδιών. Μέσα από τήν άμεση άνταλλαγή και τή δυναμική διαλεκτική σχέση μέ τόν περίγυρο, αναπτύσσονται οι βασικές βιολογικές δυνατότητες που καταλήγουν στη νοημοσύνη.

ΤΟ ΠΑΙΓΝΙΔΙ σαν λειτουργία, θά πρέπει νά τό δούμε κάτω από τή διπλή του όψη, τή νοητική και τή συναισθηματική. Δηλαδή και σαν έργαλειό μέσα στη διαδικασία της δόμησης της νοημοσύνης και της γνώσης, και σαν διαφοροποίηση άνάμεσα στό σημαίνον και τό σημαίνόμενο, και σαν ίσορροπία της δραστηριότητας του παιδιού, και σαν καθαρική διαδικασία τραυματικών καταστάσεων, και σαν διαδικασία των νοητικών χειρισμών των συμβόλων.

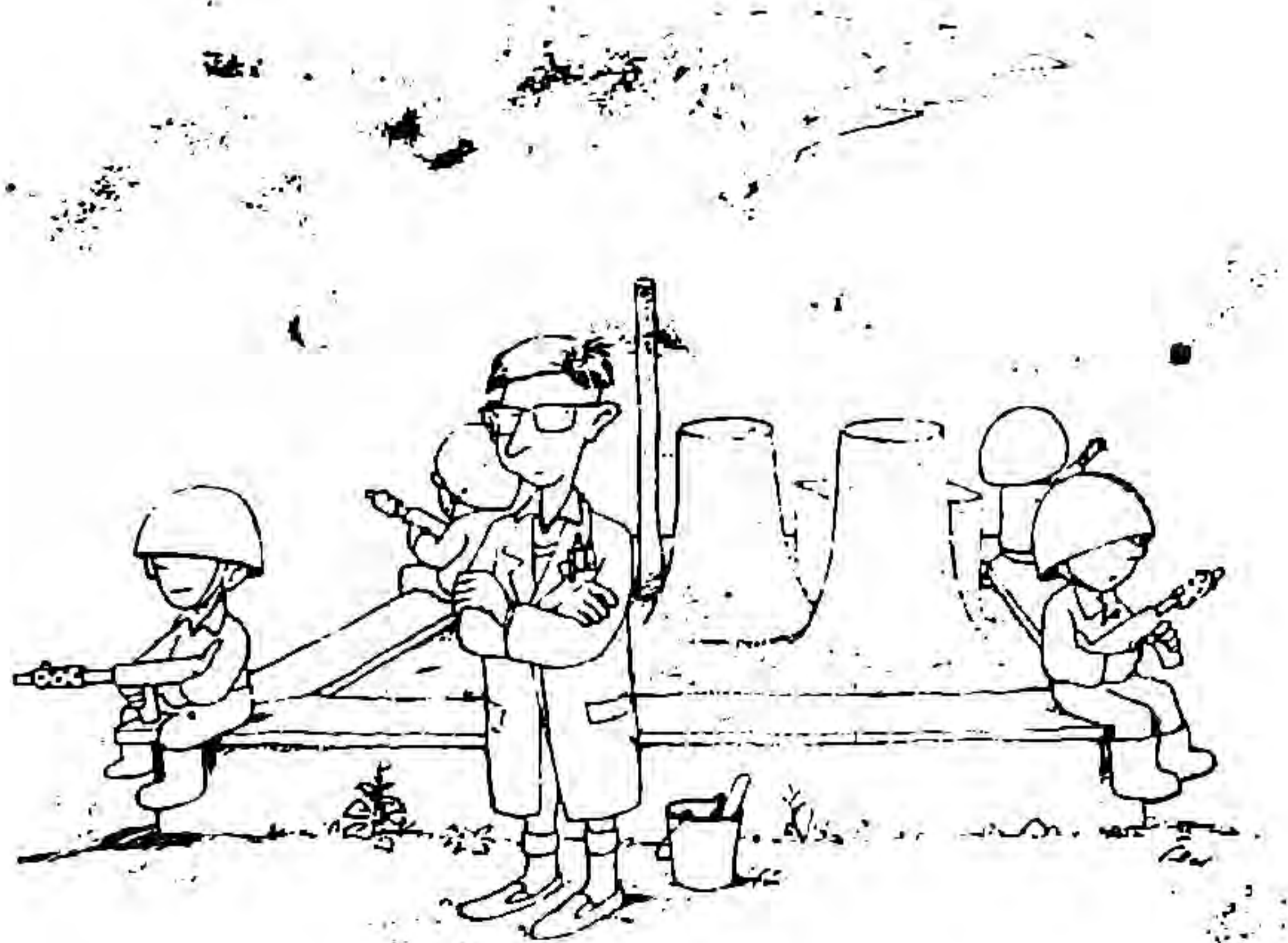
ΤΟ ΠΑΙΓΝΙΔΙ μέχρι τήν ηλικία των 7-8 χρόνων, και κυρίως τό συμβολικό παιγνίδι, λειτουργεί σαν μία χωρίς καταναγκασμούς άφομοίωση του πραγματικού, του έξωτερικού κόσμου προσαρμοσμένου στις άνάγκες του έγώ του παιδιού. Τό παιδί είναι άναγκασμένο νά κινείται και νά δρᾶ σ' έναν κόσμο που δέν καταλαβαίνει. Προσπαθεί λοιπόν νά τόν καταλάβει μέ τό δικό του τρόπο. Στη περίοδο δέ της ηλικίας μέχρι τά 7-8 χρόνια, ό άνθρωπος δύσκολα και έλλειπτικά κυριαρχεί πάνω σ' αυτό τόν κόσμο. Τό παιδί λοιπόν ύποχρεώνεται καθημερινά νά προσαρμόζεται χωρίς σταματημό στην κοινωνία των ενηλίκων. Αυτή ή κοινωνία επιβάλλει κανόνες-νόμους που, κυριολεκτικά ξένοι από τις ικανότητες κατανόησης αυτής της ηλικίας, δέν επιτρέπουν τήν

άποκωδικοποίησή τους. Τό παιδί έτσι, μή μπορώντας νά έχει ικανοποιήσεις από τήν πάρα πάνω μη κατανόηση, έπινοεί ένα σύνολο δραστηριοτήτων – τό παιγνίδι – που δέν είναι άμεσα προσανατολισμένες στη «μάθηση» του πραγματικού. Έπινοεί και του είναι άπαραίτητο νά έχει στη διάθεσή του έναν τομέα δραστηριοτήτων – τό παιγνίδι – όπου νά μπορεί νά άφομοιώνει τόν πραγματικό κόσμο στις άμεσες άνάγκες του. Όχι μονάχα έξ άλλου στις άμεσες, αλλά και στις βαθιές άνάγκες του.

ΜΕ ΑΛΛΑ λόγια, πάντα κατά τή θεωρία του Ριαγέ, μέ τό παιγνίδι τό παιδί άφομοιώνει και έσωτερικοποιεί τόν έξωτερικό κόσμο για νά προσαρμοστεί κριτικά σ' αυτόν και νά τόν αλλάξει, αν χρειαστεί, άργότερα.

ΠΑΙΖΟΝΤΑΣ τό παιδί, ένεργεί πάνω στα αντικείμενα και δομεί προσδευτικά τό χώρο και τό χρόνο. Άνακαλύπτει τή φύση των αντικειμένων, δρώντας πάνω σ' αυτά π.χ. ανακαλύπτει τις διαφορετικές γεύσεις, βάζοντας τά αντικείμενα στό στόμα του. Η γνώση και ή ώριμότητα της νοημοσύνης έρχονται προσδευτικά μέσα από «τις προσαρμοστικές πράξεις». Αυτές οι προσαρμοστικές πράξεις διευκολύνουν τό παιδί νά κατακτήσει τό έξωτερικό περιβάλλον που άσταμάτητα διευρύνεται. Τό παιδί οικοδομεί δηλ αυτή τή γνώση χωρίς κανένα ειδικό μάθημα πάνω στις έννοιες. Οι προσαρμοστικές πράξεις που ύλοποιούνται μέσα στό παιγνίδι είναι άποτέλεσμα της άνίχνευσης της ένεργητικής χρησιμοποίησης του παιξίματος, θά τολμούσαμε νά πούμε, υλικών και αντικειμένων. Αυτό τό υλικό μπορεί νά είναι χιλιάδες χρήσιμα ή άχρηστα – αντικείμενα – της καθημερινής ζωής και του νοικοκυριού, όπως έπίσης και τά παιγνίδια που βρίσκουμε μέ τόση εύκολία στό έμπόριο της άφθονίας και της κατανάλωσης.

ΟΜΩΣ, όπως στα όνειρα, όπου ό όνειρευόμενος χάνει κάθε συνείδηση του δεσμού μέ τό πραγματικό, έτσι και για τό παι-

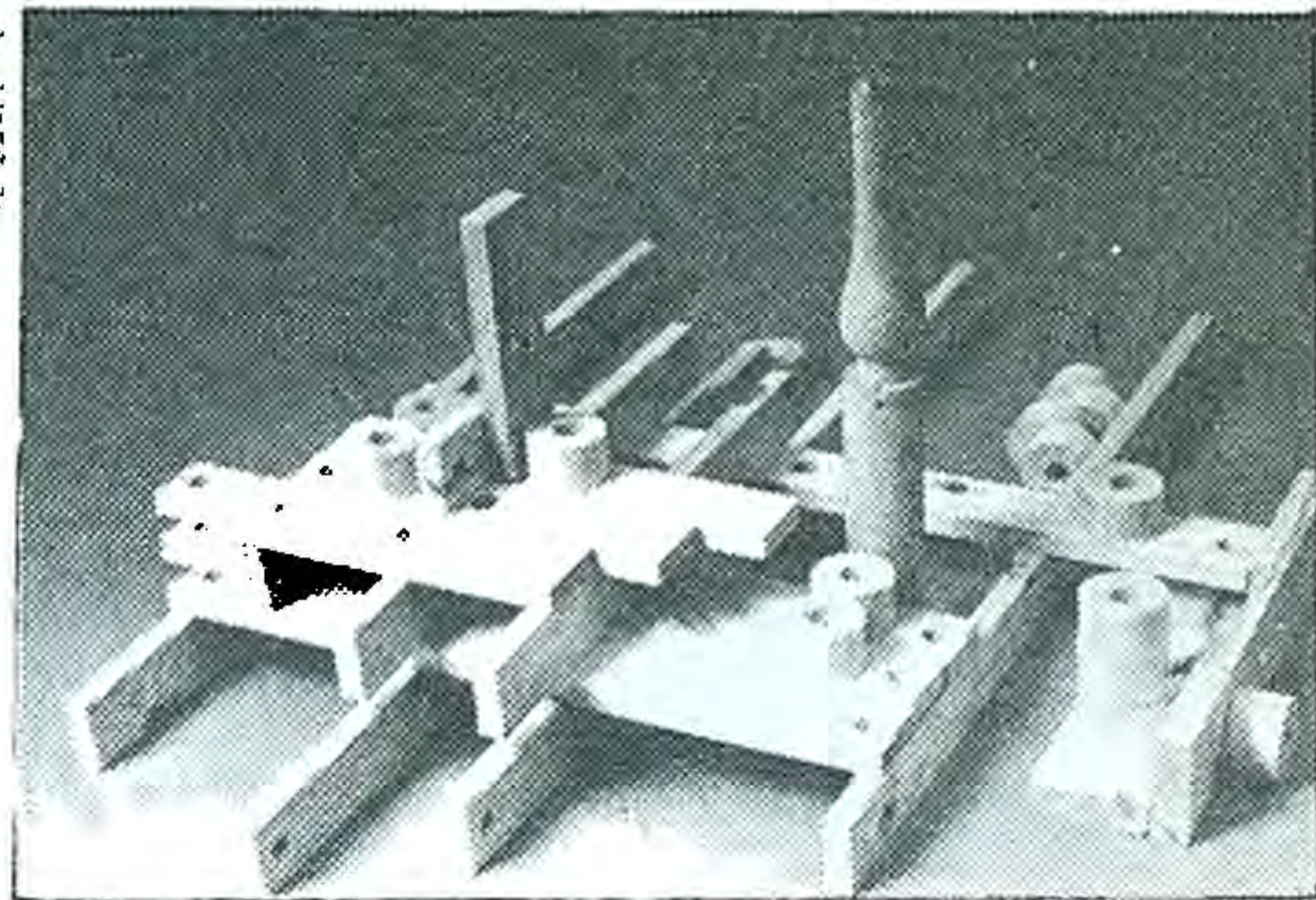
γνίδι σάν λειτουργία, δέν χρειάζονται πάντα παιγνίδια – αντικείμενα. Γιά τό συμβολικό παιγνίδι κυρίως όπου τό παιδί έχει ανάγκη νά παραστήσει τά συμβαίνοντα προκειμένου νά τά κάνει μέρος τής γνώσης του, μπορεί νά χρησιμοποιηθεί συμβολικά οποιοδήποτε ύλικό. Όσο λιγότερο θυμίζει τήν πραγματικότητα τό ύλικό, τόσο λιγότερο δεσμευτικό τής φαντασίας είναι. Παραδείγματος χάρη τό ρόπαλο στά χωριά μας γίνεται καί έλλογο γιά τόν καθάληρη καί έλλογο γιά τό παλληκάρι καί μπαστούνι γιά τή γριά καί μαγικό ραβδί καί άλλα πολλά.

ΜΙΑ ΕΡΕΥΝΑ στίς Η.Π.Α. έδειξε ότι ένας από τούς κύριους παράγοντες επίδρασης στή ποσότητα επιθετικότητας τών παιδιών, αποτελεί τό ύλικό πού χρησιμοποιούν στό

τέλεια καί πιά ρεαλιστικά είναι κατασκευασμένα τά παιγνίδια, τόσο λιγότερο ουσιαστικά λειτουργικά είναι. Κατά ένα τρόπο, αυτά τά παιγνίδια είναι φτιαγμένα σύμφωνα μέ τίς ιδέες κάποιου άλλου, του ένήλικα, κι' έτσι τό παιδί έμποδίζεται, ως ένα βαθμό, νά εκφράσει τή δική του τή φαντασία. Ή τελειότητα φαίνεται σάν επέμβαση στά «του παιδικού κόσμου». Τό ίδιο συμβαίνει καί μέ τά πολεμικά παιγνίδια: όπλα, χειροπέδες, κράνη, χειροβομβίδες, πολυβόλα, άμερικανοί στρατιώτες, άξιωματικοί, νοσοκόμες (όλοι άμερικανοί).

ΤΟ ΠΑΙΔΙ παίζει συμβολικά τόν πόλεμο, πάντα τόν έπαιζε, κι' οι γονείς μας τόν παίζανε. Κι αυτό τό ομαδικό, συμβολικό ή καί

ΤΑ ΞΥΛΟΠΑΙΓΝΙΔΙΑ

“Ενας αρχιτέκτονας κατασκευάζει... Ο Βασίλης Σταμούλης, από μερικά χρόνια τώρα, φτιάχνει παιχνίδια αποκλειστικά από άβαφο ξύλο: «σπαζοκεφαλιές» καί κατασκευαστικά συστήματα. Άπλές, λιτές φόρμες μέ τά πρωτογενή σχήματα καί τούς όγκους: κύλινδροι, κύβοι, πυραμίδες σέ άτόφια μορφή ή κομμένα μέ εύθειογενή επίπεδα.

Όλα αυτά τά κομμάτια από ξύλο είναι ταξινομημένα σέ κασετίνες καί, μέ διάφορους βαθμούς δυσκολίας δίνουν καί τή δυνατότητα γιά πλήθος συνδυασμών μέσα ή έξω από αυτήν.

Τά ξυλοπαιγνίδια του Β. Σταμούλη αναπτύσσουν τήν επιδεξιότητα στή συναρμολόγηση, στό συνδυασμό καί τήν συνθετική έξισορρόπηση.

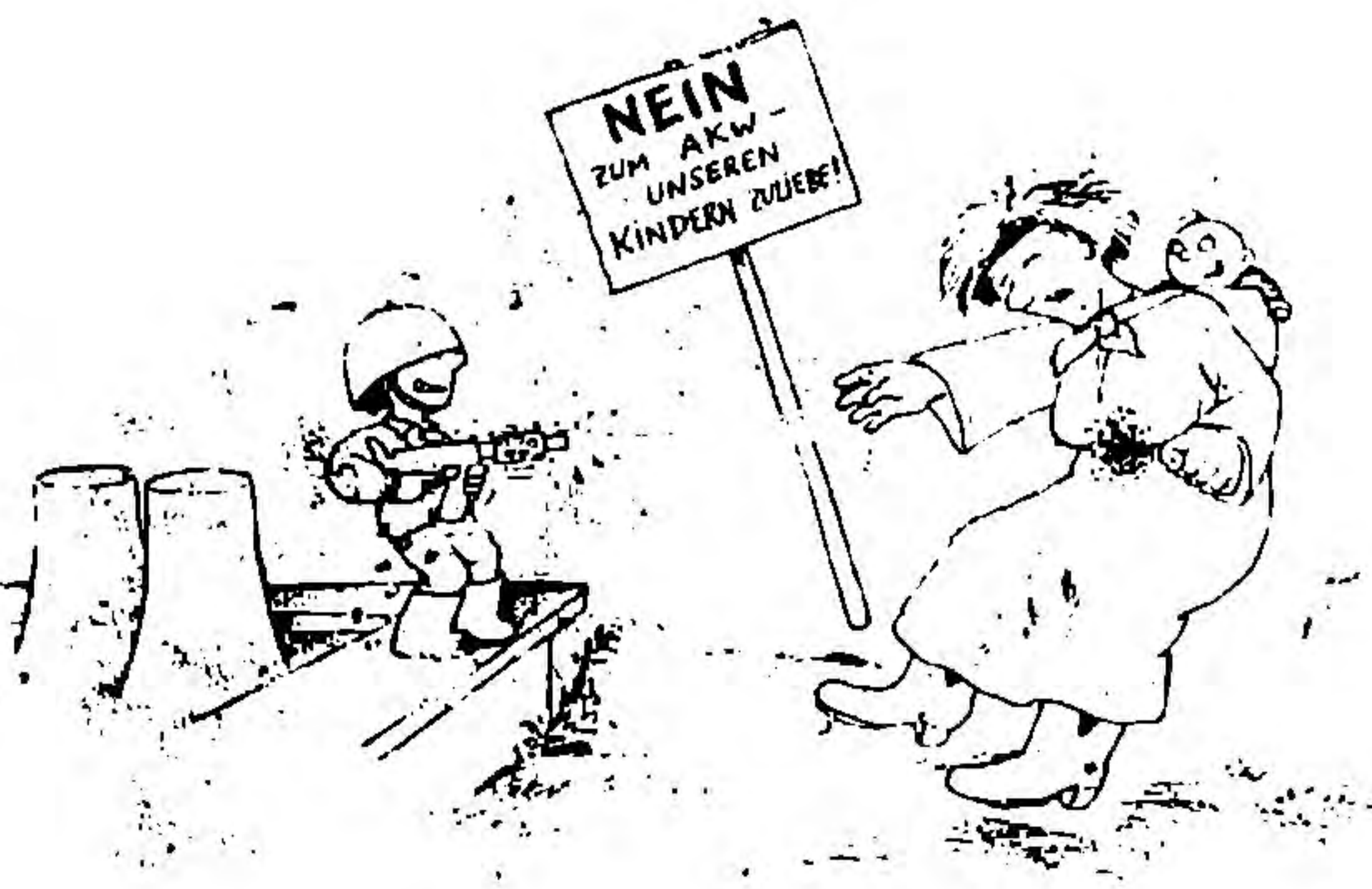
Τά παιδιά στήν έπαφή μέ τά ξυλοπαιγνίδια γνωρίζουν τίς άπλές μορφές καί τούς όγκους καί έξοικειώνονται μέ τήν ύλη στήν πρώτη μορφή της. Ή ζεστασιά τής ύλης καί ή πλαστικότητα τών μορφών, αναπτύσσουν τήν δημιουργική φαντασία, τήν εύρηματικότητα – τή λογική καί τήν όμορφιά τής κατασκευής. Ή σκόπιμη άπουσία του χρώματος βοηθά στήν ανάδειξη τών άπλών μορφών καί κάνει οικεία τήν ύφή τής πρώτης ύλης – του ξύλου. Τό παιδί χωρίς νά δεσμεύεται από τό χρώμα, ίκανοποιείται κινητικά καί αισθητικά: Πιάνει, περιεργάζεται τά ξύλινα κομμάτια καί τά χρησιμοποιεί δημιουργικά.

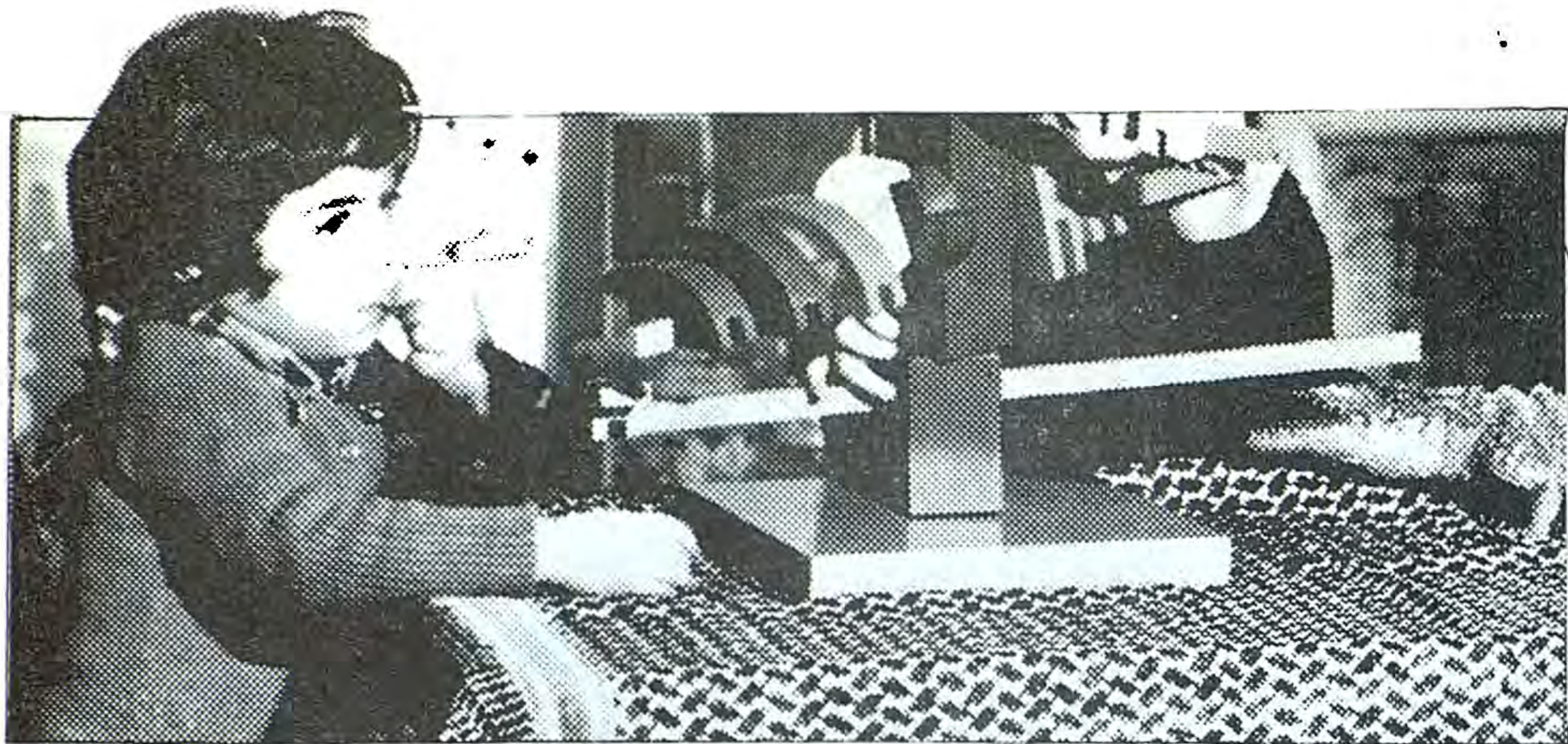

παιγνίδι τους. Καί συγκεκριμένα, αν δώσουμε, όπως λένε οι έρευνητές, στά παιδιά ένα κουκλόσπιτο μέ κουκλες όλων τών ειδών καί επιπλάκια – κουζινικά, καταρολικά, κτλ. – στήν έντέλεια τακτοποιημένα, τό παιγνίδι είναι πιά επιθετικό, από όταν τά ίδια τά παιδιά κατασκευάζουν καί τακτοποιούν τήν αρχιτεκτονική μέ σανίδια, ξύλα καί χρησιμοποιούν γιά ύλικό άχρηστα κουτιά, πανιά, παλιές καρέκλες κτλ. Όσο πιά

κάποτε μέ κανόνες, παιγνίδι θά πρέπει νά τό έντάξουμε στίς προσαρμοστικές πράξεις πού αναφέραμε προηγούμενα. Ό σύγχρονος πολιτισμός χειραγωγεί τό παιδί, του προσφέρει παιγνίδια – έργαλεία βίας, πλάθοντάς τον θεσμοφύλακα καί συνεχιστή. Ή μεγάλη παραγωγή παιγνιδιών, όπως καί τά σχολικά βιβλία έξ άλλου, εκφράζουν τούς πόθους τής κυρίαρχης τάξης γιά μία εικόνα άνθρώπου άποστερημένου από

Μέ τό παιγνίδι οίκοδομείται ή νοημοσύνη καί ή γνώση πού καταλήγει νά γίνει πράξη, δράση καί έπανάσταση.

κάθε φαντασία, δημιουργικότητα, έφευρετικότητα, ένεργητικότητα.

ΑΣ ΔΟΥΜΕ όμως τά παιγνίδια και σέ μία άλλη διάσταση. Όπως λέει ο Φρόιντ, κάθε σύμβολο είναι φορέας ύλοποίησης μίας έπιθυμίας. Αύτή ή ύλοποίηση δέν είναι πάντα φανερή και ένα περιεχόμενο λανθάνον κρύβεται πίσω από ένα περιεχόμενο έπιφανειακό. Τό συμβολικό παιγνίδι είναι ένας **ισορροπιστής** τής δυναμικής των συγκρούσεων του παιδιού, παίζει δέ ρόλο κάθαρσης. Όταν τό παιδί είναι θορυβημένο ή κάποια ένταση και άγχος τό βασανί-

ζουν, τότε «παίζει» τά γεγονότα. Αυτό τό παίξιμο φέρνει μία άποδραματοποίηση και μία κάθαρση.

ΜΕΡΙΚΟΙ έξωτερικοί κανόνες ένοχλούν τό παιδί. Μέ τό παιγνίδι έκφράζει τό βασανισμό του. Αν πόρουμε γιά παράδειγμα τό παιδί πού θιώνει τραυματικά τής έπιπλήξεις των γονιών του. Μέ τό παιγνίδι άντισταθμίζει τήν άδυναμία του ή τήν άντικειμενική κατωτερότητα του, έπιβάλλοντας ποινές στις κούκλες, πού συμβολίζουν τούς ένήλικες. Έτσι άντιστρέφει τούς ρόλους,

πράγμα πού του έπιτρέπει, μέσα από αύτή τή διαδικασία, ένα σύνολο «άποζημιώσεων» ή «άντισταθμίσεων» άπέναντι στην πραγματικότητα πού ή ίδια δέ μπορεί νά του προμηθεύσει.

ΤΟ ΑΥΘΟΡΜΗΤΟ παιγνίδι του παιδιού θά έπρεπε νά είναι τό πρώτο πλαίσιο ή μάλλον τό πρώτο στοιχείο πού οι δάσκαλοι θά ώφειλαν νά ένθαρρύνουν στό παιδί. Καί τούτο, συμπερασματικά τονίζοντας, γιατί μέσα στην προσαρμοστική διαδικασία του παιγνιδιού, τό παιδί χρησιμοποιεί τήν πρωτοβουλία του και άνακαλύπτει και καλλιεργεί τς δυνατότητες νοημοσύνης. Άκόμα γιατί τό παιγνίδι είναι ένα ούσιαστικό κίνητρο γιά τήν έξάσκηση τής περιέργειας. Έτσι οικοδομείται ή νοημοσύνη και ή γνώση πού καταλήγει νά γίνει πράξη, δράση και έπανάσταση.

Ό Ριαγέ χωρίζει τά παιγνίδια σέ 3 μεγάλες κατηγορίες:

Παιγνίδια άσκησης: κουδουνίστρες, ροδούλες, μύλοι κλπ.

Παιγνίδια συμβολικά: κούκλες, κουζινικά, πολεμικά κλπ.

Παιγνίδια μέ κανόνες: βόλοι, σκάκι, άμάδες, μουτζούρης κλπ.

ΠΑΙΧΝΙΔΙ-ΘΕΑΤΡΟ

Ο παιγνίδι - θέατρο είναι μία ιδέα πού μās έρχεται άπ' έξω, αλλά πού ρίζες άνάλογες ύπάρχουν και στον τόπο μας. Η άντίληψη πού ή Μαργαρίτα Χαρολαμπάκη μās φέρνει, έχει σχέση κυρίως μέ τό ιδιαίτερα άνεπτυγμένο στην

Άγγλία, παιδικό κουκλοθέατρο. Μία ισχυρή άγγλική παράδοση άπ' τς άρχές του 19ου αιώνα πού (έν μέρει μουσειακή - μέ τό μουσείο παιγνιδιών Πόλλοκ - έν μέρει αναδιωτική - μέ τήν προσπάθεια προσέλευσης των παιδιών στό παλιό, αλλά πάντα ζωντανό θεατρικό παιγνίδι), ζει ακόμη ως τς μέρες μας και έρχεται νά μολιαστεί μέ τή δικιά μας παράδοση, μέ τόν έλληνικό μύθο.

Ο «Κουκλόσπιτό» της - ένα έλληνικό νεοκλασικό... κουκλόσπιτο, - ύπάσχει αύτή ή σύνδεση· αλλά και σ' όλη τήν ύπόλοιπη δουλειά της άναγνωρίζει κανείς αύτή τήν προσπάθεια γιά θεματολογική, αλλά και αισθητική ένταξη του είδους στα έλληνικά παραδοσιακά δεδομένα. Ό «Θησέας και ο Μι-

νώτανρος» είναι μία πρόταση χρησιμοποίησης ενός μύθου πλούσιου σέ φαντασία και ιστορική μνήμη, μέ ζωντανή πλοκή και πλήθος μηνύματα, ίκανού νά έμπνεύσει στα παιδιά τό ενδιαφέρον, νά τόν ζωντανέψουν παίζοντας, αλλά παράλληλα τά εισάγει στον κόσμο τής παράδοσης και τής γνώσης. Τό «ουιδίλιο μέ τς κούκλες», δίνει στα παιδιά τή χαρά τής συμμετοχής στην δημιουργία τής κούκλας τους. Τρεις πάνινες μεταξοτυπίες πού πιστά και καλαισθητα μεταφέρουν τρεις παραδοσιακές φορεσιές τής πατρίδας μας: τή σκοπελίτικη, τή μεγαρίτικη και τή σαρακατσανέικη, περιμένουν τά παιδικά χέρια νά τς κόψουν, νά τς ράψουν, νά τς παραγεμίσουν μέ μπαμπάκι και νά τς χαρούν όμορφες και ιδιαίτερα δικές τους.

"Αρες, μάρες, κουκουνάρες!

Διασκευή του μύθου του ΦΙΝΤΑ ΛΑΔΗ και ζωγραφιστή της ΑΥΓΙΑΣ ΣΑΡΡΗ

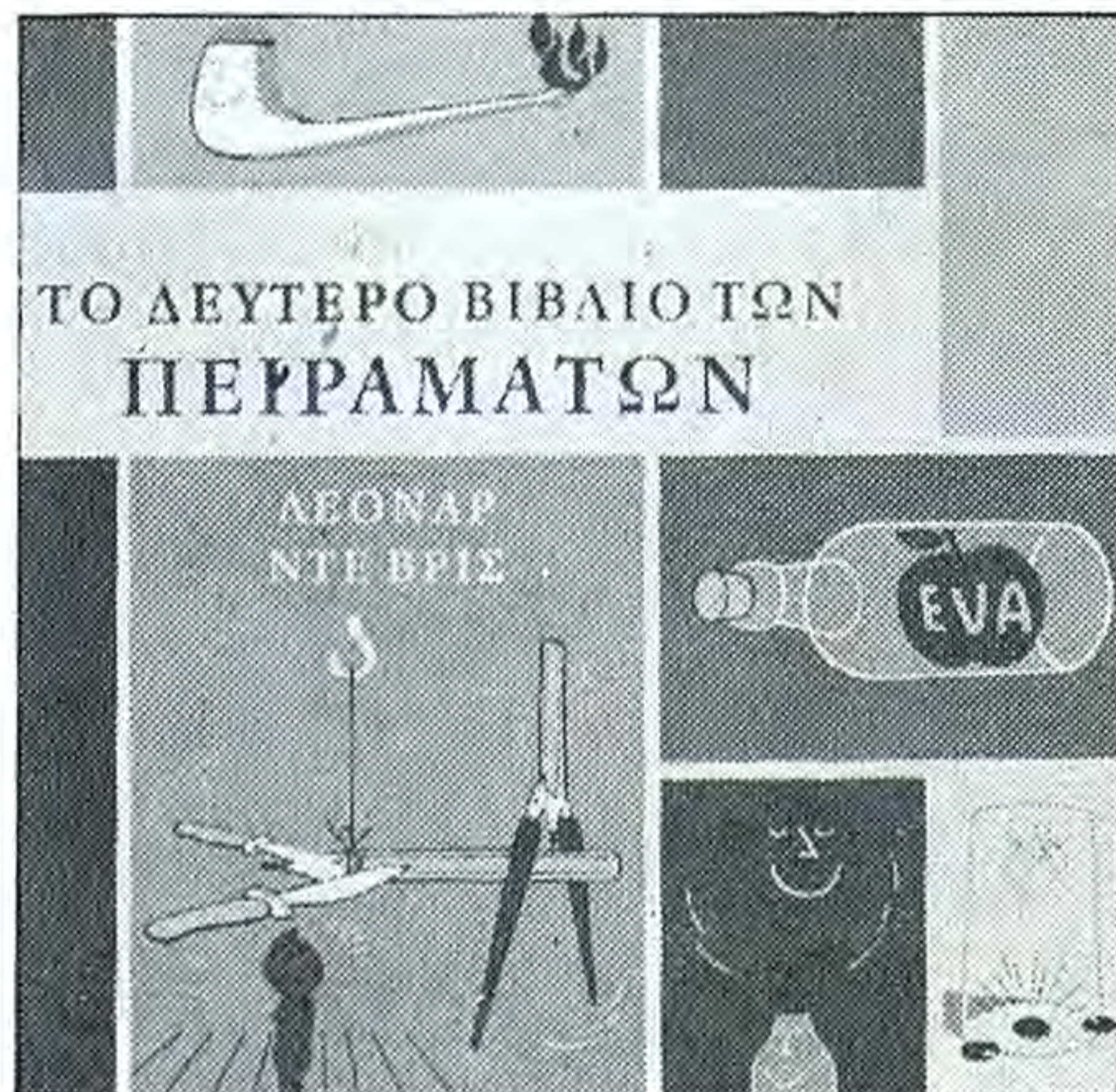

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 3 ΑΘΗΝΑ Τ.Τ. 142 ΤΗΛ. 360.3234

ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

της Μαρίας Κυνηγοῦ
Φλάμπουρα

Η μουσική δέν είναι δεξιότητες και θεωρητική κατάρτιση, αλλά η συγκίνηση και η ευχάριστη που νιώθει ο καθένας, ακούγοντας από την τσε άπλη μελωδία, ως την πιο άλογοιρομένη μουσική συνθεση.

Μουσική άγωγή είναι ή μόρφωση γύρω από την ύλη, τά θεωρητικά θέματα και τά τεχνικά προβλήματα της μουσικής. Είναι ή ολοκληρωμένη κατάρτιση για την κατανόηση του κόσμου των ήχων. Είναι ακόμα ή τεχνική ικανότητα νά παίξεις ένα μουσικό όργανο, νά αποδώσεις μέ αισθημα και ποιότητα τή μελωδία, μεταφράζοντας τό μουσικό κείμενο σέ αισθητική απόλαυση.

Στόχος της δέν είναι νά φτιάξει μόνο καλλιτέχνες, αλλά και ένα καλλιεργημένο κοινό που ανταποκρίνεται και άφομοιώνει τις αναζητήσεις της εποχής του. Για τό παιδί τό άληθινό κέρδος της μουσικής είναι νά μπορεί νά χαιρέται τόν άπεραντο και ποικίλλο κόσμο των ήχων και όχι νά άγωνίζεται νά παίξει ένα ή δύο κομματάκια σέ ένα όποιοδήποτε όργανο, χωρίς νά αισθάνεται τή γραμμή, τήν άξία της μελωδίας και τό χαρακτήρα αυτού που εκτελεί.

λεία, τά μουσικά ιδρύματα, ή οικογένεια, οι δάσκαλοι και τό ευρύτερο κοινωνικό σύνολο έχουν τήν ευθύνη γι' αυτό τό τόσο σοβαρό πρόβλημα. Στόν τόπο μας, μουσική παιδεία δέν υπάρχει και κάποτε θά πρέπει νά προγραμματιστεί ένας δρόμος, πού θά άδηγήσει στά άποτελέσματα που χρειάζονται.

Τό ξεκίνημα γίνεται μέ τήν ευαισθητοποίηση των αισθητηρίων οργάνων. Δηλαδή μέ τό νά υπάρξουν οι διαδικασίες εκείνες που όλων των ειδών τά μέσα, γνωστά ή άγνωστα, δοκιμασμένα ή όχι, θά δημιουργήσουν τις επιδράσεις δεκτικών και δημιουργικών στιγμών, πού θά εναλλάσσονται μέχρι νά υπάρξει τό καταστάλαγμα σάν εμπειρία πιά στις αισθήσεις: εμπειρία που ταυτίζεται μέ τήν καλλιέργεια της φαντασίας, τήν έπαφή μέ τήν ομάδα, εμπειρία που άδηγει στό καλύτερο βιωτικό και πολιτιστικό επίπεδο.

Η ευαισθητοποίηση πρέπει νά αρχίζει από τήν πολύ μικρή ηλικία. Γι' αυτό είναι σημαντικό, ή νηπιαγωγός - έδώ θά 'λεγα και ή βρεφοκόμος ακόμα - νά ξέρουν ό,τι σχετικό μέ αυτό τό βασικό τομέα που λέγεται μουσική άγωγή. Τώρα βέβαια λείπουν τόσα πράγματα, ώστε αυτό νά θεωρηθεί από πολλούς σάν μιά υπερβολική πολυτέλεια.

Γιά τήν ευαισθητοποίηση της άκοής, θά μπορούσαν νά χρησιμοποιήσουν: ήχος του περιβάλλοντος, ήχος από διάφορα αντικείμενα, θόρυβος, μαγνητοφωνημένα φυσικά καιρικά φαινόμενα (βροντή, βροχή κλπ.) ήχοι φωνών διάφορων, ήχοι από διάφορους τόπους (λαϊκή αγορά, δρόμο, γήπεδο, κλπ.) μίμηση μέ τή φωνή διάφορων ήχων μηχανής, πουλιών ή ζώων, ή χαρακτηριστική φωνή κάθε μουσικού οργάνου κλπ. κλπ. Για τήν ευαισθητοποίηση της άφής θά μπορούσαν νά ξεκινήσουν από τή γνώση της παλμικής κίνησης (που είναι και ή αίτια παραγωγής ήχου), νά χτυπήσουν στά τύμπανα δυνατά ή μαλακά, νά τ' άξουσιν μέ τά νύχια τους, νά τ' άχιδέψουν άπαλά για νά καταλάβουν τή διαφορά του ήχου που δίνει τό ίδιο πάντα όργανο. Νά αισθανθούν τόν άέρα που βγαίνει από τά πνευστά, νά σφυριξουν σέ μικρά μπουκάλια για νά βγει ήχος, νά παίξουν έντονα, σκληρά, άπαλά μέ τό δοξάρι, μέ τά δάχτυλα ή μέ τήν πένα μιά τεττωμένη χορδή, νά νιώσουν τή σχέση μορφής και λειτουργίας ενός οργάνου και έπομένως τόν ήχο που παράγει, νά κατασκευάσουν μόνο τους κάποιο όργανο που νά έχει τή δυνατότητα παραγωγής ήχων κλπ. κλπ.

Γιά τήν άραση ακόμα: νά ακολουθήσουν και νά γράψουν σχηματικά τό ύψος, τή γραμμή, τή διάρκεια και τήν ένταση του ήχου μέ έναν έλεύθερο προσωπικό τρόπο. Νά δούν καθαρά όπτικά τή διαφορά της γραφής σέ κείμενα της σημερινής μουσικής σημειογραφίας, τά λίγα δείγματα που έχουμε της μουσικής γραφής των αρχαίων Έλλήνων, της βυζαντινής μουσικής, μεσαιωνικής μονόφωνης ή πολυφωνικής, σύγχρονης και ακόμα μουσικά κείμενα ασιατικής μουσικής (Κινέζων, Γιαπωνέζων κλπ.), εικόνες από μουσικά όργανα, τομές για τό έσωτερικό τους νά τά ζωγραφίσουν κλπ. κλπ.

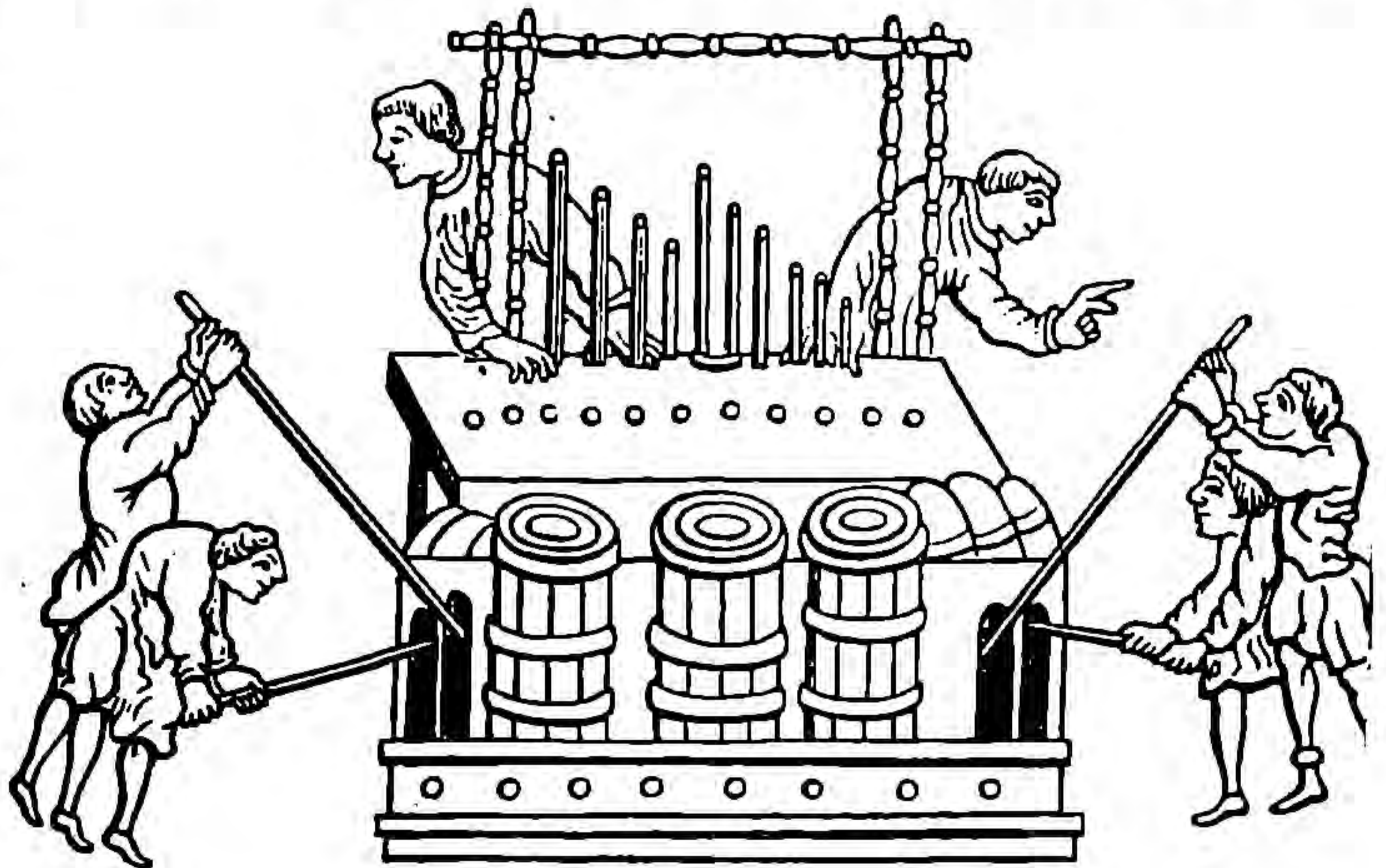
ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ

Τή μουσική άγωγή των παιδιών, δέν θά πρέπει νά τή θλέπουμε κάτω από τό πρίσμα της θεωρίας και νά τήν περιορίζουμε μόνο σ' αυτή τήν κατεύθυνση, ούτε θά πρέπει νά ικανοποιούμαστε μέ άπλές μελωδίες που πιστεύεται ότι είναι για παιδιά, που μέ τήν άφελή τους μορφή στενεύουν τό δρόμο στις δυνατότητες των παιδιών νά έλευθερωθούν και νά αισθανθούν τή μουσική σάν ήχητική απόλαυση. Σήμερα πιά που ή αναζήτηση της εποχής μας είναι διαφορετική, πρέπει νά γίνει παραδεκτό σάν καθήκον και στόχος της μουσικής άγωγής, τό νά μάθουν τά παιδιά νά ψάχνουν μέ τά «αυτιά» αυτό που θέλει νά τούς δώσει ή μελωδία και τό ύφος του κομματιού, νά θυμούνται τί έχουν άκούσει, νά συζητούν για τήν εικόνα που δίνει κάποια μουσική, νά βρίσκουν διαφορές ανάμεσα σέ μικρά ή μεγαλύτερα μουσικά κομμάτια, νά μπορούν νά ξεχωρίσουν αν είναι ένα μόνο όργανο ή πολλά, νά μπορούν νά συγχρονιστούν (σέ μικρές ομάδες βέβαια) παίζοντας σέ εύκολα οργανάκια τή μελωδία ή τό ρυθμό, νά αισθάνονται τήν άνάγκη της έκφρασης της καλής άπόδοσης και ποιότητας σ' αυτό που κάνουν.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

Πολύ φυσικό και λογικό είναι ότι ή μουσική άγωγή περιλαμβάνεται μέσα στό ρόλο και τά πλαίσια της παιδείας. Τό κράτος, τά scho-

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΗ

Τό παιδί χρειάζεται νά άποκτήσει ακόμα και μιά γενική σωματική άίσθηση. Χρειάζομαστε και μεις σάν δάσκαλοι αυτή του τήν αντίδραση για νά τό βοηθήσουμε, όσο γίνεται πιο πολύ.

Νά μπορεί νά κάνει έλεύθερα μιά κίνηση στό μέτρο μιας μελωδίας, ή νά ακολουθήσει μέ τήν κίνησή του τή γραμμή που μας δίνει ή ίδια αυτή μελωδία και νά καταλήξει στην άίσθηση του περιορισμού από τόν ισόχρονο νά μπορεί νά κρατάει τήν ίδια ένταση του ήχου σέ όποιοδήποτε οργανάκι, νά τήν έλαττώνει, νά τήν αύξάνει, νά κάνει τήν ταχύτητα πιο γρήγορη ή πιο άργή.

κλείσουμε όρισμένα είδη μουσικής (τζάζ, πόπ, λαϊκή, κλασική) ή τούς διάφορους τρόπους ήχητικῶν ἀποδόσεων (μείζονα καί ἐλάσσονα τρόπο, πεντατονικές κλίμακες κλπ. κλπ.).

Αὐτή τή διαφορετική αἰσθητική ἀντίληψη τῆς μουσικῆς καί τή θέση τῆς στήν κοινωνία δέν μπορεί νά τήν ἀγνοήσει ἡ μουσική ἐκπαίδευση, ἂν θέλει νά σέβεται τόν ἑαυτό της. Αὐτό ὅμως πού πρέπει νά ξεκαθαριστεῖ εἶναι τό παιδικό τραγούδι. Οἱ τεχνικές καί φωνητικές ἱκανότητες τῶν παιδιῶν εἶναι βέβαια πολύ μικρές. Γι' αὐτό καί τό τραγούδι πρέπει νά εἶναι στά μέτρα τους. Τά λόγια εὐκόλα μέ κείμενο κατανοητό γιά τήν ἡλικία τους, εὐκόλα στήν ἀρθρωση, σωστά στούς προσωπιακοὺς κανόνες καί ἡ μελωδία ἔτσι καμομένη, ὥστε νά τραγουδηθεῖ σωστά ἀπό τά παιδιά.

Μόνο ἂν ἀναφερθοῦμε στίς ἐμπειρίες καί τόν τρόπο ἔκφρασης πού ἔχουν τά παιδιά θά τά κάνουμε νά ἐνδιαφερθοῦν γιά νά κερδίσουμε αὐτό πού θέλουμε. Ἐμεῖς πρέπει νά βρίσκουμε τόν τρόπο, τό δρόμο καί τό σύστημα πού θά τούς τά δώσουμε.

Τό ΚΕΜΕ πρόπερσι εἶχε συγκροτήσει μιά ἐπιτροπή πού ἀσχολήθηκε πολύ σοβαρά μέ τήν ὕλη τῆς μουσικῆς γιά τά σχολεῖα. Οἱ προτάσεις πού ἐγιναν ἦταν δύσκολες βέβαια, ἀλλά πολύ σωστές. Νά περάσουν οἱ δάσκαλοι τοῦ Δημοτικοῦ ἀπό σεμινάρια καί νά μάθουν μιά ὀρισμένη ὕλη πού θά διδάξουν στά παιδιά τους. Νά ἔχουν τά ἐξάχρονα παιδιά τοῦ δημοτικοῦ κάποια ἐπαφή μέ τό θέμα ἤχος καί ρυθμός καί κάποια – ἔστω καί λίγη – συγκεκριμένη μουσική ἐμπειρία. Μέ τέτοια μουσική πείρα θά 'πρεπε νά φτάνει τό παιδί στό Γυμνάσιο, γιά νά μπορεί ὁ καθηγητής νά τοῦ δώσει ἀπό τή θεωρία μερικούς πολύ λίγους βασικούς κανόνες πού νά συμπληρώνουν καί νά στηρίζουν τήν αἴσθηση τοῦ ἤχου πού ἔχει ἤδη ἀποκτήσει στό Δημοτικό. Μπορεῖ ὁ καθηγητής τῆς μουσικῆς νά βοηθήσει συντονίζοντας τό μάθημά του μέ τά ἄλλα μαθήματα τῆς ὕλης τῆς κάθε τάξης.

Μέ τήν ἱστορία γιά παράδειγμα: Οἱ ἐποχές καί τά ἱστορικά γεγονότα ἔχουν καί κάποια παράλληλη ζωή στή μουσική. Μέ τή Γεωγραφία: Τοπικές μουσικές διαφορές, στήν Ἑλλάδα ἢ σ' ὄλο τόν κόσμο, τοπικά μουσικά ὄργανα κλπ. Μέ τή Φυσική: Τήν καθαρῆ ἐξήγηση τῆς παραγωγῆς τοῦ ἤχου, τά ἠλεκτρονικά μηχανήματα κλπ.

Δέν εἶναι δύσκολο καθόλου, οὔτε τόσο ἀκριβό, νά ἔχει τό σχολεῖο ἕνα πίκ-ἄπ ἢ ἕνα κασετόφωνο, καθώς καί μιά δισκοθήκη, ὥστε καί ὁ ἴδιος ὁ καθηγητής νά διευκολυνθεῖ μέ μουσικά παραδείγματα στό μάθημά του καί τά παιδιά ἀκόμα θά βοηθησαν ἀσφαλῶς γι' αὐτό. Ἀλλά τό ὄλο θέμα ἔχει ἀκόμα πολλά προβλήματα.

Πῆρα σάν δεδομένο ὅτι δέν ὑπάρχει μουσική παιδεία στόν τόπο μας. Ξέρουμε ὄλοι λίγο ἢ πολύ τούς λόγους καί τίς αἰτίες. Ὅμως, ἂν ἀπλά καί μόνο τό δεχτοῦμε... δέν γίνεται τίποτα. Τά ὠδεῖα πού ἀσφαλῶς βλέπουν τήν ἀνύπαρκτη μουσική ἐκπαίδευση στόν τόπο μας – στά σχολεῖα – γιατί δέν βοηθοῦν τούς σπουδαστές τους μέ πιά σύγχρονη ὕλη γιά νά μποροῦν, ὅταν διοριστοῦν σέ Γυμνάσια, νά ἀποδώσουν αὐτό πού σπούδασαν;

Μέ τίς μεμονωμένες προσπάθειες δέν γίνεται τίποτα! Τό ὑπουργεῖο Παιδείας τί κάνει; Τά ἰδιωτικά σχολεῖα ἔχουν κάποιο ὑπεύθυνο δάσκαλο γιά τό μάθημα τῆς μουσικῆς, ἴσως γιά νά μήν φαίνεται ὅτι δέν γίνεται σωστή δουλειά καί τά δημόσια γυμνάσια περιμένουν νά προκηρυχθεῖ διαγωνισμός γιά νά καλυφθοῦν οἱ θέσεις. (Πρόσφατα ἀνακοινώθηκε ἕνας τέτοιος διαγωνισμός – θά συμπληρωθοῦν ἄραγε οἱ κενές θέσεις;).

Δέν φτάνουν μόνο τά τυπικά προσόντα γιά κανένα δάσκαλο στόν κόσμο. Πρέπει τό ἄτομο αὐτό νά ἔχει ἀγάπη καί ἐνδιαφέρον γιά τή δουλειά του, νά ἐνημερώνεται μέ ὅ,τιδήποτε σχετικό, νά ἔχει πλατιά σκέψη καί γνώσεις, νά προβληματίζεται καί νά ἐλέγχει μέ κριτικό πνεῦμα τήν ὕλη πού δίνει γιά νά λέγεται σωστός καί ἀκέραιος δάσκαλος.

Γιά τό κοινό καλό.

Γιά τό ὅποιοδήποτε μάθημα.

Entenberg
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑΣ

ΣΟΦΙΑΣ 119

1036 Τ.Κ. - ΑΘΕΝΕΣ

Enid Blyton

ΟΙ ΜΥΣΤΙΚΟΙ ΕΦΤΑ

Εἶναι μιά σειρά βιβλίων μέ «Παιδικές Περιπέτειες» τῆς πιά γνωστῆς καί ἀγαπητῆς στά παιδιά συγγραφέως τοῦ κόσμου, τῆς Ἀγγλίδας Enid Blyton. Ἀπευθύνονται σέ παιδιά 7-12 χρόνων, ὅμως τά διαβάζει ΟΛΗ ἡ οἰκογένεια. Τά 5 πρῶτα βιβλία τῆς σειρᾶς, πού κυκλοφοροῦν, εἶναι:

1. *Οἱ Μυστικοί Ἐφτά στήν περιπέτεια τοῦ Κέρυ Μπλουῦ.*
2. *Οἱ Μυστικοί Ἐφτά στά ἴχνη τοῦ κλέφτη.*
3. *Μπράβο Μυστικοί Ἐφτά.*
4. *Οἱ Μυστικοί Ἐφτά σέ μιά περιπέτεια γεμάτη ἀγωνία.*
5. *Οἱ Μυστικοί Ἐφτά ψάχνουν γιά τήν Ἐλισάβετ.*

Ἐπίσης, ἕνα δῶρο πολύ εὐχάριστο γιά τά παιδιά εἶναι καί οἱ 8 φιγουρες – πόστερ ἀπό τό βιβλίο «ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ Ο ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ» τοῦ Θ. Φωτιάδη πού κυκλοφοροῦν χωριστά.

Entenberg
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑΣ

ΣΟΦΙΑΣ 119

1036 Τ.Κ. - ΑΘΕΝΕΣ

ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ

Του Γιάννη Κακουλίδη

- **Νά δημιουργήσουμε τόν αυριανό καταναλωτή.**
- **Νά τόν εκπαιδύσουμε στην λήψη των μηνυμάτων μας.**
- **Νά τόν εθίσουμε στην de facto αποδοχή τους.**
- **Νά... «τόν εξασκούμε πρακτικά» από τώρα.**

ΚΙ ΕΤΣΙ οί υπεύθυνοι διαφημιστικών μέσων τών διαφημιστικών γραφείων, οί έρευνητές τών μέσων δημοσκόπησης και όλοι όσοι άσχολούνται με τό κύκλωμα έμποριο-διαφήμιση έχουν μιά άκόμη συγκεκριμένη κοινωνικοοικονομική τάξη (αυτοδύναμη όσο και ιδιόμορφη όμως) πού με σοβαρότητα άσχολούνται μαζί της: Παιδιά ηλικίας μέχρι 14 έτων - τά όποια στην Ελλάδα αντιπροσωπεύουν τό 25% του πληθυσμού (2.350.000 άτομα), δηλαδή μιά σοβαρά ύπολογίσιμη αγορά!

ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ, οί άρχές και οί τακτικές της διαφήμισης πού ισχύουν στην αντιμετώπιση του «ένήλικου κοινού», ισχύουν και για τήν αντιμετώπιση του «άνήλικου». Οί νόμοι του έμπορίου είναι, άλλωστε, ίδιοι. Η γλώσσα της... επικοινωνίας μόνο διαφέρει.

Η ΤΡΥΦΕΡΗ, εύπλαστη κι εύθραυστη παιδική ψυχή χρειάζεται ένα ιδιαίτερο πλησίασμα. Ο κόσμος τών παιδιών (όσο κι αν διαφοροποιούνται οί άξίες, με τά χρόνια) είναι άκόμα ό παραμυθένιος, ό όνειρικός, ή εκείνος του παιχνιδιού. Αύτές οί άξίες λοιπόν, θά αναλάβουν νά πουλήσουν στά παιδιά όσα τό έμποριο δημιούργησε ή άπευθύνει σ' αυτά. Έτσι, κλόουν του πουλάνε γαριδάκια. Φιγούρες του Disney του πουλάνε γλυφιτζούρια. Κουρσάροι και πειρατές του

πουλάνε τσίχλες.

ΟΙ ΗΡΩΕΣ πού διαπαιδαγωγήσαν τίς περασμένες γενιές, (τό παιδί ταυτίζεται μαζί τους) οί άξίες πού γαλούχησαν τούς σημερινούς, δεύτερης γενιάς, ένήλικες γίνανε από δάσκαλοι-πλασιέ. Και πέτυχαν.

Παιδικά προϊόντα και διαφήμιση

ΟΛΑ τά παραπάνω θά 'ταν χωρίς σημασία αν δέν υπήρχαν διαφημιζόμενα παιδικά προϊόντα με στόχο-καταναλωτή τό ίδιο τό παιδί. Και δώ, πρέπει νά κάνουμε σαφές ότι άναφερόμαστε σε είδη πού τό ίδιο τό παιδί θά αγοράσει από τό τάλιρο του κουλουριού του ή πού θά άσκήσει πίεση στους γονιούς του νά του τ' αγοράσουν.

Μπιμπερόν, πάνες-βρακάκια, τροφές νεογέννητων κτλ. δέν θεωρούμε ότι άπευθύνονται (διαφημιστικά) στό παιδί, αλλά στους γονείς. Έτσι, έχουμε μέσα στά χρόνια 1976, 1977 και Α' έξάμηνο 1978:

48.424.000 δρχ. διαφημιστική δαπάνη (τηλεόραση, ραδιόφωνο, τύπος) σε προϊόντα πού άπευθύνονται στό παιδί - άμεσο καταναλωτή. Μιλάμε για γαριδάκια, παιχνίδια, περιοδικά και κόλλες.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ, υπάρχει μιά σειρά προϊόντων όπου καταναλωτής είναι και τό παιδί και πού οί διαφημιστικές προσεγγίσεις τό ύπολογίζουν. Έτσι τό τελικό ύποτέλεσμα άπευθύνεται και στό παιδί. Μιλάμε για σοκολάτες, σοκολατούχα γάλατα, γκοφρέτες, τσίχλες, καραμέλλες, γλυφιτζούρια, παγωτά, αναψυκτικά κτλ.

Οί άριθμοί κι' εδώ είναι σαφείς:

ΠΡΟΪΟΝ	ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ	ΔΙΑΦΗΜ. ΔΑΠΑΝΗ
ΣΟΚΟΛ. ΓΑΛΑΤΑ	1976	8.446.000
	1977	6.849.000
	A' έξ. 1978	6.134.000
		<u>21.429.000</u>
ΖΑΧ. ΠΡΟΪΟΝΤΑ	1976	37.586.000
	1977	51.835.000
	A' έξ. 1978	26.738.000
		<u>116.159.000</u>
ΠΑΓΩΤΑ	1976	13.047.000
	1977	16.921.000
	A' έξ. 1978	7.693.000
		<u>37.661.000</u>
ΤΣΙΧΛΕΣ	1976	17.309.000
	1977	15.269.000
	A' έξ. 1978	9.320.000
		<u>41.898.000</u>
ΑΝΑΨΥΚΤΙΚΑ	1976	14.241.000
	1977	25.229.000
	A' έξ. 1978	22.367.000
		<u>61.837.000</u>

Τό 1976 ξεοδέυτηκαν για διαφήμιση, 2.027.854.000 δρχ. Από αυτές, 108.336.000 ή τό 5,34% της συνολικής διαφημιστικής δαπάνης, είχαν σαν στόχο-άμεσο καταναλωτή και τό παιδί.

Τό 1977, σε σύνολο διαφημιστικής δαπάνης 2.462.182.000 δρχ. οί 134.711.000 ή τό 5,47% της συνολικής διαφημιστικής δαπάνης, είχαν σαν στόχο - άμεσο καταναλωτή και τό παιδί και τό

Α' έξάμηνο του 1978, σε σύνολο διαφημιστικής δαπάνης 1.533.271.000 δρχ. οί 88.910.000 ή τό 5,8% της δαπάνης αυτής, είχαν σαν στόχο - άμεσο καταναλωτή και τό παιδί.

Τό παιδί άπέναντι στην διαφήμιση

Η ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ σά θέαμα από τή στιγμή πού άσκειται, κυρίως, μέσα από τά τηλεοπτικά κανάλια, αλλά και σαν άκρόσάμα (τότε πού κύρια άσκούνταν μέσα από τά ραδιοφωνικά δίκτυα, αλλά και τώρα) είναι γοητευτική και έντυπωσιακή στά παιδικά μάτια. Όχι ότι δέ συμβαίνει τό ίδιο και με τούς ένήλικες. Η παρουσία έξ άλλου στό διαφημιστικό χώρο υπεύθυνων διαφημιστών, ανθρώπων του marketing και της τέχνης, πού άσκούν και από ιδεολογία, θά λέγαμε, τό έπάγγελμά τους (και πού κυρίως με σοβαρότητα και σεβασμό στον έαυτό τους και τούς άλλους - τό άσκούν) άλλαξε «επί τά βελτίω» τήν εικόνα της διαφήμισης.

ΕΝΑ διαφημιστικό μήνυμα έρχεται μέσα από τή μορφή μιάς σύντομης κινηματογραφικής ταινίας (χρησιμοποιώ έπίτηδες μή είδικούς όρους) με συγκεκριμένη δομή και ανάπτυξη. Έτσι έχουμε μιά αυτοτελή ιστορία μέσα σε χρονικό διάστημα τό πολύ μέχρι 60 δευτερολέπτων, με δράση, μουσική, τραγούδι, γοητευτικούς πρωταγωνιστές και happy end.

Άκρογιαλιές, άστέρια, καταστάσεις πού ζήσαμε και θά θέλαμε νά ξαναζήσουμε ή πού δέν ζήσαμε, αλλά θά θέλαμε νά ζήσουμε, είναι μπροστά μας. Τό μυαλό μας καλπάζει, τό μάτι μας μερεύει, τά χείλια μας τραγουδάνε τό «product song».

ΤΟ ΠΑΙΔΙ προτιμά 20 τέτοιες σύντομες ιστορίες, παρά μιά 15λεπτη συνέχεια ενός Αισώπειου μύθου.

Ό,τι χρειάζεται για νά τό μεταφέρει στό όνειρο είναι μπροστά του. Και μάλιστα με διαρκείς έναλλαγές στό χρόνο, στό χώρο και στή δράση. Τά Ινδάλματα πού τό Star system κατασκευά-

ζει, ήθοποιοί, τραγουδιστές κι' ό,τι άλλο, είναι σε καθημερινή επικοινωνία μαζί του. Τό «γύρω-γύρω όλοι» άντικαταστάθηκε από τό «κουτί-κουτί και τί κουτί-κουτί».

ΟΙ ΑΦΙΣΕΣ με τά χρώματα κι' οί ίλουστρασιόν σελίδες με τίς άνάγλυφες διαφημιστικές φωτογραφίες στά περιοδικά πού μπαίνουν στό σπίτι και πού ξεφυλλίζονται άπ' τά παιδιά, άσκούν κι' αυτές τή γοητεία τους. Χώρα πού τίς περισσότερες χαρακτηρίζει και μιά καλογουστιά πού ίκανοποιεί τήν αισθητική του παιδιού πού ζει μέσα στό έλληνικό τουρκομπαραók πού λυμαινεται καθημερινά τά μάτια του.

Τό παιδί σά διαφημιστικός ήρωας

ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ (οί μητέρες κυρίως) πρέπει νά άγγιχτούν συναισθηματικά για νά δεχτούν ένα διαφημιστικό μήνυμα πού αναφέρεται σε παιδικό προϊόν. Πρέπει ν' άναγνωρίσουν τό παιδί τους στην εικονογράφηση του μηνύματος. Η πρέπει γά τοποθετήσουν τό παιδί τους στό κέντρο του κοινού πού άπευθύνεται τό μήνυμα.

ΤΟ ΙΔΙΟ και τό παιδί-καταναλωτής. Πρέπει ν' άναγνωρίσει τον έαυτό του ή νά ταυτισθεί με τό πρόσωπο πού εικονογραφείται.

ΕΤΣΙ, δημιουργείται ή άνάγκη δημιουργίας «διαφημιστικών πρωταγωνιστών». Παιδιά ήμερών, μηνών και κάποιων έτων, γίνονται διαφημιστικοί ήρωες στην τηλεόραση και στον περιοδικό τύπο. Και για μέν τά θρέφη, κανένα πρόβλημα. Πέρα από μιά δυσφορία πού θά αισθανθούν από τήν επί ώρες ταιπωρία τους σε κάποιο στούντιο, δέν συμβαίνει τίποτε άλλο.

ΟΜΩΣ, με τά παιδιά πού έχουν συναισθηση του τί γίνεται, τά πράγματα λειτουργούν άλλως. Τά φλάς, οί προβολείς, τά στούντιο, οί κινηματογραφικές μηχανές, οί σκηνοθέτες, οί κάμεραμεν, οί ήλεκτρολόγοι κι' οί υπεύθυνοι παραγωγής, είναι ένας κόσμος πού έντυπωσιάζει. Τό παιδί νιώθει Βουγιουκλάκη, Δαδινόπουλος και Μπέσσυ Άργυράκη. Άξίες πού τό σύστημά έχει επιβάλλει. Και κυρίως πού κανείς δέν του τίς απέκλεισε (όχι γιατί οί ήδη άναφερθέντες καλλιτέχνες και όποιοι άλλοι δέν είναι άξιοι και ίκανοί έπαγγελματίες, αλλά γιατί είναι άδιανόητο νά του επιβάλλονται αυτές οί άξίες στά χρόνια πού τό παιχνίδι, ή φύση και ή πολιτιστική παράδοση είναι

οί αξίες που θα διαμορφώσουν τον αύριανό υπεύθυνο πολίτη).

ΕΤΣΙ, τά παιδιά διαφημιστικοί ήρωες καλλιεργούν μιά λαθεμένη αίσθηση ζωής. Γίνονται συμπλεγματικά μιά κι' ή στάση τους απέναντι στους συνομήλικούς τους διαφοροποιείται από την αντίληψη που τους καλλιεργείται ότι έγιναν πρόσωπα προβολής.

Καί κυρίως, αυτή ή ανόητη και προσωρινή δημοσιότητα τά παρεκτρέπει σέ σκέψεις για μελλοντική κυριαρχία τους στον κοινωνικό χώρο, γεγονός μέ όλεθρια αποτελέσματα, αν σκεφτούμε ότι ή μόνη τους φιλοδοξία είναι τό κυνήγι τής δημοσιότητας (απ' αυτή τήν ηλικία) σέ βάρος των ουσιαστικών επιδιώξεων και φιλοδοξιών που κάθε παιδί κατά κανόνα έχει για κατακτήσεις στό χώρο των επιστημών, των τεχνών ή των όποιων παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Τό παιδί και οί διαφημιστές

ΟΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΕΣ δέν φταίνε σέ τίποτε. Όπως σέ τίποτε δέν φταίνε οί δικαστές που εφαρμόζουν άτελείς νόμους. Έξ άλλου ή προσπάθεια των υπεύθυνων έλλήνων διαφημιστών για τήν κατάρτιση ενός κώδικα διαφημιστικής δεοντολογίας, στοχεύει και εκεί. Στή διαμόρφωση μιάς σωστής φυσιογνωμίας τής ελληνικής διαφήμισης.

Καί είναι, άκόμα γεγονός, πώς οί περισσότεροι των Έλλήνων διαφημιστών μέ πολύ σεβασμό και περισυλλογή αντιμετωπίζουν τό πρόβλημα παιδί στή διαφήμιση.

Ού μήν αλλά...

Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ και κυρίως ή διεθνής πρακτική, άλλα μαρτυρά.

Οί γονείς που ή φιλοχρηματία, ή ματαιοδοξία, ή μιά κάποια πραγματική ανάγκη τους οδηγεί στήν... έκχώρηση των παιδιών τους, έχουν και τήν ευθύνη!

ΣΕ ΜΙΑ κοινωνία έτσι ξεχαρβαλωμένη και έτσι άσύδοτη που επιτρέπει τή δημόσια προβολή (εύτυχώς όχι στήν Ελλάδα άκόμη) ταινιών πορνό μέ ήρωες πεντάχρονα κι' έξάχρονα παιδιά, τό νά αναζητήσεις τή σχέση «μπλοκαρίσματος του παιδικού μυαλού και συναισθήματος» και «διαφήμισης» είναι τό λιγότερο άνεδαφικό.

Η διαφήμιση είναι μιά εκ των πραγμάτων «έθνική ανάγκη», από τή στιγμή που κάποιες «έθνικές ανάγκες» μās εντάξανε στή Δύση, στήν κοινωνία τής κατανάλωσης, στό χορό των πολυεθνικών και στήν κοινή Αγορά.

Η λύση; Αυτόπροστασία!

Απόψεις για τό Θεατρικό Παιχνίδι

του Λάκη Κουρετζή

Ένα θέμα που μέ άπασχολεί ιδιαίτερα - χρόνια τώρα - σάν παιδαγωγό κι' άνθρωπο, είναι τό θέμα τής σχέσης του παιδιού μέ τήν τέχνη κι' ειδικότερα μέ τό θέατρο.

Προσπάθησα νά βρω μιά μέθοδο προσιτή στό παιδί που μακριά από «διδασκαλίες» θά τ' οδηγούσε κοντά στό θέατρο που είναι μιά τέχνη σύνθετη, παιδευτική και βαθύτατα κοινωνική.

Έρευνες και μελέτες, καθημερινή σχεδόν εφαρμογή ορισμένων μεθόδων και προπαντός ή πολύχρονη άπασχόλησή μου μέ τά παιδιά κι' ή πείρα μου απ' αυτήν, μέ οδήγησαν στό συμπέρασμα πως μόνο μέ τό παιχνίδι μπορούμε νά φέρουμε τό παιδί σέ κάποια έπαφή μέ τήν τέχνη κι' ιδιαίτερα μέ τό θέατρο.

Τό παιχνίδι είναι ένα οικείο μέσο για τό παιδί. Και γίνεται ένας τρόπος προσέγγισης του παιδιού μέ τήν τέχνη. Πολλές φορές, παίζοντας τό παιδί κάνει τέχνη. Αυτή τή βαθιά παρόρμηση που έχει για έκφραση και συμμετοχή στά κοινά, μόνο μέσα από τό παιχνίδι μπορεί νά τήν διοχετεύσει.

Βέβαια αυτή τήν ανάγκη του «παιχνιδιού» δέν τήν έχει μόνο τό παιδί. Σέ κάθε ηλικία ο άνθρωπος έχει τήν ανάγκη μιάς πρόσχαρης άπασχόλησης, μιάς δυνατότητας νά παραλλάξει τά κοινά, τά καθημερινά γεγονότα, προσωπικά ή γενικότερα και νά πάρει απέναντι σ' αυτά μιά «στάση» και μιά «θέση».

Η φιλοσοφία και του πιο απλού άκόμα παιχνιδιού είναι ή χ α ρ ά, ή άπόκτηση πείρας κι' ή ίκανοποίηση μιάς βαθιάς ανάγκης του ανθρώπου νά προεκτείνει τήν ύπαρξή του, νά δοκιμάσει καινούριες δυνατότητες και συγκινήσεις.

Ο καλλιτέχνης που κάνει μιά μορφή τέχνης αισθάνεται τήν ίδια χαρά που νιώθει τό παιδί, όταν μετουσιώνεται σέ κάποιο άλλο πρόσωπο, όταν μέ τή φαντασία του μέσα στό παιχνίδι «γιγαντώνει» τον έαυτό του και τον νομίζει κάτι άλλο, ένα πρόσωπο τελείως φανταστικό που δέν έχει καμιά συνάρτηση ή έξάρτηση μέ τή γύρω του πραγματικότητα, τίς «σχέσεις» και τή συμπεριφορά που του επιβάλλει άναγκαστικά ο κοινωνικός του περίγυρος.

Οί ρίζες του παιχνιδιού είναι πανάρχαιες, όπως και τής τέχνης. Πολλές φορές ταυτίζονται, σπάνια διαχωρίζονται.

Αν ανατρέξουμε στις ρίζες του κάθε παιχνιδιού θά βρούμε σέ πολλά απ' αυτά πανάρχαιες, άρχετυπες μορφές τέχνης, τελετουργίας, λαϊκών δοξασιών, μύθων και παραδόσεων που παραλλαγμένες φτάνουν ως τίς μέρες μας. Σέ άλλα πάλι παιχνίδια άποτυπώνονται σύγχρονες ανάγκες του παιδιού. Και στό πιο απλό κι' αυτοσχέδιο παιχνίδι που δημιουργούν τά παιδιά, ανακαλύπτουμε κάποιο νόημα. Έχουν ένα βαθύ συμβολισμό και μιά λιτή, άφαιρετική άναπαραστατικότητα.

Τό παιχνίδι συνυπάρχει κυρίως μέ τό θέατρο.

Τό παιδί παίζοντας, «έρμηνεύει» κάποιο ρόλο. Έρμηνεύοντας ένα ρόλο, δίνει διαφορετικές διαστάσεις στις κοινωνικές σχέσεις, ανακαλύπτει καινούριους τρόπους έκφρασης και πληροφόρησης. Μέσα στό θεατρικό παιχνίδι και μέσα απ' ορισμένες διαδικασίες, τό παιδί έχει τήν δυνατότητα μιάς ελεύθερης έκφρασης, μιάς δημιουργικής άπασχόλησης που πολλές φορές παίρνει τό σχήμα μιάς θέσης και μιάς άποψης πάνω στά «δρώμενα», τόσο στό άμεσο οικογενειακό του περιβάλλον, όσο και στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο που ανήκει.

Οί ήθοποιοί, όταν έρμηνεύουν ένα ρόλο, «παίζουν» μ' ένα συγκεκριμένο τρόπο έναν προ-κατασκευασμένο ρόλο. Τό παιδί δέν παίζει μόνο για νά παίξει. Παίζει γιατί τό θέλει, παίζει για νά χαρεί, παίζει για νά εκφράσει μιά βαθύτερη του ανάγκη. Παίζοντας λοιπόν έτσι, κάνει σωστό θέατρο.

Τό παιδί μέσα στό θεατρικό παιχνίδι χειραφετείται ψυχικά και πολιτικά. Συντελείται μέσα σ' αυτό μιά διαδικασία που τό βοηθάει νά συνειδητοποιήσει πολλά. Διαφοροποιεί και τροποποιεί τή συμπεριφορά του άνάλογα μέ τό ρόλο και τίς συνθήκες.

Στό Θ.Π. τό παιδί ανακαλύπτει καινούριους τρόπους σχέσης κι' έκφρασης που τό βοηθάει νά επικοινωνήσει μέ τό περιβάλλον του.

Η μεταμόρφωση, μέσω του παιχνιδιού, τής καθημερινής πράξης και των σχέσεων που διαπνουν τόν κοινωνικοπολιτικό

περίγυρο του παιδιού σέ θεατρική έκφραση, γίνεται συλλογικά κι' αυτό έχει πολύ μεγάλη σημασία για τό παιδί.

Τό θεατρικό παιχνίδι κινείται βασικά σ' επίπεδα (όπως άλλωστε ολόκληρη ή θεατρική λειτουργία) ψυχολογικά - κοινωνικά - εκπαιδευτικά - καλλιτεχνικά.

Τά μέσα που χρησιμοποιώ είναι: Ο αυτοσχεδιασμός, ή παντομίμα, τό κωμικό, τό γκροτέσκο, τό παράλογο κι' ή Μπρεχτική άποστασιοποίηση.

Τά θέματά του άντλει από: Προσωπικά διώματα του παιδιού, κοινωνικά γεγονότα, προβλήματα που αντιμετωπίζει στό σχολείο-συννοκία-σπίτι, σχέσεις μέ τούς άλλους, σχέσεις παραγωγής κι' εργασίας, λαϊκές παραδόσεις και θρύλοι, άναπαράσταση παραμυθιού.

Τίς περισσότερες φορές τό θέμα δέν είναι καθορισμένο, άναπαράγεται εκείνη τήν ώρα από τά ίδια τά παιδιά. Έκείνα καθορίζουν τό χώρο δράσης, παίρνουν τούς ρόλους που θέλουν, στήνουν τό «σκηνικό» και μεταμφέζονται μέ υλικά που τούς έχουν βάλει μπροστά τους, ψάχνοντας μέσα σέ μπαούλα νά βρουν ρούχα, καπέλα, διάφορα έξαρτήματα ένδυματολογικής παραλλαγής, καθώς και διάφορα μουσικά όργανα, κρουστά συνήθως, νυκτά ή φλάουτα. Υπάρχει όμως και μιά βασική ήχητική κάλυψη από άκορντεόν ή μαγνητόφωνο (άνάλογα τίς συνθήκες διεξαγωγής του Θ.Π. και τό θέμα του).

Θεατρικό παιχνίδι μπορεί νά γίνει σ' ένα δωμάτιο, σέ μιά τάξη σχολείου, στή γειτονιά, ή σέ μεγάλη έκταση άνάλογα τά παιδιά που θά έχεις και τούς έμπνευχότες. Σέ θεατρική αίθουσα τό Θ.Π. παίρνει άλλη μορφή κι' ακολουθεί διαφορετική διαδικασία παραγωγής.

Η διάρκεια του κάθε θεατρικού παιχνιδιού κυμαίνεται άνάλογως. Μπορεί νά κρατήσει 1,2 ως και 3 ώρες άνάλογα τό ένδιαφέρον που θά δείχνουν τά παιδιά και τήν... άντοχή και τήν ίκανότητα των έμπνευχτών. Υπάρχουν άκόμα θεατρικά παιχνίδια (αυτά κυρίως που γίνονται στό ύπαιθρο και σέ χώρους μόνιμης διαβίωσης των παιδιών π.χ. κατασκηνώσεις) όπου ένα Θ.Π. μπορεί νά κρατήσει και μιά ομάδα.

Για τήν όργάνωση ενός θεατρικού παιχνιδιού πρέπει νά συνεργαστούν τά ίδια, κατά τή γνώμη μου, πρόσωπα που πρέπει νά συνεργάζονται για τό ανέγισμα ενός θεατρικού έργου για παιδιά. Δηλαδή: ένας Σκηνοθέτης-παιδαγωγός, 1-2 παιδοψυχολόγοι, ένας σκηνογράφος, ένας μουσικός δάσκαλος και ήθοποιοί μέ κάποια ειδική παιδεία και κά-

ποιες γνώσεις γύρω από την ψυχολογία του παιδιού και τις δυνατότητές του.

Τό θεατρικό παιχνίδι διεξάγεται συνήθως σε 3 ή 4 φάσεις.

● **Α' ΦΑΣΗ** την οποία και ονομάζουμε «φάση της απελευθέρωσης». Στη φάση αυτή προσπαθούμε με διάφορα παιχνίδια, κινητική δραστηριότητα, τραγούδια, μουσική και χορό να τα κάνουμε να ξεοικειωθούν με τα πρόσωπα και τό χώρο, ν' αποδεσμευθούν από κάποια διστακτικότητα κι' επιφύλαξη - πολλές φορές και συστολή! που τα διακρίνει.

● **Β' ΦΑΣΗ** της αναπαραγωγής:

Κυκλοφορούν τώρα από τόν παιδαγωγό ή τούς άλλους έμπυχωτές και τά παιδιά, θέματα κι' ιδέες που συγκλίνουν σε μιά κυρίαρχη ιδέα κι' ένα συγκεκριμένο θέμα. Αφήνουμε τά παιδιά ή αναθέτουμε σ' αυτά να διαλέξουν τούς ρόλους που θέλουν.

Μεταμφίεση-σκηνικός χώρος: Τά παιδιά αρχίζουν να μεταμφιέζονται, να χρησιμοποιούν διάφορα έξαρτήματα και να στήνουν τό σκηνικό.

Τά παιδιά αυτοσχεδιάζουν σύντομες σκηνές που διαρκούν συνήθως λίγα λεπτά και μπορεί να σχετίζονται με διάφορα θέματα. Ανάμεσα από κάθε αυτοσχεδιασμό ζητάμε από τά παιδιά όρισμένες διευκρινίσεις. Ο συντονιστής συλλέγει τώρα στοιχεία για τόν κάθε παίκτη. Αρχίζουν να σχηματίζονται ομάδες ρόλων και με τήν αλληλοεπίδραση που δέχονται τά παιδιά αρχίζει ένας διάλογος μεταξύ ρόλων ή ομάδων ρόλων. Τότε περνάμε στην άλλη φάση.

● **Γ' ΦΑΣΗ.** Έκτέλεση - Θεατρική δράση.

Η φάση αυτή είναι μιά καθαρή δημιουργική δραστηριότητα τών παιδιών. Μοντάροντας τις σκηνές, τούς ρόλους, τις ομάδες ρόλων προχωρούμε στην παρουσίασή τους. Φτάνουμε δηλαδή σε μιά σύνθεση. Τά παιδιά, με βασικά εργαλεία έκφρασης τό σώμα και τήν κίνηση, οδηγούνται σε μιά «δραματοποίηση» τών θεμάτων που τούς δόθηκαν ή που παρήγαγαν τά ίδια.

● **Δ' ΦΑΣΗ** Συζήτηση.

Μετά τήν παράσταση ακολουθεί συζήτηση όπου τά παιδιά κρίνουν τά όσα είδαν και τά όσα έκαναν.

Γιά να λειτουργήσει σωστά τό θεατρικό παιχνίδι, τά παιδιά πρέπει να είναι ανεπίσπαστα από τούς γονείς ή τούς συνοδούς τους. Μας φέρνουν τά παιδιά μιά όρισμένη ώρα κι' έρχονται και τά παίρνουν ύστερα από 1.30-2 ώρες.

Προβλήματα παρουσιάζονται όταν τά Θ.Π. τά κάνουμε σε γει-

τονίες, πλατείες, δημόσιους χώρους. Τότε γονείς και περίεργοι ανακατεύονται με τά παιδιά και διασπώνε τήν ένότητα και τήν προσοχή τους και γίνονται έτσι ανασταλτικός παράγοντας και για μās τούς έμπυχωτές που πρέπει να παίξουμε με τά παιδιά. Η ΠΑΡΟΔΟΣ όμως έχει τολμήσει κι' έχει παρουσιάσει θεατρικά παιχνίδια σε πλατείες και πάρκα (Ζωγράφου - Καλλιθέα - Αιγάλεω - Κοκκινιά - Ν. Σμύρνη - Ν. Φάληρο κλπ.) προεκτείνοντας κατά κάποιο τρόπο τό θεατρικό παιχνίδι για παιδιά και σε «θέατρο του δρόμου» για ένήλικες. Άλλες φορές πάλι έφηβοι, γονείς και τυχαίοι περιπατητές έρχονται και παίζουν μαζί μας και με τά παιδιά ή μās βοηθούν στις διάφορες φάσεις του Θ.Π.

Αν είχαμε μόνιμο χώρο θεατρικού παιχνιδιού και μιά μόνιμη ομάδα παιδιών, θά μπορούσαμε με 2-3 ώρες θεατρικού παιχνιδιού τήν εβδομάδα, ύστερα από 2-3 μήνες να 'χαμε μιά όλόκληρη παράσταση όπου συγγραφείς, σκηνογράφοι, ένδυματολόγοι, ήθοιοι θά ήταν τά ίδια τά παιδιά. Μπορεί ακόμα στις περιπτώσεις αυτές, ή «παράσταση» αυτή να θεωρηθεί σά πρόταση τών παιδιών και να χρησιμοποιηθεί σά «πρότος» σε μιά άλλη που θά προετοιμάσουν ένήλικες με τή συνεργασία βέβαια και τών παιδιών.

Στά περιορισμένα πλαίσια ενός κατατοπιστικού σημειώματος δέν μπορούν ν' αναλυθούν όλες οι πλευρές κι' οι ανεπίσπαστες δυνατότητες του θεατρικού παιχνιδιού, τόσο από θεατρικής, όσο κι' από παιδαγωγικής πλευράς. Αυτές μόνο με μιά ευρύτερη μελέτη μπορούν να παρουσιαστούν.

Έκείνο που θά 'θελα να προσθέσω είναι πως τό Θ.Π. είναι ένας σοβαρός παράγοντας ψυχαγωγίας και δημιουργικής απασχόλησης του παιδιού, που θά πρέπει να μās απασχολήσει συστηματικά. Έκτός του ότι ευαισθητοποιεί τό παιδί, προετοιμάζει τόν αυριανό «ένεργό» θεατή.

Τό θέατρο μπορούμε να τό χρησιμοποιήσουμε σά μέσο για να κάνουμε στό παιδί αντιληπτές και συγκεκριμένες τις ανθρώπινες σχέσεις και τά προβλήματά τους. Από τή φύση του άλλωστε - που δέν πρέπει να τήν παραμορφώνουμε - τό θέατρο είναι μέσο για τήν αισθητική-κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη του παιδιού. Γι' αυτό εκείνοι που ασχολούνται με τό παιδικό θέατρο στην Ελλάδα φέρουν μεγάλη ευθύνη. Θά 'πρεπε να προβληματιστούν σοβαρά επάνω όχι μόνο στό τί εισπράττουν εκείνοι από τό παιδί, αλλά τί εισπράτει και τό παιδί από τό «θέαμα» που του προσφέρουν.

ΟΤΑΝ ΓΡΑΦΟΥΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Παγκόσμιος μαθητικός διαγωνισμός για ένα πρωτότυπο παιδικό βιβλίο

Τί θά έκανα να διορθώσω τόν κόσμο

Τό λόγο έχουν τά παιδιά. Ναί, τά παιδιά θά μπορούσαν να κάνουν χίλια δυό πρωτότυπα πράγματα για να διορθώσουν τόν κόσμο. Άρκει να ίκανοποιήσουν οι μεγάλοι ένα... μικρό τους αίτημα: να τ' αφήναν για λίγο να κυβερνήσουν τόν κόσμο.

Τί θά έκαναν αλήθεια τά παιδιά να διορθώσουν τόν κόσμο; Η ιδέα αυτή απασχόλησε δυό Άγγλους εκπαιδευτικούς και συγγραφείς και σε συνεργασία με τόν παγκόσμιο όργανισμό Οxfman έθεσαν τό ίδιο αυτό έρώτημα σε χιλιάδες παιδιά σ' όλο τόν κόσμο μέσα από τά εκπαιδευτικά τους ιδρύματα.

Η ανταπόκριση υπήρξε ανέλπιστα. Κάθε παιδί είχε να προτείνει κάτι τό ιδιαίτερα δικό του για να διορθωθούν τά χάλια του κόσμου μας. Ιδέες και λύσεις για όλα τά προβλήματα, από τά παγκόσμια - του πολέμου, της ειρήνης, της ισότητας, τών φυλετικών διακρίσεων και της μόλυνσης του περιβάλλοντος - ως τά καθημερινά προβλήματα της γειτονιάς.

Όλο τό άπέραντο αυτό ύλικό τό συγκεντρώνουν και τό επεξεργάζονται ο όργανισμός Οxfman σε συνεργασία με τόν άγγλικό έκδοτικό οίκο Ekle, που μετά τήν έπιλογή του θά τό έκδώσει σε βιβλίο με τόν τίτλο «Τί θά έκανα να διορθώσω τόν κόσμο».

Οι πρωτεργάτες της ιδέας αυτής αντιπροσωπεύονται σε κάθε χώρα από εκπαιδευτικά ίνστιτούτα ή έκδοτικούς οργανισμούς που συγκεντρώνουν ταξινομούν και αποστέλλουν τις άπαντήσεις τών παιδιών για τήν τελική τους έπιλογή. Στο έρώτημα άπαντούν μαθητές 7-16 χρονών άπ' όλα τά σχολεία: δημόσια και ιδιωτικά.

Στήν Ελλάδα, ή συγκέντρωση του ύλικού γίνεται από τις έκδόσεις «ΓΛΑΡΟΣ» που ανέλαβαν και τήν ύποχρέωση να έκδώσουν τό βιβλίο στα ελληνικά, ταυτόχρονα με τις άλλες χώρες στις άρχές του 1979, συμμετέχοντας στό Διεθνές Έτος Παιδιού.

Η καλύτερη γνώμη, κατά τήν κρίση τών πρωτεργατών της ιδέας, θά βραβευθεί με χρηματικό βραβείο 8.000 δραχμών και οι δύο επόμενες με βραβεία τών 4.000 δραχμών. Σε όλα τά παιδιά που θά έπιλεγεί ή γνώμη τους, θά σταλεί ένα αντίτυπο του βιβλίου με ειδική αφιέρωση.

Οι άπαντήσεις τών Έλλήνων μαθητών μπορούν να στέλνονται είτε συγκεντρωμένες μέσω τών σχολείων που θέτουν στους μαθητές τους τό έρώτημα σε μορφή έκθέσεως, είτε μεμονωμένα από τά ίδια τά παιδιά στην παρακάτω διεύθυνση.

Κο Μπάμπη Γραμμένο
Έκδόσεις «Γλάρος»
Θεμιστοκλέους 31, Αθήνα (142)

Οι άπαντήσεις πρέπει να έχουν σταλεί τό άργότερο ως τις 30 Ιανουαρίου.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΒΙΒΛΙΩΝ

● Για παιδιά ώς 6 χρονών

ΣΟΦΙΑΣ ΖΑΡΑΜΠΟΥΚΑ: Στο δάσος.
ΣΟΦΙΑΣ ΖΑΡΑΜΠΟΥΚΑ: Το Βρωμοχώρι.
ΜΑΡΙΟΡΑΣ & ΘΑΝΑΣΗ
ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΥ: Η Όρχηστρα.
ΜΑΡΙΟΡΑΣ & ΘΑΝΑΣΗ
ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΥ: Το ταξίδι του νερού.
ΑΛΕΞΗ ΚΥΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ: Το παραμύθι με τα χρώματα.
ΟΤΑ ΣΑΦΡΑΝΕΚ: Ιστορίες για νανούρισμα.
ΑΝΙΕΣ ΤΙΖΑΝ & ΤΑΛΟΥΣ ΤΑΙΗΛΟΡ: Ο Μπαρμπαμπαμπάς.
ΑΝΙΕΣ ΤΙΖΑΝ & ΤΑΛΟΥΣ
ΤΑΙΗΛΟΡ: Το ταξίδι του Μπαρμπαμπαμπά.
ΑΛΕΞΗ ΤΟΛΣΤΟΗ: Η γκρινιέρα κατσίκας.
ΕΥΓ. ΦΑΚΙΝΟΥ: Η Ντενεκεδούπολη.

● Για Παιδιά από 6 χρονών και πάνω

ΠΑΥΛΟΥ ΒΑΛΑΣΑΚΗ: Στο παλιό σπίτι.
ΖΩΗΣ ΒΑΛΑΣΗ: Τα δώρα του άγέρα.
ΖΩΗΣ ΒΑΛΑΣΗ: Το άσημένο δάσος - Τα παιδιά που φέραν την ειρήνη.
ΜΑΡΟΥΛΑΣ ΚΑΙΤΑΦΑ: Η ήλια-χτίδα.
ΕΙΡ. ΜΑΡΡΑ: Ο Πολικός και η Μελένια.
ΓΙΩΡΓΟΥ-ΜΕΝΕΛ. ΜΑΡΙΝΟΥ: Γεια χαρά.
Α.Α. ΜΙΛΝΕ: Ο Πούφ και η συντροφιά του.

● Παραμύθια και θρύλοι για όλες τις ηλικίες

Γ.Α. ΜΕΓΑ: Έλληνικά Παραμύθια.
Παγκόσμια Άνθολογία του Παραμυθιού.
Ιστορίες και παραμύθια του Βιετνάμ.
Κινέζικα παραμύθια.
ΣΑΜΑΝΤ ΜΠΕΧΡΑΝΤΙ: Το μαύρο ψαράκι.
ΑΝΤ. ΝΤΕ ΣΑΙΝΤ ΕΞΥΠΕΡΥ: Ο μικρός πρίγκηπας.
ΖΩΡΖ ΣΑΡΗ: Ο κοντορεβυθούλης.
ΖΩΡΖ ΣΑΡΗ: Το γαϊτανάκι.

● Για Παιδιά από 8 χρονών και πάνω

Γ. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ
-ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ: Οδύσσεια.
ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΕΡΑΛΗ: Ίλιάδα.
Γ. ΜΗΛΙΑΔΗ: Ιστορίες από τον Ήροδοτο.
ΣΟΦ. ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ-
ΠΑΠΑΔΑΚΗ: Άλκηστη, ή βασίλισσα που νίκησε το θάνατο.
ΣΟΦ. ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ-ΠΑΠΑΔΑΚΗ: Ιστορίες από το Βυζάντιο.

● Για μεγάλα παιδιά

Μ. ΘΕΡΒΑΝΤΕΣ: Δόν Κιχώτης (μεταφ. Βάρναλη).
ΜΑΡΟΥΛΑΣ ΚΛΙΑΡΑ: Οι πελαργοί θά ξανάρθουν.
ΕΛ. ΣΑΡΑΝΤΙΤΗ-ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Ο κήπος με τ' αγάλματα.
ΖΩΡΖ ΣΑΡΗ: Ο θησαυρός της Βαγιάς.
ΖΩΡΖ ΣΑΡΗ: Τό ψέμα.
ΖΩΡΖ ΣΑΡΗ: Όταν ο ήλιος.
ΖΩΡΖ ΣΑΡΗ: Τα γενέθλια.
ΖΩΡΖ ΣΑΡΗ: Κόκκινη κλωστή.
ΑΛΚΗΣ ΖΕΗ: Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου.
ΑΛΚΗΣ ΖΕΗ: Τό καπλάνι της θιτρίνας.
ΑΛΚΗΣ ΖΕΗ: Κοντά στις ράγες.
ΑΛΚΗΣ ΖΕΗ: Ο θεϊός Πλάτων.
ΛΟΤΗΣ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ-
ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ: Ο μικρός αδελφός.
ΕΛ. ΒΑΛΑΒΑΝΗ: Ταξίδι στ' Ανάπλι.
ΠΙΕΡ ΓΚΑΜΑΡΑ: Ο καπετάν Άπρίλης.
ΤΟΜΙΚΟ ΙΝΟΥΪ: Τό γαλάζιο κύπελλο. (μεταφ. Ζώρζ Σαρή)
ΠΑΝΤΕΛΗ ΚΑΛΙΟΤΣΟΥ: Τά ξύλινα σπαθιά.
ΠΑΝΤΕΛΗ ΚΑΛΙΟΤΣΟΥ: Η μυίγα.
ΛΙΛΗΣ ΜΑΥΡΟΚΕΦΑΛΟΥ: Ο Άγης.
ΑΖΙΣ ΝΕΖΙΝ: Η νοημοσύνη των ζώων.
ΒΕΡΑΣ ΠΑΝΟΒΑ: Ο Σεριόζα. (μεταφ. Άλκης Ζέη)
ΚΙΡΑΣ ΣΙΝΟΥ: Στή χώρα των μαμμούθ.
ΡΟΥΒΙΜ ΦΡΑΕΡΜΑΝ: Τάνια.
ΕΛΛΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ: Ρωτώ και μαθαίνω.
ΒΙΤΩΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ: Η Ακρόπολη και η Ιστορία της.
ΝΙΚΗΦ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: Άνθολογία για παιδιά και για νέους.
ΒΑΣ. ΡΩΤΑ: Θέατρο για παιδιά.
ΑΛΕΞΗ ΝΟΒΙΚΩΦ: Η καταγωγή του ανθρώπου

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ
ΟΙΚΟΣ

ΤΟ ΚΑΛΟ
ΠΑΙΔΙΚΟ
ΒΙΒΛΙΟ
ΕΙΝΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΠΡΟΣΦΟΡΑ

ΜΙΝΩΑΣ

ΣΤΑΔΙΟΥ 43 · ΤΗΛ. 3217545 ΑΘΗΝΑ (121)
ΑΝΔΡΟΥ 6 · ΤΗΛ. 8231869 ΑΘΗΝΑ (801)
ΜΑΡ. & ΗΛ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μιά συνεχής και άθόρυβη προσπάθεια στην πνευματική και ψυχική καλλιέργεια του κοινού μας.

Κυκλοφόρησαν
ΝΙΟΤΗ ΧΩΡΙΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
της Σοφίας Φίλντιση

1ο βραβείο κύκλου ελληνικού παιδικού βιβλίου.

- **ΤΟ ΛΕΩΦΟΡΕΙΟ ΤΗΣ ΧΑΡΑΣ**
 - **ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ ΝΑ ΚΛΑΙΣ**
 - **Η ΜΗΤΕΡΑ ΜΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΤΟ ΜΑΘΕΙ**
- Τρία βιβλία γραμμένα από τό διάσημο Γερμανό παιδαγωγό Γιόχαν Μάριο Ζίμμελ, με ιστορίες από τή σύγχρονη πραγματικότητα.

Ο ΚΑΛΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ΣΒΕΪΚ

Τεο άθάνατο άφήγημα του Γιαροσλάβ Χάσεκ σέ ύπεύθυνη μετάφραση του Γιάννη Θωμόπουλου.

ΑΠ' ΟΛΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ Όθωνα Άργυρόπουλου

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΑΣ

Του **ΝΙΚΟΥ ΨΥΡΟΥΚΗ:** Τόμοι 6, Άδετοι

	Δρχ.
1. Η ΑΥΓΗ ΤΟΜΟΣ Α'	200
ΤΟΜΟΣ Β'	200

* Η εποχή όπου τό μαζικό έγκλημα και ή καταστροφή όλόκληρων πολιτισμών έρχόταν νά δημιουργήσει τά θεμέλια τής άποικιοκρατίας. Ήταν ή εποχή τής δημιουργίας των σκλάβων τής άποικιοκρατίας, των σκλάβων του παγκόσμιου κεφαλαίου.

2. ΤΟ ΜΕΣΟΥΡΑΝΗΜΑ ΤΟΜΟΣ Γ'	250
ΤΟΜΟΣ Δ'	250

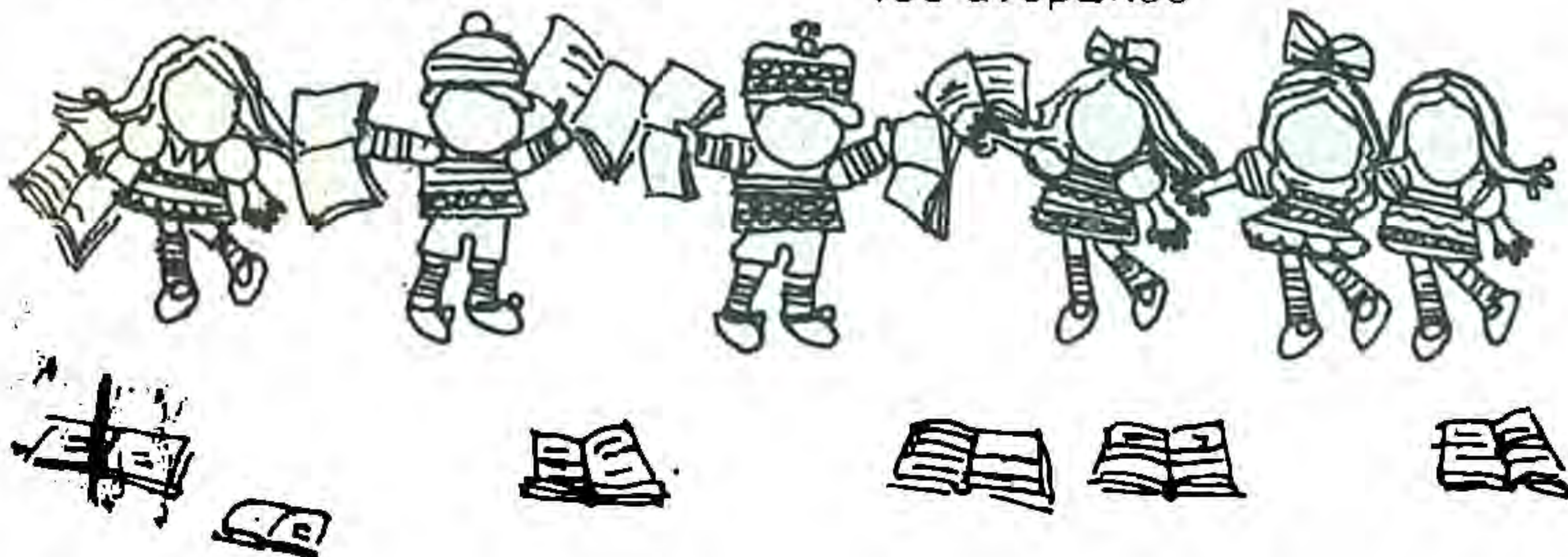
* Η εποχή τής ολοκλήρωσης των άποικιακών κατακτήσεων. Η εποχή που ολοκληρώνεται τό έργο τής αύγής τής άποικιοκρατίας.

3. Η ΔΥΣΗ ΤΟΜΟΣ Ε'	300
ΤΟΜΟΣ ΣΤ'	300

* Η εποχή που μέστωσαν οι συνθήκες για ν' αρχίσει νά γίνεται κατανοητή ή άποικιοκρατία από τους πολλούς και βασικά από τους σκλάβους. Η εποχή που οι σκλάβοι άρχισαν νά γυρεύουν ένα καλύτερο κόσμο άπ' αυτόν που είχε οικοδομήσει τό παγκόσμιο άποικιοκρατικό καπιταλιστικό σύστημα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 1 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ. 3636083 - 3607382.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΡΓΩ»

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ!

ΤΖΕΦΡΕΪ ΤΡΗΖ: Κάτω οι βαρόνοι! μυθιστόρημα.
ΚΡΙΣΤΙΑΝ ΓΚΡΕΝΙΕ: Έπιχείρηση τό «Μεγάλο Παιχνίδι», μυθιστόρημα.
ΓΑΒΡΙΗΛ ΤΡΟΕΠΟΛΣΚΙ: «Ό άσπρος Μπίμ με τό μαύρο αύτί», μυθιστόρημα.
ΡΟΥΒΙΜ ΦΡΑΕΡΜΑΝ: «Τάνια», μυθιστόρημα.
ΠΙΕΡ ΓΚΑΜΑΡΑ: «Ό καπετάν Άπρίλης», μυθιστόρημα.
ΤΖΕΦΡΕΪ ΤΡΗΖ: «Όί σύντροφοι τής Χάρτας», μυθιστόρημα.
ΔΙΑΦΟΡΩΝ: «Τά παιδιά μας στην Άντίσταση», ανθολογημένα κείμενα διαλεχτών λογοτεχνών μας.

ΚΑΙ ΓΙΑ ΜΙΚΡΟΤΕΡΑ ΠΑΙΔΙΑ:

Ε.Μ. ΟΥΑΪΤ: «Τό δίχτυ τής Καρλότας», μυθιστόρημα.
ΕΥΓ. ΠΕΤΡΩΝΔΑ: «Άνοιξιάτικα Παραμύθια» (Α΄ Βραβείο Ύπ. Παιδείας Κύπρου).
ΜΑΧΗΣ ΜΟΥΖΑΚΗ: «Άσημένια Παραμύθια».
ΑΝΝΕΤ ΤΙΖΟΝ-Τ. ΤΑΙΗΛΟΡ: «Μπαρμπαμπαμπάς».
«Τό Ταξίδι του Μπαρμπαμπαμπά».
«Τό σπίτι του Μπαρμπαμπαμπά».
«Ό κιβωτός του Μπαρμπαμπαμπά».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΡΓΩ»
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 57, ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 3619350-3619296,

ΡΥΛΑΡΙΝΟΣ

**Ειδικός
στα
νομίσματα
και
μοναδικός
στα
χαρτονομίσματα**

STAMPS and COINS
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 5, ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ.: 32 10 577 - 32 10 384

● ΚΑΙΝΟΥΡΙΟΙ ΤΙΤΛΟΙ

ΖΩΗ ΒΑΛΑΣΗ
Ό βασιλιάς και τ' άηδόνι.

**ΜΑΡΙΟΡΑ - ΘΑΝΑΣΗΣ
ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΣ**
Τό ταξίδι του νερού.

ΣΟΦΙΑ ΖΑΡΑΜΠΟΥΚΑ
Ειρήνη - Λυσιστράτη - Όρνι-
θες.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΕΠΕΤΖΗΣ
Α...β...ζώα.
Άλφαθητάρι

ΔΗΜ. ΜΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ
Ό κιθάρα τής αγάπης.
Ποιήματα

ΒΟΥΛΑ ΜΑΣΤΟΡΗ
Στά φτερά τής μέλισσας.

ΕΙΡΗΝΗ ΝΑΚΟΥ
Μικρές Ιστορίες.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ
Ό άνοιξη μου είπε.

**ΕΥΓΕΝΙΑ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ
-ΠΕΤΡΩΝΔΑ**
Άνοιξιάτικα.

ΓΙΟΛΑΝΤΑ ΠΑΤΕΡΑΚΗ
Σεληνάθρωποι στή γή.

ΑΝΝΑ ΣΑΦΙΛΙΟΥ
Τό μυστικό του Σίμου.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ
15 Παραμύθια.

ΕΛΛΗ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Ό παρέα.
Βιβλίο δεύτερο

**ΓΑΛ. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ-ΣΟΥΡΕΛΗ,
ΡΕΝΑ ΚΑΡΘΑΙΟΥ,
Γ. ΣΟΥΡΕΛΗΣ**
Ό αγέρας παίξει φλογέρα.

Διηγήματα

Π. ΒΑΛΑΣΑΚΗ
Διηγήματα.

ΤΟΥΛΑ ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
Τά παιδιά μας στην αντίσταση.

ΣΠΥΡΟΣ ΚΟΚΚΙΝΗΣ
Άνθολογία νεοελληνικού διηγή-
ματος για παιδιά και για νέους.

ΒΑΣΩ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ
Ό Μπάζ και άλλα παραμύθια.

Παραμύθια και Ίστορίες

**ΛΟΤΗ ΠΕΤΡΙΒΙΤΣ
-ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ**
Τρεις φορές κι' έναν καιρό.

ΣΠΥΡΟΣ ΤΣΙΡΟΣ
Ό ήλιος με τά κρόσια.

ΜΑΡΙΑ ΦΙΛΑΝΤΙΣΗ
Θαλασσινά παιδικά διηγήματα.

Μυθιστορήματα

ΑΣΤΡΙΝΤ ΛΙΝΤΓΚΡΕΝ
Πίπη Φακιδομύτη.

ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ ΜΑΡΑΘΕΥΤΗΣ
Τό προσφυγόπουλο τής Κύ-
πρου.

ΕΝΙΝΤ ΜΠΛΑΪΤΟΝ
Σειρά: «Όι μυστικοί έπτά».
6 Βιβλία

Ε.Μ. ΟΥΑΪΤ
Τό δίχτυ τής Καρλότας.

ΓΙΟΛΑΝΤΑ ΠΑΤΕΡΑΚΗ
Τό άνθρωπάκι μου.

● Ό σειρά «Τέχνη για τά παιδιά»

Μιά νύχτα με άστροφεγγιά
Ζωγραφίες: Βάν Γκόγκ
Ό ιστορία: Πίνιν Κάρπι

Ό όνειρο του Πετράκη
Ζωγραφίες: Πέτερ Μπρύγκελ
Ό ιστορία: Τζοβάνι Γκαντίνι

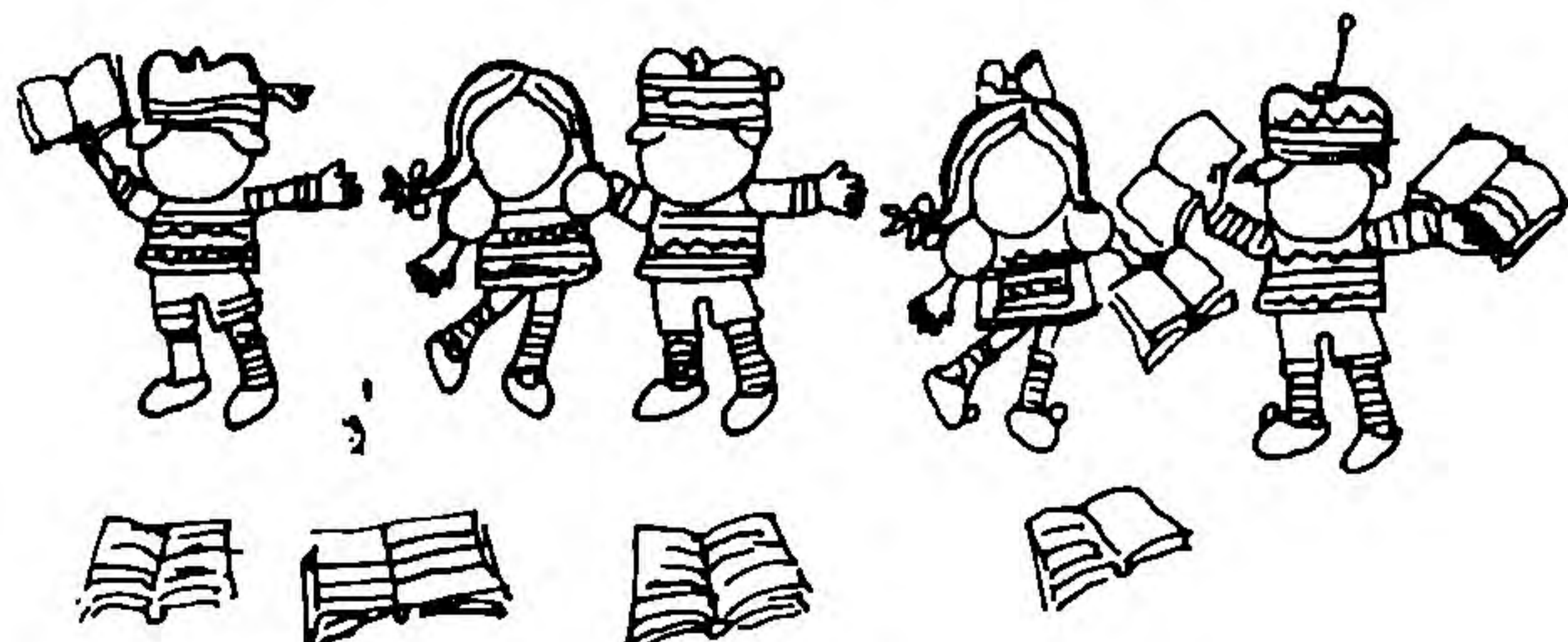
**Τό ήμερολόγιο του κόκκινου
ήλιου**
Ζωγραφίες: Χουάν Μιρό
Ό ιστορία: Όρι

Τό χρυσό βιολί
Ζωγραφίες: Ραούλ Ντυφύ
Ό ιστορία: Φράνκ Ντίκενς

**Τό νησί με τά μαγικά τετραγώ-
νάκια**
Ζωγραφίες: Πάουλ Κλέε
Ό ιστορία: Πίνιν Κάρπι

Παράθυρα στον ήλιο
Ζωγραφίες: Άνρι Ματίς
Ό ιστορία: Πίνιν Κάρπι

Ό τσιγγάνα τής ζούγκλας
Ζωγραφίες: Άνρι Ρουσώ
Ό ιστορία: Πίνιν Κάρπι

Έπιλογή Δίσκων για παιδιά

Με τη συνεργασία της **Τ Καραλη**

Οι δίσκοι που κυκλοφορούν για παιδιά χωρίζονται σε 2 βασικές κατηγορίες:

- ΔΙΣΚΟΙ με ελληνικά τραγούδια ή με αφήγηση στα Έλληνικά, ανεξάρτητα από το αν οι δημιουργοί τους είναι Έλληνες ή ξένοι.
- ΔΙΣΚΟΙ με τραγούδια ή αφήγηση σε ξένη γλώσσα.

ΜΑΡΙΖΑ ΚΩΧ: Τραγούδια από παραδοσιακά παιχνίδια και παραμύθια.

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΤΖΙΤΖΙΡΗ: Κείμενα - τραγούδια: Γ. Αρμένης, μουσική Λίνος Κόκκοτος (κυκλοφ. καί σε κασέτα).

Ο ΜΟΡΜΟΛΗΣ: Μουσική και τραγούδια: Γ. Σπανός· παίρνουν μέρος οι ήθοιοι: Χ. Λεττονός, Τ. Τσανακλίδου, Χ. Βαλαθανίδης, Π. Δελής, Ε. Μαλικέντζου, Μ. Δουλγεράκη, Γ. Χριστόπουλος, Γ. Φέρτης.

Ο ΡΟΜΠΕΝ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ: Μουσική διδασκαλία: Γ. Θεοδοσιάδης, αφήγηση: Β. Διαμαντόπουλος, Ε. Ζαφειρίου, Τ. Μηλιάδης, Ν. Φιλιππίδης, Μ. Καρρά, Τ. Μασμανίδης, Γ. Νέζος, Μ. Μαραγκάκη, Κ. Γώγου, Μ. Βουγιούκα, Α. Ασκαρίδου,

Β. Πλατάκης, Ντ. Βολανάκη, Κ. Μποζώνης, Ι. Φέρμης, Η. Καπετανίδης κυκλοφ. (καί σε κασέτα).

Η ΛΑΙΔΗ ΚΑΙ Ο ΑΛΗΤΗΣ: Στίχοι: Έλ. Σιάσκακας, αφήγηση: Τ. Καζιάνης, Δ. Κοντογιάννης.

Η ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΤΟΥ ΝΕΣΤΟΡΑ: Μουσική και τραγούδια: Σ. Σπανουδάκη (κυκλοφ. καί σε κασέτα).

ΓΕΙΑ ΧΑΡΑ: Παραμύθι - μουσική: Γ. Μαρίνος, αφήγηση: Γ. Μιχαλακόπουλος

ΚΑΡΑΜΕΛΟΧΩΡΑ: Μουσική - τραγούδια: Γ. Μαρίνος (κυκλοφ. καί σε κασέτα).

ΜΥΘΟΙ ΤΟΥ ΑΙΣΩΠΟΥ: Μουσική: Γ. Θεοδοσιάδης.

ΜΙΑ ΣΕΙΡΑ ΤΟΥ ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗ: Μέ τον Εύγ. Σπαθάρη.

ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΩΝ ΘΗΣΑΥΡΩΝ: Διασκευή - σκηνοθεσία: Δ. Μι-

χαηλίδης· παίρνουν μέρος οι ήθοιοι: Ν. Φιλιππίδης, Γ. Αργύρης, Γ. Τζώρτζης, Κ. Καζάκος, Θ. Κατσαδράμης (κυκλοφ. καί σε κασέτα).

Ο ΓΥΡΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΣΕ 80 ΜΕΡΕΣ: Διασκευή - σκηνοθεσία: Δ. Μιχαηλίδης· παίρνουν μέρος οι ήθοιοι: Β. Πάλλης, Σ. Ληναίος, Γ. Μαλούχος, Σ. Ξενίδης (κυκλοφ. καί σε κασέτα).

ΠΕΤΡΟΣ ΚΑΙ ΛΥΚΟΣ: Παρουσίαση απ' τη συμφωνική ορχήστρα των Παρισίων. Μουσική: Προκόβιεφ, αφήγηση: Κ. Κασιανός (κυκλοφ. καί σε κασέτα).

Η ΚΑΛΗ ΜΑΣ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ: Μέ την παιδική χορωδία της ελληνικής μουσικής ακαδημίας της Κυπρου. Μουσική: Γ. Αρβανιτάκης (κυκλοφ. καί σε κασέτα).

- Le Petit Prince.
- Rondes et chansons de France.
- Contes et Histoires.
- Les contes du chat Perché.
- Le dernier des Monicans.
- Les 3 Mousquetaires.
- L'île au trésor.
- Pinocchio.
- Le merveilleux Voyage de Mils Holgersson.

- Les chevaliers de la table ronde 1-2.
- Fables de la Fontaine.
- Lettres de mon moulin.
- LA MUSIQUE RACONTÉE AUX ENFANTS: BACH/ BEETHOVEN/ BERLIOZ/ CHOPIN/ DELIBERS/ DUKAS/ MOZART PROKOFIEV/ SAINT-SAËNS/ SCHUBERT/ STRAVINSKY/ TCHAIKOVSKY/ VIVALDI/ WAGNER.

Ακριβακας·Βερναδακι·Βυζαντιος
Γαίτης·Δρουγκας·Ζουνη·Θοδωρος
Θεοφυλακτοπουλος·Καραβουσης
Κατρακη·Καρας·Κατγουρακης
Κεπετης·Μπασι·Μυταρας·Μυλωνα
Παπαγιαννης·Πρασιнос·Σαρελακου
Σιμωσι·Σορογκας·Σπεραντζας
Σπητερη·Σταμος·Τουγιας
Τακις·Τσαρουκης·Τσοκλης
Φασιανος·Χριστοφορου

**ΧΑΡΙΣΤΕ
ΔΩΡΑ
ΕΡΓΑ ΤΕΧΝΗΣ**

**Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ
ΣΥΛΛΟΓΗ
ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ**

*** ΜΕ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ**

**ΓΛΥΠΤΑ·ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ·ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ·ΚΕΡΑΜΙΚΑ·
ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ·ΒΙΒΛΙΑ·ΥΦΑΣΜΑ·
ΕΠΙΠΛΑ·ΕΚΔΟΣΕΙΣ·ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΕΣ·ΜΕΤΑΞΟΤΥΠΙΕΣ·
ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ**

οιο

**ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ 4 τηλ. 3618598
(ΑΝΑΜΕΣΑ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ ΚΑΙ ΚΡΙΕΖΩΤΟΥ)**

ΠΟΛΥΠΛΑΝΟ

**ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ 20 τηλ. 3629822
(ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΔΙΟΝΥΣΙΟ - ΚΟΛΩΝΑΚΙ)**

*** Τα έργα τέχνης αντικείμενα μας παρουσιάζονται συγχρονως στη
μεγαλη παρισινή γκαλερι Paul Facchetti. Αυτό είναι μια ακόμη
αποδειξη της υψηλης ποιότητας των έργων τέχνης που πουλάμε**

η Μεγάλη σας φίλη

1841 Ο Μακρυγιάννης ακόμα όνειρευόταν τό Σύνταγμα. Ο Κολοκοτρώνης ζούσε στό σπιτάκι του, στήν όδό...Κολοκοτρώνη. Ο Όθωνας ήταν μόλις 26 έτών. Οί πρώτοι καταθέτες έμπιστεύονταν ήδη τίς οικονομίες τους στήν Εθνική Τράπεζα.

Λίγα χρόνια μετά, ή Εθνική συμβούλευε, δάνειζε, έξυπηρετούσε χιλιάδες

Έλληνες. Τά πρώτα «Διαπλασόπουλα» τίς πήγαιναν τούς κουμπάρδες τους. Έζησε κοντά στό Έθνος όλους τούς θριάμβους τού, κι όλες τίς καταστροφές - τό '97 και τό '12, τό '18 και τό '22- και έπωμίσθηκε πολλές από τίς οικονομικές τους συνέπειες.

Εκατόν τριάντα έπτά χρόνια ή Εθνική Τράπεζα τίς Ελλάδος βρίσκεται στό

κέντρο τίς οικονομικής δραστηριότητας τίς χώρας. Είναι ή μεγαλύτερη ελληνική έπιχείρηση - αλλά είναι μία έπιχείρηση πού άνήκει σέ όλους τούς Έλληνες. Έξυπηρετεί έφοπλιστές και νοικοκυρές, έπιχειρηματίες και μεροκαματιήδες.

Ήταν και είναι μία ισχυρή αλλά καλοπροαίρετη παρουσία στή ζωή τού τόπου. Ή μεγάλη φίλη κάθε Έλληνα.

Σήμερα, ή μεγάλη σας φίλη είναι ακόμα πιό έτοιμη νά σάς συμπαρασταθεί. Ή δικτύωση, ή όργάνωση

τίς, ή πείρα και ή προβλεπτικότητα τίς τήν κάνουν Ικανή νά έπιλύσει κάθε σας πρόβλημα: από τό νά χρηματοδοτήσει ένα διύλιστήριο, μέχρι νά τροφοδοτήσει ένα μαθητικό κουμπάρι. Στούς καταθέτες προσφέρει τρεχούμενους λογαριασμούς (πού συνδυάζουν τήν εύκολία τίς έπιταγής μέ τόκο 9%), λογαριασμούς Ταμειυτηρίου (τόκος 10%) και προθεσμίας (τόκος μέχρι 12 1/2 %.)

Τώρα μάλιστα -για πρώτη φορά στήν Ελλάδα- εγκαινιάζει και «λογαριασμούς μηνιαίου εισοδήματος». (Κάθε μήνα σάς στέλνει τούς τόκους στό σπίτι!)

Μηνιαίο
Άφορολόγητο
Εισόδημα

**ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Ένα από τά 350 Ύποκαταστήματα τίς Εθνικής Τραπέζης τίς Ελλάδος θά είναι σίγουρα κοντά σας. Ήπισκεφθήτε το.

η Μεγάλη σας φίλη

τήν κρέμα τους

τή γεύση
που τους αρέσει

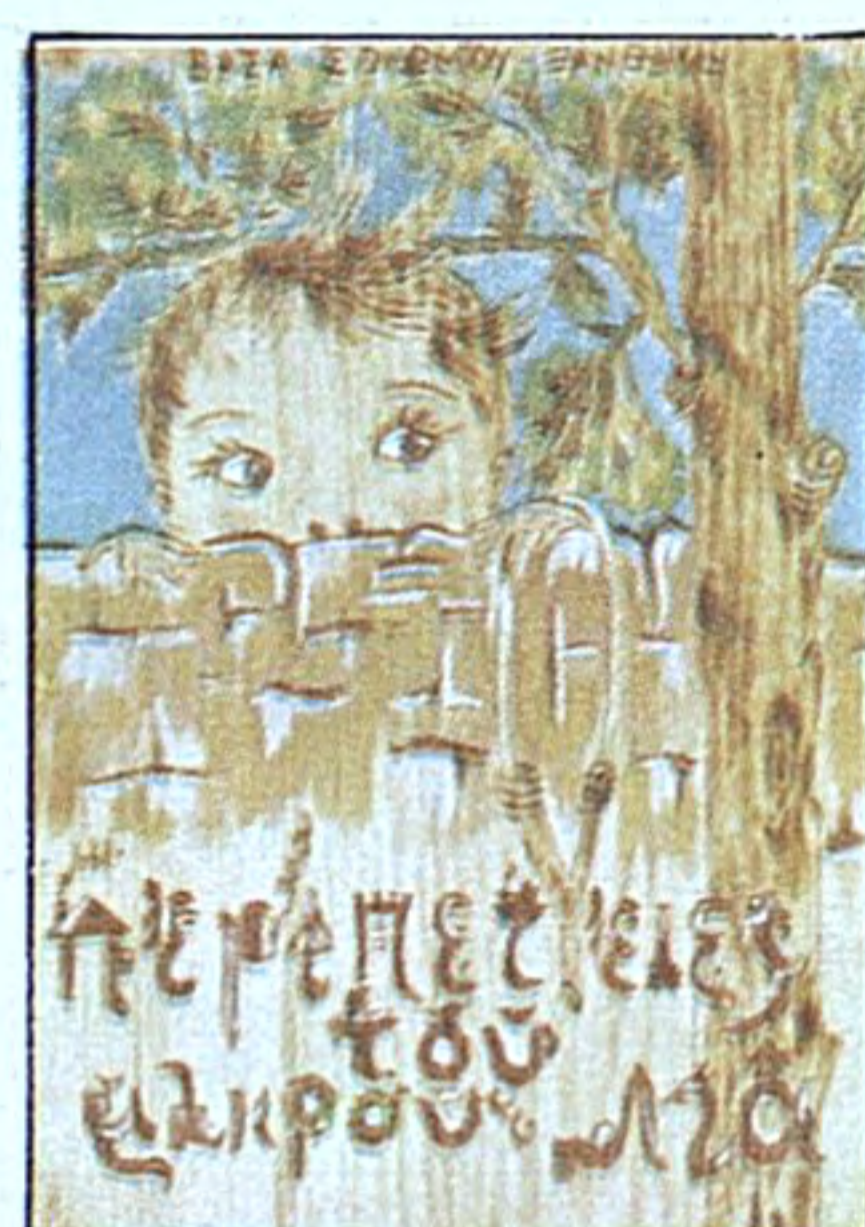
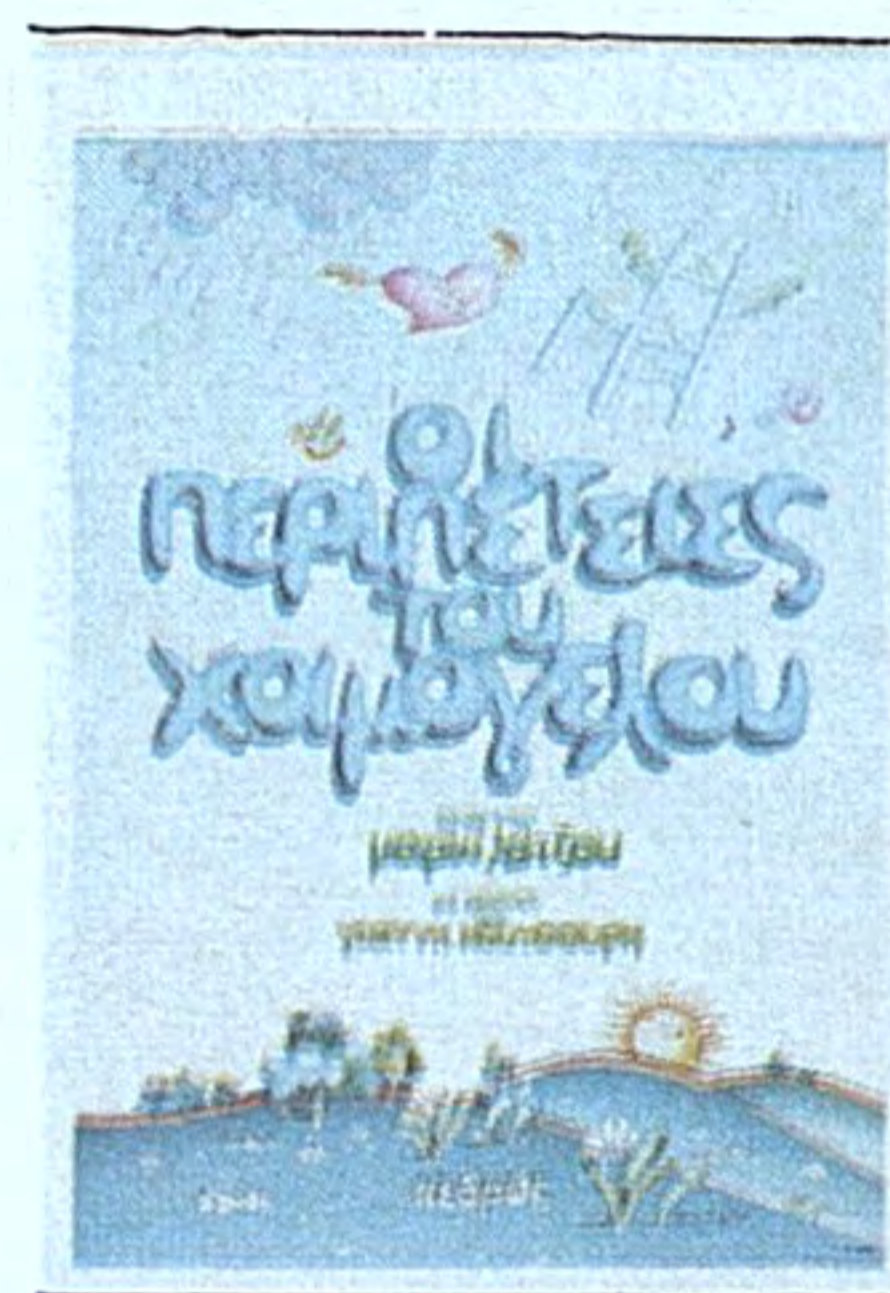
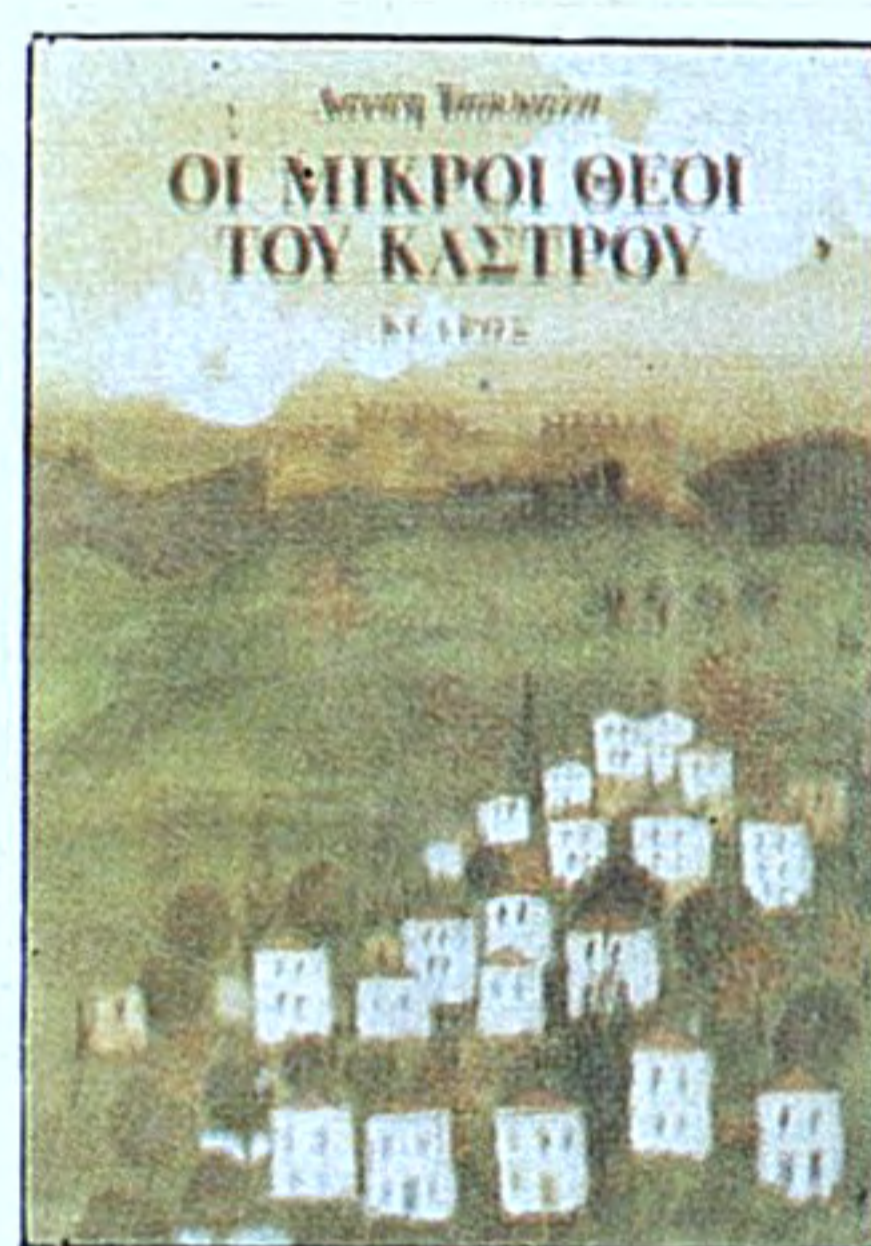
ΜΠΑΝΑΝΑ
ΛΕΜΟΝΙ
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙ
ΦΡΑΟΥΛΑ

ανθος αραβοσιτου® ΓΙΩΤΗΣ

η πιο πλούσια, οικονομική κρέμα
Μένα φακελάκι κάνετε 4 κρέμες σε 3 λεπτά

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

Ἄντρέ - Πῶλ Φουρνιέ
«Τὸ κοτσύφι μου κι ἐγώ»
Μετάφραση: Ἑλένη Κόκκου

Γιούρι Ὀλέσα
«Οἱ τρεῖς χοντροί»
Ἐλεύθερη ἀπόδοση: Μήτσος Ἀλεξανδρόπουλος
Εἰκονογρ. Νίνα Σταματίου

Τόλκιν
«Χόμπιτ»
Μετάφραση: Χρυσάνθη Δεληγιάννη - Ἀγγελικὴ Γαβριηλίδη

Γεθγένι Βέλτιστοβ
«Ἐλεκτρονικ»
Μετάφραση: Ζώρζ Σαρή

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΕΔΡΟΣ
«τὸ σωστὸ παιδικὸ βιβλίο»
Πανεπιστημίου 44 - Τηλ 3615.783